

Jarosław Heydrych

**Znaczenie *swing states* w wyborach prezydenckich
w Stanach Zjednoczonych Ameryki
w latach 1910 - 2012**

Praca doktorska

napisana pod kierunkiem:

prof. UAM dra hab. Andrzeja Stelmacha

Poznań 2014

Spis treści:

Wykaz skrótów	1
Wstęp	3
Rozdział I. Wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych na tle innych wyborów federalnych.....	28
1. System partyjny.....	30
2. System wyborczy	36
3. Podział mandatów w USA	47
Rozdział II. Wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych w praktyce	66
1. Geneza systemu prezydenckiego	67
2. Koncepcje urzędu prezydenta	70
3. Wymogi formalno-prawne stawiane przed kandydatem na Prezydenta USA	79
4. Kampania wyborcza - teoria i praktyka	86
Rozdział III. Teoria trzech kultur politycznych	102
1. Federalizm kooperacyjny a ustrój państwowy	104
2. Amerykańska macierz kulturowa.....	107
3. Indywidualistyczny wzorzec kulturowy	109
4. Moralistyczny wzorzec kulturowy	111
5. Tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy	114
6. Geografia wzorców kulturowych.....	116
Rozdział IV. Koncepcja alokacji politycznej.....	132
1. Amerykańskie partie polityczne w ujęciu historycznym	133
2. Demokraci vs. Republikanie	140
3. Wyniki wyborów na urząd Prezydenta USA a koncepcja alokacji politycznej	158
Rozdział V. Stany pewne a stany wahające się – podobieństwa i różnice.....	175
1. <i>Certain states</i>	177
2. <i>Swing states</i>	204
Zakończenie	222
Bibliografia	229
Wykaz map	237
Wykaz tabel.....	238
Wykaz wykresów.....	241
Wykaz zdjęć.....	242
Wykaz rycin	243
Załączniki.....	244

Wykaz skrótów

R	Republikanie
D	Demokraci
sec.	sekcja
cl.	klauzula
U.S.C.	United States Code ¹
stat.	Statutes at Large ²
C.F.R.	Code of Federal Regulations ³
D. C.	District of Columbia
Op. Att’y Gen.	Opinion of the Attorney General ⁴
McCulloch v. Maryland 17 U.S. 316 (1819)	przykładowy wyrok Sądu Najwyższego USA ⁵
FEC	Federal Election Commission
NATO	North Atlantic Treaty Organization (pol. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego) ⁶
OPA	Organization of American States (pol. Organizacja Państw Amerykańskich) ⁷
GOP	Grand Old Party ⁸

---

¹ United States Code - to skodyfikowany zbiór prawa federalnego, został stworzony w celu ułatwienia korzystania z uchwalonych przez Kongres ustaw, poprzez ich uporządkowanie i scalenie oraz naniesienie poprawek, obejmujących uchylone bądź wprowadzone przepisy. U.S.C. podzielony jest na 50 tytułów, z uwzględnieniem kryterium przedmiotowego regulacji. Tytuły mogą się dzielić z kolei na podtytuły, części, podczęści, rozdziały i podrozdziały. Wszystkie tytuły składają się z sekcji oznaczonych paragrafami. Od 1926 roku U.S.C. Publikowany jest co 6 lat. Dodatkowo, co roku publikowane są zbiorcze suplementy, zapewniające dostęp do najbardziej aktualnych informacji. Zbiór tytułów U.S.C. znajduje się w załączniku nr 1.

² Statutes at Large - zwany również United States Statutes at Large, jest oficjalnym źródłem prawa federalnego i uchwał Kongresu. Każdy rodzaj prawa (prywatne lub publiczne), uchwalone przez Kongres USA jest publikowane w Statutes at Large w chronologii ich powstania. Zawiera on również teksty Deklaracji Niepodległości, Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii, Konstytucji USA wraz z poprawkami, teksty traktatów z Indianami oraz innymi narodami oraz odezwy prezydenta.

³ Code of Federal Regulations - to skodyfikowany zbiór prawa zawierający ogólne i stałe przepisy prawa, opublikowane w Rejestrze Federalnym, wydane przez władzę wykonawczą departamentów, agencji rządu federalnego. CFR podzielony na 50 tytułów, z uwzględnieniem kryterium przedmiotowego regulacji, reprezentujących szerokie obszary podlegające federalnej regulacji. Zbiór tytułów CFR znajduje się w załączniku nr 2.

⁴ Prokurator Generalny USA posiada prawo wydawania opinii prawnych, które przyjmują formę pisemną. Opinie takie dotyczyć mogą: 1. interpretacji prawnej określonych działań administracji, 2. potwierdzenia legalności działań konkretnych urzędników, 3. sporów prawnych w łonie administracji, 4. dokonywania wykładni przepisów, które nie zostały jeszcze poddane interpretacji sądowej. Na podstawie: P. Laidler, Urząd Prokuratora Generalnego Stanów Zjednoczonych; Konflikt kompetencji, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004, s. 95.

⁵ Wyroki Sądu Najwyższego USA publikowane są w zbiorczym dokumencie – U.S. Reports. Stosowane powszechnie cytowanie obejmuje podanie stron sprawy (np. Abrams v. United States), następnie wskazany są dane identyfikujące tom i strony z U.S. Reports, gdzie zamieszczony jest dany wyrok. Dla przykładu McCulloch v. Maryland 17 U.S. 316 (1819) oznacza, że sprawa toczyła się pomiędzy Jamesem McCulloch v. stanem Maryland, wyrok został wydany w 1819 roku (cztery cyfry zawarte w nawiasie), sentencja opublikowana została w tomie 17 U. S. Reports i rozpoczyna się na stronie 316.

⁶ NATO - Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (ang. North Atlantic Treaty Organization). Organizacja o charakterze polityczno-wojskowym, utworzona w Washingtonie w 1949 roku. Obecnie skupia 29 państw, w tym większość Europejskich, Turcję, USA i Kanadę.

⁷ OPA - Organizacja Państw Amerykańskich (ang. Organization of American States). Organizacja o charakterze głównie politycznym, utworzona w 1948 roku. Skupia wszystkie państwa Ameryki Północnej, Południowej i Łacińskiej.

⁸ Grand Old Party - potoczne określenie dla Partii Republikańskiej.

ExCom	Exploratory Committee ⁹
PAC	Political Action Committee ¹⁰
CSA	Confederate States of America (pol. Skonfederowane Stany Ameryki)
SEATO	South East Asia Treaty Organization (pol. Organizacja Paktu Azji Południowo-Wschodniej) ¹¹
CENTO	Central Treaty Organization (pol. Organizacja Paktu Centralnego) ¹²
org.	w całości
ang.	angielski

---

⁹ ExCom – organizacja utworzona w celu badania opinii publicznej, czy dany potencjalny kandydat ma szanse ubiegania się o wybieralne stanowisko. ExCom najczęściej kojarzone jest z wyborami prezydenckimi w USA, jej funkcjonowanie poprzedza okres prawyborów.

¹⁰ Political Action Committee – jest odpowiednikiem funkcjonujących w Polsce komitetów wyborczych, jednak w odróżnieniu od nich jej zadaniem nie jest nawoływanie do popierania konkretnego kandydata, a forsowaniu interesów grupa aktywistów politycznych poprzez popieranie lub zwalczanie całych grup kandydatów.

¹¹ SEATO – Organizacja Paktu Azji Południowo-Wschodniej – sojusz polityczno-wojskowy, funkcjonujący w latach 1954 – 1977. Skupiał osiem państw: Australię, Nową Zelandię, Pakista, Bngladesz, Filipiny, Tajlandię, Wielko Brytanię i USA.

¹² CENTO – Organizacja Paktu Centralnego – sojusz polityczno-wojskowy istniejący w latach 1955 – 1979, którego członkami były: Irak, Iran, Pakistan, Turcja i Wielka Brytania. W pracach Organizacji czynnie uczestniczyły USA, pomimo, że formalnie nie były jej członkiem. Po rewolucji islamskiej w Iranie w 1979 roku Organizacja przestała istnieć.

Wstęp

Tematyka amerykańskich wyborów prezydenckich powraca co cztery lata na czołówki światowych mediów. Przez długie miesiące kampanii wyborczej analitycy, politolodzy, specjaliści od marketingu politycznego z całego świata śledzą każdy ruch kandydatów na urząd prezydenta, oceniając ich szanse na elekcję.

Podobne zachowania, oczywiście zwielokrotnione, mają miejsce za oceanem. Ponieważ Stany Zjednoczone są jednym z najpotężniejszych państw świata, zarówno pod względem politycznym, militarnym jak i ekonomicznym, to na nich skierowane są oczy wielu światowych przywódców i liderów politycznych. Od działań i poczynań podejmowanych przez amerykańskich liderów oraz administrację federalną zależy w głównej mierze prowadzona polityka wielu państw (np. w ramach współpracujących w NATO czy OPA). Nie dziwi zatem zainteresowanie tą problematyką i to, kto zasiądzie za biurkiem w Gabinetcie Ovalnym.

Możliwość przewidywania zachowań wyborczych, a tym samym prowadzenia skutecznej kampanii wyborczej jest kluczowym elementem strategii wyborczej każdej partii politycznej. Zmiany zachodzące w społeczeństwach, jego oczekiwania, problemy z jakimi się borykają, a co za tym idzie również i potrzeby ulegają ciągłym, nieustannym zmianom. Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że umiejętność „odczytania” tych oczekiwań jest kluczem do sukcesu w walce o amerykańską prezydenturę. Najtrudniejsza w tym kontekście jest właściwa ich interpretacja. Oznacza to, że poprzez odpowiednie środki (analizy, sondaże) analitycy partyjni starają się zinterpretować oczekiwania, jakie wyborcy stawiają przed partiami politycznymi. Pozwala to na tworzenie takich strategii wyborczych, których efektem ma być wygrana w wyborach. Pojawia się zatem pytanie, czy istnieje możliwość całościowej, weryfikowalnej, obiektywnej i spójnej logicznie metody badania tych oczekiwań.

Przewidywanie oczekiwań i problemów wśród potencjalnych wyborców¹³ jest praktycznie niemożliwa. Z drugiej jednak strony, gdyby istniała możliwość

---

¹³ Wyrażenie własne. Pod pojęciem „potencjalny wyborca” rozumieć należy całe społeczeństwo USA (tj. 318,8 mln mieszkańców, dane za: The World Factbook: United States, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>, z dnia 5 maja 2014 r.),

ograniczenia liczby tych oczekiwań to szanse na to znacznie wzrastają. Zaproponowana w pracy koncepcja alokacji politycznej, wywodzącej się z teorii trzech wzorców kulturowych Daniela Judah Elazara¹⁴ stanowi próbę spełnienia tego zadania.

Profesor Daniel Judah Elazar (1934 – 1999) był profesorem nauk politycznych, specjalizującym się w studiach nad federalizmem, kulturą polityczną oraz żydowską tradycją polityczną. Był założycielem oraz przez wiele lat przewodniczył Instytutowi Spraw Publicznych w Jerozolimie, który stał się jednym z najsilniejszych ośrodków „think tank” na terenie Izraela. Profesor D. J. Elazar był wykładowcą na Temple University w Philadelphia (Pennsylvania) oraz Bar-Ilan (Ramat Gan, Izrael). Za swoje dokonania naukowe oraz wkład w zgłębianie nauk o amerykańskim federalizmie w 1986 roku został mianowany przez prezydenta Ronalda W. Regana na członka Amerykańskiej Komisji Doradczej ds. Kontaktów Międzyrządowych (U.S. Advisory Commission on Intergovernmental Relations). Funkcję tę sprawował przez trzy kolejne kadencje do roku 1993.

Niniejsza praca opiera się o wyniki badań, które prowadził prof. D. J. Elazar, rozbudowaną o kwestie zachowań wyborczych. Punktem wyjścia badań przeprowadzonych w niniejszej pracy jest teoria trzech wzorców kulturowych. Prof. D. J. Elazar w książce pod tytułem „American Federalism a view for a states” opublikowanej w latach ’60 XX wieku, przedstawił wyniki badań ogniskujących się na systemie relacji pomiędzy władzą federalną a stanową. Opierając się o różne zmienne (np.: pochodzenie narodowo-etniczne kolonistów, wyznawaną religię, głoszone wartości moralne, płeć, kierunki rozprzestrzeniania się fal migracyjnych itd.) stwierdził występowanie pięćdziesięciu jeden różnych typów relacji (pięćdziesiąt stanów oraz District of Columbia). W tym miejscu wartym podkreślenia jest fakt, że badania prowadzone przez D. J. Elazara dotyczyły okresu pomiędzy II połową XVII wieku (okres przedkolonialny i kolonialny), poprzez okres ekspansji terytorialnej USA na zachód, aż do I połowie XX wieku kończąc. Dalsza analiza i badania wykazały, że pewne cechy charakterystyczne odnoszące się do niektórych stanów powtarzają się, co więcej ich występowanie obejmuje określone obszary USA. Na podstawie tych

---

niezależnie od tego, czy spełnia prawne wymogi odnoszące się do prawa wyborczego, czy nie. Podkreślenia wymaga fakt, że na wynik wyborczy wpływ mają nie tylko osoby posiadające czynne prawo wyborcze, choć tylko one dokonują faktycznego wyboru, ale również osoby nieposiadające takiego prawa – modyfikują one zachowania wyborcze osób posiadających czynne prawo wyborcze.

¹⁴ Daniel Judah Elazar (1934- 1999), amerykański politolog, profesor Temple University i Bar-Ilan. Członek U.S. Advisory Commission on intergovernmental Relations w latach 1986 – 1993, założyciel i przez lata przewodniczący Instytutu Spraw Publicznych w Jerozolimie.

wyników badacz wyróżnił trzy zasadnicze nurty ideowe, które określił nazwą wzorców kulturowych: moralistyczny, tradycjonalistyczny i indywidualistyczny.

Moralistyczny wzorzec kulturowy charakteryzuje się centralistycznym spojrzeniem na społeczeństwo. Zgodnie z założeniami tego wzorca kulturowego społeczeństwo (jego potrzeby) są ważniejsze aniżeli interes jednostki. Wzorzec ten nie zakłada w żaden sposób wymuszania odpowiednich działań podejmowanych przez jednostki, to oczekuje jednak ofiarności, pewnego rodzaju poświęcania się i swoich dóbr na jego rzecz. Wzorzec ten podkreśla znaczenie społeczeństwa rozumianego jako wspólnota, która jest podstawą demokratycznego rządu. Co więcej praca dla demokratycznego rządu opierać powinna się na przekonania jednostek czujących powołanie do pełnienia swojej społecznej misji. Zmiana orientacji czy przekonań politycznych nie powinna oznaczać konieczności dokonywania zmian w strukturach władzy. Z badań jakie zostały przeprowadzone przez D. J. Elazara wynikało, że wzorzec ten występuje w stanach północnych obejmujących obszary – wzdłuż granicy z Kanadą oraz zachodnie wybrzeże USA - na zachód od pasma Gór Skalistych.

Indywidualistyczny wzorzec kulturowy zakłada utylitarystyczny charakter działań rządu. Zadania rządu ograniczane są do niezbędnego minimum, które wspiera działania obywateli w tych dziedzinach, w których jednostki te nie mogą sobie samodzielnie radzić. Wzorzec ten jest w pewnym stopniu przeciwieństwem wzorca moralistycznego, zakłada bowiem, że jednostka, jako racjonalna istota będzie działać lepiej i efektywniej, aniżeli najlepiej zorganizowana agencja rządowa. Stany, w których funkcjonuje omawiany wzorzec zlokalizowane są w centralnie położonych regionach, obejmujących tereny od wybrzeży środkowego Atlantyku aż do obszarów Wielkich Równin.

Tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy zakłada dominację jednostki nad społeczeństwem. Jest oparty o założenia elitarystyczne, gdzie tylko niektóre jednostki, z racji swojego pochodzenia, rodzinnych koneksji, czy pozycji materialnej uprawnione są do sprawowania władzy. Takie zdefiniowanie założeń funkcjonowania rządu i instytucji z nim związanych oznacza, że społeczeństwo posiada niewielkie lub nie posiada w ogóle jakiegokolwiek wpływu na prowadzoną politykę. Zadanie rządu ogranicza się do podejmowania minimalnych działań, których podstawowym zadaniem jest utrzymywanie status quo w społeczeństwie. Wzorzec ten występuje w stanach

południowych, głównie stany południowego Atlantyku oraz wybrzeża Zatoki Meksykańskiej.

Przedstawiona powyżej koncepcja stała się podstawą do badań i rozważań naukowych będących przedmiotem niniejszej pracy. Opierając się na charakterystyce wzorców kulturowych, jakie przedstawił D. J. Elazar, ich alokacji na terenie USA – zadano pytanie, czy istnieje związek pomiędzy konkretnym wzorcem kulturowym a programem partii politycznych. A jeśli taki związek istnieje, to czy poparcie udzielane danej partii pokrywa się z alokacją wzorca kulturowego, o której pisał D. J. Elazar.

Badania przeprowadzone na potrzeby pracy pozwoliły zweryfikować wyżej sformułowane pytanie. Początkowo założono, że skoro historycznie wzorce kulturowe rozwijały się i kształtowały się wcześniej, niż partie polityczne, to musi istnieć związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy programem partii politycznych a wzorcem kulturowym. Analiza platform wyborczych oraz historycznego kształtowania się systemu partyjnego w USA nie potwierdziły, jednak tego faktu. Stwierdzono bowiem, że w historii systemu partyjnego USA, wystąpiło co najmniej jedno zjawisko określone jako „przewartościowanie w układzie sił politycznych w USA”. Określeniem tym nazwano trwałe zjawisko, w którym nastąpiła redefinicja ideowa związana z programem (platformą) danej partii. Partia do tej pory uznawana jako konserwatywno-zachowawcza, ewoluowała w kierunku partii postępowo – liberalnej i na odwrót. Oznacza to tym samym, że nie jest możliwe „sztywne” przypisanie określonej partii do określonego wzorca kulturowego. Jednakże analizując dane zagadnienie z szerszego punktu widzenia – tzn. gdy nie partia (jej nazwa) jest ogniskową badań, a ideologia, którą dana partia reprezentuje, wówczas takie przyporządkowanie jest możliwe.

W tym miejscu zasadnym jest rozstrzygnięcie dwóch problemów:

1. Czy można przewidzieć zachowanie wyborcze człowieka?
2. Czy o decyzji przy urnie wyborczej decyduje przypadek, czy wynika to z jakichś innych przesłanek? Jeśli tak, to czy przesłanki te można zmierzyć (są one obiektywne, mierzalne, weryfikowalne)? Czy to, że Alabama głosuje na Republikanów, Massachusetts na Demokratów, a Colorado głosuje raz na „jednych”, a raz na „drugich”, da się czymś wytłumaczyć?

Odpowiedź na pierwsze pytanie jest niezwykle trudna i zależy od celu, jaki stawia sobie badacz. Jeżeli celem badań jest ustalenie jakiegoś prawa, twierdzenia, które jednoznacznie wskaże, że konkretna osoba zagłasuje na takiego a nie innego kandydata - to odpowiedź jest negatywna; nie da się takiego twierdzenia sformułować. Najogólniej rzecz biorąc, wyróżnić możemy dwie przyczyny takiego stanu rzeczy.

Pierwszą przyczynę można zdefiniować, jako element wewnętrzny. Jest on niemierzalny, niepowtarzalny i co najważniejsze nieodtwarzalny. Zachodzi on wewnątrz badanej jednostki (wyborcy) i tylko dla tej jednostki jest znany. Badana jednostka (wyborca) w trakcie procesu decyzyjnego dokonuje analizy posiadanych danych, następnie ocenia je oraz wartościuje. Na proces, o którym mowa, wpływ będzie miało wiele czynników, takich jak wychowanie, osobowość jednostki, wpajane wartości, itd. W wyniku tej analizy podejmowana jest „decyzja”. Jest ona, jak wskazano powyżej, również znana tylko i wyłącznie badanej jednostce, a jej rzeczywista, werbalna lub fizyczna emanacja nie musi być zgodna z prawdą. W tym miejscu pojawia się druga przyczyna, którą jest wpływ uwarunkowań zewnętrznych.

Pod pojęciem uwarunkowania zewnętrznego należy rozumieć środowisko zewnętrzne otaczające badaną jednostkę. Środowisko to jest również nosicielem pewnych wartości, które mogą, ale nie muszą być tożsame z wartościami wyznawanymi przez wyborcę. W takim przypadku istnieje uzasadnione podejrzenie, że otoczenie może wywierać presję na jednostkę, co może wypaczać efekt procesu decyzyjnego. Innymi słowy, środowisko, w którym przebywa dany wyborca może wywrzeć taką presję, że ten jest w stanie podjąć działania sprzeczne lub niezgodne z wyznawanymi przez nią wartościami.

Przykładem takiej sytuacji mogą być wyniki badań sondażowych przeprowadzonych w 2008 roku przez Instytut Gallupa. Wynikało z nich, że kandydat Demokratów zwycięży w wyborach prezydenckich, co okazało się zgodne z prawdą. Wymieniony powyżej sondaż dawały Barackowi Obamie, kandydatowi Demokratów, 53% poparcia, natomiast Johnowi McCainowi (Republikanin) 40% głosów. W wyborach Obama uzyskał 52,7% głosów, co było zgodne z przewidywaniami Instytutu, natomiast wynik jego rywala wyniósł 45,7% poparcia¹⁵. W omawianym kontekście komentarza wymagają wyniki uzyskane przez kandydata Partii Republikańskiej. Różnicę w wyniku sondażowym a rzeczywistym osiągniętym przez

---

¹⁵ Final Presidential Estimate: Obama 55%, McCain 44%, <http://www.gallup.com/poll/111703/Final-Presidential-Estimate-Obama-55-McCain-44.aspx> z dnia 18.05.2013 r.

McCaina większość specjalistów tłumaczy faktem, że wyborcy kandydata potencjalnie przegranego nie chcą być z nim w jakikolwiek sposób identyfikowani, w związku z czym wolą skłamać lub nie odpowiedzieć na pytanie sondażowe w ogóle. Podkreślenia wymaga fakt, że sama sondaż przeprowadzono pomiędzy 13 a 15 października 2008 roku, czyli na około 20 dni przed wyborami. Powyższe pokazuje, że sondaże wyborcze (nawet te prowadzone zaraz po wyjściu z lokalu wyborczego – tzw. sondaże exit poll) są mało wiarygodne.

Mając powyższe na uwadze nasuwa się pytanie, co do prawdziwości i rzetelności udzielanych odpowiedzi przez osoby biorące udział w sondażach. Przytoczony powyżej przykład sondażu przeprowadzonego przez Instytut Gallupa pokazuje, że sondaże wyborcze (nawet te prowadzone zaraz po wyjściu z lokalu wyborczego – tzw. sondaże exit poll) są mało wiarygodne. Sytuacją, która spowoduje obiektywizację rezultatów badań, może być zmiana perspektywy badawczej. W takim przypadku badaniom poddana powinna zostać grupa jednostek rozumiana jako zbiorowość, a nie poszczególne osoby jako indywidua.

Biorąc powyższe pod uwagę, na potrzeby niniejszej pracy, dokonano analizy zachowań wyborców, przyjmując za punkt wyjścia podział administracyjny USA na stany. Poszczególne stany USA zostały potraktowane jako zbiorowi gracze kampanii wyborczej. Poprzez zabieg personifikacji, czyli upodmiotowienia, przypisano im cechy zachowań zamieszkującej ich ludności. Podkreślić należy, że takie działanie pozwoliło na wyeliminowanie skrajności, które mogłyby wypaczyć wynik analiz oraz dokonać ogólnej charakterystyki społeczno-politycznej danego stanu. Podkreślenia wymaga fakt, że zabieg ten nie jest pozbawiony mankamentów i jego zastosowanie niesie ze sobą niebezpieczeństwo zniekształcenia niektórych badanych zmiennych (faktorów). Świadomość zagrożeń wynikających z zastosowania zabiegu uogólnienia doprowadziła do poszukiwania danych, które w najmniejszy sposób mogłyby ulec zniekształceniu lub błędnej interpretacji. Efektem tej kwerendy są wyniki, dające rękojmię dochowania najwyższych standardów staranności i obiektywizmu prowadzonych badań. Celowi temu podporządkowany został sposób doboru źródeł, szczegółowo omówiony w rozdziale piątym.

Wobec stwierdzenia występowania związku pomiędzy wzorcem kulturowym a ideologią w pracy stwierdzono występowanie trzech wzorców zachowań politycznych. Badania wykazały, że dwa z spośród trzech wzorców zachowań

politycznych – moralistyczny i tradycjonalistyczny, wykazują stabilność polityczną, udzielając poparcia odpowiednio Demokratom i Republikanom¹⁶. Trzeci wzorzec zachowań politycznych – indywidualistyczny, wykazując z jednej strony mieszaninę niektórych cech dwóch poprzednich wzorców, z drugiej jednak strony wykształcając swoje własne niepowtarzalne cechy udziela swojego poparcia głosując raz na jedną, raz na drugą partię. W związku z powyższym zasadny wydaje się być zabieg ograniczający zainteresowania badawcze tylko do tego ostatniego wzorca zachowań politycznych. Zabieg ten jednakże nie zmniejsza skuteczności przewidywania oczekiwań wyborczych czyniąc sam proces znacznie łatwiejszym.

Przedmiotem niniejszej pracy są stany wahające się¹⁷, nazywane w tej pracy zamiennie „swing states”, ich występowanie, cechy charakterystyczne oraz ich relacji względem stanów „niewahających się”, określonych mianem „certain states” (stany pewne). Termin „swing states” używany jest na określenie stanów, w których zarówno Demokraci jak i Republikanie mają równe szanse na wygraną w wyborach prezydenckich¹⁸. W publikacjach prasowych lista stanów określanych tym mianem konstruowana jest przez analityków i specjalistów zajmujących się wyborami, na potrzeby każdego wyborów. Termin ten wymiennie stosowany jest z nazwami „battleground states” („stany pola walki”) lub „purple states” (stany purpurowe)¹⁹.

Analiza publikacji traktujących o wyborach prezydenckich wskazuje, że w znaczącej większości artykułów, w których wyznaczono grupę stanów wahających się, do grupy tej zaliczano również niektóre stany, które D. J. Elazar przypisał do indywidualistycznego wzorca kulturowego. Dla przykładu w wyborach z 2012 roku w skład „swing states”, amerykańscy analitycy zaliczyli dziewięć stanów, tj.: Colorado, Florida, Iowa, Nevada, New Hampshire, North Carolina, Ohio, Virginia, Wisconsin²⁰. Z listy tej trzy stany D. J. Elazar zaliczył do indywidualistycznego wzorca kulturowego – tj. Colorado, Nevada i Ohio. Innym przykładem mogą być wybory z 2008 roku, kiedy do grupy „swing states” zaliczono jedenaście stanów: Colorado, Florida, Indiana,

---

¹⁶ W celu ułatwienia prowadzonych badań i analiz w pracy zastosowano zabieg pseudo personifikacji stanów.

¹⁷ Grupę stanów określonych mianem „swing states” stanowi 18 z spośród 50 stanów USA. Do grupy tej zaliczono następujące stany USA: California, Connecticut, Hawaiki, Idaho, Iowa, Maine, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Montana, New Hampshire, North Dakota, Oregon, Rhode Island, South Dakota, Vermont, Washington, Wisconsin.

¹⁸ Patrz więcej: Swing states: Czyli gdzie się wybiera prezydenta, <http://swiat.newsweek.pl/swing-states--czyli-gdzie-sie-wybiera-prezydenta.98059.1.1.html> z dnia 15.05.2013 r., Swing states, elektorzy... Tak głosuje Ameryka, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/718791,Swing-states-elektorzy-Tak-glosuje-Ameryka> z dnia 15.05.2013 r., How the Swing States Work, <http://www.howstuffworks.com/swing-state.htm> z dnia 15.05.2013 r., A definitive guide to the eight swing states that will decide the 2012 election <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/nov/04/definitive-guide-eight-swing-states-2012-election> z dnia 15.05.2013 r.

¹⁹ Definicja swing state, <http://oxforddictionaries.com/definition/english/swing-state?q=swing+states> z dnia 15.05.2013 r.

²⁰ Dane za: Swing States 2012, <http://www.politico.com/2012-election/swing-state/> z dnia 11.08.2013 r.

Missouri, Nevada, New Hampshire, New Mexico, North Carolina, Ohio, Pennsylvania, Virginia²¹. Z pośród tych stanów sześć Elazar zaliczył do wzorca indywidualistycznego. Powyższe porównanie wskazuje, że po pierwsze, liczba „swing states” nie jest liczbą stałą i różni się od siebie w poszczególnych wyborach, po drugie, lista stanów zaliczanych do tej grupy zmienia się.

Celem pracy jest próba odpowiedzi na pytanie „jaka jest rola *swing states* w wyborach prezydenckich w USA”. Poprzez zastosowanie metod badawczych oraz analiz wykazane zostanie czy, a jeśli tak, to jaki wpływ na wynik wyborów prezydenckich mają stany zaliczone przez D. J. Elazara do indywidualistycznego wzorca kulturowego.

Badaniem objęto okres od 1910 do 2012 roku. Datę początkową wyznacza reforma systemu wyborczego. W początkach XIX wieku w trakcie stabilizacji amerykańskiego systemu partyjnego to Kongres Stanów Zjednoczonych stanowił główną arenę zmagania politycznych i centralny ośrodek władzy partyjnej. Wraz z powstaniem National Conventions (konwencji narodowych) w latach '30 XIX wieku to one stały się głównymi ciałami decydującymi o nominacji kandydatów na najważniejsze urzędy w państwie. Jednak stopień ich skorumpowania i kunktatorstwa oraz wiecznej i wszechogarniającej wojny interesów grup wpływów wypaczyły idee i założenia demokracji. Sytuacja ta wymusiła do szeregu reform wewnątrzpartyjnych na przełomie XIX i XX wieku. Ich efektem były przeprowadzone po raz pierwszy w 1910 roku prawyborzy (primaries) w stanie Oregon. Podkreślić należy, że instytucja prawyborów, jako sposobu nominacji kandydatów do najwyższych urzędów w państwie, szybko zyskała poparcie wśród obywateli innych stanów Ameryki. Do 1912 roku primaries przeprowadzono w jedenastu kolejnych stanach, a w 1920 roku lista ta wydłużyła się do dwudziestu. Warto w tym miejscu przypomnieć fakt, że w roku tym po raz pierwszy w prawyborach wziąć udział mogły również kobiety.

Ponadto, zgodnie z art. 1 sec. 2 cl. 3 Konstytucji USA, co dziesięć lat w USA odbywają się spisy powszechne. Zgodnie z cytowanym powyżej artykułem pierwszy spis odbył się w 1790 roku. W związku z powyższym pierwszy okres przypadający w badanym okresie przypadał na 1910 roku. Stał on się tym samym punktem wyjścia do prowadzonych badań.

---

²¹ Dane za: Politico's 2008 Swing States Map, <http://www.politico.com/convention/swingstate.html> z dnia 11.08.2013 r.

Występuje rozbieżność pomiędzy wskazaną w tytule pracy datą początkową a datą pierwszych badanych wyborów prezydenckich. Ponownie odwołać się należy do zapisów Konstytucji USA, a także do zapisów federalnego zbioru praw i kodeksów - US Code. Zgodnie z art. 2 sec. 1 cl. 1 Konstytucji USA prezydent USA będzie „sprawował urząd przez okres czterech lat ...”²². Pamiętać jednak należy, że Konstytucja USA uchwalona została 17 września 1787 roku, natomiast weszła w życie 21 czerwca 1788 roku i dopiero po tej dacie rozpocząć można było formalne przygotowania do wyboru głowy państwa.

Ze względu na brak regulacji federalnych decyzję o zarządzeniu i przeprowadzeniu wyborów podjąć musiały poszczególne legislatury stanowe. Nie powinno zatem dziwić, że daty elekcji w poszczególnych stanach nie były ze sobą skorelowane - rozpoczęła się 8 grudnia 1788 roku, a zakończony został dopiero 10 stycznia 1789 roku, a zaprzysiężenia dokonano w kwietniu tegoż samego roku. Pamiętać jednak należy, że wybór George’a Washingtona na pierwszą kadencję, licząc od wyboru dokonanego przez elektorów, aż do momentu zaprzysiężenia na urząd, odbyły się w błyskawicznym tempie. Następne wybory odbyły się pomiędzy 2 listopada a 5 grudnia 1792 roku, natomiast zaprzysiężenia dokonano dopiero 4 marca 1793 roku. Dlatego dopiero rok 1792 należy przyjąć za datę, kiedy rozpoczęły się regularne wybory odbywające się co cztery lata. Wynika również z powyższego, że pierwsze wybory przypadające w badanym okresie odbyły się w listopadzie 1912 roku, natomiast ostatnie dokładnie sto lat później w listopadzie 2012 roku.

Z powyżej przedstawionych faktów wynika zatem rozbieżność pomiędzy datą początkową określoną w tytule pracy a datą badań. Jak wykazano powyżej rozbieżność ta nie jest wynikiem błędu, a celowym zabiegiem, mającym swoje uzasadnienie zarówno historyczne jak i prawne.

Realizując cel i przedmiot niniejszej pracy postawiono następujące pytania badawcze:

1. Czy występuje związek pomiędzy wzorcami kulturowymi a programami (platformami) wyborczymi partii politycznych?
2. Jeśli istnieje związek, pomiędzy wzorcami kulturowymi a platformami wyborczymi partii – to czy istnieje związek pomiędzy geograficzną

---

²² Konstytucja USA, art. 2 sec. 1 cl.1.

alokacją występowania danego wzorca kulturowego, a poparciem udzielanym partiom politycznym?

3. Czy w związku z występowaniem zależności pomiędzy programem partii, wzorcem kulturowym a alokacją poparcia udzielanego poszczególnym partiom, istnieje możliwość stworzenia charakterystyki grup stanów wchodzących w skład tego samego wzorca kulturowego?
4. Czy istnieje możliwość przewidywania, w jaki sposób zachowa się i na kogo zagłosuje dana grupa stanów?

Uznając za słuszne stwierdzenie, że opierając się o weryfikowalne dane istnieje możliwość przewidywania zachowań wyborczych sformułowano następującą tezę, że „swing states” mają znaczący wpływ na wynik wyborów prezydenckich w USA. Uznano bowiem, że skoro wyborcy w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych, wykazując stabilność polityczną, głosują na przedstawicieli określonych partii, które to zachowania wynikają z określonego, wykształconego na przestrzeni lat wzorca kulturowego, to zasadnym jest twierdzenie, że indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych, który stanowi pewnego rodzaju „kompilację” dwóch wcześniej wymienionych wzorców, ma decydujące znaczenie dla wyników wyborów.

W celu weryfikacji tezy oraz odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze, w pracy wykorzystano szereg metod badawczych stosowanych w naukach politycznych. Podstawę stanowiła analiza instytucjonalno-prawna uzupełniona o metody historyczne. Zastosowanie tej pierwszej pozwoliło określić ramy prawne odnoszące się do zagadnień wyborczych. Analiza kontekstu historycznego oraz ewolucji prawa wyborczego pozwoliły zrozumieć doktrynę i podejście zarówno władzy wykonawczej (w kontekście wydawanych aktów wykonawczych, jak i opinii wydawanych przez administrację federalną), a także wymiaru sprawiedliwości (co do rozstrzygnięć wydawanych przez sądy różnych instancji, a związanych z tą tematyką). Ponadto w przedmiotowych dociekaniach skoncentrowano się na kwestiach konstytuowania się systemu partyjnego, następnie analizie poddane zostały kwestie związane z systemem elekcyjnym, a także sposobami przeliczania głosów na mandaty. Wszystkie te elementy pozwoliły zrozumieć obszar badań wyznaczony przez ramy instytucjonalno-prawne. Ponadto zastosowanie metody historycznej pozwoliło na dokonanie analizy kontekstu historycznego tworzenia się systemu wyborczego w USA,

ze szczególnym uwzględnieniem wyborów prezydenckich oraz jego ewolucji na przestrzeni lat. Obie wymienione metody pozwoliły zrozumieć społeczne podejście do zagadnienia prawa wyborczego. Pamiętać w tym miejscu należy, że w omawianym kontekście „prawo” traktowane jest jako „wynik społecznych przeżyć na różnych płaszczyznach: historycznej, ekonomicznej, kulturowej, religijnej politycznej, itd”²³.

W pracy wykorzystano również metodę statystyczną ponownie uzupełnioną o metody historyczne. Wykorzystywane są one wszędzie tam, gdzie możliwe jest ilościowa, jak i jakościowa analiza badanego zagadnienia. Badania przeprowadzone celem weryfikacji tezy i pytań badawczych oparto o dane pochodzące ze spisów powszechnych United States Census Bureau²⁴ z lat 1910 - 2010 oraz dane statystyczne pochodzące z The Pew Forum on Religion and Public Life²⁵. Ponadto wykorzystano materiały dostępne na stronach internetowych urzędów, agend i organizacji rządowych. Zastosowane metody podczas prowadzonych badań pozwoliły „szerokich generalizacji”²⁶ wzorców zachowań politycznych wchodzących w skład „certain states” oraz „swing states”.

Kolejną z zastosowanych metod była dedukcja. Dzięki znajomości wydarzeń i faktów historycznych związanych z kształtowaniem i rozwojem państwa amerykańskiego możliwe było wyciąganie wniosków co do cech charakterystycznych związanych z poszczególnymi wzorcami zachowań politycznych, a co za tym idzie również i zachowań wyborczych mieszkańców zamieszkujących określony stan. W tym kontekście niezwykle pomocna była również metoda porównawcza, dzięki której możliwa była identyfikacja podobieństw i różnic pomiędzy poszczególnymi wzorcami kulturowymi, wzorcami zachowań politycznych, a także pomiędzy platformami wyborczymi poszczególnych partii. Metoda ta w istotny sposób pomogła w dokonaniu zestawienia, porównania oraz analizie zmian zachodzących w poszczególnych wzorcach zachowań politycznych w ujęciu historycznym.

Ze względu na obszar zainteresowań badawczych w pracy przyjęto podejście konstruktywistyczne. Uznano bowiem, że wiedza na temat danego wzorca zachowań

---

²³ A. Łuszczynski, Podstawy metodologiczne badań politologicznych, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2005, s. 50.

²⁴ United States Census Bureau (oficjalna nazwa Bureau of the Census) - agencja rządowa wchodząca w skład Departamentu Handlu, powstała na 1 lipca 1903 roku. Jej pierwowzorem był Urząd Spisu Powszechnego (Census Office), powstały w 1840 roku, działający niezależnie jako federalny organ państwowy. W latach 1790 - 1840 spisu powszechnego dokonywali szeryfowie federalni w podległych im dystryktach sądowych.

²⁵ The Pew Forum on Religion and Public Life - organizacja non - profit, powstała w 2001 roku. Jej celem jest pogłębianie wiedzy oraz badań z zakresu związków pomiędzy życiem publicznym a religią. The Pew Forum koncentruje swoje badania wokół społeczeństwa USA, jednak jej badania dotyczą również innych krajów na świecie.

²⁶ A. Chodubski, Wstęp do badań politologicznych, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2005, s. 128.

politycznych możliwa jest jedynie do osiągnięcia poprzez analizę wydarzeń historycznych oraz pryzmat kultury i doświadczeń jednostek zamieszkujących dany wzorzec. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że w toku pracy posiłkowano się również podejściem funkcjonalistycznym jak i neopozytywizmem. Ich wykorzystanie jest jednak incydentalne i co do zasady i znaczenia nie zmienia przyjętego początkowo podejścia badawczego.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Przedstawione są w nich elementy dotyczące szerokiego i skomplikowanego zagadnienia, jakim są wybory prezydenckie w USA, od zagadnień historycznych i teoretycznych, aż po praktykę dnia codziennego oraz ich odzwierciedlenie w badaniach i analizach.

Rozdział pierwszy poświęcony jest analizie tła historycznego i politycznego, w jakich kształtował się system wyborczy, zarówno w odniesieniu do wyborów do Kongresu Stanów Zjednoczonych jak i urzędu prezydenta USA. W rozdziale tym szczególną uwagę poświęcono takim zagadnieniom jak: system partyjny oraz jego roli w kontekście wyborów federalnych, system wyborczy ze szczególnym uwzględnieniem czynnego prawa wyborczego oraz apportionment, czyli podział głosów w Izbie Reprezentantów pomiędzy poszczególne stany.

Rozdział drugi traktuje o praktyce przeprowadzania wyborów prezydenckich w USA. Omówiono w nim takie zagadnienia jak: geneza i ewolucja systemu prezydenckiego w Stanach Zjednoczonych, koncepcje urzędu prezydenckiego oraz wymogi formalno-prawne, jakie stawiane są przed kandydatem na ten urząd. W dalszej części rozdziału przeanalizowano teoretyczne i praktyczne aspekty kampanii wyborczej, zwłaszcza w kontekście regulacji prawnych oraz współczesnej praktyki.

W trzecim rozdziale omówiono zagadnienia związane z teorią trzech wzorców kulturowych Daniela J. Elazara. Celem tego rozdziału jest nakreślenie ogólnego zarysu stosunków, jakie występowały pomiędzy władzą federalną a władzą stanową. W tym kontekście teoria ta staje się podstawą do dalszych rozważań związanych z geografiami poparcia politycznego udzielanego Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w wyborach prezydenckich w USA.

Rozdział czwarty poświęcony jest badaniom mającym na celu weryfikację występowania wzorców kulturowych omówionych w rozdziale trzecim. Zaprezentowana została koncepcja alokacji politycznej, która określiła szablony zachowań wyborczych dla poszczególnych wzorców kulturowych. Przedstawiono tu

takie elementy, jak związek pomiędzy platformą wyborczą a wzorcem kulturowym zaprezentowanym przez D. J. Elazara, a także przedstawiony został związek pomiędzy oddanymi głosami w wyborach prezydenckich w USA a geograficzną lokalizacją stanu.

Piąty rozdział pracy poświęcony jest określeniu zmiennych i czynników na podstawie, których wykazane zostały podobieństwa i różnice pomiędzy wzorcami kulturowymi i zachowaniami wyborczymi mieszkańców poszczególnych stanów. Na tej podstawie został stworzony szablon, dzięki któremu można określić przyczynę zmiany zachowań wyborczych mieszkańców poszczególnych stanów oraz ewentualnie prognozować wynik wyborczy w przyszłości.

Założeniem niniejszej pracy jest oparcie się w maksymalnym stopniu na materiałach źródłowych oraz literaturze amerykańskiej. Zabieg ten pozwolił na wyeliminowanie przeinaczeń i nieścisłości wynikających z tłumaczeń lub/i błędnej interpretacji przepisów, polegającej na przenoszeniu norm amerykańskiego prawa i jego interpretacji według metodologii prawa kontynentalnego.

W pierwszej kolejności oparto się na materiałach źródłowych takich jak Konstytucje Federalne (tj. Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii z 1781 roku oraz Konstytucji USA z 1789 roku) oraz konstytucjach stanowych. Rozważania ogniskujące się na prawie konstytucyjnym poszerzono również o opinie i zapiski Ojców Założycieli, a także komisji konstytucyjnych i konstytucjonalistów biorących udział w tworzeniu i opiniowaniu tych aktów prawnych.

Przy okazji omawiania prawa wyborczego funkcjonującego w USA oparto się o prawodawstwo federalne i stanowe, posiłkowo odnosząc się również do kontekstu historycznego, w jakim uchwalane były te normy prawne. Podkreślenia wymaga fakt, że odwołując się i opracowując materiał źródłowy wymagana była znajomość amerykańskiego prawa, które ulegało zmianie na przestrzeni lat. W związku z powyższym materiały źródłowe interpretowane były w zgodzie z doktryną prawa amerykańskiego, przy zastosowaniu następujących zasad: w pierwszej kolejności zasady zwykłego znaczenia (plain meaning rule²⁷), w drugiej – zasady badania historii legislacji (mischief rule²⁸), w trzeciej – zasady celowości społecznej (social purpose rule²⁹).

---

²⁷ Zasada potwierdzona wyrokiem Sądu Najwyższego USA w sprawie *Caminetti v United States* 242 U.S. 470 (1917).

²⁸ Zasada wywodząca się z Anglii, po raz pierwszy zastosowana w początkach XVI w. Zasada ta została następnie inkorporowana do amerykańskiego systemu prawnego. Źródło: *Mischief Rule Law & Legal Definition*, <http://definitions.uslegal.com/m/mischief-rule/> z dnia 2 kwietnia 2014 r.

²⁹ Zasada potwierdzona wyrokiem Sądu Najwyższego USA w sprawie *Holy Trinity Church v United States* 143 U.S. 457 (1892).

W odniesieniu do literatury traktującej o zagadnieniach wyborów i procesu wyborczego oparto się o publikacje zarówno polsko- jak i anglojęzyczne. Nie odnoszą się one jednak bezpośrednio do zagadnienia „swing states” a jedynie do ogólnych zagadnień związanych z amerykańską elekcją, technikami wyborczymi, doktryną i praktyką wyborczą, jaka wykształciła się na przestrzeni lat. Wykorzystano tu np. prace Jerzego Jaskierni pod tytułem „Zasada równości w prawie wyborczym USA”. Na jej podstawie opracowano między innymi część dotyczącą ewolucji systemu wyborczego w USA, zmian jakie zachodziły i zachodzą w USA w kontekście równości wyborców. W pracy oparto się również na książce autorstwa Rett’a i Anny Ludwikowskich „Wybory prezydenckie w USA na tle porównawczym”. Książka ta w ogromnym stopniu pomogła opracować rozdziały poświęcone mechanizmom i praktyce wyborczej. W pracy oparto się również na takich książkach jak: „Współczesna filozofia i teoria prawa w USA” Wiesława Langa i Jerzego Wróblewskiego, „A history of american law” Lawrence M. Friedman. Publikacje te wykorzystane zostały przy omawianiu między innymi prawa wyborczego funkcjonującego w USA. Ponadto w pracy wykorzystano prace między innymi takich autorów jak: Izabela Rusinowska³⁰, Paweł Laidler³¹, Valdimer O. Key jr.³², Kathleen E. Kendall³³, Harry V. Jaffa³⁴, William S. Myers³⁵, Clinton Rosstier³⁶, Seymour M. Lipset³⁷, Maldwin A. Jones³⁸.

Kluczową pracą przy przygotowywaniu rozprawy była książka Daniela J. Elazara „American Federalism: A View from a State”. Praca opublikowana w latach ‘60 XX wieku, odnosi się do systemu relacji i zależności jakie się wykształciły i panują pomiędzy władzą stanową i federalną. W swoich badaniach zaprezentowanych w wyżej wymienionej książce D. J. Elazar wykazał istnienie 51 takich relacji

---

³⁰ I. Rusinowska, Z dziejów amerykańskich partii politycznych, Oficyna Wydawnicza „Egros”, Warszawa 1994.

³¹ P. Laidler. Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, P. Laidler, Urząd Prokuratora Generalnego Stanów Zjednoczonych; Konflikt kompetencji, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004.

³² V. O. Key jr., Politics, Parties and Pressure Groups, Crowell, New York 1952.

³³ K. E. Kendall, Communication Patterns in Presidential Primaries 1912 - 2000; Knowing the rules of the game, Harvard University, John F. Kennedy School of Government, Research Paper R-19.

³⁴ H. V. Jaffa, The nature and origin of the American party system, w Political parties USA, red. Robert A. Goldwin, Stephen Kemp Bailey, Randy McNally, Chcago 1964.

³⁵ W. S. Myers, The Republican party. A history, The Century Co., New York 1928.

³⁶ C. Rosstier, Parties and Politics in America, Cornell University, New York 1960.

³⁷ S. M. Lipset, The first new nation: the United States in historical and comparative, Basic Books, New York 1963.

³⁸ M. A. Jones, Historia USA, Wydawnictwo Marabut, Gdańsk 2003.

(50 stanów oraz District Columbia). Zauważył również, że relacje te pogrupować można w trzy zasadnicze grupy. Grupy te określone mianem wzorców kulturowych wyróżnione zostały na podstawie między innymi takich cech jak pochodzenie narodowo-etniczne, religia, migracja, system wartości itd.

Na potrzeby pracy zaadoptowano teorię trzech wzorców kulturowych Daniela J. Elazara i rozbudowano ją o nowe elementy związane z zachowaniami wyborczymi. W związku z faktem, że praca profesora Elazara opublikowana była w latach '60 XX wieku zachodziła uzasadniona wątpliwość, czy koncepcja ta jest nadal aktualna. Badania wstępne przeprowadzone na potrzeby niniejszej rozprawy potwierdziły ich aktualność. Wynik tego wstępnego badania umożliwił prowadzenie dalszych badań, które są przedmiotem rozważań opisanych w rozdziałach czwartym i piątym. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że zagadnienia omówione w pracy potraktowane są w sposób innowacyjny i nowatorski. Konsekwencją takiego działania jest jednak ograniczony zasób literatury, który można było zastosować przy opracowywaniu dysertacji.

Wyjaśnienia wymaga również stosowana w pracy terminologia. Jest ona często spotykana w publikacjach naukowych oraz publicystyce, głównie amerykańskiej, jednak ich eksplanacja jest kluczowa dla zrozumienia dalszej części pracy.

Termin „swing state” oznacza nic innego, jak „stan wahający się”. Termin ten używany jest do określenia stanów, w których zarówno Demokraci jak i Republikanie mają równe szanse na wygraną w wyborach prezydenckich³⁹. Lista stanów określanych tym mianem jest tworzona na potrzeby konkretnych wyborów. Termin ten wymiennie stosowany jest z nazwami „battleground states” („stany pola walki”) lub „purple states” (stany purpurowe)⁴⁰.

W niniejszej pracy użyto określenia „swing states”, które zapożyczono z publicystyki i użyto go w odniesieniu do stanów zaliczonych przez Daniela J. Elazara w skład indywidualistycznego wzorca kulturowego. Analiza publikacji traktujących o wyborach prezydenckich wskazuje, że w znaczącej większości artykułów, w których wyznaczono grupę stanów wahających się, do grupy tej zaliczano również

---

³⁹ Patrz więcej: Swing states: Czyli gdzie się wybiera prezydenta, <http://swiat.newsweek.pl/swing-states--czyli-gdzie-sie-wybiera-prezydenta,98059,1,1.html> z dnia 15.05.2013 r., Swing states, elektorzy... Tak głosuje Ameryka, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/718791,Swing-states-elektorzy-Tak-glosuje-Ameryka> z dnia 15.05.2013 r., How the Swing States Work, <http://www.howstuffworks.com/swing-state.htm> z dnia 15.05.2013 r., A definitive guide to the eight swing states that will decide the 2012 election <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/nov/04/definitive-guide-eight-swing-states-2012-election> z dnia 15.05.2013 r.

⁴⁰ Definicja swing state, <http://oxforddictionaries.com/definition/english/swing-state?q=swing+states> z dnia 15.05.2013 r.

niektóre stany, które Elazar przypisał do indywidualistycznego wzorca kulturowego. Dla przykładu w wyborach z 2012 roku w skład „swing states”, amerykańscy analitycy zaliczyli dziewięć stanów, tj.: Colorado, Florida, Iowa, Nevada, New Hampshire, North Carolina, Ohio, Virginia, Wisconsin⁴¹. Z listy tej trzy stany D. J. Elazar zaliczył do indywidualistycznego wzorca kulturowego – tj. Colorado, Nevada i Ohio. Innym przykładem mogą być wybory z 2008 roku, kiedy do grupy „swing states” zaliczono jedenaście stanów: Colorado, Florida, Indiana, Missouri, Nevada, New Hampshire, New Mexico, North Carolina, Ohio, Pennsylvania, Virginia⁴². Z pośród tych stanów sześć Elazar zaliczył do wzorca indywidualistycznego. Powyższe porównanie wskazuje, że po pierwsze, liczba „swing states” nie jest liczbą stałą i różni się od siebie w poszczególnych wyborach, po drugie, lista stanów zaliczanych do tej grupy zmienia się.

A *contrario* do „swing states”, na podstawie przeprowadzonych badań zachowań wyborczych wyborców w różnych stanach, stwierdzono występowanie grupy stanów określanych mianem „certain states”. Określenie to odnosi się do grupy 15 stanów leżących wzdłuż granicy USA z Kanadą oraz wzdłuż zachodniego wybrzeża USA oraz w stosunku do 17 stanów południowych, leżących wzdłuż wybrzeży Zatoki Meksykańskiej i południowej części wybrzeża Atlantyku. Taka alokacja geograficzna pokrywa się jednocześnie z granicami wzorców tradycjonalistycznego i moralistycznego zaprezentowanymi przez Daniela J. Elazara.

W związku z wynikiem badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszej pracy zasadnym wydaje się być stosowanie określenie „certain states” – „stany pewne” w odniesieniu do tej grupy podmiotów. Stany te wykazują stabilność historyczną i powtarzalność w zachowaniach wyborczych. Na uwagę zasługują tu takie stany jak Alaska, Arizona, czy Oklahoma, które udzielają nieprzerwanie swojego poparcia kandydatom Partii Republikańskiej od 1952 roku, czy Hawaiki, Minnesota, czy Rhode Island, które niezachwianie wspierają Demokratów od 1976 roku.

W związku z faktem, że praca poświęcona jest zagadnieniom rywalizacji politycznej pomiędzy dwoma dominującymi w USA partiami – Partią Demokratyczną i Partią Republikańską zachodzi konieczność ustosunkowania się do nazewnictwa stosowanego w odniesieniu do nich. Z formalnego punktu widzenia pełna nazwa obu

---

⁴¹ Dane za: Swing States 2012, <http://www.politico.com/2012-election/swing-state/> z dnia 11.08.2013 r.

⁴² Dane za: Politico's 2008 Swing States Map, <http://www.politico.com/convention/swingstate.html> z dnia 11.08.2013 r.

partii brzmi Partia Demokratyczna i Partia Republikańska⁴³. Jednakże powszechnie stosowane są nazwy skrócone tzn. Demokraci w odniesieniu do Partii Demokratycznej i Republikanie w odniesieniu do Partii Republikańskiej. W praktyce są to synonimy i oznaczają to samo. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że obie nazwy są poprawne pod względem formalnym, jak i językowym.

Również wyjaśnienia wymaga stosowane w pracy nazewnictwo poszczególnych stanów. W celu uniknięcia błędnej translacji, jak i nieścisłości językowych z tego wynikających (np. polska nazwa stanu Pennsylvania⁴⁴), w tej pracy stosuje się wyłącznie oryginalne, powszechnie stosowane i zrozumiałe nazwy angielskie. Wynika to również z faktu, że tylko część nazw stanów posiada polskie tłumaczenie (np. Hawaii - Hawaje), jednak część z nich w ogóle takiego tłumaczenia nie posiada (np. Ohio, Michigan, czy Iowa). Mając na uwadze przytoczone argumenty, stosowanie polskiego nazewnictwa nie znalazło merytorycznego uzasadnienia.

Kolejnym zagadnieniem wymagającym wyjaśnienia jest termin geografia polityczna. W literaturze przedmiotu spotkać się można z licznymi opracowaniami odnoszącymi się do związku pomiędzy geograficzną alokacją udzielonego poparcia politycznego a stanami. Stąd też, w powszechnym użyciu, zarówno w publicystyce jak i pracach naukowych, stosuje się stwierdzenie o występowaniu stanów Demokratycznych i Republikańskich. Co więcej, same partie zlecają dokonywanie różnego typu analiz dotyczących związków pomiędzy uzyskiwanym poparciem a miejscem, gdzie takie poparcie jest udzielane. Efekt tego typu analiz przedstawia się w postaci diagramów mapowych tzw. kartogramów. Zaprezentowane poniżej przykładowe kartogramy odnoszą się do wyborów prezydenckich z 2004 roku i uwzględniają różne kryteria, takie jak: podział administracyjny na stany, hrabstwa, liczbę ludności, liczbę głosów elektorskich, poparcie udzielane w wyborach itp.

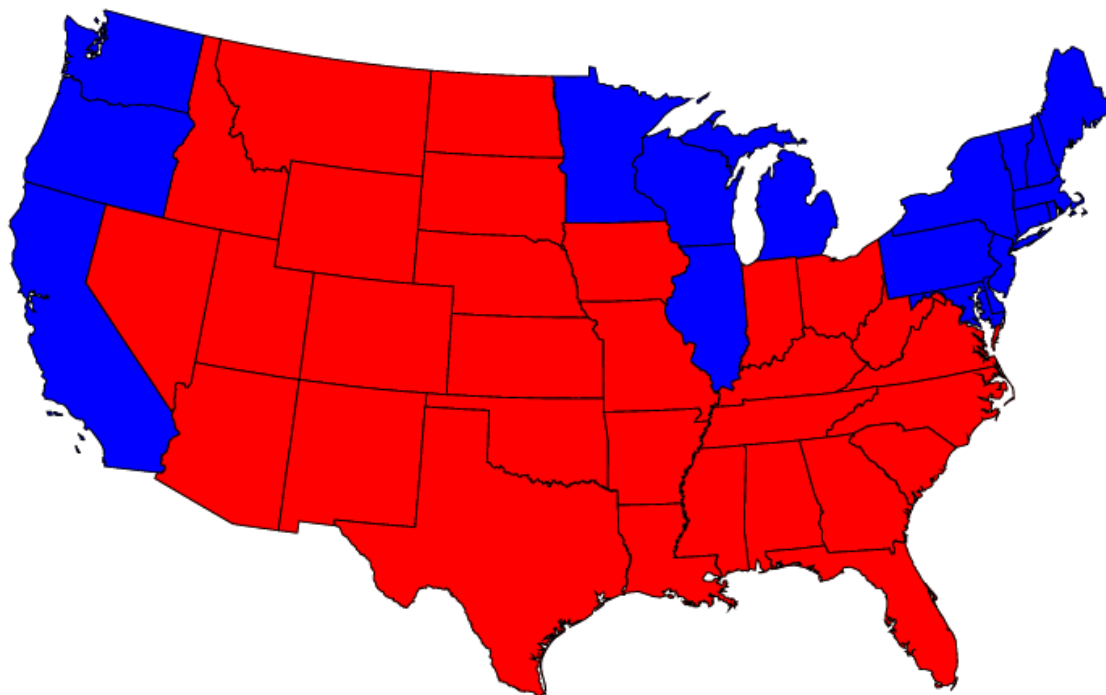
Mapa 1 ilustruje wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku. Ogniskową jest zwycięska partia; mapa uwzględnia podział administracyjny USA na stany. Kolorami zaznaczono stany, w których zwyciężyli Demokraci – kolor niebieski i Republikanie – kolor czerwony.

---

⁴³ Partia Republikańska występuje również pod potoczną nazwą Grand Old Party (GOP).

⁴⁴ Polska nazwa stanu Pennsylvania (Pensylwania – nazwa zgodna z encyklopedią PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3955761/pensylwania.html> z dnia 31 marca 2014 r.) zawiera błąd merytoryczny i językowy. Nazwa stanu pochodzi od nazwiska angielskiego kwakra, filozofa i przedsiębiorcy Williama Penn'a, założyciela i pierwszego właściciela Province of Pennsylvania, późniejszej Commonwealth of Pennsylvania. Mając powyższe na uwadze, stosowanie polskiego odpowiednika nazwy tego stanu nie znajduje merytorycznego uzasadnienia.

Mapa 1. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku w układzie geograficznym, z podziałem na stany

Legenda:

Kolor niebieski – stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony – stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawaii i Alaski.

Źródło: 2004 US presidential election results by states, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/statemapredbluelarge.png> z dnia 15.05.2013 r.

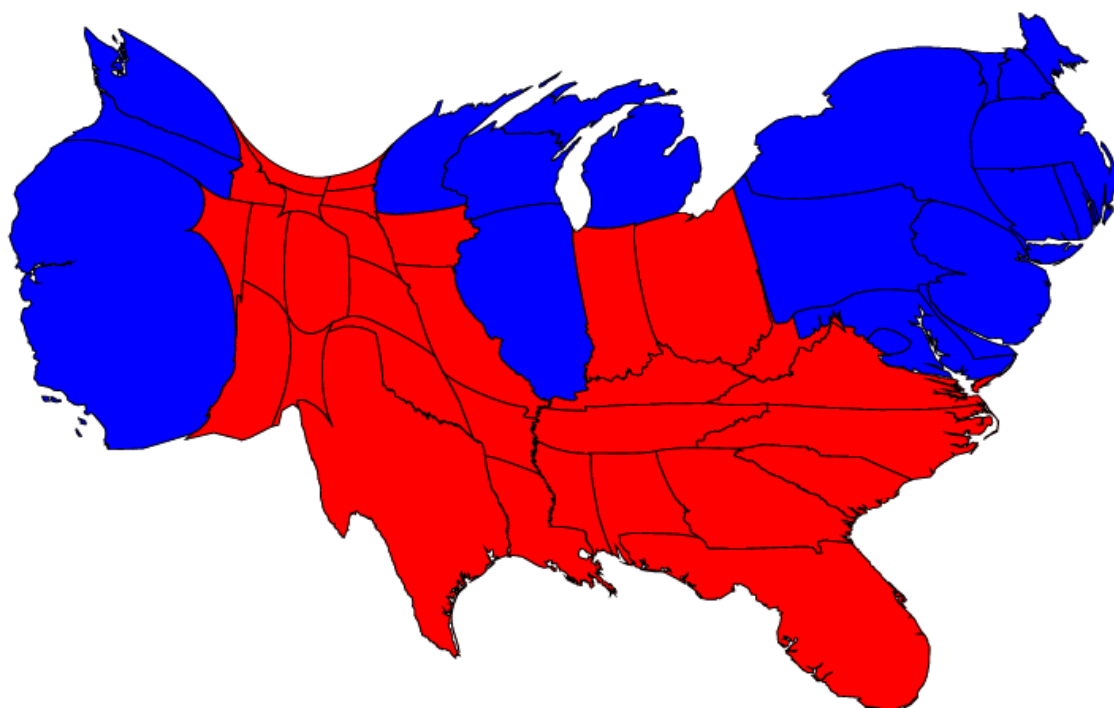
Mapa 2 przedstawia identyczne zestawienie, jednak ogniskową jest liczba mieszkańców zamieszkująca dany stan. Mapa ta powstała w wyniku zastosowania metody dyfuzji Gastnera i Newmana⁴⁵. Dzięki zastosowaniu tej metody, kartogram odzwierciedla potencjał ludzki poszczególnych stanów. W związku z powyższym, zmianie uległ kształt poszczególnych stanów. Dla przykładu takie stany jak California, Florida, New York zostały powiększone, natomiast stany o małej liczbie ludności takie jak North i South Dakota, Kentucky czy Wyoming zostały pomniejszone.

Kolejna mapa przedstawia podział administracyjny kraju, jednak ogniskową staje się liczba głosów elektorskich. Podobnie jak ma to miejsce na poprzedniej mapie, wykorzystując metodę dyfuzji Gastnera i Newmana, uwypukleniu lub zmniejszeniu

⁴⁵ Metoda dyfuzji Gastnera i Newmana - metoda umożliwiająca tworzenia kartogramów, uwzględniających zmienne ilościowe np. wielkość ludności. Dzięki temu zabiegowi powiększeniu lub zmniejszeniu ulegają granice obiektów umieszczonych na kartogramie. Źródło: Diffusion-based method for producing density-equalizing maps, <http://www.pnas.org/content/101/20/7499.abstract> z dnia 18.05.2013 r.

uległy granice stanów, w zależności od liczby głosów możliwych do zdobycia. Zauważyć należy, że dla przykładu takie stany jak Wyoming czy Nebraska dwukrotnie zwiększyły swoją wielkość. Ważnym z tego punktu widzenia wydaje się być również Dystrykt Federalny, który wielkością odpowiada takim stanom jak Vermont, czy Delaware.

Mapa 2. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z uwzględnieniem liczby ludności zamieszkującej dany stan, po zastosowaniu metody dyfuzji Gastnera i Newmana

Legenda:

Kolor niebieski – stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

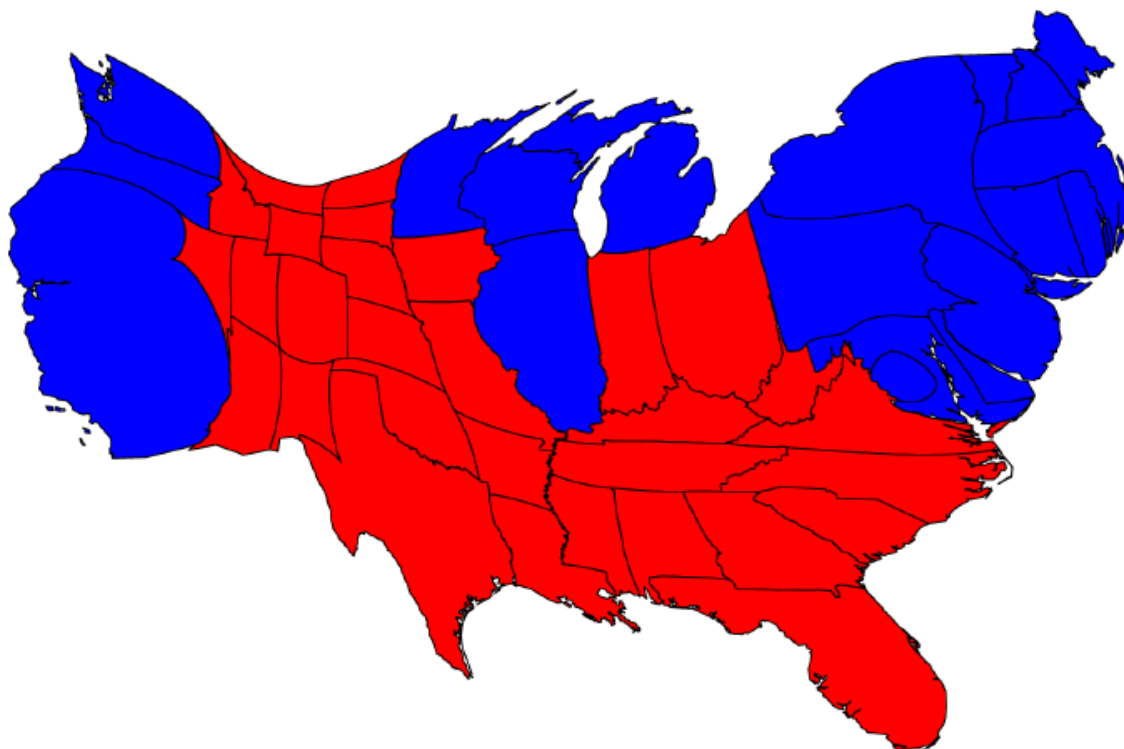
Kolor czerwony – stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawaiki i Alaski.

Źródło: 2004 presidential election results by states on a population cartogram with size scaling, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/statecartredblueakhi.png> z dnia 15.05.2013 r.

Mapa 4 przedstawia wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, jednak w tym przypadku ogniskowa została skoncentrowana na poziomie hrabstw. Zabieg ten pokazuje, że zmieniając ogniskową zainteresowań badawczych, dojść można do zupełnie innych wniosków i uzyskać inne dane.

Mapa 3. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z uwzględnieniem liczby głosów elektorskich, po zastosowaniu metody dyfuzji Gastnera i Newmana

Legenda:

Kolor niebieski – stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony – stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawajii i Alaska.

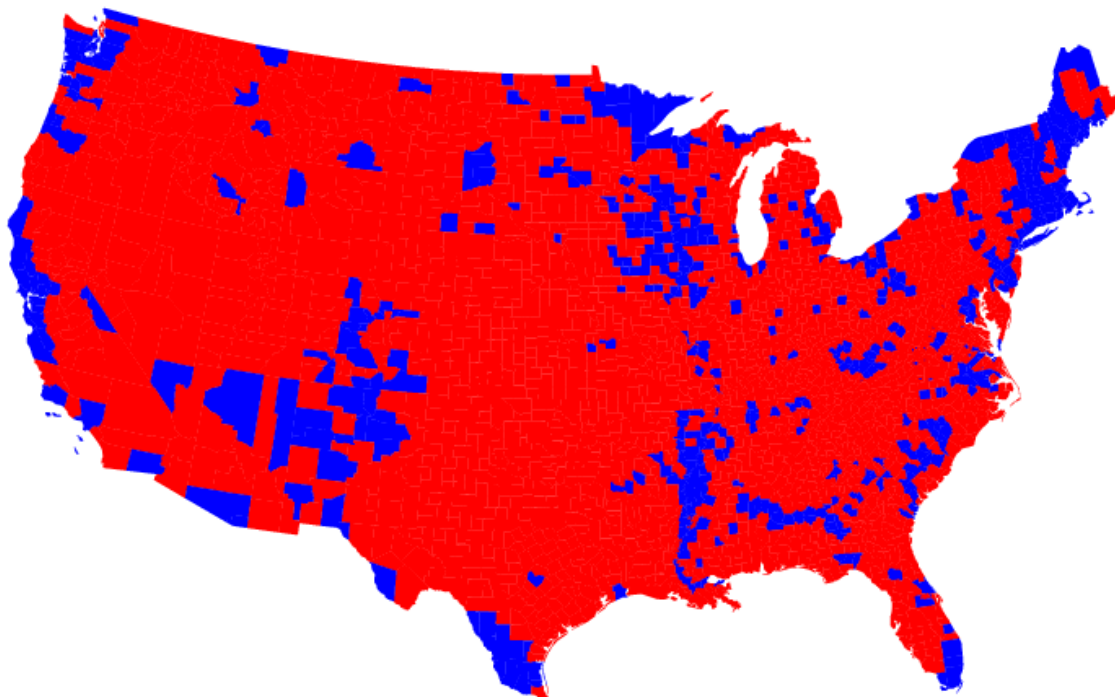
Źródło: 2004 presidential election results by states on an electoral college cartogram with size scaling, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/statecartcollegelarge.png> z dnia 15.05.2013 r.

Porównując dane zaprezentowane na mapach 1 - 3 oraz na mapie 4 widać zasadniczą różnicę w przestrzennym rozmieszczeniu poparcia udzielanego Republikanom i Demokratom.

Z trzech dominujących obszarów, gdzie zwyciężyli Demokraci – Region Nowej Anglii (New England), oraz częściowo stanów Środkowego Atlantyku (Mid - Atlantic States), Region Wielkich Jezior (Great Lakes), a także Region Zachodniego Wybrzeża (West Coast), poparcie dla tej partii zostało rozproszone. Nadal dominującą rolę odgrywają tereny wymienione powyżej, jednak zauważyć można, że np. część hrabstw stanu Maine zagłosowało za Republikanami. Podobnie zachowała się California. Z drugiej jednak strony Demokraci zwyciężyli w niektórych hrabstwach, gdzie w skali całego stanu zwycięstwo uzyskali Republikanie. Są to np. Texas (zwłaszcza tereny wzdłuż granicy z Meksykiem), New Mexico, czy południowa część stanu Florida.

Kolejna z zaprezentowanych map przedstawia podział administracyjny kraju na hrabstwa. Ponownie wykorzystując metodę dyfuzji Gastnera i Newmana uwypukleniu uległy hrabstwa o największej liczbie ludności, natomiast pomniejszeniu uległy te stany, które są słabo zaludnione. Powyższe ilustruje mapa 5.

Mapa 4. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, w układzie geograficznym, z podziałem na hrabstwa

Legenda:

Kolor niebieski – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

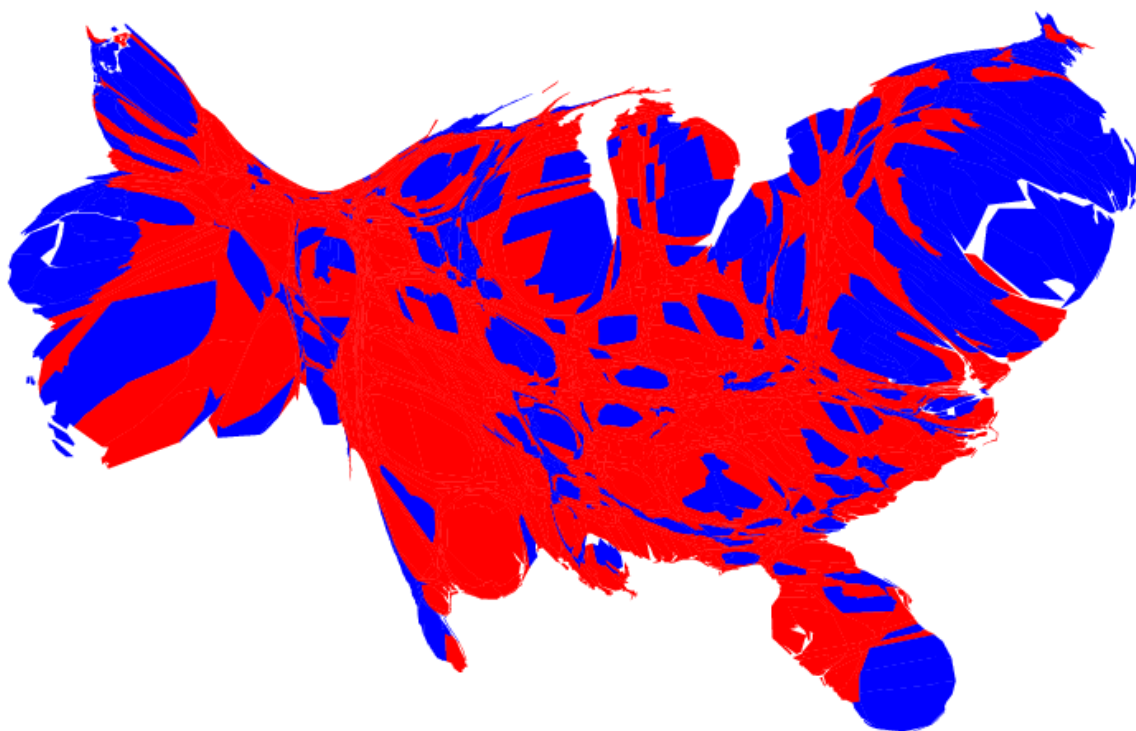
Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawaii i Alaska.

Źródło: 2004 presidential election results by a county, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/countymapred/bluelarge.png> z dnia 15.05.2013 r.

Mapa 6 przedstawia tzw. purple America - purpurową Amerykę. W tym przypadku ogniskową staje się układ procentowego poparcia udzielanego Demokratom i Republikanom. W tym przypadku skalą jest zakres kolorystyczny, którego skrajnymi wynikami jest 100% poparcie udzielane Demokratom (kolor niebieski) lub Republikanom (kolor czerwony). Kolory pośrednie obrazują stopień poparcia udzielany każdej partii.

Mapa 7 przedstawia kartogram „Purple America”, uwzględniając liczbę ludności zamieszkującej każde hrabstwo (z wykorzystaniem metody dyfuzji Gastnera i Newmana).

Mapa 5. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z uwzględnieniem liczby ludności zamieszkującej dane hrabstwo, po zastosowaniu metody dyfuzji Gastnera i Newmana

Legenda:

Kolor niebieski – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

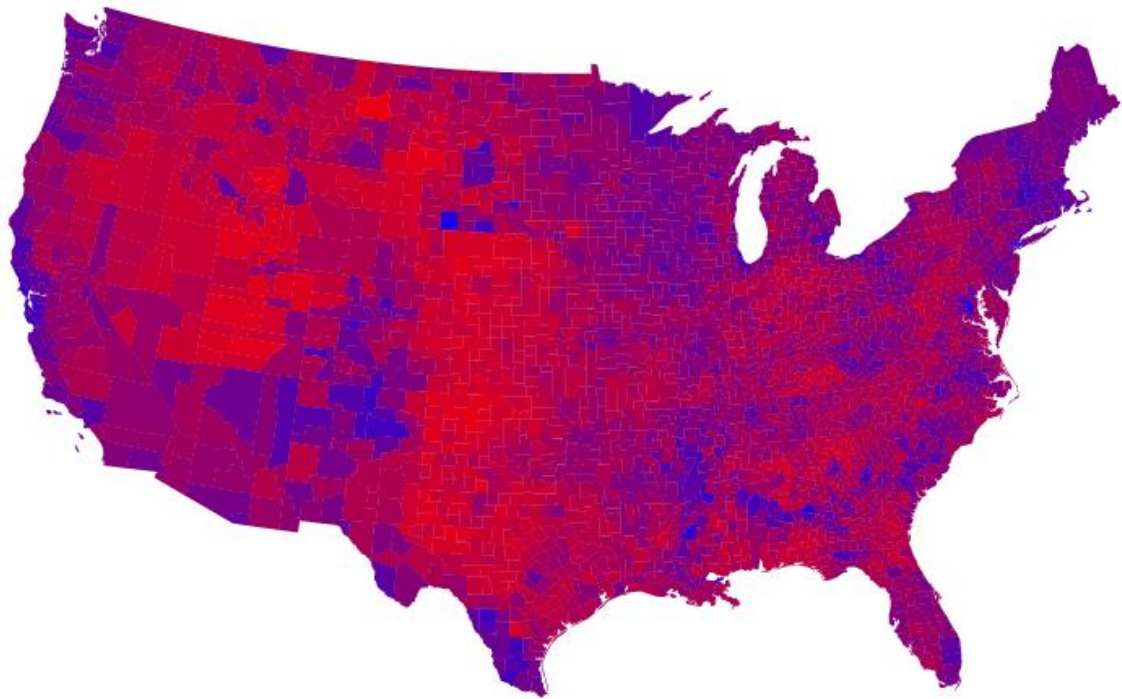
Kolor czerwony – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawaii i Alaska.

Źródło: 2004 presidential election results by a county on a population cartogram with size scaling, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/countycartredbluelarge.png> z dnia 15.05.2013 r.

Zagadnienie geografii politycznej jest szeroko analizowane i badane przez amerykańistów, politologów i socjologów. Jak wykazano na przykładzie kartogramów przedstawionych powyżej jedno i to samo zagadnienie może być analizowane z wielu punktów widzenia, uwzględniając różne zmienne.

Mapa 6. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z podziałem na hrabstwa, uwzględniając procentowe poparcie udzielone każdej z partii - tzw. Purple America

Legenda:

Kolor niebieski – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawaii i Alaski.

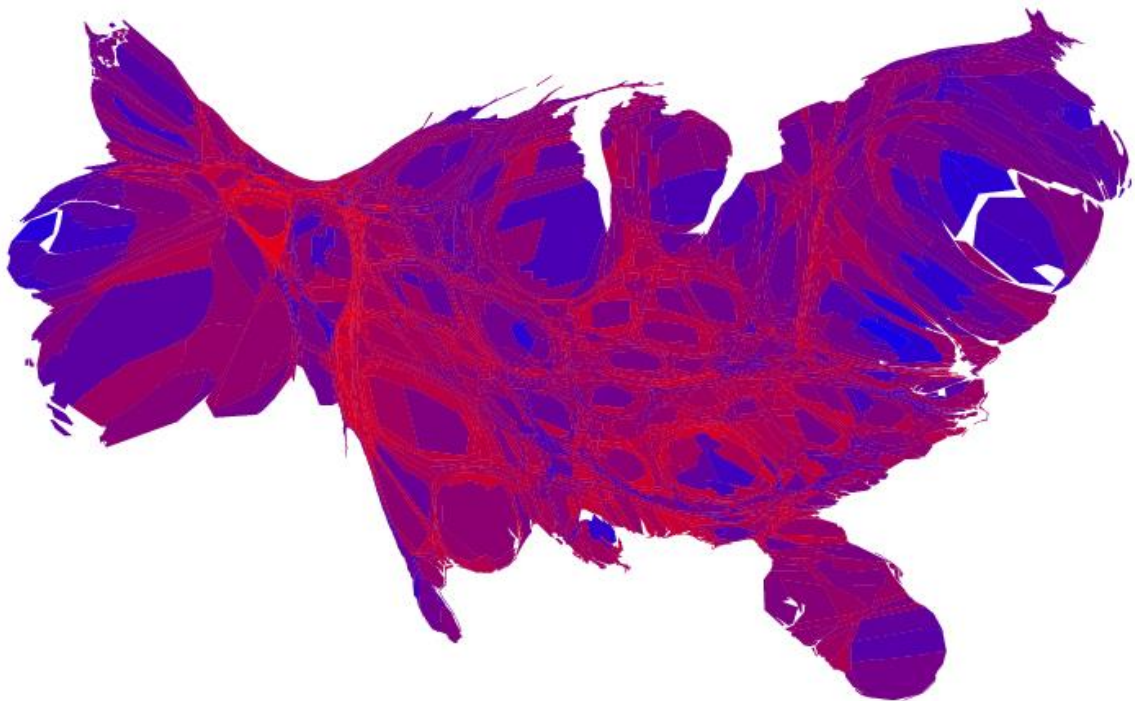
Źródło: 2004 presidential election results – Purple America, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/countymaplinearlarge.png> z dnia 15.05.2013 r.

Mając na uwadze potrzeby współczesnego rynku politycznego USA podjęto badania, których celem jest określenie zależności pomiędzy zachowaniami wyborczymi a geografiami polityczną. Efektem tych badań jest koncepcja alokacji politycznej. Opiera się ona na założeniu, że występują trzy wzorce zachowań politycznych i mają one wprost proporcjonalne przełożenie na wynik wyborów w poszczególnych stanach. Istnienie wzorców zachowań politycznych oparto na teorii trzech wzorców kulturowych Daniela J. Elazara. Wyróżnił on:

- moralistyczny wzorec kulturowy – występujący wzdłuż północnej granicy USA oraz wzdłuż zachodniego wybrzeża;

- indywidualistyczny wzorzec kulturowy – występujący w stanach Mid-Atlantic States (stanach środkowego Atlantyku) i sięgający po obszar gór Skalistych;
- tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy – występujący w stanach południowego wybrzeża Atlantyku i wzdłuż wybrzeży Zatoki Meksykańskiej.

Mapa 7. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z podziałem na hrabstwa, uwzględniając procentowe poparcie udzielone każdej z partii - tzw. Purple America, z uwzględnieniem metody dyfuzji Gastnera i Newmana

Legenda:

Kolor niebieski – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony – hrabstwa, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Uwaga: mapa nie uwzględnia stanów Hawaii i Alaska.

Źródło: 2004 presidential election results – Purple America on a population cartogram with size scaling, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/countycartlinearlarge.png> z dnia 15.05.2013 r.

Przyjmując za prawdziwe i nadal aktualne wyniki badań D. J. Elazara sformułowano tezę o występowaniu zależności pomiędzy wzorcem kulturowym a geograficzną alokacją poparcia wyborczego udzielanego poszczególnym partiom. Tym samym przyjęto występowanie związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy

wzorcem kulturowym Elazara a wzorcem zachowań politycznych. Uznano, że akt elekcji jest bezpośrednią emanacją woli wyborcy, mającą swoje korzenie w systemie wartości i światopoglądzie, a co za tym idzie we wzorcu kulturowym, w którym dany wyborca funkcjonuje.

Przeprowadzone w pracy badania zachowań wyborczych na przestrzeni ostatnich stu lat, to jest od czasu ukształtowania się demokratycznych metod nominowania i wybierania kandydatów na wybieralne urzędy w państwie, potwierdzają zasadność postawionej tezy.

Przyjmując za punkt wyjścia wyżej postawioną tezę sformułowano koncepcję alokacji politycznej, w myśl której moralistyczny wzorzec kulturowy odpowiada moralistycznemu wzorcowi zachowań politycznych, indywidualistyczny wzorzec kulturowy odpowiada indywidualistycznemu wzorcowi zachowań politycznych, a tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy pokrywa się geograficznie z tradycjonalistycznym wzorcem zachowań politycznych.

Przewidywalność zachowań wyborców jest kluczowym celem działań i analiz prowadzonych przez partie polityczne. Możliwość przewidzenia tych zachowań daje szansę partiom politycznym prowadzenia efektywnej kampanii wyborczej, której zwieńczeniem jest wygrana w wyborach. Tematyka pracy wpisuje się w poszukiwania współczesnych studiów nad systemami politycznymi, co do możliwych i skutecznych sposobów przewidywania zachowań wyborczych opartych na realnych przesłankach.

Rozdział I. Wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych na tle innych wyborów federalnych

Szukając odpowiedzi na fundamentalne pytanie „co to jest demokracja?” - można dojść do następujących wniosków. Demokracją nazywać można urząd polityczny, w którym źródło władzy stanowi wola większości obywateli⁴⁶. Taką, najbardziej ogólną definicję odnaleźć można w literaturze przedmiotu.

Podobną definicję usłyszymy od statystycznego Kowalskiego, zadając mu identyczne pytanie. Dla przeciętnego Polaka, Niemca, czy Hiszpana demokracja kojarzy się z następującymi hasłami: wybory, konkurencja, spoty wyborcze, program partii, partie polityczne, parlament. Można pokusić się o stwierdzenie, że uosobieniem demokracji we współczesnych państwach demokracji zachodniej są wybory; vox populi - głos ludu. Przez niektórych demokracja została uznana za ostatnią formę rządów, która jednocześnie stała się najbardziej rozpowszechnionym ustrojem na świecie⁴⁷.

Bez wątplenia historia amerykańskiego państwa łączy się z historią rozwoju demokracji. Jak pisze Izabella Rusinowska w swojej książce „Z dziejów amerykańskich partii politycznych” potęgę amerykańskiej demokracji stanowią „(...) istnienie legalnej opozycji, ekspansja terytorialna powstałego w drugiej połowie XVIII w. państwa, jak i włączenie się w nurt życia politycznego przybyłych do kraju milionów emigrantów”⁴⁸.

W odróżnieniu od Europy, w Stanach Zjednoczonych wykształcił się specyficzny model systemu partyjnego. Uogólniając charakterystykę partii na Starym Kontynencie, ale również w większości krajów na świecie, partie polityczne odgrywają znaczącą rolę w życiu nie tylko politycznym, ale również i społecznym. Oznacza to, że ich funkcjonowanie zależne jest od „popularności” głoszonych przez sympatyków tej

---

⁴⁶ Z. Smutek, J. Maleska, B. Surmacz, Wiedza o społeczeństwie (zakres podstawowy), Wydawnictwo Operon, Gdynia 2008, s. 99.

⁴⁷ Freedom in the World 2007: Freedom Stagnation Amid Pushback Against Democracy, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world-2007/essay-freedom-world-2007-freedom-stagnation-amid-pushback-gainst?page=130&year=2007> z dnia 01.07.2012 r.

⁴⁸ I. Rusinowska, Z dziejów amerykańskich partii politycznych, Oficyna Wydawnicza „Egros”, Warszawa 1994, s. 5.

partii poglądów. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że egzystencja partii na scenie politycznej zależy jest w pierwszej kolejności od poparcia udzielanego przez potencjalnych wyborców, w drugiej kolejności od przedstawianego programu, a dopiero na ostatnim miejscu stawiana jest rzeczywista konieczność funkcjonowania partii, jako takiej.

W Ameryce słowo „partia” rozumiane jest zupełnie inaczej, podobnie jak inne są potrzeby jej funkcjonowania. Jak pisze Rusinowska, w cytowanej już książce, partia polityczna to „(...) dobrowolne stowarzyszenie obywateli wyznających podobne zasady gospodarcze, polityczne, zainteresowanych w mobilizacji opinii publicznej, by w legalny sposób poprzez wybory otrzymać władzę, (...)”⁴⁹. Podkreślenie elementu „stowarzyszenia” partii politycznych świadczy o mniej formalnych więzach łączących wyborcę, czy sympatyka z samą organizacją.

Drugim ważnym elementem jest kwestia związana z wyznawanymi wartościami (w szczególności politycznymi, gospodarczymi, światopoglądowymi). Oznacza to, że partia dla sympatyka znaczyć będzie więcej niż tylko miejsce, gdzie wybiera się jej kierownictwo, czy podejmowane są decyzje. Będzie to organizacja, z którą wyborca będzie się identyfikował. Samo określenie „jestem Demokratą”, czy „jestem Republikaninem” określa nie tylko identyfikowanie się z partią, ale również z poglądami, światopoglądem oraz wyznawanym system wartości.

Wartym podkreślenia jest również fakt, że amerykańskie partie polityczne są również specyficzne pod innymi względami. Przede wszystkim na terenie USA nie funkcjonuje zjawisko dyscypliny partyjnej, członkowie nie płacą przymusowych składek, a dokonują darowizn i wpłat na partyjne konta, brak jest formalnej przynależności partyjnej i co najważniejsze określonej ideologii. Najlepiej amerykański system partyjny charakteryzuje następujący cytat: „Duże partie krajowe, republikańska czy demokratyczna, składają się przede wszystkim z partii stanowych, a w okresie wyborów prezydenckich dochodzi między przywódcami ugrupowań stanowych – w trakcie konwencji nominacyjnej - do kompromisów dla wyłonienia kandydata na jedyne stanowisko wybieralne we władzy wykonawczej i ustalenia platformy

---

⁴⁹ Ibidem, s. 5.

wyborczej. W okresach między wyborami prezydenckimi widoczne są tylko partie kongresowe⁵⁰.

Wobec tak nakreślonych podstawowych różnic między systemem partyjnym funkcjonującym w Europie i USA, należy zdefiniować zadania, jakie stawiane są partiom politycznym na terenie Nowego Świata, jakie są ich funkcje, podstawowe cechy, a w końcu umiejscowić je w realiach funkcjonującego w USA systemu wyborczego.

1. System partyjny

USA stawiane są za przykład państwa, w którym funkcjonuje system dwupartyjny. Jest to jednak stwierdzenie tylko częściowo poprawne. Jedną z podstawowych zasad systemu demokratycznego jest wolność słowa oraz wolność zrzeszania się. Poza pewnymi, określonymi prawem sytuacjami⁵¹, jest to zasada niepodlegająca dyskusji. Oznacza ona wprost, że każdy kto spełni określone prawem wymogi⁵² może założyć partię polityczną. W bezpośrednim odniesieniu do systemu dwupartyjnego, a właściwie do systemu dwóch partii dominujących, jaki funkcjonuje w USA, oznacza, że tylko dwie partie polityczne (zwane również dwiema wielkimi partiami) są w stanie:

- realnie wprowadzić swoich przedstawicieli do parlamentu (co oznacza, że w zasadzie tylko przedstawiciele tych partii zasiadają w Kongresie⁵³),

---

⁵⁰ Ibidem, s. 6.

⁵¹ Np. zabronione jest tworzenie partii o charakterze rasistowskim.

⁵² Amerykańskie prawo dwutorowo określa wymogi tworzenia partii politycznych. Część wymogów zawarta jest w ustawodawstwie federalnym, część regulowana jest prawem stanowym. Ogólnie można stwierdzić, że tworzenie partii w USA przebiega w czterech etapach. Etap I: obejmuje tworzenie nazwy partii, wybór jej tymczasowych reprezentantów (temporary officials). Pierwsza „konwencja”, może odbyć się gdziekolwiek, pod warunkiem, że wezmą w niej udział jedynie jej założyciele. Etap II: obejmuje rejestrację partii. W liście rejestracyjnym powinny znaleźć się następujące informacje: imiona oraz adresy tymczasowych reprezentantów, nazwę zakładanej partii oraz jej statut. List przesyła się następnie do Sekretarza Stanu. Etap III: etap ten obejmuje tzw. „kwalifikację” partii i jest on najczęściej regulowany przez prawo stanowe. Kwalifikacja oznacza przedstawienie określonego poziomu poparcia. Dla przykładu w stanie California kwalifikacja odbywa się w drodze rejestracji - określona liczba wyborców rejestruje się jako jej zwolennicy (co najmniej 1% wszystkich uprawnionych do głosowania w danym stanie; obecnie jest to liczba ponad 372,5 tys. wyborców) lub w drodze petycji - wówczas określona liczba wyborców podpisuje petycję o poparciu nowo zakładanej partii (co najmniej 10% wszystkich uprawnionych do głosowania w danym stanie, obecnie jest to liczba ponad 3,7 mln wyborców). Pierwsze trzy etapy obejmują założenie i zarejestrowanie tzw. komitetu partii. Po tym etapie następuje zwołanie konwencji celem wyboru władz komitetu partii. Etap IV: obejmuje rejestrację komitetu partii przez Federalną Komisję Wyborczą (FEC). Zgodnie z wymogami FEC stanowy lub narodowy komitet partii podlega rejestracji jeśli spełni jeden z wymienionych warunków: 1. dokona wpłaty lub wyda więcej niż 1 000 USD na elementy związane z federalną kampanią wyborczą w ciągu roku kalendarzowego, 2. Wyda więcej niż 5 000 USD w roku kalendarzowym na tzw. „inne wydatki”, 3. uzbiera więcej niż 5 000 USD w ciągu roku kalendarzowego na wydatki przeznaczone na wybory federalne. Stosownej rejestracji należy dokonać nie później niż 10 dni od momentu spełnienia jednego z trzech wymienionych powyżej warunków. Od momentu rejestracji komitetu partii przez FEC można mówić o założeniu partii.

⁵³ Jednym z wyjątków jest Joseph Isadore (Joe) Liberman (ur. 1942 w Stamford, Connecticut), senator ze stanu Connecticut, zasiada w Kongresie od 1988 roku, w 2006 roku po przegranych prawyborach w Partii Demokratycznej, założył własną partię

- wygrać wybory uzyskując większość w Kongresie,
- zdobyć władzę i sformować gabinet, rozumiane jako wygraną w wyborach prezydenckich,
- udzielać niezbędnego poparcia politycznego dla prowadzonej polityki wewnętrznej i zewnętrznej.

Poza Demokratami i Republikanami, w USA obecnie funkcjonuje, co najmniej pięć znaczących partii⁵⁴. Jedną z najbardziej znanych jest partia pochodząca z Nowej Anglii - Connecticut na rzecz Libermana⁵⁵. Poza nią, z większych partii trzecich wymienić można: Partię Niepodległości Alaski⁵⁶, Partię Konstytucyjną⁵⁷, Partię Libertariańską⁵⁸ oraz Partię Zielonych⁵⁹.

Zauważyć należy, że jak dotąd w historii USA, żaden kandydat na prezydenta pochodzący z partii trzeciej, nie został wybrany na ten urząd, jednak to ich przedstawiciele odgrywają znaczącą rolę w wyborach stanowych i lokalnych. Również ich głosy są ważnym czynnikiem wpływającym na ostateczny wynik wyborczy. Za przykład można podać wybory prezydenckie z 1848 roku. Trzecie miejsce w wyścigu do Białego Domu zajął były Prezydent, kandydat Free Soil Party⁶⁰ -

---

(partia powstała tylko na potrzeby kampanii wyborczej) i wszedł do Kongresu, jako kandydat niezależny. Nadal jest członkiem Partii Demokratycznej i silnie jest z nią związany.

⁵⁴ Znacząca partia – wyrażenie własne, partia posiadająca kilku-, kilkunastoprocentowe poparcie lokalne, trwała historycznie lub funkcjonująca na terenie całego lub większej części kraju.

⁵⁵ Connecticut for Liberman - partia założona przez 26 zwolenników senatora Joseph'a I. Liberman'a, pochodzących ze stanu Connecticut 10 lipca 2006 roku. Senator Liberman zasiada w Senacie USA nieprzerwanie od 1988 roku. Początkowo był kandydatem Partii Demokratycznej, a od 2006 roku, jako kandydat niezależny. Pomimo tego, nadal jest członkiem Partii Demokratycznej i jednym z jej czołowych działaczy. Źródło: Official Connecticut for Lieberman Party Website/Blog, <http://ctforlieberman.blogspot.com/> z dnia 11.08.2010 r.

⁵⁶ Alaskan Independence Party - prawicowa partia funkcjonująca na terenie stanu Alaska. Początkowo w swoim programie głosiła hasła całkowitego odłączenia się od USA i utworzenia niezależnego państwa. Z biegiem czasu jej program uległ złagodzeniu. Obecnie partia jest zwolenniczką przeprowadzenia ogólnostanowego referendum, podobnego do tego przeprowadzonego w Puerto Rico, a dotyczącego wystąpienia z Unii. Źródło: Alaskan Independence Party, <http://www.akip.org/> z dnia 11.08.2010 r.

⁵⁷ Constitution Party - partia powstała w 1992 roku pod nazwą Amerykańska Partia Podatników (U.S. Taxpayers Party), a od 1999 roku funkcjonuje pod obecną nazwą. Jest to partia o konserwatywno - liberalnych poglądach. Regularnie od 1992 roku wystawia swojego kandydata w wyborach prezydenckich. Kandydaci ci zazwyczaj nie uzyskują poparcia większego niż 0,2%. Do głównych postulatów głoszonych przez tą partię należą: sprzeciw wobec badań genetycznych, aborcji, eutanazji, ograniczenie władzy federalnej na rzecz stanowej (zwłaszcza w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej, itp.), są zwolennikami poszerzenia uprawnień w zakresie samoobrony i posiadania broni palnej. Partia posiada swoje biura w 37 stanach. Źródło: Constitution Party, <http://www.constitutionparty.com/> z dnia 11.08.2010 r.

⁵⁸ Libertarian Party - partia powstała w 1971 roku, przypisuje sobie bycie trzecią co do wielkości partią w USA, choć fakt ten jest często negowany. Jest to partia głosząca hasła libertariańskie i lesseferystyczne. Są zdecydowanymi zwolennikami pełnych swobód obywatelskich (włączenie z legalizacją narkotyków). Źródło: Libertarian Party, <http://www.lp.org/> z dnia 11.08.2010 r.

⁵⁹ Green Party of the United States - partia założona w 1984 roku. Głosi hasła takie jak: decentralizacja, ochrona środowiska, feminizm, demokratyzacja uczestnicząca, ekonomia społeczna, pacyfizm. Do 1999 roku członkowie tej partii zdobywali wyłącznie wybieralne stanowiska w wyborach na poziomie stanowym i lokalnym. W 1999 roku pierwsza przedstawicielka Zielonych (Audie Bock) zasiadała w Izbie Reprezentantów, jako przedstawicielka Kalifornii. Partia ma swoje biura we wszystkich 50 stanach oraz we wszystkich koloniach i terytoriach zależnych. Źródło: Green Party of the United States, <http://www.gp.org/index.php> z dnia 11.08.2010 r.

⁶⁰ Free Soil Party - partia trzecia funkcjonująca w latach 1848 - 1852. Partia głosząca poglądy abolicjonistyczne. Jej członkami byli głównie abolicjoniści z Partii Demokratycznej i część Whig'ów. W wyborach prezydenckich z 1848 roku partia ta wystawiła jako swojego kandydata byłego Prezydenta USA Martina van Burena, który uzyskał 10,1% głosów poparcia.

Martin Van Buren⁶¹. Osiągnął on wynik 10,1% poparcia, głównie niezdecydowanych Demokratów, odbierając tym samym szanse ich kandydatowi⁶².

Zwrócić uwagę można również na wybory z 1912 roku, które wygrał kandydat Demokratów - Woodrow Wilson. Jego głównym konkurentem okazał się Theodore Roosevelt, kandydujący z ramienia Progressive Party (zwana Partią Łosia - Bull Moose Party⁶³).

W wyborach tych uzyskał 88 głosów elektorskich (27,4% głosów - najlepszy wynik w historii partii trzecich w wyborach prezydenckich). Kandydat Republikanów, urzędujący prezydent William H. Taft uzyskał zaledwie 23,2% głosów - 8 głosów elektorskich (4 z New Hampshire i 4 z Utah).

Rycina 1. Karykatura polityczna z 1912 roku przedstawiająca urzędującego prezydenta William Tafta (R), jadącego na słoni. Obok niego na osle jedzie Woodrow Wilson (D). Za nimi na łosiu jedzie Theodore Roosevelt. Karykatura pojawiła się w The Granger Collection w Nowym Yorku w 1912 roku

Źródło: B. J. Schulman, Student's guide to elections, CQ Press, Washington D.C. 2008, s. 256.

⁶¹ Martin Van Buren (1782 - 1862) - ósmy Prezydent USA (w latach 1837 - 1841), pełnił funkcję ósmego wiceprezydenta USA (w latach 1833 - 1837), prawnik, polityk.

⁶² W wyborach prezydenckich w 1848 roku wygrał Zachary Taylor uzyskując 47,3% głosów (tj. 1 361 393), jego kontrkandydatem był przedstawiciel Demokratów Lewis Cass, który zdobył 42,5% głosów (tj. 1 223 460). Różnica między obydwoma kandydatami wynosiła zaledwie 137,933 głosy. W wyborach tych trzecie miejsce zajął były prezydent USA Martin Van Buren uzyskując wynik 10,1% głosów (tj. 291 501).

⁶³ Alegoria do zwierząt symbolizujących obie partie: osioł - Demokratów i słoń - Republikanów.

Tabela 1 przedstawia zbiorcze dane za okres 1788 - 2012 dotyczące najlepszych wyników osiągniętych przez kandydatów partii trzecich, którzy uczestniczyli w wyborach prezydenckich. Podkreślić należy, że przed 1832 i po 1996 roku żaden z kandydatów partii trzecich do fotela prezydenta USA nie uzyskał szerszego poparcia wyborców (tj. nie uzyskał ani jednego głosu elektorskiego).

Tabela 1. Najlepsze wyniki kandydatów partii trzecich w wyborach prezydenckich w latach 1788 - 2012

Lp.	Partia	Rok wyborów	Kandydat	Wynik wyborczy (w %)	Liczba głosów elektorskich
1	Anti - Masonic	1832	William Wirt	7,8	7
2	Free Soil	1848	Martin van Buren	10,1	0
3	American ("Know - Nothing")	1856	Millard Fillmore	21,5	8
4	Southern Democrats	1860	John C. Breckinridge	18,1	72
5	Constitutional Union	1860	John Bell	12,6	39
6	Populist	1892	James B. Weaver	8,5	22
7	Socialist	1912	Eugene V. Debs	6,0	0
8	Progressive (Bull Moose)	1912	Theodore Roosevelt	27,4	88
9	Progressive	1924	Robert M. La Follette	16,6	13
10	American Independent	1968	George C. Wallace	13,5	46
11	Independent	1980	John B. Anderson	6,6	0
12	Independent	1992	Henry R. Perot	18,9	0
13	Reform	1996	Henry R. Perot	8,5	0

Źródło: opracowanie własne, dane za B. J. Schulman, Student's guide to elections, CQ Press, Washington D.C. 2008, s. 285.

Obecnie funkcjonujący system partyjny (dwóch partii dominujących) ukształtował się w latach '60 XIX wieku⁶⁴. W literaturze amerykańskiej wskazuje się, że czynnikami, które utrwalają taki system to po pierwsze system wyborczy oraz po drugie centralizujący wpływ urzędu prezydenckiego⁶⁵.

Oparcie amerykańskiego systemu wyborczego o jednomandatowe okręgi wyborcze, a co za tym idzie, zastosowanie zasady „zwycięzca bierze wszystko” automatycznie definiuje funkcje i zadania partii politycznych. W związku z powyższym wskazać można kilka podstawowych cech tego systemu:

1. koalicje polityczno-ideologiczne oraz koalicje interesów - tworzone są w celu wsparcia określonego kandydata na wybieralne stanowisko,

⁶⁴ Ukształtowanie się systemu dwupartyjnego związane było przede wszystkim z wybuchem wojny secesyjnej (1861 -1865) i podziałem kraju na zwolenników i przeciwników niewolnictwa. Podział ten znalazł swój wyraz w programach wyborczych partii politycznych i wykształceniu się dwóch silnych ośrodków politycznych.

⁶⁵ Porównaj: P. C. Magrath, E. E. Cornwell Jr., J. S. Goddman, The American Democracy, Wydawnictwo Macmillan, New York 1973, s. 182 i nast.; P. Woll, R. H. Binstock, America's political system, Wydawnictwo Random House, New York 1972, s. 185 i nast.

zawierane są przed wyborami, „(...) bowiem wszelkie rozproszenie oznacza zmarnowanie głosów (...)”⁶⁶,

2. amerykańskie partie polityczne są partiami o charakterze wyborczym. Oznacza to, że ich podstawowym zadaniem jest organizacja kampanii wyborczej, selekcja kandydatów, formułowanie programu wyborczego i politycznego oraz zdobywanie głosów (zarówno poprzez utwierdzenie zwolenników tej partii w wyborze określonego kandydata, jak również pozyskanie nowego elektoratu),
3. struktura organizacyjna partii jest podporządkowana celom i zadaniom wyznaczonym w powyższym podpunkcie, tak więc sposób zorganizowania wewnętrznego partii będzie przypominał organizację władz państwowych - każde ogniwo organizacyjne partii naceLOWANE jest na określony szczebel władzy państwowej, na który wystawia kandydata,
4. funkcjonowanie instytucji tzw. „maszyny partyjnej”⁶⁷. Instytucja ta związana jest z zasadą „łupów politycznych”⁶⁸. Zgodnie z tą zasadą partia zwycięska obsadza nie tylko stanowiska pochodzące z wyborów, ale również inne stanowiska urzędnicze w urzędach i instytucjach państwowych, którymi kierują kandydaci z danej partii,
5. członkostwo partyjne zasadniczo różni się od tego na kontynencie europejskim. W USA wyróżnić można dwa rodzaje członkostwa. Członkostwo otwarte - oznaczające, że członkiem partii nazywana jest każda osoba, która weźmie udział w prawyborach partyjnych. Drugim rodzajem jest członkostwo zamknięte, oznacza ono, że osoba chcąc wziąć udział w prawyborach musi dokonać wcześniejszej rejestracji, a w związku z faktem samej rejestracji, wpisywana jest w poczet członków partii.

Rodzaj członkostwa regulowany jest najczęściej przez prawodawstwo stanowe, a nie za pomocą regulacji wewnątrzpartyjnych. Podkreślić jednak należy, że w ramach każdej z partii, niezależnie od przyjętych

---

⁶⁶ System polityczny rozwiniętych państw kapitalistycznych, red. A. Jamróz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1989, s. 101.

⁶⁷ Maszyną partyjną jest zorganizowana grupa działaczy partyjnych, których celem jest walka i zdobycie władzy, głównie na poziomie miast i hrabstw, rządziej na poziomie stanowym, w instytucjach politycznych i urzędach, a następnie wykorzystywać korzyści wynikające ze zwycięstwa. W dzisiejszych czasach znaczenie maszyny partyjnej uległo znacznemu osłabieniu, jednak nie zanikła ona całkowicie.

⁶⁸ J. Surdykowski, „Podział łupów”, Wprost, nr 38/1999 (877).

- regulacji prawnych, występują członkowie zarówno o ustabilizowanych poglądach politycznych, którzy zawsze głosowali i zawsze będą głosować na daną partię oraz tacy, których udział w głosowaniu i oddanie przez nich głosu na tą konkretną partię jest niepewne. W związku z tym osoba taka czasem może głosować na kandydata pochodzącego z jednej partii, a czasem z drugiej, w zależności od panującej sytuacji politycznej, czy gospodarczej. Generalnie wokół tych wyborców oraz wyborców niezrzeszonych toczy się kampania wyborcza,
6. brak ogólnopartyjnych programów. Jest to związane przede wszystkim z ich charakterem. Program wyborczy (zwany również platformą) ma charakter czysto instrumentalny i dostosowany jest do obecnej sytuacji społeczno-polityczno-ekonomicznej kraju. Co warte zauważenia i podkreślenia, przez wiele lat trudno było wskazać jednoznacznie różnice między obiema wielkimi partiami pod względem ideologicznym i programowym. Nie przeszkadzało to w żaden jednak sposób w „(...) zawziętości i brutalności walki, jaką toczyli kandydaci tych partii (...)”⁶⁹,
7. stosunkowo młody proces ideologizacji platformy wyborczej. W tym miejscu wyjaśnić należy różnicę w definiowaniu konserwatyzmu i liberalizmu w ujęciu Stary – Nowy Kontynent. W rozumieniu amerykańskim konserwatyzm jako ideologia, rozumiana jest jako ideologia utrzymująca istniejący status quo, wierna tradycji i funkcjonującemu porządkowi społecznemu. Nie oznacza to jednak, że ideologia ta wyklucza podejmowanie reformujących społeczeństwo działań, jednak w takim tylko zakresie, w jakim jest to niezbędnie konieczne. Dla porównania w ujęciu europejskim konserwatyzm pojmowany jest jako ideologia starająca się przywrócić minione systemy wartości, modyfikując je jedynie w zakresie umożliwiającym ich funkcjonowanie we współczesnym społeczeństwie. W Stanach Zjednoczonych przez całe dziesięciolecia stosowano instrumentalne podejście do platform wyborczych – nie przywiązywano wagi do identyfikacji ideologicznej głoszonych haseł – nadrzędnym celem była

---

⁶⁹ System polityczny rozwiniętych państw kapitalistycznych, op. cit., s. 106.

wygrana w wyborach, bez względu na pryncypia ideologiczne. Sytuacja ta zmieniła się dopiero od lat '70 XX wieku, kiedy zauważyć można stopniową ideologizację programów wyborczych⁷⁰. Pierwszym wyrazem tego nurtu były przeprowadzone w 1964 roku prawyborcy w Partii Republikańskiej. W rezultacie partia ta wysunęła kandydata na prezydenta Barryego M. Goldwatera o wyraźnie konserwatywnych poglądach⁷¹. Na działania Demokratów w tym zakresie trzeba było czekać aż do wyborów z 1972 roku. W wyniku działań reformujących strukturę partii oraz sposób wybierania przedstawicieli do władz partyjnych, Demokraci zyskali nowy wizerunek. Działania te doprowadziły do odnowienia struktur partyjnych przez członków o liberalnych, postępowych poglądach. Zaowocowało to wysunięciem liberalnego kandydata na prezydenta – senatora Georgea S. McGrovena. Od tego okresu można mówić o ideologizacji programów wyborczych amerykańskich partii politycznych.

Przedstawione powyżej cechy amerykańskiego systemu partyjnego charakteryzują obecny jego kształt i funkcjonowanie. Należy jednak podkreślić, że system ten podlega ciągłym zmianom, dostosowującym go do zmieniającego się społeczeństwa amerykańskiego.

2. System wyborczy

Liczba stanowisk państwowych pochodzących z wyborów jest ogromna. Jak podaje Adam Jamróz w swojej książce „Systemy polityczne rozwiniętych krajów kapitalistycznych”, tylko na poziomie miast i hrabstw, w całych Stanach Zjednoczonych w formule wyborczej wybieranych jest około 750 000 urzędników⁷².

Co najmniej raz na dwa lata amerykański wyborca wzywany jest do urn. Co dwa lata odbywają się bowiem wybory członków Izby Reprezentantów,

---

⁷⁰ Porównaj: Walter D. Burnham, *Eclipse of the Democratic Party*, Society, Jul/Aug 1984, vol. 21 Issue 5, s. 5-11, *Eclipse of the Democratic Party – Revisited*, Society, Jul/Aug 1984, vol. 21 Issue 5, s. 38-42, Bernard Grofman, *The Democratic Party is alive and well*, Society, Jul/Aug 1984, vol. 21 Issue 5, s. 18 - 21.

⁷¹ Początek lat '60 XX wieku jest dla Partii Republikańskiej (GOP) niezwykle trudnym okresem. Przegrana w wyborach prezydenckich osłabiła pozycję lidera partii (R. Nixona). Do rywalizacji o przywództwo w partii stanęli Nelson A. Rockefeller i Barry M. Goldwater. Rockefeller w swoim programie głosił hasła bardziej liberalne (m. in. nie był przeciwny nowym ustawom o prawach obywatelskich), natomiast jego konkurent starał się skupić wokół siebie głosy konserwatystów.

⁷² Dane za: System polityczny rozwiniętych państw kapitalistycznych, op. cit., s. 103; dane z 1988 roku.

jednej z trzech grup senatorów, wymianie ulega również część gubernatorów, członkowie niektórych legislatur stanowych. Co cztery lata odbywają się natomiast wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych, części gubernatorów, członków legislatur stanowych o czteroletniej kadencji. Tabela 2 przedstawia szczegółowy wykaz długości kadencji gubernatorów oraz maksymalną liczbę kadencji, jaką mogą sprawować swój urząd.

Tabela 2. Wykaz długości kadencji gubernatorów w Stanach Zjednoczonych wraz z maksymalną liczbą kadencji, jakie mogą sprawować

Lp.	Stan	Długość kadencji (w latach)	Maksymalna liczba kadencji
1	Alabama	4	2
2	Alaska	4	2
3	Arizona	4	2
4	Arkansas	4	2
5	California	4	2
6	Colorado	4	2
7	Connecticut	4	bez ograniczeń
8	Delaware	4	2 ¹
9	Florida	4	2
10	Georgia	4	2
11	Hawaii	4	2
12	Idaho	4	bez ograniczeń
13	Illinois	4	bez ograniczeń
14	Indiana	4	2 ²
15	Iowa	4	bez ograniczeń
16	Kansas	4	2
17	Kentucky	4	2
18	Louisiana	4	2
19	Maine	4	2
20	Maryland	4	2
21	Massachusetts	4	bez ograniczeń
22	Michigan	4	2
23	Minnesota	4	bez ograniczeń
24	Mississippi	4	2
25	Missouri	4	2
26	Montana	4	2 ³
27	Nebraska	4	2 ²
28	Nevada	4	2
29	New Hampshire	2	bez ograniczeń
30	New Jersey	4	2
31	New Mexico	4	2
32	New York	4	bez ograniczeń
33	North Carolina	4	2

Lp.	Stan	Długość kadencji (w latach)	Maksymalna liczba kadencji
34	North Dakota	4	bez ograniczeń
35	Ohio	4	2 ²
36	Oklahoma	4	2
37	Oregon	4	2
38	Pennsylvania	4	2
39	Rhode Island	4	2
40	South Carolina	4	2
41	South Dakota	4	2
42	Tennessee	4	2
43	Texas	4	bez ograniczeń
44	Utah	4	bez ograniczeń
45	Vermont	2	bez ograniczeń
46	Virginia	4	1 ⁴
47	Washington	4	bez ograniczeń
48	West Virginia	4	2
49	Wisconsin	4	bez ograniczeń
50	Wyoming	4	2

Legenda:

¹ Osoba może sprawować urząd gubernatora przez maksymalnie dwie kadencje w życiu.

² Osoba może sprawować urząd gubernatora przez maksymalnie dwie kadencje. Po tym czasie musi odczekać 4 lata żeby być ponownie wybrana na to stanowisko.

³ Osoba może sprawować urząd gubernatora maksymalnie przez 8 lat (dwie kadencje), na każde 16 lat.

⁴ Osoba może sprawować urząd gubernatora bez ograniczeń, ale urząd ten sprawować może z co najmniej jednokadencyjną przerwą.

Źródło: National Governors Association, Governors Roster 2010, <http://www.nga.org/files/pdf/GOVLIST.PDF> z dnia 13.08.2010 r.

Powyższa tabela wskazuje, że na pięćdziesiąt stanów wchodzących w skład USA w czterdziestu ośmiu przypadkach kadencja gubernatora trwa cztery lata. Co więcej w trzydziestu jeden stanach wprowadzone jest ustawowe ograniczenie stanowiące, że gubernator może pełnić swój urząd jedynie przez dwie kadencje. Urząd gubernatora jest historycznie starszy od urzędu prezydenta USA, tak więc zasadnym wydaje się stwierdzenie, że rozwiązania zastosowane przy tworzeniu urzędu prezydenta oparte zostały na doświadczeniach stanowych. W związku z przedmiotem zainteresowania niniejszej pracy, poniżej zostanie przedstawiona wyłącznie charakterystyka wyborów federalnych.

Omawiając system wyborczy jakiegokolwiek kraju nie sposób uciec od rozwiązań prawnych. W przypadku Stanów Zjednoczonych zagadnienie to jest tym

trudniejsze, że do 1 lipca 1971 roku (uchwalenie XXVI Poprawki) zasadniczo to prawo stanowe regulowało zagadnienia z zakresu prawa wyborczego.

W dalszej części tego rozdziału przedstawione zostaną najważniejsze kwestie z zakresu prawa wyborczego:

- zagadnienia związane z równością prawa wyborczego,
- kwestie związane z czynnym i biernym prawem wyborczym,
- poprawki do Konstytucji nadające prawa wyborcze określonym grupom społecznym,
- kwestie związane z liczebnością niższej izby amerykańskiego parlamentu oraz kontrowersje z tym związane,
- tematyka związana z przeliczaniem głosów na mandaty.

Kwestią, na którą warto zwrócić uwagę omawiając tematykę systemów wyborczych jest element równości obywateli w prawie wyborczym. Równość wyborów jest zasadą, w myśl, której chodzi o to, aby każdy wyborca miał taki sam (lub w maksymalnym stopniu zbliżony) wpływ na wynik wyborów⁷³. Zakładając istnienie w pełni demokratycznego państwa spełnienie tego warunku jest warunkiem sine qua non jego funkcjonowania. Jakakolwiek forma dyskryminacji obywatela lub grupy obywateli poddaje pod wątpliwość demokratyczność instytucji, do której odbywają się wybory, a w skrajnych przypadkach także demokratyczność samego państwa. Zasada równości wyborów (często nazywana zamiennie zasadą równości prawa wyborczego) dzieli się na dwa aspekty: formalny i materialny.

Aspekt formalny oznacza, że „każdy wyborca dysponuje jednym głosem względnie większą liczbą głosów, ale zawsze jednakową”⁷⁴. Zgodnie z tą zasadą każdy głosujący powinien posiadać taką samą, potencjalną liczbę głosów. Najczęściej spotykane jest rozwiązanie „one man, one vote” (jedna osoba, jeden głos). Spotykane są również rozwiązania, gdzie osoba posiada więcej niż jeden głos (np. wybory wg. listy preferencji). Dla przykładu można założyć, że osoba posiada trzy głosy. W trakcie wyborów, wyborca taki może teoretycznie oddać swój głos na trzech kandydatów. Może on również oddać swój głos na jednego lub dwóch kandydatów - również wtedy jego głos jest ważny. Nie dopuszczalna jest jednak sytuacja,

---

⁷³ Na podstawie: J. Jaskiemia, *Zasada równości w prawie wyborczym USA*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Warszawa 1992, s. 16 i nast.

⁷⁴ Z. Szelięga, *System wyborczy do najwyższego organu przedstawicielskiego w europejskich państwach socjalistycznych*, UMCS, Lublin 1989, s. 68.

gdy jedna osoba posiada inną liczbę głosów niż druga (np. głosowanie rodzinne⁷⁵, czy zezwolenie na głosowanie wyborcy w kilku miejscach⁷⁶).

W aspekcie równości materialnej chodzi o osiągnięcie takiej sytuacji, w której „siła głosu każdego wyborcy, wyrażająca się we wpływie tego głosu na wynik wyborów do tego samego organu, będzie równa”⁷⁷. Funkcjonowanie zasady równości materialnej pociąga za sobą istnienie wartości chronionej, jaką jest równa siła głosu, a także istnienie mechanizmów zabezpieczających przed negatywnymi działaniami (np. poprzez ograniczenie możliwości manipulacji przez zmianę przebiegu granic okręgów wyborczych - tzw. gerrymandering). Dzięki takim zabiegom obywatel zyskuje pewność, że oddany przez niego głos jest identyczny (pod względem siły), jak ten oddany w innym okręgu wyborczym.

Realizując wzniosłe hasła i założenia Deklaracji Niepodległości, w szczególności „(...) że wszyscy ludzie są równi i przez swego Stwórcę obdarzeni niezbywalnymi prawami, wśród których znajdują się prawo do życia, do wolności i do poszukiwania szczęścia; że dla zabezpieczenia tych praw ustanawiane są wśród ludzi rządy wywodzące swoją sprawiedliwą władzę z przyzwolenia rządzonych (...)”⁷⁸ oraz Konstytucji, Ojcowie Założyciele wskazali osoby uprawnione do głosowania oraz te, które mogą być wybierane. W głosowaniu wziąć mogli udział wolni Amerykanie – z urodzenia lub naturalizowani. Zgodnie z Art. 1 sec. 2 cl. 1 Konstytucji USA⁷⁹, szczegółowe regulacje dotyczące prawa wyborczego pozostawiono indywidualnej regulacji stanom.

Od 1787 do 1971 roku dominowały zapisy nadające prawo czynnego udziału w głosowaniu obywatelom powyżej 21 roku życia. Potwierdzeniem tego jest XIV Poprawka do Konstytucji USA, która stanowi, że prawo głosu w wyborach elektorów wybierających Prezydenta i Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych, posłów do Kongresu, urzędników wykonawczych i sądowych stanu lub członków

---

⁷⁵ Głosowanie rodzinne - polega na tym, że głowa rodziny posiada tyle głosów, ile ma małoletnich dzieci, wspólnie z nią zamieszkujących.

⁷⁶ Głosowanie w kilku miejscach - zgoda na głosowanie w kilku miejscach polegała na tym, że wyborca posiadał prawo do wzięcia udziału w wyborach np. w miejscu domicylu, miejscu prowadzenia działalności gospodarczej, w miejscu posiadania własności majątkowej, itp.

⁷⁷ F. Siemieński, Prawo konstytucyjne, PWN, Warszawa - Poznań, 1979, s. 175.

⁷⁸ Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki z 4 lipca 1776 roku.

⁷⁹ Konstytucja USA, art. 1 sec. 2 cl. 1: „Izba Reprezentantów składać się będzie z członków wybieranych co dwa lata przez ludność poszczególnych Stanów, przy czym w każdym ze Stanów wyborcy będą posiadali kwalifikacje wymagane od wyborców do tej izby stanowego zgromadzenia ustawodawczego, która jest liczniejsza (...)”

stanowych ciał ustawodawczych będzie stanowiła ogólną liczbę obywateli mężczyzn powyżej dwudziestego pierwszego roku życia, mieszkających w danym stanie⁸⁰.

Liberalizację w przedmiotowej kwestii przyniosły zmiany jakie dokonały się w połowie XX wieku w czterech stanach: Georgia, Kentucky, Alaska i Hawaiki. Pierwszym z nich była Georgia, która w swojej Konstytucji z 1945 roku nadała czynne prawo wyborcze osobom, które ukończyły 18 lat⁸¹. Podobny sposób postąpiło Kentucky, które w 1955 roku nadały identyczne uprawnienia swoim wyborcom⁸².

Dość specyficznym przykładem są również Hawaiki oraz Alaska. Ten pierwszy stan, od czasu wstąpienia do Unii w 1959 roku, posiadał konstytucyjny zapis nadający czynne prawo wyborcze osobom, które ukończyły 20 rok życia⁸³. Podkreślić należy, że pierwszą próbę obniżenia wieku czynnego prawa wyborczego na Hawajach podjęto już w 1968 roku, podczas Konwencji Konstytucyjnej⁸⁴. Była to jednak jedna z kilkunastu poprawek do Konstytucji stanowej, która została odrzucona w głosowaniu. Skuteczną próbę zmiany konstytucji stanowej przeprowadzono dopiero w 1971 roku⁸⁵, ale była ona podyktowana ratyfikowaną w tym czasie XXVI Poprawką⁸⁶.

Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do Stanu Alaska. Stan ten, w latach 1959 - 1970 posiadał zapis, nadający uprawnienia wyborcze dziewiętnastolatkom⁸⁷. W 1970 roku obniżono próg czynnego prawa wyborczego do 18 lat⁸⁸.

Pierwszym urzędnikiem wysokiego szczebla, która oficjalnie opowiadała się za obniżeniem wieku, uprawniającego do udziału w głosowaniu był 34. Prezydent USA Dwight D. Eisenhower, który w 1954 roku w Orędziu o Stanie Państwa, wygłoszonego przed połączonymi Izbami Kongresu wyraził konieczność zmian w Konstytucji,

---

⁸⁰ XIV Poprawka do Konstytucji USA, sec. 2, uchwalona 13 czerwca 1866 roku, ratyfikowana 28 lipca 1868 roku.

⁸¹ 1945 Georgia Constitution, art. II, sec. I, §II, źródło: 1945 Georgia Constitution, http://georgiainfo.galileo.usg.edu/topics/government/related_article/constitutions/georgia-constitution-of-1945-as-ratified-without-subsequent-amendments#Article%20II z dnia 18.08.2010 r.

⁸² Kentucky Acts 1954, Chapter 2, Section 1, nowelizująca Sec. 145 The Constitution of Commonwealth of Kentucky.

⁸³ The Constitution of the State of Hawaii, art. II sec. 1, źródło: The Constitution of the state of Hawaii, <http://rbhawaii.org/con/conart2.html> z dnia 18.08.2010 r.

⁸⁴ Porównaj: Hawaii Constitutional Convention 1968, Proceedings, Vol. II, s. 47-71.

⁸⁵ Porównaj: 1971 Hawaii Session Law, Proposed Constitutional Amendment, S.B. nr 41.

⁸⁶ Porównaj: A. M. Ogata, Hawaii Constitutional Convention Studies 1978, Legislative Reference Bureau, Honolulu 1978, s. 10-12.

⁸⁷ The Constitution of the State of Alaska, art. 5 § 1, źródło: The Constitution of the State of Alaska, <http://ltgov.alaska.gov/treadwell/services/alaska-constitution.html> z dnia 2 kwietnia 2014 r.

⁸⁸ Poprawka do Konstytucji Stanu Alaska z 1959 roku, HJR7 (1969), weszła w życie 28.08.1970 roku. Źródło: Constitutional Amendment Summary, <http://ltgov.alaska.gov/treadwell/services/alaska-constitution/amendment-summary.html> z dnia 18.08.2010 r.

w celu umożliwienia obywatelom amerykańskim udziału w głosowaniu w momencie osiągnięcia pełnoletności⁸⁹.

Pomimo tej deklaracji, pierwszą próbę kodyfikacji tego zagadnienia podjęto dopiero w 1970 roku. 22 czerwca Prezydent Richard Nixon podpisał Ustawę zmieniającą Ustawę o prawie wyborczym (Voting Right Act of 1965), nadającą uprawnienia do głosowania osobom, które ukończyły 18 rok życia, we wszystkich wyborach federalnych, stanowych i lokalnych⁹⁰. Zapis tej poprawki został jednak zakwestionowany pod względem legalności przez stany Oregon i Texas. W sprawie Oregon v. Mitchell⁹¹, Sąd Najwyższy USA uchylił częściowo zapisy tej Ustawy (w kwestii regulacji dotyczącej wyborów stanowych i lokalnych). Jak stwierdził sędzia Hugo Black „(...) Kongres przekroczył swoje uprawnienia w próbie obniżenia wieku uprawniającego do głosowania w wyborach stanowych i lokalnych (...)”⁹².

Zakończeniem kwestii związanej z wiekiem uprawniającym do udziału w głosowaniu jest XXVI Poprawka do Konstytucji USA, która stanowi: „(...) prawo obywateli Stanów Zjednoczonych, którzy mają osiemnaście lat lub więcej do głosowania w wyborach nie będzie uchylane ani ograniczane ze względu na wiek przez Stany Zjednoczone, ani przez którykolwiek ze Stanów. (...)”⁹³.

Również Konstytucyjnie zostały określone inne prawa obywatelskie, związane z czynną elekcją. Do najważniejszych z nich należą:

- XV Poprawka do Konstytucji USA, ratyfikowana 8 lutego 1870 roku, nadająca prawa wyborcze ludności Afro-amerykańskiej. Wartym podkreślenia jest fakt, że przed tym rokiem dziewięć stanów zezwalało na udział w głosowaniu czarnym mieszkańcom. Zgodnie z Reconstruction Act⁹⁴, warunkiem sine qua non ponownego

---

⁸⁹ „(...) For years our citizens between the ages of 18 and 21 have, in time of peril, been summoned to fight for America. They should participate in the political process that produces this fateful summons. I urge Congress to propose to the States a constitutional amendment permitting citizens to vote when they reach the age of 18”. Źródło: Dwight D. Eisenhower, 3 – Annual Message to the Congress on the State of Union, July 7th, 1954, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=10096> z dnia 23.08.2010 r.

⁹⁰ 42 U.S.C. §1973b (a)(1).

⁹¹ Oregon vs. Mitchell, 400 U.S.112 (1970).

⁹² W. W. Cultice, Youth's battle for the ballot: A history of voting age in America, Wydawnictwo Greenwood Press, New York 1992, s. 172.

⁹³ XXVI Poprawka do Konstytucji USA, uchwalona 23 marca 1971 roku, ratyfikowana 1 lipca 1971 roku.

⁹⁴ Reconstruction Act - zestaw ustaw stworzonych w latach 1867 - 1868, dotyczących warunków powrotu stanów południowych do Unii. Ustawy te obejmowały: 1. stworzenia pięciu okręgów wojskowych na terenie południowych kolonii, 2. zatwierdzenia przez Kongres nowych konstytucji stanowych, 3. nadania praw wyborczych wszystkim mężczyznom (także czarnym), 4. ratyfikacja XIV Poprawki do Konstytucji.

przyjęcia stanów południowych do Unii było zrównanie praw wyborczych białej i czarnej ludności;

- XIX Poprawka do Konstytucji USA, ratyfikowana 18 sierpnia 1920 roku, nadająca prawa wyborcze kobietom. Jest ona efektem protestów wobec nierealizowania zapisów XIV Poprawki z 1868 roku przez władze części stanów i władze federalne. Pierwszym stanem, który dopuścił kobiety do udziału w głosowaniu było Wyoming w 1890 roku, choć same zapisy funkcjonowały od 1869 roku⁹⁵. Do końca wieku XIX podobnych zmian w prawie stanowym dokonały również Colorado, Utah, Idaho. Kolejnymi stanami wprowadzającymi równouprawnienie kobiet i mężczyzn były: Washington (1910), California (1911), Arizona, Kansas, Oregon (1912), Montana, Nevada (1914), New York (1917). Po licznych protestach zorganizowanych przez ruchy feministyczne w pierwszych dekadach XX wieku, dzięki poparciu udzielonego przez Prezydenta Woodrow Wilsona, w styczniu 1918 roku, udało się przeforsować przez Kongres Poprawkę do Konstytucji, na której zależało sufrażystkom;
- XXIII Poprawka do Konstytucji USA nadająca uprawnienia wyborcze w wyborach prezydenckich mieszkańcom stolicy USA - Washington D.C. Do 1961 roku obowiązywała niepisana zasada stworzona przez Ojców Założycieli - Dystrykt Federalny nie będzie posiadał praw wyborczych. Takie stanowisko było podyktowane trzema argumentami. Po pierwsze chodziło o zabezpieczenie miejsca na siedzibę rządu federalnego, gdyż teoretycznie jeśli siedziba rządu znajdowałaby się na terytorium jakiegoś stanu, to ten mógłby „poprosić” rząd o jego opuszczenie, a inne stany mogłyby tej zgody nie wyrazić. W związku z powyższym rząd nie mógłby funkcjonować. Po drugie uważano, że byłoby niesprawiedliwie, gdyby jedno miasto otrzymało takie same uprawnienia jak najmniejsze stany (jednego delegata w Izbie Reprezentantów i dwóch senatorów). Trzecim i najbardziej prozaicznym powodem, był fakt, że Dystrykt Federalny nigdy nie miał się stać miastem „do mieszkania”, miał być tylko i wyłącznie miejscem, gdzie zbiera się Kongres i rząd. Było to podyktowane niesprzyjającymi

---

⁹⁵ Zgodnie z prawem kobiety na terenie Wyoming mogły głosować od 1869 roku. Lata 1869 - 1890 to okres, kiedy Wyoming nie było jeszcze stanem, a jedynie terytorium, a w związku z tym nie należało jeszcze do USA.

warunkami klimatycznymi i stosunkowo kiepską komunikacją (jak na ówczesne czasy). Wobec zmieniających się realiów oraz silnej presji społecznej zdecydowano się nadać „w drodze kompromisu”, częściowe prawa wyborcze. Jak stanowi Poprawka: „okręg stanowiący siedzibę władz Stanów Zjednoczonych będzie powoływał, (...), elektorów Prezydenta i Wiceprezydenta w liczbie równej ogólnej liczbie Senatorów i członków Izby Reprezentantów, do której Dystrykt ten byłby uprawniony, gdyby był jednym ze stanów; (...)”⁹⁶;

- XXIV Poprawka do Konstytucji USA ratyfikowana 23 stycznia 1964 roku. W odpowiedzi na XIII Poprawkę, znoszącą segregację rasową w USA, część stanów, głównie południowych, stworzyła specjalny podatek wyborczy. Jego zadaniem było przede wszystkim ograniczyć możliwość udziału w wyborach najuboższej części społeczeństwa - najczęściej Afroamerykanów. Zgodnie z przepisami podatek należało uiścić przed głosowaniem. Zazwyczaj była to suma jednego lub dwóch dolarów⁹⁷. Jednakże w Alabamie, Mississipi, Georgii i Virginii do 1945 roku podatek ten kumulowano. I tak dla przykładu w Georgii należało uiścić podatek w wysokości 47\$ (opłata za wszystkie wybory w ciągu całego roku). W Mississipi, osoba chcąca wziąć udział w prawyborach Demokratów musiała uiścić odpowiedni podatek na dwa lata przed wyborami. Regulacje te zniesiono dopiero w 1964 roku. Jak stanowi Poprawka: „Stany Zjednoczone, ani poszczególne stany nie mogą ze względu na niezapłacenie podatku wyborczego lub innego pozbawić lub ograniczyć praw wyborczych obywatelowi Stanów Zjednoczonych przy prawyborach lub innych formach wyboru Prezydenta lub Wiceprezydenta albo przy wyborze posłów i senatorów”⁹⁸.

Prawo do bycia wybieranym, a więc bierne prawo wyborcze, zostało określone osobno dla każdej z omawianych instytucji.

W odniesieniu do Izby Reprezentantów, zgodnie z Art. 1 sec. 2 cl. 2 Konstytucji Stanów Zjednoczonych, prawo bycia wybieranym przysługuje każdemu, kto ukończył dwadzieścia pięć lat i jest rezydentem stanu, z którego jest wybierany,

---

⁹⁶ XXIII Poprawka do Konstytucji USA, uchwalona 16 czerwca 1960 roku, ratyfikowana 29 marca 1961 roku.

⁹⁷ Dane za: B. J. Schulman, op. cit., s. 248.

⁹⁸ XXIV Poprawka do Konstytucji USA, uchwalona 27 sierpnia 1962 roku, ratyfikowana 23 stycznia 1964 roku.

przez co najmniej siedem lat. W przypadku senatorów Konstytucja wymaga od nich ukończenia co najmniej trzydziestu lat życia oraz rezydencji w stanie, z którego są wybierani, przez okres nie krótszy niż 9 lat.

Dość specyficznym określeniem jest kadencyjność amerykańskiego Kongresu. Liczy się ona bowiem, według kadencji izby niższej tamtejszego parlamentu - ta trwa dwa lata. W chwili obecnej trwa 111 Kongres. Zgodnie z XX Poprawką oraz 2 U.S.C. §1 Kadencja Kongresu rozpoczyna się w południe 3 stycznia roku następującego po roku wyborów. Oznacza to, że wybory do 112 Kongresu odbyły się w 2010 roku, natomiast kadencja samego Kongresu rozpocznie się 3 stycznia 2011 roku w południe. Kadencja senatorów trwa 6 lat, jednak co dwa lata wymianie ulega 1/3 deputowanych Izby, zwaną klasą senatorów⁹⁹. Data wyborów Izby Reprezentantów i 1/3 Senatu są zbieżne i organizowane są razem. Wykaz klas senatorów oraz okres, kiedy upływają ich kadencje stanowi załącznik nr 3 do niniejszej pracy.

W Izbie Reprezentantów zasiada 435 delegatów, jeden stały przedstawiciel (Resident Commissioners) reprezentujący Puerto Rico oraz czterech delegatów. Ci ostatni reprezentują District of Columbia (od 1971), Wyspy Guam (od 1972), Wyspy Dziewicze (od 1972), Amerykańskie Samoa (od 1980). Poza wymienionymi na początku delegatami pochodzącymi ze stanów, będących członkami Unii, pozostali członkowie Izby Reprezentantów nie posiadają prawa do udziału w głosowaniach. Poza tym korzystają z pełni praw przysługujących innym delegatom.

Warta uwagi jest kwestia związana z liczebnością niższej izby amerykańskiego parlamentu. Zgodnie z Art. 1 sec. 2 cl.3 Konstytucji „(...) Obliczenia, o których mowa, zostaną przeprowadzone w ciągu trzech lat od daty pierwszej sesji Kongresu Stanów Zjednoczonych, następnie zaś przeprowadzone będą co dziesięć lat w taki sposób, jaki nakaze ustawa. Liczba członków Izby Reprezentantów nie przekroczy jednego na każde trzydzieści tysięcy mieszkańców, jednak, każdy Stan musi mieć co najmniej jednego przedstawiciela (...)”¹⁰⁰. Zapis ten budzi jednak pewne uzasadnione kontrowersje.

Po pierwsze stwierdza się, że w ciągu trzech lat od daty pierwszej sesji odbędzie się spis powszechny, a następne przeprowadzone zostaną co dziesięć lat,

---

⁹⁹ Porównaj: Konstytucja USA art. 1, sec. 3 cl. 2 oraz XVII Poprawka do Konstytucji USA, uchwalona 13 maja 1912 roku, ratyfikowana 8 kwietnia 1913 r.

¹⁰⁰ Konstytucja USA, Art. 1 sec. 2 cl. 3.

„(...) w taki sposób jaki nakaże ustawa (...)”¹⁰¹. Pojawia się zatem pytanie, czy cytowane sformułowanie tyczy się jedynie sposobu, w jaki zostaną przeprowadzone dziesięcioletnie spisy powszechne, czy odnosi się ono do ogólnych zasad i regulacji, jakie ta ustawa może wprowadzić (w tym ewentualnie ogólnej liczby miejsc w amerykańskim parlamencie)? Po drugie, czy określenie sztywnego przelicznika głosów na mandaty (1 deputowany na 30 000 mieszkańców) jest zapisem odnoszącym się do wszystkich wyborów do Kongresu, czy jedynie do czasu wprowadzenia stosownych uregulowań ustawowych?

Odpowiedź na postawione powyżej pytania jest bardzo skomplikowana i złożona. Statystycznie rzecz biorąc średni przyrost liczby ludności w USA od 1790 roku wynosi 35,7% w skali roku, czyli co około 30 lat stan jej populacji uległ podwojeniu. Po drugie całkowita powierzchnia USA, zgodnie ze spisem powszechnym przeprowadzonym w 1790 roku, wynosiła 827 844 mile kwadratowe¹⁰². W dniu dzisiejszym powierzchnia ta wynosi 9 826 675 mil kwadratowych¹⁰³; oznacza to, że w ciągu 220 lat terytorium USA powiększyło się o 1 187%. Te podstawowe dane świadczą, jak wiele zmieniło się w amerykańskiej rzeczywistości od czasów Ojców Założycieli.

Postawione powyżej pytania i wątpliwości zdaje się potwierdzać również kilka faktów. Odnosząc się do pytania pierwszego, to większość prawników i konstytucjonalistów twierdzi, że zapis dotyczący tego spisu tyczy się jedynie pierwszego „pełnego” spisu powszechnego, odbywającego się co dziesięć lat i nie określa w żaden sposób granic regulacji jakie może ta ustawa wprowadzać. W związku z tym sam wskaźnik populacji na jednego deputowanego ma zastosowanie jedynie do czasu przeprowadzenia pierwszego „pełnego” spisu. Za taką interpretacją zdaje się przemawiać fakt czysto logiczny - już w 1830 roku, zaledwie 40 lat po uchwaleniu Konstytucji, w amerykańskim parlamencie powinno zasiadać co najmniej 429 deputowanych; zaś w dniu dzisiejszym ponad 10 305.

Odnosząc się do pytania dotyczącego sztywnego przelicznika głosów na mandaty warto zwrócić uwagę na dwa fakty. Po pierwsze 25 września 1789 roku Kongres przegłosował „Pierwszą poprawkę do konstytucji” i przedstawił ją do

---

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Dane za: Heads of Families at the First Census 1790, Records of the States Enumeration: 1782 – 1785, <http://www2.census.gov/prod2/decennial/documents/1790m-02.pdf> z dnia 18.09.2010 r.

¹⁰³ Dane za: The World Factbook, United States, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html> z dnia 18.09.2010 r.

ratyfikacji. Poprawka ta zakładała wprowadzała geometrycznego postępu w liczbie mandatów dla niższej izby na zasadach: 1 deputowany na każde 30 000 mieszkańców, dopóki całkowita liczba mandatów w izbie nie przekroczy 100. Następnie 1 deputowany na każde 40 000 mieszkańców, dopóki całkowita liczba mandatów w izbie nie przekroczy 200. Następnie 1 deputowany na 50 000 mieszkańców, z całkowitą liczbą mandatów w izbie wynoszącą nie mniej niż 200 osób¹⁰⁴. Poprawka ta, pomimo usilnych starań, nigdy nie została ratyfikowana przez wymaganą większość stanów.

Po drugie sam wskaźnik (30 000 mieszkańców na jednego deputowanego) był kwestionowany w kręgach samych Ojców Konstytucji. Oryginalnie w propozycjach do Konstytucji wskaźnik ten wynosił 40 000 mieszkańców na jednego deputowanego. Zwolennikiem takiego rozwiązania był między innymi James Madison. Uważał on, że „mała” Izba nie będzie stała w sprzeczności z interesem publicznym i nie będzie zagrażać swobodom obywatelskim¹⁰⁵. Osobą, która wymusiła zmiany, które są przedmiotem powyższych rozważań był George Washington¹⁰⁶. Był to jedyny przypadek w historii Kongresu Kontynentalnego, kiedy Washington zajął tak jednoznaczne stanowisko.

3. Podział mandatów w USA

Z przedstawionej powyżej argumentacji należy wyciągnąć następujący wniosek. Kongres Stanów Zjednoczonych nie był w stanie jednoznacznie określić sposobu rozdziału mandatów między stany. W związku z powyższym wyznaczono trzy letni okres, w którym stosowany kompromis miałby zostać osiągnięty. Kwestia nazywana jest problemem podziału mandatów lub problem of apportionment.

Z zagadnieniem tym wiąże się nierozzerwalnie sposób przeliczania głosów na mandaty, który jest wynikiem debat politycznych i prawnych, jakie toczyły się po

---

¹⁰⁴ „After the first enumeration, required by the first Article of the Constitution, there shall be one Representative for every thirty thousand, until the number shall amount to one hundred, after which the proportion shall be so regulated by Congress, that there shall be not less than one hundred Representatives, nor less than one Representative for every forty thousand persons, until the number of Representatives shall amount to two hundred, after which the proportion shall be so regulated by Congress, that there shall not be less than two hundred Representatives, nor less than one Representative for every fifty thousand persons.”
źródło: <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/v1ch14s54.html> z dnia 18.09.2010 r.

¹⁰⁵ Porównaj: Total number of the House of Representatives, J. Madison w Independent Journal, The Federalist Papers No. 55, February 13, 1788, źródło: The Federalist No. 55, <http://www.constitution.org/fed/federa55.htm> z dnia 19.09.2010 r.

¹⁰⁶ Porównaj: George Will Called Me An Idiot, J. Goldberg w National Review Online, January 15, 2001, źródło: George Will Called Me An Idiot, <http://www.nationalreview.com/articles/204822/george-will-called-me-idiot/jonah-goldberg> z dnia 19.09.2010 r..

1789 roku. W przeciwieństwie do systemu spotykanych w Europie, Amerykanie stworzyli własne systemy przydziału mandatów lub takie, które wzorowane były na już znanych w ówczesnej Europie. Metody te zostaną przedstawione w poniższym opracowaniu.

Zgodnie z wytycznymi, jakie przyjmuje United States Census Bureau kalkulacje dotyczące podziału mandatów w Kongresie muszą uwzględniać trzy elementy:

- **podział ludności** - podział ludności bazował i bazuje również dziś, na tej części amerykańskiej populacji, która usankcjonowała swoją rezydenturę na terenie USA. Dodatkowo spis powszechny z 1790 roku ustanowił tzw. „typową rezydenturę”¹⁰⁷. Mianem tym nazywa się miejsce, w którym osoba przebywa najczęściej (żyje, śpi, pracuje), w określonym okresie (tygodnia, miesiąca, roku). Wartym zauważenia jest również fakt, że w spisach odbywających się przed 1870 rokiem w spisach powszechnych nie uwzględniano nieopodatkowanych Indian¹⁰⁸. Kwestia ta została rozwiązana w Opinii Prokuratora Generalnego z 1940 roku, który stwierdza, że nie ma już Indian, którzy są klasyfikowani, jako nieopodatkowani¹⁰⁹;
- **liczbę deputowanych w Izbie Reprezentantów** - Konstytucja ustanowiła, że w okresie między 1787 a 1790 rokiem w Kongresie zasiadać będzie 65 deputowanych. W 1790 roku przeprowadzono pierwszy dziesięcioletni spis powszechny i na tej podstawie ustalono nową liczbę posłów - 105. W latach 1800 - 1840 liczbę reprezentantów ustalano na podstawie tzw. „stałego stosunku”¹¹⁰, który stanowił stosunek liczby mieszkańców do reprezentantów, z zachowaniem zasady proporcjonalności. Od 1850 roku przyjęto zasadę „stałej wielkości Izby”¹¹¹. w tym przypadku odpowiedni stosunek jest ustalany przed procedurą przeliczania głosów na mandaty. Obecna wielkość Izby Reprezentantów jest efektem podziału przeprowadzonego w 1911 roku,

---

¹⁰⁷ org. „Usual residence”.

¹⁰⁸ „(...) z wyłączeniem niepodlegających opodatkowaniu Indian (...)”, Konstytucja USA art. 1 sec. 2 cl.3.

¹⁰⁹ Porównaj: 39 Op. Att’y Gen. 518 (1940).

¹¹⁰ org. „Fixed ratio”.

¹¹¹ org. „Fixed House size”.

kiedy ustalono, że w Izbie zasiadać będzie 433 deputowanych¹¹², z możliwością powiększenia tej liczby o dwa miejsca dla delegatów z Arizony i New Maxico (oba stany przystąpiły do Unii w 1912 roku). Wówczas wielkość Izby została ostatecznie ustalona na 435 miejsc. Liczba ta pozostaje niezmienna, z wyjątkiem lat 1959 - 1960, gdy liczba ta została zwiększona do 437, a związane to było z wstąpieniem do Unii Hawajów i Alaski;

- **metodę kalkulacji** - element ten najprościej można zdefiniować w następujący sposób: nie jest możliwe stworzenie absolutnie obiektywnego matematycznego sposobu podziału miejsc w parlamencie. Konstytucja amerykańska stwierdza w cytowanym powyżej artykule jedynie o konieczności podziału mandatów proporcjonalnie do liczby mieszkańców. Dlatego na przestrzeni lat w Stanach Zjednoczonych powstało kilka takich metod, jednak zastosowano w praktyce federalnej jedynie pięć. Poniżej przedstawiono ich ogólną charakterystykę.

Omawiając zagadnienie metod wyborczych funkcjonujących w USA należy przede wszystkim przedstawić pewne prawa i zależności, które są ogranicznikami podczas tworzenia nowej metody przeliczania głosów na mandaty.

Zanim omówione zostaną metody przeliczania głosów na mandaty, niezbędne jest zapoznanie się z trzema teoriami, które ustanawiają podstawowe zasady, w ramach których metody te będą funkcjonować i którym są podporządkowane.

QUOTA RULE (Teoria kwot) - zastrzega, że każdy sprawiedliwy podział mandatów może się odbyć jedynie poprzez przydzielenie każdemu stanowi tzw. upper lub lower quota, zgodnie z matematycznymi zasadami.

Zasada ta zazwyczaj jest łamana tylko częściowo np. w metodzie Jeffersona naruszona została jedynie część dotycząca upper quota, zaś w metodzie Adamsa odwrotnie. Podkreślić należy, że kolejne przyjmowane systemy przeliczania głosów na mandaty starają się sprostać wymaganiom tej teorii, eliminując jednocześnie dwie poniższe.

BALINSKI AND YOUNG'S IMPOSSIBILITY THEORM (Teoria niemożliwości Balinskiego i Younga) - nie istnieje doskonała metoda podziału głosów

---

¹¹² Porównaj: 37 stat. 13, 14 (1911).

na mandaty. Każda taka metoda, która nie narusza quota rule musi tworzyć paradoksy, a każda metoda, która nie tworzy paradoksów musi naruszać quota rule¹¹³.

ARROW'S IMPOSSIBILITY THEORM (Teoria niemożliwości Arrow'a)¹¹⁴ - jest matematycznie niemożliwym stworzenie systemu przeliczania głosów na mandaty, tak by system ten spełniał każde z czterech kryteriów uczciwości wyborów¹¹⁵.

Kierując się powyższymi zasadami (teoriami) na przestrzeni lat stworzono wiele systemów przeliczania głosów na mandaty, jednak jedynie pięć zastosowano w praktyce w trakcie wyborów do Izby Reprezentantów. Przedstawione poniżej metody w swoich założeniach starają się podważyć zasadność wymienionych powyżej trzech teorii oraz wyeliminować trzy zasadnicze problemy (tzw. paradoksy), jakie wiążą się z systemem przeliczania głosów na mandaty: Alabama paradox, population paradox, new states paradox oraz quota rule.

Alabama paradox - najogólniej paradoks ten można zdefiniować, jako utratę miejsc w parlamencie przez stany małe wraz ze wzrostem liczby miejsc w Izbie. Problem ten został zauważony w 1870 roku. Przykładem może tu służyć Alabama. Po spisie powszechnym przeprowadzonym w 1880 roku ówczesny Chief Clerk of U. S. Census Office (odpowiednik polskiego Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego) zaproponował, aby w Kongresie zasiadało od 275 do 350 deputowanych. Problem stanowiła jednak „magiczna” liczba 300 deputowanych. Zgodnie z ówczesnie obowiązującymi metodami przeliczania głosów na mandaty, teoretycznie gdyby Kongres liczył między 275 a 299 deputowanych Alabama posiadałaby 8 posłów. Gdy zaś liczba ta wzrosła powyżej 300, wtedy stan ten posiadałby jedynie 7 reprezentantów.

Population paradox można zdefiniować, jako zależność, w której w związku ze wzrostem liczby ludności, zmniejsza się liczba miejsc w parlamencie. Problem ten został zauważony około 1900 roku, a ujawnił się na przykładzie Virginii i Maine. W tym pierwszym stanie przyrost naturalny oraz migracja spowodowały, że przyrost społeczeństwa był większy (mniej więcej o 60%) niż w Maine. Pomimo tego Virginia utraciła jedno miejsce w Kongresie na rzecz Maine.

---

¹¹³ Na podstawie: P. Tannebaum, R. Arnold, Excursions In Modern Mathematics, Prentice Hall 1982, s. 140.

¹¹⁴ Na podstawie: Arrow's Theorm proves no voting system is perfect, N. Collins, „The Tech” z dnia 08 lutego 2003, vol. 123, nr 8, s.14.

¹¹⁵ Kryteria uczciwości wyborów: kryterium monotoniczności, kryterium nieistotnej alternatywy, kryterium Condorceta, kryterium większości. Na podstawie: Voting Faithless Handout, <http://www.math.unl.edu/~bharbourne1/M203JSpr09/VotingFairnessHandout.pdf> z dnia 26.09.2010 roku, materiał opracowany przez Wydział Matematyki University of Nebraska.

New states paradox jest paradoksem potencjalnym, który może, aczkolwiek nie musi wystąpić. Można go zdefiniować, jako element, który występuje wraz z przyjęciem nowego stanu do Unii. Zastosowanie metod podziału mandatów między stany, może spowodować zmiany w liczbie miejsc już przyznanych tzw. „starym stanom”. Problem ten został zauważony w 1907 roku, kiedy do Unii przystąpiła Oklahoma. Porównując jej populację do innych stanów ustalono, że stanowi temu przysługiwać powinno 5 miejsc w niższej Izbie. W związku z powyższym zwiększono skład Izby o 5 miejsc, z 386 do 391 miejsc. Po rekalkulacji podziału miejsc okazało się, że stan New York traci jedno miejsce (z 38 do 37), a na przykład Maine zyskuje jedno (4 zamiast 3).

Jak przedstawiono powyżej kwestia „sprawiedliwej” metody przeliczania głosów na mandaty wywołuje liczne problemy nie tylko natury polityczno-prawnej, prestiżowej, ale również matematycznej. Od ponad 200 lat Amerykanie starają się rozwiązać ten problem. Można pokusić się o stwierdzenie, że stworzenie metody eliminującej trzy przedstawione powyżej teorie oraz trzy paradoksy będzie porównywalnym osiągnięciem z ogłoszeniem Deklaracji Niepodległości przez USA, czy uchwaleniem Konstytucji.

W dalszej części tego rozdziału przedstawiona zostanie charakterystyka dwunastu metod większościowych. Wartym podkreślenia jest fakt, że większość z nich była, a część nadal jest, wykorzystywana w praktyce. W przytoczonych poniżej charakterystykach zastosowano kilka niezwykle ważnych sformułowań. Ich definicję przedstawiono poniżej. Ze względów na możliwość popełnienia błędu w tłumaczeniu specjalistycznego nazewnictwa pozostawiono je w oryginalnej angielskiej terminologii. Dodatkowo, by zobrazować różnice między poszczególnymi metodami opracowane i przedstawione przykłady są identyczne dla wszystkich metod.

STANDARD DIVISOR [ST_{div}] - stanowi iloraz ogólnej liczby mieszkańców USA [L_{USA}] i łącznej liczby miejsc do obsadzenia w Izbie Reprezentantów [L_{IR}].

$$ST_{div} = \frac{L_{USA}}{L_{IR}}$$

QUOTA [Q] - to iloraz ogólnej liczby mieszkańców danego stanu [L_{STANU}] i standard divisor [ST_{div}].

$$Q = \frac{L_{STANU}}{ST_{div}}$$

Przykład: USA [L_{USA}] zamieszkuje 3 615 920 mieszkańców, zaś w stanie Virginia [$L_{Virginia}$] mieszka 630 560 mieszkańców. Łączna liczba miejsc do obsadzenia w Izbie Reprezentantów [L_{IR}] wynosi 120. Ile wynosi quota dla stanu Virginia?

$$ST_{div} \frac{L_{USA}}{L_{IR}} = \frac{3615920}{120} = 30132,67$$

$$Q = \frac{L_{Virginia}}{ST_{div}} = \frac{630560}{30132,67} = 20,9$$

Quota dla stanu Virginia wynosi 20,9.

Poniższe opracowanie przedstawia charakterystykę dwunastu metod przeliczania głosów na mandaty. Pięć z nich, znalazło swoje praktyczne zastosowanie w wyborach federalnych. Są to:

1. metoda Hamiltona;
2. metoda Jeffersona;
3. metoda Adamsa;
4. metoda Webstera;
5. metoda Huntingtona.

W załączniku nr 4 znajduje się wykres - „oś czasu”, która ilustruje funkcjonowanie poszczególnych metod na przestrzeni lat. Warto zauważyć, że metody przeliczania głosów na mandaty można zmienić raz na 10 lat. Fakt ten związany jest z przeprowadzanym cyklicznie spisem powszechnym. Znaczące zmiany w strukturze demograficznej USA oraz poszczególnych stanów mogą stać się impulsem do zmiany metody podziału mandatów.

Metoda Hamiltona¹¹⁶ - przebiega ona w dwóch etapach. Pierwszy etap polega na przydziale poszczególnym stanom takiej liczby mandatów, jaka jest równa liczbie całkowitej wynikającej z quota, zachowując jednak zasadę, że każdy stan posiadać będzie co najmniej jednego deputowanego. Jeśli nadal liczba przydzielonych miejsc jest mniejsza niż liczba miejsc do obsadzenia, wtedy przystępuje się do etapu drugiego. Polega on na przyznaniu dodatkowego mandatu tej partii, która posiada największą resztę z quota (najwyższa wartość po przecinku).

¹¹⁶ Metoda Hamiltona nazywana jest również metodą Vintona.

Przykład: W wyborach do Kongresu wystartowały trzy partie. Partia A uzyskała 119 głosów, B - 165 głosów, C - 216 głosów. Do obsadzenia w Kongresie jest 10 miejsc. Ile miejsc zostanie przydzielonych poszczególnym partiom zgodnie z metodą Hamiltona?

Tabela 3. Metoda Hamiltona

Partia	Uzyskane głosy	ST_{div}	Quota	Mandaty wg quota	Miejsce dodatkowe	Mandaty obsadzone wg metody Hamiltona
A	119	50,00	2,38	2	1	3
B	165		3,30	3		3
C	216		4,32	4		4
RAZEM	500			9	1	10

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedź: zgodnie z metodą Hamiltona partia A otrzyma 3 miejsca w Kongresie, partia B - 3 miejsca, natomiast partia C - 4 miejsca.

Poważną wadą metody Hamiltona był jednak rozdział mandatów; najpierw poprzez obliczenie matematyczne, a następnie przez preferencje (największa wartość po przecinku). Pojawiło się zatem pytanie, co robić jeśli więcej niż jedna osoba (partia) będzie miała taką samą resztę? Problem ten starał się rozwiązać Thomas Jefferson w swojej metodzie.

Metoda Jeffersona - polega na obsadzie miejsc w parlamencie w wyniku uzyskania ilorazu z ogólnej liczby uzyskanych głosów i LOWER MODIFIED DIVISOR. Lower Modified Divisor [$Mod_{div\downarrow}$] stanowi liczbę mniejszą od standard divisor. Iloraz z liczby oddanych głosów oraz Lower Modified Divisor stanowi MODIFIED LOWER QUOTA [$Q_{mod\downarrow}$]. Suma liczb całkowitych $Q_{mod\downarrow}$, zaokrąglana „w dół” powinna odpowiadać liczbie miejsc do obsadzenia w parlamencie.

Przykład: W wyborach do Kongresu wystartowały trzy partie. Partia A uzyskała 119 głosów, B - 165 głosów, C - 216 głosów. Do obsadzenia w Kongresie jest 10 miejsc. Ile miejsc zostanie przydzielonych poszczególnym partiom zgodnie z metodą Jeffersona?

Tabela 4. Metoda Jeffersona

Partia	Uzyskane głosy	ST_{div}	Quota	$Mod_{div\downarrow}$	$Q_{mod\downarrow}$	Mandaty obsadzone wg metody Jeffersona
A	119	50,00	2,38	43	2,77	2
B	165		3,30		3,84	3
C	216		4,32		5,02	5
RAZEM	500					10

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedź: zgodnie z metodą Jeffersona partia A otrzyma 2 miejsca w Kongresie, partia B - 3 miejsca, natomiast partia C - 5 miejsc.

Propozycja Jeffersona została przedstawiona Prezydentowi Washingtonowi, jako alternatywa dla metody Hamiltona. Ten zarzucił metodzie zaproponowanej przez Sekretarza Skarbu, że: po pierwsze, metoda ta nadreprezentuje niektóre stany, a po drugie, w przypadku niektórych stanów nie została zachowana zasada 1 deputowany na 30 000 mieszkańców¹¹⁷. Wobec tak silnych argumentów Prezydent Washington zmuszony był odesłać ustawę, wraz z metodą z powrotem do Kongresu. Był to pierwszy w historii USA, przypadek zastosowania prezydenckiego veta¹¹⁸. Po ponownych pracach w Kongresie w nowej ustawie przegłosowanej, a następnie podpisanej przez Washingtona znalazły się propozycje zaproponowane przez Jeffersona. Wartym podkreślenia jest również fakt, że metoda ta funkcjonowała w latach 1790 - 1830.

Z biegiem czasu, wraz ze wzrostem populacji, zwłaszcza na zachodzie i południu oraz rozwojem gospodarczym Ameryki, pojawił się problem nadreprezentacji niektórych stanów, zwłaszcza z terenów Nowej Anglii, gdzie dominowały duże stany. Była ona efektem funkcjonującego systemu przeliczania głosów na mandaty. Zjawisko to jest łatwo udowodnić matematycznie. Przykładowo przyjąć można, że są dane dwa stany. Modivied lowe quota stanu A wynosi 46,5; zaś stanu B wynosi 1,5. Zgodnie z zasadami metody Jeffersona stan A uzyskuje 46 mandatów, a stan B tylko 1. Matematycznie zadanie zostało wykonane poprawnie.

¹¹⁷ Na podstawie: Peyton H. Young, Fairness in apportionment, John Hopkins University & the Booking Institutions, Baltimore 2004, s. 8, przygotowane dla U.S. Census Bureau Symposium (4 - 5 marca 2004).

¹¹⁸ Apportionment Bill „An Act of apportionment of Representatives among the several States according to the first enumeration” z 5 kwietnia 1792 roku. Pierwsza w historii USA ustawa zawetowana przez Prezydenta. Zawierała rozwiązania zaproponowane w metodzie Hamiltona. Źródło: George Washington and Apportionment, the first Presidential Veto, <http://gwpapers.virginia.edu/documents/presidential/veto.html#2> z dnia 13.03.2011 r.

Jednak pod względem statystycznym stan A „pozbywa się”¹¹⁹ jedynie 1,11% populacji, podczas gdy stan B „pozbywa się” aż 33% swoich mieszkańców.

Rozwiązaniem tego problemu była metoda zaproponowana przez Johna Q. Adamsa, ówczesnego posła stanu Massachusetts. Zaproponowana przez niego metoda była drobną korektą pomysłu Jeffersona.

Metoda J. Q. Adamsa polega na obsadzie miejsc w parlamencie w wyniku uzyskania ilorazu z ogólnej liczby uzyskanych głosów i UPPER MODIFIED DIVISOR. Upper modified divisor [$Mod_{div\uparrow}$] stanowi liczbę większą od standard divisor. Iloraz z liczby oddanych głosów oraz upper modified divisor stanowi MODIFIED UPPER QUOTA [$Q_{mod\uparrow}$]. Suma liczb całkowitych $Q_{mod\uparrow}$, zaokrąglana „w górę” powinna odpowiadać liczbie miejsc do obsadzenia w parlamencie.

Przykład: W wyborach do Kongresu wystartowały trzy partie. Partia A uzyskała 119 głosów, B - 165 głosów, C - 216 głosów. Do obsadzenia w Kongresie jest 10 miejsc. Ile miejsc zostanie przydzielonych poszczególnym partiom zgodnie z metodą Adamsa?

Tabela 5. Metoda Adamsa

Partia	Uzyskane głosy	ST_{div}	Quota	$Mod_{div\uparrow}$	$Q_{mod\uparrow}$	Mandaty obsadzone wg metody Adamsa
A	119	50,00	2,38	55	2,16	3
B	165		3,30		3,00	3
C	216		4,32		3,93	4
RAZEM	500					10

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedź: zgodnie z metodą Adamsa partia A otrzyma 3 miejsca w Kongresie, partia B - 3 miejsca, natomiast partia C - 4 miejsca.

Niestety również ta metoda jest niedoskonała. Przede wszystkim preferowała duże, licznie zamieszkane stany. Adams pochodził z Massachusetts, które na tej zmianie miało zyskać na sile, dlatego prawie natychmiast zarzucono mu egoistyczne i partykularne podchodzenie do sprawy.

Sądzono, że rozwiązaniem mogło być wprowadzenie systemu pośredniego pomiędzy metodą Jeffersona i Adamsa. **Metoda Webstera**¹²⁰ polega na obsadzie

¹¹⁹ Pozbywa się - wyrażenie własne. Chodzi o pokazanie, że stan zgadza się na niedoreprezentowanie części swojego społeczeństwa.

¹²⁰ Metoda Webstera nazywana jest również metodą Webstera - Willcoxa lub Method of major fractions.

miejsc w parlamencie w wyniku uzyskania ilorazu z ogólnej liczby uzyskanych głosów i WEBSTER MODIFIED DIVISOR. Webster modified divisor [$WMod_{div}$] stanowi liczbę większą lub mniejszą od standard divisor tak, że łączna suma liczb całkowitych powstała w wyniku dzielenia, zaokrąglona „w górę” lub „w dół” (nazywana WEBSTER QUOTA, [WQ]) musi być równa liczbie miejsc do podziału w parlamencie.

Przykład: W wyborach do Kongresu wystartowały trzy partie. Partia A uzyskała 119 głosów, B - 165 głosów, C - 216 głosów. Do obsadzenia w Kongresie jest 10 miejsc. Ile miejsc zostanie przydzielonych poszczególnym partiom zgodnie z metodą Webstera?

Tabela 6. Metoda Webstera

Partia	Uzyskane głosy	ST_{div}	Quota	$WMod_{div\uparrow}$	WQ	Mandaty obsadzone wg metody Webstera
A	119	50,00	2,38	47,70	2,49	2
B	165		3,30		3,46	3
C	216		4,32		4,53	5
RAZEM	500					10

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedź: zgodnie z metodą Webstera partia A otrzyma 2 miejsca w Kongresie, partia B - 3 miejsca, natomiast partia C - 5 miejsc.

Metoda zaproponowana przez senatora Daniela Webstera została przegłosowana przez Kongres w 1840 roku. Co ciekawe, z pewnymi kosmetycznymi modyfikacjami znalazła również zastosowanie w 1910 i 1930 roku¹²¹.

Zwycięstwo senatora z Massachussets było jednak krótkotrwałe, gdyż w 1850 roku Kongres przegłosował kolejną metodą przeliczania głosów na mandaty. Uchwalona w połowie XIX wieku metoda Vintona była kopią tej zaproponowanej przez Hamiltona¹²² prawie 60 lat wcześniej. Metoda Vintona funkcjonowała w federalnych wyborach do Kongresu w latach 1850 - 1900.

¹²¹ W 1920 roku nie przeprowadzono spisu powszechnego. Było to wynikiem opieszałości Kongresu, który nie zdążył przygotować stosownych rozwiązań legislacyjnych.

¹²² Metoda Vintona zwana jest również metodą Vintona - Hamiltona.

Ostatnią z omawianych metod, jest zaprezentowana w 1921 roku przez Edwarda V. Huntingtona metoda **EQUAL PROPORTIONS** (zwana metodą Huntingtona lub Huntingtona - Hilla). Polega ona na obsadzie miejsc w parlamencie w wyniku porównania quota oraz średniej geometrycznej (GEOMETRIC MEAN [GM])¹²³. Wartość quota określa podstawową liczbą obsadzonych miejsc. Jeśli liczba miejsc już obsadzonych jest mniejsza od liczby docelowej, przystępuje się do drugiego etapu podziału głosów na mandaty. Resztę ze średniej geometrycznej porównuje się z resztą z quota. Jeśli reszta z quota jest większa od reszty średniej geometrycznej wówczas następuje zaokrąglenie wyniku w górę do pełnej liczby; jeśli mniejsza w dół. W momencie podliczenia przydzielonych mandatów, ich suma powinna być równa ogólnej liczbie mandatów do podziału. Gdyby zaistniała sytuacja, że nadal liczba miejsc do obsadzenia nie byłaby równa liczbie już obsadzonych miejsc, przystępuje się do trzeciego etapu tej procedury tj. należy znaleźć taki modivied divisor, który spełni wymogi określone powyżej.

Przykład: W wyborach do Kongresu wystartowały trzy partie. Partia A uzyskała 119 głosów, B - 165 głosów, C - 216 głosów. Do obsadzenia w Kongresie jest 10 miejsc. Ile miejsc zostanie przydzielonych poszczególnym partiom zgodnie z metodą Huntingtona?

Tabela 7. Metoda Huntingtona - Hilla

Partia	Uzyskane głosy	ST _{div}	Q	GM	Obsadzone miejsca	Mod _{div}	Mod _Q	GM	Mandaty obsadzone wg metody Huntingtona - Hilla
A	119	50,00	2,38	2,45	2	48,4	2,46	2,45	3
B	165		3,30	3,46	3		3,41	3,46	3
C	216		4,32	4,47	4		4,46	4,47	4
RAZEM	500				9				10

Legenda:

ST_{div} - standard divisor,

Q – quota,

GM - średnia geometryczna,

Mod_{div} - modivied divisor,

Mod_Q - modivied quota,

Źródło: opracowanie własne.

¹²³ Średnia geometryczna stanowi pierwiastek kwadratowy z iloczynu sąsiadujących liczb całkowitych względem quota. Dla przykładu: jeśli quota wynosi Q=13,4 to całkowite liczby sąsiadujące wynoszą 13 i 14. Zatem średnia geometryczna wynosi: $GM = \sqrt{(A)(B)} = \sqrt{13 \times 14} = \sqrt{182} = 13,49$.

Odpowiedź: Zgodnie z metodą Huntingtona - Hilla partia A otrzyma 3 miejsca w Kongresie, partia B - 3 miejsca, natomiast partia C - 4 miejsca.

Metoda Huntingtona - Hilla została wprowadzona do systemu prawnego USA w 1941 roku. Za sprawą „An act to provide for apportioning Representatives in Congress among the several States by the equal proportions method”, podpisaną przez Prezydenta Franklina D. Roosevelta. Pomimo niewątpliwych zalet tego systemu przyjęcie tej metody nie obyło się bez skandalu. W 1941 roku zgodnie z nową metodą Arkansas otrzymało jedno miejsce dodatkowo w Izbie Reprezentantów zamiast Michigan. Arkansas było stanem Demokratów, podczas gdy Michigan zdominowane przez Republikanów. Po przez ten zabieg Demokraci zyskali większość w Izbie¹²⁴.

Poza przedstawionymi powyżej metodami na terenie USA funkcjonuje również wiele innych metod przeliczania głosów na mandaty opartych o system większościowy. Są one jednak wykorzystywane najczęściej w obrębie jednego lub kilku stanów. Poniżej przedstawiona jest charakterystyka kilku najczęściej występujących metod.

PLURALITY METHOD (klasyczna metoda większościowa) jest to metoda polegająca na określeniu zwycięzcy na podstawie osiągniętego przez kandydata (partię) wyniku w danym okręgu. Jest jedną z najprostszych metod przeliczania głosów na mandaty. Najczęściej metodzie tej towarzyszą jednomandatowe okręgi wyborcze, co ilustruje tabela 8.

Tabela 8. Plurality method

Kandydat	Okręg 1	Okręg 2	Okręg 3
A	1200	200	400
B	700	900	700
C	900	500	1000

Źródło: opracowanie własne.

W klasycznym systemie większościowym w okręgu 1 wygrywa kandydat A, w okręgu 2 kandydat B, zaś w okręgu 3 kandydat C. Wynik został określony na zasadzie porównania wyników uzyskanych przez kandydatów w poszczególnych

¹²⁴ Na podstawie: R. Shapiro, *Methods of Apportionment; Apportionment of Representatives in United States Congress House of Representatives and avoiding the Alabama Paradox*, University of Maryland, źródło: <http://www.cs.umd.edu/Honors/reports/shapiro.pdf> z dnia 25.09.2010 r.

okręgach wyborczych. Kandydat, który zdobył największą liczbę głosów zostaje ogłoszony zwycięzcą w danym okręgu.

Sytuacja ta komplikuje się, gdy metoda większościowa zastosowana zostaje w wyborach opartych o zasadę preferencji - **PLURALITY METHOD BASED ON PREFERENCE**. W przedstawionej powyżej tabeli nr 8, stosując klasyczną metodę większościową zwycięzcą zostaje kandydat A, uzyskując 1200 głosów. Jednak stosując zasady preferencji, na kandydata B, jako najlepszego kandydata (I wybór) głosowały 2 grupy wyborców, oddając na niego odpowiednio 900 i 600 głosów. Oznacza to, że kandydat B, uzyskał łącznie 1500 głosów, a więc więcej niż kandydat A. Kandydat B zostaje zwycięzcą wyborów.

Tabela 9. Metoda większościowa oparta o preferencje

Liczba głosów	1200	900	900	600
I wybór	A	C	B	B
II wybór	B	A	C	A
III wybór	C	B	A	C

Źródło: opracowanie własne.

Stosując zasadę preferencji w wyborach pamiętać należy, że wynik wyborów podaje się na zasadzie zliczenia identycznych kombinacji oddanych głosów; zatem wynik 1200 należy czytać następująco: 1200 głosujących oddało swój głos na kandydata A, jako swój I wybór, następnie 1200 głosów na kandydata B, jako swój II wybór, i 1200 głosujących oddało swój głos na kandydata C, jako swój III wybór.

Ogólnie metoda większościowa wykorzystywana jest we wszystkich stanach w USA, z wyjątkiem stanów Washington i Louisiana. Metoda oparta o listy preferencji ma zastosowanie w wyborach stanie Florida¹²⁵.

BORDA COUNT METHOD metoda ta przebiega w trzech etapach. Pierwszy etap polega na przyznaniu każdemu uczestnikowi wyborów określonej liczby punktów. Zgodnie z tą metodą punkty przyznawane są w następujący sposób: np. I miejsce – 3 pkt, II miejsce - 2 pkt, III miejsce - 1 pkt¹²⁶. Zauważyć jednak należy, że maksymalna liczba punktów przyznawanych dla kandydata, który zajął I miejsce jest równa liczbie

¹²⁵ Problem z tą metodą ujawnił się w wyborach prezydenckich w 2000 roku, w których udział wzięli Al Gore i George W. Bush.

¹²⁶ W zmodyfikowanych wersjach za ostatnie miejsce nie przyznaje się żadnego punktu, za drugie 1 pkt., a za pierwsze 2 punkty. Niezależnie od tego, którą wersję tej metody zastosujemy zasada jest taka sama.

wszystkich kandydatów biorących udział w wyborach. Etap drugi polega na pomnożeniu osiągniętego wyniku (liczby zdobytych głosów) przez liczbę przyznanych punktów. Etap trzeci polega na zsumowaniu wszystkich punktów uzyskanych przez każdego z kandydatów. Zwycięzcą wyborów zostaje ten, który otrzyma największą liczbę punktów. Tabela nr 10 ilustruje to zjawisko.

Tabela 10. Borda count method

Liczba głosów	1200	900	900	600
I wybór	A (1200 x 3pkt = 3600)	C (2700)	B (2700)	B (1800)
II wybór	B (1200 x 2pkt = 2400)	A (1800)	C (1800)	A (1200)
III wybór	C (1200 x 1pkt = 1200)	B (900)	A (900)	C (600)

Źródło: opracowanie własne.

$$A = 3600 + 1800 + 900 + 1200 = 7500$$

$$B = 2400 + 900 + 2700 + 1800 = 7800$$

$$C = 1200 + 2700 + 1800 + 600 = 6300$$

Po zsumowaniu punktów uzyskanych przez wszystkich kandydatów wynika, że kandydat A uzyskał 7500 punktów, Kandydat C uzyskał 6300 punktów, zaś kandydat B uzyskał 7800 punktów, stając się zwycięzcą wyborów. Metoda Borda wykorzystywana jest w różnych instytucjach publicznych w USA, takich jak uniwersytety¹²⁷ czy organizacje sportowe¹²⁸ w celu wyłonienia przedstawicieli, członków zarządów lub najlepszych sportowców¹²⁹.

PLURALITY WITH ELIMINATION METHOD - jest kolejną metodą większościową wykorzystywaną w wyborach opartych o zasadę list preferencji. Polega ona na wyznaczeniu tzw. wskaźnika większości [M] (stanowiącej większość wszystkich oddanych głosów). Kandydat wygrywa wybory, jeśli zgromadzi co najmniej liczbę równą lub większą od wskaźnika większości. W sytuacji, jeśli nie jest możliwe

¹²⁷ Metodę tą wykorzystuje np. Uniwersytet Harvarda, Arizona State University, University of California Los Angeles.

¹²⁸ Metodę tą wykorzystuje np. NCAA - National Collegiate Athletic Association (narodowa Organizacja Zrzeszająca Sportowców Szkół Wyższych).

¹²⁹ Metodę tę wykorzystuje się np. do wskazania Most Valuable Player w Major League Baseball (Najbardziej Wartościowego Zawodnika w jednej z lig baseballowych).

ogłoszenie wyników na podstawie I wyboru, dokonuje się eliminacji najsłabszego kandydata (z najmniejszą liczbą głosów) i ponownie przelicza się głosy. Sytuację tą ilustruje tabela nr 11.

Tabela 11. Plurality with elimination method

Liczba głosów	1200	900	900	600
I wybór	A	C	B	B
II wybór	B	A	C	A
III wybór	C	B	A	C

Źródło: opracowanie własne.

$$M = \frac{1200 + 900 + 900 + 600}{2} = \frac{3600}{2} = 1800$$

Wyniki kandydatów na podstawie I wyboru:

$$A = 1200$$

$$B = 900 + 600 = 1500$$

$$C = 900$$

Żaden z kandydatów nie przekroczył wskaźnika większości (1800 głosów). Dokonywana jest eliminacja kandydata C i ponownie przeliczane są głosy. Zabieg ten ilustruje tabela 12 i 13.

Tabela 12. Eliminacja kandydata C z wyścigu o mandat

Liczba głosów	1200	900	900	600
I wybór	A	C	B	B
II wybór	B	A	C	A
III wybór	C	B	A	C

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 12 zostaje przepisana do nowej tabeli z pominięciem kandydata C. Eliminacji ulega również numer wyboru, jednak wciąż zachowany zostaje porządek preferencji. Patrz tabela 13.

Tabela 13. Przepisana tabela 12 z zachowanym porządkiem preferencji kandydatów

Liczba głosów	1200	900	900	600
	A	A	B	B
	B	B	A	A

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki kandydatów po ponownym przeliczeniu głosów:

$$A = 1200 + 900 = 2100$$

$$B = 900 + 600 = 1500$$

Odpowiedź: zwycięzcą wyborów przy zastosowaniu metody plurality with elimination zostaje kandydat A.

PARAWISE COMPARISON METHOD - metoda polega na określeniu zwycięzcy wyborów w procedurze porównywania parami. W pierwszej kolejności wyznacza się kombinacje wszystkich możliwych par, która stanowi jednocześnie maksymalną liczbę punktów, jaka zostanie przyznana podczas wskazywania zwycięzcy. Następnie porównuje się parami poszczególnych kandydatów w ramach par utworzonych w ramach jednej grupy kombinacji głosów (patrz strzałka w tabeli). Zwycięzca takiego porównania otrzymuje „całość oddanych na niego głosów. Zwycięzcę wyborów określa się na podstawie zdobytych punktów przyznawanych w następujący sposób: 1 pkt. za zwycięstwo; 0,5 za remis oraz 0 za przegraną. Kombinację, o której mowa w definicji oblicza się według następującego wzoru:

$$C_y^x = \binom{y}{x} = \frac{x!}{x! (y-x)!}$$

gdzie: $(0 \leq x \leq y)$

Legenda:

! – symbol silni

x – liczba porównywanych kandydatów w jednym badaniu (zawsze równa 2)

y – liczba wszystkich kandydatów biorących udział w wyborach w danym okręgu wyborczym

Przykład stanowi tabela nr 14.

Tabela 14. Parawise comparison method

Liczba głosów	1200	900	900	600
I wybór	A	C	B	B
II wybór	B	A	C	A
III wybór	C	B	A	C

Źródło: opracowanie własne.

Obliczanie kombinacji:

$$C_y^x = \binom{y}{x} = C_3^2 = \binom{3}{2} = \frac{3!}{2!(3-2)!} = \frac{3!}{2! \times 1!} = \frac{6}{2} = 3$$

Legenda:

! – symbol silni

x – liczba porównywanych kandydatów w jednym badaniu (w omawianym przypadku równa 2)

y – liczba wszystkich kandydatów biorących udział w wyborach w danym okręgu wyborczym (w omawianym przypadku równa 3)

Z wyliczonej kombinacji wynika, że przeanalizować należy 3 pary, oraz że łącznie do zdobycia są 3 pkt. Sytuację tworzenia kombinacji par i zliczania głosów ilustruje tabela 15.

Tabela 15. Tworzenie par w ramach Parawise comparison method. Porównywane są wyniki pary kandydatów A i B

Liczba głosów	1200	900	900	600
Nr kolumny	1	2	3	4
I wybór	A	C	B	B
II wybór	B	A	C	A
III wybór	C	B	A	C

Źródło: opracowanie własne.

W przedstawionym przykładzie występuje sytuacja, gdzie w kolumnie 1 na kandydata A, w I wyborze głosowało 1200 wyborców; następny w kolejności na liście preferencji (w ramach pary A vs B) jest kandydat B. Oznacza to, że A otrzyma 1200 głosów. Odwrotna sytuacja ma miejsce w kolumnie 3, gdzie na kandydata B, w I wyborze głosowało 900 wyborców; następny w kolejności na liście preferencji (w ramach pary A vs B) jest kandydat A. Oznacza to, że B otrzyma 900 głosów. Oba wyniki zostaną jednak zapisane w ramach tej samej pary.

Powstałe pary do porównania:

	<i>A</i>	vs	<i>B</i>
	1200		900
	900		600
<i>TOTAL</i>	2100		1500

Zwycięzcą w parze jest kandydat A.

	<i>A</i>	vs	<i>C</i>
	1200		900
	600		900
<i>TOTAL</i>	1800		1800

W tej parze nie ma zwycięzców. Obaj kandydaci osiągnęli taki sam wynik.

	<i>B</i>	vs	<i>C</i>
	1200		900
	900		
	600		
<i>TOTAL</i>	2700		900

W tej parze zwycięzcą jest kandydat B.

Podliczając punkty dla każdego z kandydatów kandydat A otrzymuje 1 pkt (para A vs B), oraz 0,5 pkt (para A vs C). Kandydat A otrzymuje łącznie 1,5 pkt. Kandydat B otrzymuje 1 pkt (para B vs C), kandydat C otrzymuje 0,5 pkt (para A vs C). Zwycięzcą zostaje kandydat A.

HEAD TO HEAD METHOD jest odmianą pairwise comparison method. Różnica między nimi polega na tym, że w metodzie head to head nie przyznaje się punktów, a zwycięzcą jest ta osoba, która ma największą liczbę wygranych w parach.

* * *

W przedstawionym powyżej rozdziale starano się wykazać specyfikę amerykańskiego systemu partyjnego i wyborczego.

Z dokonanej analizy cech charakterystycznych partii politycznych zauważyć można, że mają one przede wszystkim charakter wyborczy oraz koalicyjno-ideowy. W związku z powyższym zadania i funkcje partii podporządkowane są tym dwóm najważniejszym cechom. Przejawiać się to będzie między innymi w organizacji ich

struktury (im niższy poziom organizacyjny tym mniejsze sformalizowanie więzów między członkami), czy przynależności partyjnym.

Zwrócić również należy uwagę, że specyfika amerykańskiego systemu partyjnego przejawia się również w stosunkowo młodym procesie ideologizacji partii oraz braku programów politycznych. Dwa wyżej wymienione elementy najbardziej odróżniają system partyjny funkcjonujący w Stanach Zjednoczonych od tych, które funkcjonują w Europie. Podkreślić należy, że ideologizacja partii politycznych na Starym Kontynencie ma co najmniej 100 letnią tradycję. W Stanach Zjednoczonych taki proces możemy zaobserwować dopiero od połowy lat '70 XX wieku.

Na uwagę zasługuje również fakt braku programów partyjnych. Cecha ta wynika z charakteru amerykańskich partii politycznych oraz podstawowego ich zadania. Zadaniem partii politycznych jest rywalizacja w celu odniesienia zwycięstwa w wyborach (zdobycia władzy) lub utrzymania władzy na następną kadencję.

W momencie, w którym partia polityczna nastawiona jest na efekt wyborczy (zwycięstwo) oraz w związku z faktem, że nie posiada programu partyjnego, który z natury rzeczy jest głęboko powiązany z jakąś ideologią, a jedynie platformę wyborczą, czyli luźno powiązanych ze sobą haseł wyborczych, jest jej łatwiej dostosować się do dynamicznie zmieniających się potrzeb wyborców. Co więcej, takie działanie eliminuje „puste pola”, na których mogła by wyrosnąć realna polityczna konkurencja. Można wręcz pokusić się o stwierdzenie, że postępujący, choć powolny, proces ideologizacji partii politycznych w USA stanowić będzie poważne zagrożenie obecnie funkcjonującego systemu partyjnego, które to zagrożenia znamy z doświadczeń europejskich partii politycznych.

Rozdział II. Wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych w praktyce

Amerykański system wyborczy, to nie tylko historia zmieniającego się prawa i metod przeliczania głosów na mandaty, to przede wszystkim idee stworzone ponad 200 lat temu, rozwijane, a następnie redefiniowane, to tradycja i duma narodowa Amerykanów. O ile wybory do Kongresu odbywają się stosunkowo często (co dwa lata) i nie wzbudzają wielkiego zainteresowania społecznego (frekwencje wynosi z reguły około 40%¹³⁰), o tyle przysłowiową „perłą w koronie” są najważniejsze ze wszystkich - wybory prezydenckie. Zmiany dokonane na stanowisku głowy państwa modyfikują politykę państwa, zarówno w aspekcie wewnętrznym, ale przede wszystkim kreują wizerunek Stanów Zjednoczonych na arenie międzynarodowej.

Jak pisze Maldwyn A. Jones w swojej książce „Historia USA”, „... nowy kraj przyciągał liczne rzesze emigrantów ze wszystkich krajów europejskich oraz z innych części świata, w wyniku czego powstał unikalny zlepek narodów i kultur ...”¹³¹. Ta mieszanka narodowości, kultur, społecznych doświadczeń, tradycji, a przede wszystkim mnogość idei legła u podstaw jednej z największych i najbardziej stabilnych demokracji w historii ludzkości. Nie jest zatem niczym dziwnym, że system polityczny opracowany przez Ojców Założycieli jest efektem daleko posuniętego kompromisu, opartego o odrodzeniowe ideały. Bez najmniejszych wątpliwości dzieła takich wielkich myślicieli, jak Thomas Hobbes, John Lock, Jean J. Rousseau, czy Monteskiusz, miały niebagatelny wpływ na kształt tworzącego się państwa. Wartym wspomnienia jest choćby część kontekstu historycznego, w jakim powstawały Stany Zjednoczone. W związku z faktem, że na temat historii samych Stanów Zjednoczonych powstało wiele znakomitych publikacji, w poniższym opracowaniu omówione zostaną jedynie najważniejsze elementy odnoszące się stricte do ustroju politycznego i urzędu prezydenta.

---

¹³⁰ Dane za United States Elections Project, M. McDonald, Department of Public and International Affairs, George Mason University, źródło: Voter Turnout, http://elections.gmu.edu/voter_turnout.htm z dnia 20.03.2011 r.

¹³¹ M. A. Jones, Historia USA, Wydawnictwo Marabut, Gdańsk 2003, s. 7-8.

1. Geneza systemu prezydenckiego

Pojęcie „Prezydent” pochodzi od łacińskiego słowa *caput rei publicae* oznaczający stolicę (państwa), głowę (kierownika, szefa) a także początek, źródło, przyczynę wszystkiego. Synonimem tego zwrotu jest *praesidere* - oznaczający osobę prezydującą, siedzącą przed innymi. Do słownika politycznego zwrot *prezydent* wszedł na długo przed powstaniem kolonii amerykańskich. W Anglii osobę przewodniczącą radzie królewskiej nazywano zwyczajowo Lordem Prezydentem Tajnej Rady Królewskiej¹³². Zaś na samym kontynencie amerykańskim już w XVII i XVIII wieku tytuł ten stosowano na niektórych uniwersytetach¹³³ oraz w niektórych stanach¹³⁴.

Z biegiem czasu tytuł ten zaczął być coraz częściej stosowany w Stanach Zjednoczonych. Po raz pierwszy na arenie federalnej nazwę tą zastosowano w trakcie obrad Kongresu Kontynentalnego (1774 - 1789) w stosunku do przewodniczącego obrad¹³⁵. Mianem prezydenta nazwano również „pierwszego urzędnika”, zgodnie z pierwszą amerykańską konstytucją - Artykułami Konfederacji i Wieczystej Unii, ratyfikowanymi w 1781 roku. Urzędnik ten, pełnił równocześnie funkcję przewodniczącego Komitetu Stanów. Jak piszą Anna i Rett Ludwikowscy „tytuł Prezydenta Kongresu bynajmniej nie był równoznaczny z przejściem przez sprawującą ten urząd osobę funkcji głowy państwa. Rola i funkcje egzekutywy w systemie republikańskim były nadal kwestiami, z którymi Amerykanie musieli uporać się samodzielnie”¹³⁶.

Rzeczą oczywistą staje się zatem fakt, że Ojcowie amerykańskiej konstytucji, wobec idei, przyczyn oraz pobudek, jakimi kierowali się wypowiadając posłuszeństwo brytyjskiemu monarsze, co w rezultacie doprowadziło do wybuchu amerykańskiej rewolucji, starali się stworzyć własny niepowtarzalny system relacji między naczelnymi organami państwa. Jak wspomniano powyżej, na działania Ojców Założycieli wpływ mieli wielcy myśliciele tamtego okresu. Opierając się o ich przemyślenia

---

¹³² E. C. S. Wade, A. W. Bradley, *Constitutional and administrative law*, Longman, London 1970, s.180.

¹³³ Tytuł ten stosowano w stosunku do osób pełniących naczelne funkcje administracyjne (*President of University* - odpowiednik polskiego rektora). Zwyczaj ten zapoczątkowały Harvard University w 1640 roku, a następnie Yale University w 1745 roku.

¹³⁴ Przykładem mogą tu służyć New Hampshire, Pennsylvania, czy South Carolina, gdzie tytułem tym nazywano osobę przewodniczącą radom reprezentującym króla.

¹³⁵ Pierwszym Prezydentem Kongresu został Payton Randolph.

¹³⁶ R. Ludwikowski, A. Ludwikowska, *Wybory prezydenckie w USA na tle porównawczym*, LexisNexis Polska sp. z o.o. Warszawa 2009, s. 16.

i doświadczenia okresu kolonialnego (1648 - 1779), starano się stworzyć system polityczny, który można by było określić mianem stworzonego "przez ludzi, dla ludzi".

W ówczesnej Europie najbardziej rozpowszechnione były dwa wzorce (nurdy) - francuski i brytyjski. Nic zatem dziwnego, że to właśnie one miały największy wpływ na kształt późniejszej amerykańskiej demokracji.

Nurt francuski kształtowany był za czasów Ludwika XIII i XIV. Jego cechą charakterystyczną jest przekazanie władzy w ręce inne aniżeli monarsze, jednak funkcjonujące w ramach systemu nieograniczonego absolutyzmu. Wielki wpływ na jego kształt mieli kardynałowie Richelieu, Mazarini oraz Colbert. We Francji faktyczną władzę państwową sprawował król, któremu doradzali mianowani przez niego ministrowie. Ci jednak nie posiadali żadnej realnej władzy. Sytuacja ta zmieniła się po śmierci Henryka IV, ojca Ludwika XIII w 1610 roku. Nowy król był zbyt młody by sprawować władzę (miał zaledwie dziewięć lat). Faktyczna władza przypadła jego matce Marii Medycejskiej. Maria powierzyła obowiązki regenta kardynałowi Richelieu, który uzyskał władzę quasi królewską - stąd nazwa jego funkcji - pierwszy minister. Z biegiem lat władza kardynała Richelieu, a po jego śmierci w 1642 roku Mazzariniemu. Obaj kardynałowie podporządkowali sobie Króla Ludwika XIII. Władza kardynałów skończyła się wraz ze śmiercią Mazzariniego w 1661 roku i przejściem całkowicie kontroli nad aparatem państwowym przez Ludwika XIV. Pomimo niechęci jaką darzył poprzednich kardynałów, Ludwik XIV postanawia zachować instytucję pierwszego ministra, ten jednak był już całkowicie podporządkowany władzy i woli króla.

Wykształcenie się pozycji pierwszego ministra nie było jednak rozwiązaniem „stabilnym” z politycznego punktu widzenia. Władza, jaką dawał ten urząd, nie kontrolowana przez silnego i zdecydowanego monarchę, w prostej linii mogła prowadzić do rewolucji lub anarchii w państwie.

Nurt brytyjski jest nurtem, kształtującym się na terenie Anglii, głównie za czasów Jerzego I, którego cechą charakterystyczną jest wyodrębnienie się grupy osób (w postaci rządu), wypełniających funkcję królewską, ale podporządkowanych parlamentowi. Nurt ten rozwijał się w dwóch etapach. Pierwszy wykształcił się w II połowie XVII wieku i związany był głównie z osobą Jerzego I Hanowerskiego, który nie przepadał za uczestniczeniem w posiedzeniach gabinetu (Rady Królewskiej). Monarcha ten zwykł wychodzić w trakcie posiedzeń

Rady, powierzając funkcję przewodniczenia obradom jednemu ze swoich ministrów. Drugi etap rozwoju tego nurtu przypada na XVIII wiek. Wtedy to ukształtował się system parlamentarno-gabinetowy, jaki znany jest do dnia dzisiejszego. Zauważyć należy, że pomimo centralistycznego państwa, jakim była Anglia od czasów podpisania Magna Charta Libertatum w 1215 roku, koncentrującej władzę wykonawczą w rękach króla, to nieograniczoną władzę ustawodawczą w niektórych kwestiach (takich jak podatek, wojna) uzyskał parlament. Władza Parlamentu z biegiem czasu rosła w siłę, a pozycja króla sprowadzana została do funkcji czysto reprezentacyjnych. Znamiennym wydarzeniem potwierdzającym tą zmianę jest konflikt, jaki toczył Karol I Stuart z parlamentem. W rezultacie tego konfliktu król został obalony, osądzony i ścięty.

Ostatni z omawianych nurtów zwany również pomocniczym, rozwijał się na terenie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Pomimo niewątpliwych wad, jakie niosła za sobą elekcyjność monarchy (co w rezultacie doprowadziło do rozpadu Królestwa Polskiego w 1795 roku), koncepcja elekcyjnej głowy państwa stanowiła ciekawe rozwiązanie możliwe do wykorzystania w nowo kształtującym się państwie amerykańskim.

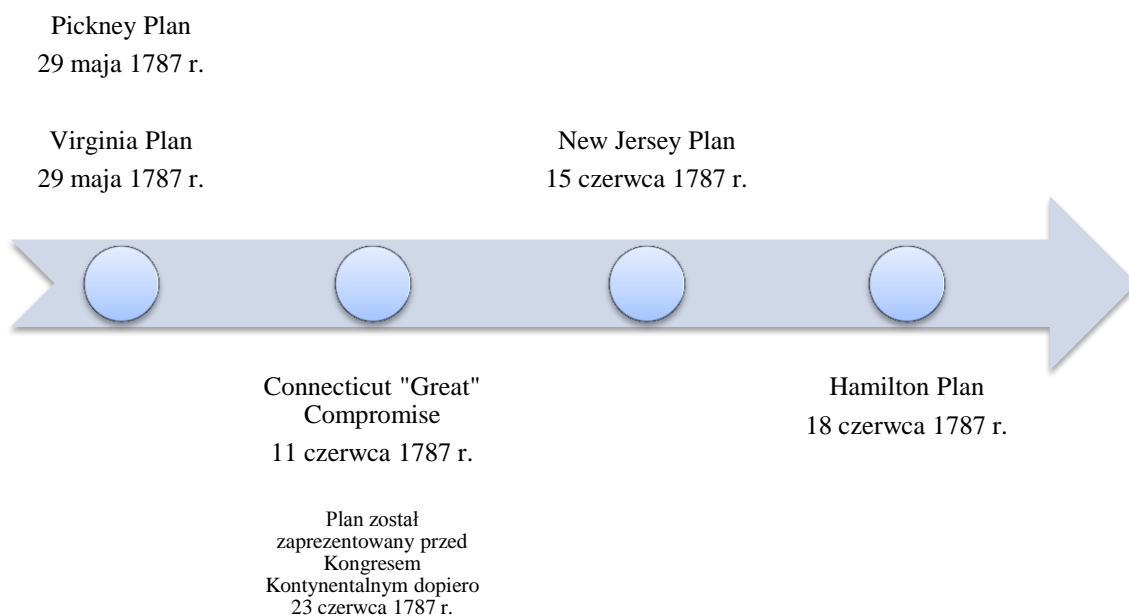
Z charakterystyki powyższych nurtów wysnuć można następujący wniosek. Z przyczyn czysto politycznych zastosowanie wymienionych powyżej nurtów w oryginalnej, niezmienionej wersji było niemożliwe. Nurt francuski był za bardzo radykalny (strach przed absolutyzmem, czy dyktaturą), model brytyjski został odrzucony - przyjęcie brytyjskiego modelu ustrojowego oznaczałoby, że wojna o niepodległość była fikcją, w odniesieniu zaś do nurtu polskiego – co najwyżej można mówić o zainteresowaniu aspektem elekcyjności, stąd nazwa – nurt pomocniczy. Najlepszym systemem, z punktu widzenia amerykańskich Ojców Konstytucji, byłby zatem system łączący silną pozycję głowy państwa, częściowo odpowiedzialną przed parlamentem oraz wybieraną w drodze elekcji władzę kadencyjną.

Należy zatem zadać sobie pytanie: jakie propozycje rozwiązania tej sytuacji mieli uczestnicy Kongresu Kontynentalnego?

2. Koncepcje urzędu prezydenta

Czas ostatecznych decyzji, które miały zaważyć na przyszłości amerykańskiego państwa, przyszedł wraz z zebraniem się Drugiego Kongresu Kontynentalnego (1775 - 1789). W okresie tym zaprezentowano i poddano pod dyskusję pięć całościowych, spójnych wewnętrznie projektów funkcjonowania systemu politycznego USA. Ich najważniejsze elementy zostaną scharakteryzowane poniżej. Schemat nr 1 - oś czasu ilustruje chronologicznie okres składania przedmiotowych koncepcji w trakcie Drugiego Kongresu Kontynentalnego. Zostaną one poniżej zaprezentowane w kolejności chronologicznej.

Schemat 1. Oś czasu ilustrująca chronologicznie okresy składania koncepcji funkcjonowania systemu politycznego USA

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszą „całościową” propozycję systemu politycznego zaprezentował Edmund Randolph¹³⁷. Pomysłodawcą i osobą, która nakreśliła pierwotny szkic planu

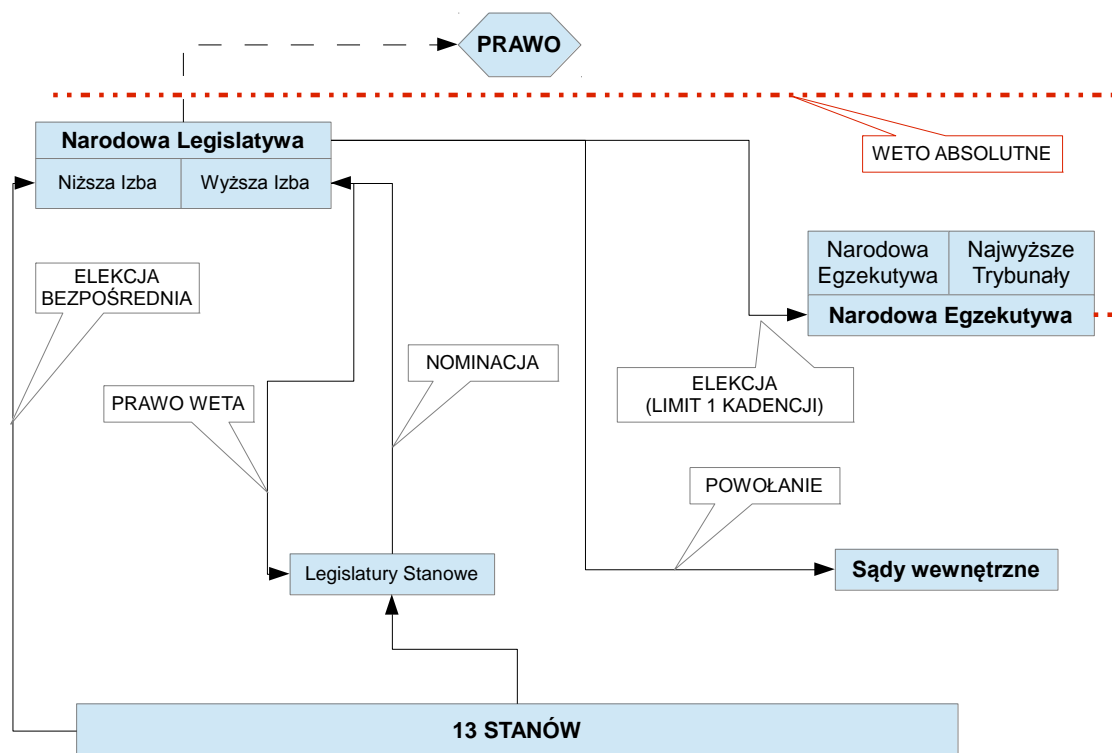
¹³⁷ Edmund Jennings Radnolph (1753 - 1813), amerykański prawnik, Gubernator Virginii, pierwszy Prokurator Generalny USA, Sekretarz Stanu.

był jednak James Madison. Projekt późniejszego czwartego Prezydenta USA, uzupełnił, a następnie przedstawił na forum Kongresu Kontynentalnego gubernator stanu Virginia - Edmund Randolph. Zaprezentowany przez niego 29 maja 1787 roku projekt, zwany Virginia Plan lub Large - State Plan, zakładał że:

- Stany Zjednoczone powstają tylko do wspólnej obrony, zabezpieczenia wspólnej wolności oraz ogólnego dobrobytu,
- National Legislature (Narodowa Legislatywa - władza ustawodawcza) składać się będzie z dwóch izb, z których każda wybierana jest proporcjonalnie, w stosunku do płaconych podatków lub liczby mieszkańców (w zależności, który przelicznik jest bardziej korzystny dla stanu),
- niższa izba wybierana jest bezpośrednio przez obywateli,
- kandydatów do wyższej izby nominować będą legislatury stanowe. Formalnego wyboru dokonywać będzie izba niższa, z pośród przedstawionych kandydatów, na zasadach proporcjonalności,
- władza ustawodawcza będzie posiadać prawo wyboru władzy wykonawczej (zwanej National Executive - Narodowa Egzekutywa). Przewodzić jej będzie Prezydent. Urzędnicy z National Executive będą wybierani maksymalnie na jedną kadencję,
- władzę wykonawczą tworzyć będą Prezydent wraz z innymi urzędnikami oraz Najwyższe Trybunały (Supreme Tribunals). Będą one tworzyć Radę Rewizyjną (Council of Revision). Rada ta będzie posiadać prawo weta absolutnego względem ustaw stworzonych przez legislatury stanowe oraz prawo weta względem ustaw federalnych. Prawo weta będzie posiadać również wyższa izba parlamentu względem ustawodawstwa stanowego,
- władza ustawodawcza będzie posiadać prawo powoływania sądów wewnętrznych (Interior Courts).

Schemat 2 przedstawia schemat ustrojowy zaprezentowany przez Randolpha.

Schemat 2. Randolph Plan, zaprezentowany 29 maja 1787 roku

Źródło: opracowanie własne.

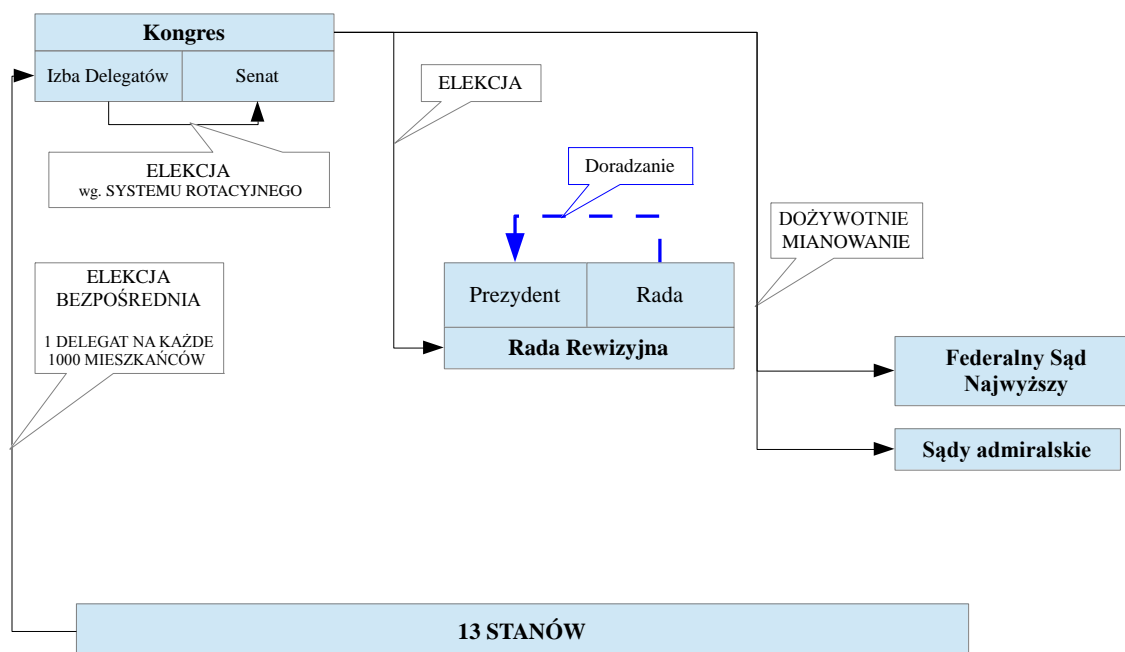
Zaraz po zakończeniu przemówienia przez gubernatora z Virginii, swój projekt zaproponował Charles Pickney. Oryginalne zapiski dotyczące planu zaproponowanego przez gubernatora z South Carolina nie zachowały się do dnia dzisiejszego. Znane są tylko fragmentaryczne urywki pochodzące z notatek Jamesa Madisona. Plan Pickneyego zakładał między innymi:

- stworzone zostanie państwo na zasadach konfederacji lub układu wynikającego z umowy zawartej między wszystkimi 13 stanami założycielskimi,
- legislaturę stanowić będzie dwuizbowy parlament składający się z Izby Deleatów (House of Delegates) i Senatu (Senate),
- na każdy tysiąc mieszkańców stanu przypadać będzie jeden delegat zasiadający w niższej izbie (Izba Deleatów),
- niższa izba będzie wybierać senatorów w systemie rotacyjnym, tak, że ich kadencja będzie wynosić cztery lata, a każdy senator będzie reprezentować jeden z czterech regionów,

- parlament, zwany Kongresem, może zbierać się łącznie celem wyboru Prezydenta, oraz wyznaczenia członków Rady; Rada służy radą Prezydentowi i wraz z nim tworzy Radę Rewizyjną,
- Kongres obradujący łącznie będzie również pełnił funkcję sądu „ostatniej szansy” w sprawach spornych między stanami,
- w ramach władzy sądowniczej najwyższym sądem będzie Federalny Sąd Najwyższy oraz sądy wojskowe (zw. sądami admirałskimi). Sędziowie zasiadający w tych instytucjach mieli pełnić swoje obowiązki dożywotnio.

Plan Pickneyego został zaprezentowany na posiedzeniu Kongresu Kontynentalnego, jednak nie zyskał większego poparcia. Świadczyć o tym może choćby fakt, że propozycja ta nie była rozpatrywana ani na posiedzeniu ogólnym Kongresu, ani w komisji¹³⁸. Schemat 3 przedstawia schemat ustrojowy zaprezentowany przez Charlesa Pickneyego.

Schemat 3. Pickney Plan, zaprezentowany 29 maja 1787 roku

Źródło: opracowanie własne.

¹³⁸ Porównaj: Debata podczas Konwencji Federalnej z 1787 roku, z zapisków J. Madisona z 29 maja 1787 roku, źródło: Madison Debate, May 29th, http://avalon.law.yale.edu/18th_century/debates_529.asp z dnia 31.10.2010 roku.

Trzecim z kolei, chronologicznie złożonym projektem, był New Jersey Plan (zwany również Small - States Plan). Projekt ten został przedstawiony na Kongresie Kontynentalny 15 czerwca 1787 roku przez Williama Pattersona, jako kontrpropozycja dla Virginia Plan. Zgodnie z ówczesnie funkcjonującą Konstytucją – Artykułami Konfederacji i Wieczystej Unii, każdy ze stanów posiadał zbliżoną liczbę głosów w kongresie¹³⁹.

New Jersey Plan w odróżnieniu od Virginia Plan, preferującego stany duże ludnościowo, starały się podkreślić znaczenie stanów słabiej zaludnionych. Plan zaprezentowany przez gubernatora z New Jersey należy do najbardziej skomplikowanych, a jednocześnie do najbardziej dopracowanych w szczegółach planów zaprezentowanych delegatom na Kongresie Kontynentalnym. Do podstawowych cech tego projektu można zaliczyć:

- w skład władzy ustawodawczej wchodzić będą delegaci pochodzący ze stanów członkowskich USA, powoływanych przez rządy stanowe (przez legislaturę za zgodą egzekutywy) na roczną kadencję, z prawem wcześniejszego odwołania delegata; każdy stan będzie powoływać od 2 do 7 deputowanych z tym, że głosowanie odbywać się będzie łącznie (jeden stan - jeden głos),
- władzę ustawodawczą stanowić będzie jednoizbowy Kongres Kontynentalny (ówczesnie funkcjonujący), któremu przewodniczyć będzie Prezydent. Dodatkowo kompetencje Kongresu będą powiększone o prawo do nakładania i ściągania podatków,
- Prezydent będzie wybierany na roczną kadencję z tym, że na kolejną kadencję będzie mógł być wybierany po dwóch latach przerwy,
- Kongres będzie podejmować decyzje zwykłą większością głosów, jednak w sprawach wojny, budżetu, układów z innymi państwami decyzje muszą być podejmowane większością 9 głosów z 13. Jednocześnie Kongres będzie miał prawo powoływać najwyższych oficerów (od pułkownika wzwyż). Kongres będzie posiadał prawo wnioskowania do rządów stanowych o dodatkowe składki do budżetu i posiłki wojskowe na wypadek wojny,

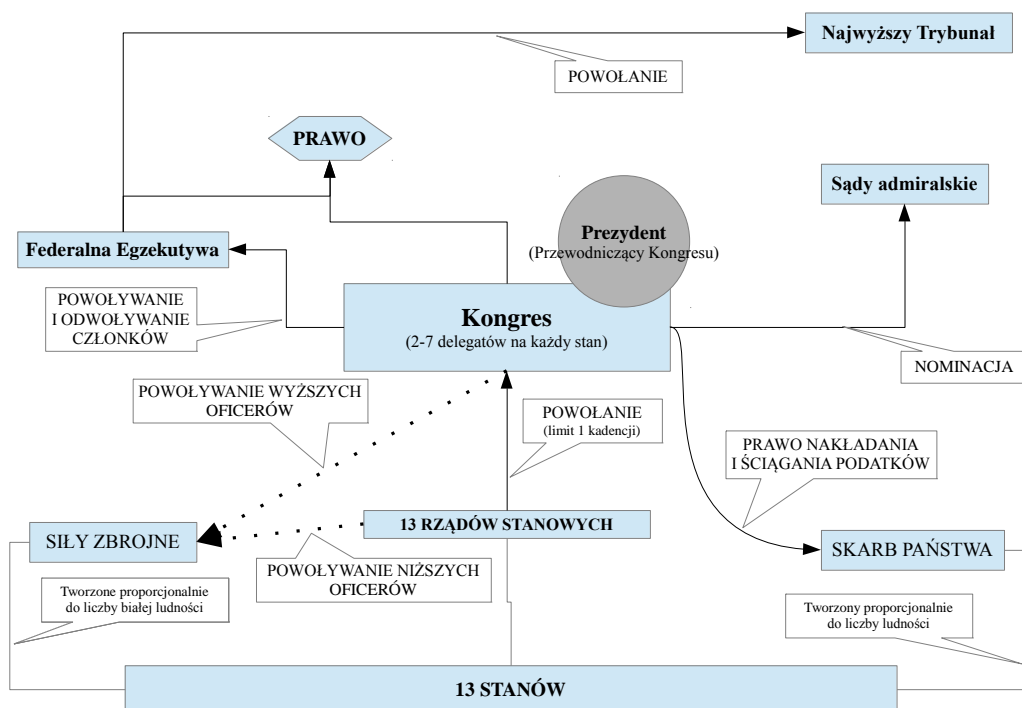
---

¹³⁹ Porównaj: Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii z 9 lipca 1778 roku, art. V.

- Kongres będzie powoływał i odwoływał (na wniosek rządów stanowych) spośród swojego składu federalną egzekutywę (po jednym przedstawicielu z każdego stanu) na roczną kadencję z tym, że na kolejną kadencję kandydat będzie mógł być wybierany po co najmniej roku przerwy; wyjątek stanowi jednomyślny wniosek wszystkich gubernatorów stanów członkowskich - wtedy kandydat może być wybrany od razu na kolejną kadencję. Federalna egzekutywa będzie posiadać prawo do wydawania ustaw większością 9 głosów z 13, w przerwach między sesjami Kongresu. Egzekutywa będzie również posiadać prawo powoływania sędziów Najwyższego Trybunału na dożywotnią kadencję,
- legislatura będzie sądem „ostatniej szansy” w sprawach z zakresu o bunt i sporach między stanami; Kongres będzie posiadał prawo powoływania sędziów wchodzących w skład Sądów admirałskich (sądów wojskowych),
- siły zbrojne USA będą armią zawodową, dowodzoną przez dowódców mianowanych przez Kongres. Prawo do mianowania niższych rangą oficerów posiadać będą rządy stanowe. W skład sił zbrojnych będą wchodzić mężczyźni proporcjonalnie do liczby białej męskiej części ludności w stanie.
- władzę sądowniczą sprawować będą sądy, przewodniczyć im będą sędziowie nominowani dożywotnio,
- prawa uchwalane przez Kongres posiadałyby pierwszeństwo względem prawa stanowego.

Podobnie jak w poprzednim przypadku, pomysł ten został odrzucony przez Kongres. Delegaci twierdzili, że zbyt osłabia się władzę wykonawczą, wzmacniając Kongres, co może powodować przedłużające się w nieskończoność debaty. Schemat 4 przedstawia propozycję zaprezentowaną przez Williama Pattersona.

Schemat 4. New Jersey Plan zaprezentowany 15 czerwca 1787 roku

Źródło: opracowanie własne.

Kolejną propozycję złożył deputowany ze stanu New York – Aleksander Hamilton. Propozycja przedstawiona Kongresowi 18 czerwca 1787 roku znana jest pod nazwą Planu Hamiltona, choć często nazywana jest również planem brytyjskim. Ta ostatnia nazwa wynika z podobieństwa do brytyjskiego systemu politycznego. Do podstawowych cech tego projektu zliczyć można:

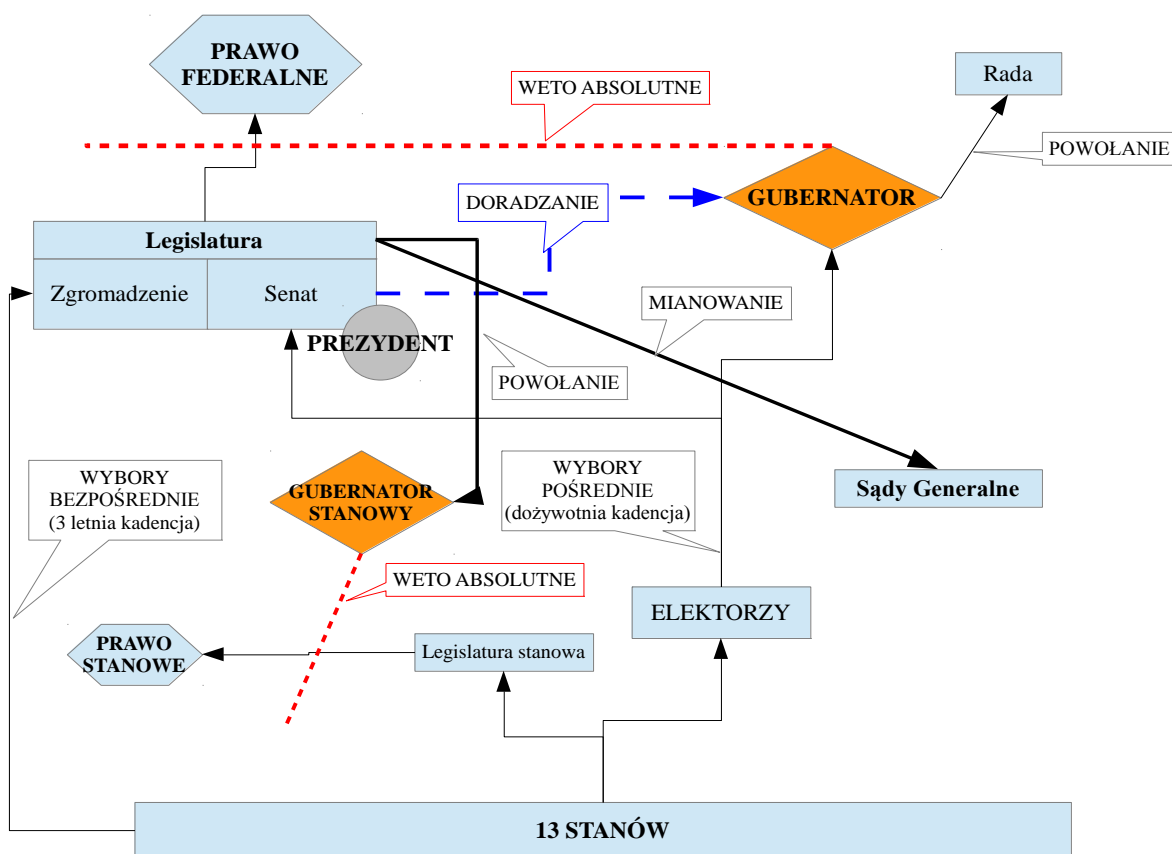
- stworzenie dwuizbowego parlamentu, gdzie niższa izba (Assembly – Zgromadzenie) wybierana byłaby bezpośrednio przez wyborców na trzyletnią kadencję, zaś wyższa izba (Senate - Senat) wybierana była by przez elektorów na dożywotnią kadencję, Senatowi przewodniczyłby Prezydent,
- na czele egzekutywy stałby gubernator, wybierany przez elektorów, również na dożywotnią kadencję, Gubernatorowi wykonywał by swoje obowiązki wraz z Radą, którą by sam powoływał. Pomocą (radą) władzy ustawodawczej służyłby Senat. Ten również posiadałby prawo aprobaty traktatów międzynarodowych,
- gubernator (stojący na czele stanu lub na czele państwa - propozycja zakładała duplikowanie systemu również na poziomie stanowym) posiadałby

prawo absolutnego weta w stosunku do wszystkich ustaw tworzonych przez legislaturę,

- wyższa izba posiadałaby prawo wypowiedzenia wojny, natomiast dowództwo nad armią i prawo powoływania oficerów posiadałby gubernator,
- legislatura posiadałaby prawo mianowania sędziów sądów generalnych.

Pomysł ten nie spotkał się jednak z zainteresowaniem, ze strony delegatów. Zarzucano mu przede wszystkim zbytnią koncentrację władzy w ręku Gubernatora oraz to, że był wzorowany na modelu angielskim (zgodnie z retoryką wszystko, co angielskie jest złe¹⁴⁰). Schemat 5 przedstawia wizję zaprezentowaną w połowie czerwca 1787 roku przez Aleksandra Hamiltona.

Schemat 5. Hamilton Plan zaprezentowany 18 czerwca 1787 roku

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁴⁰ Porównaj: nurty ideologiczne, jakie wpłynęły na ukształtowanie się amerykańskiego systemu politycznego, patrz szerzej: Rozdział II Wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych w praktyce, podrozdział 1. Geneza systemu prezydenckiego, s. 56 - 57.

Ostatnią propozycją, jaką zajmował się Kongres Kontynentalny jest złożona już 11 czerwca 1787 roku jest tzw. Connecticut („Great”) Compromise. Propozycję złożył w początku czerwca Roger Sherman, jednak sama propozycja została rozpatrzony dopiero 23 czerwca. Opóźnienie wynikało z nieprzychylności przedstawicieli dużych stanów. Pomimo, że Sherman był znanym i lubianym deputowanym sądzono, że jego propozycja będzie podobna do tej złożonej przez przedstawiciela New Jersey. Pomimo tych przeszkód projekt zyskał jednak duże uznanie i poparcie deputowanych. Z czasem zaczęto go nazywać Connecticut „Great” Compromise¹⁴¹ lub Wielki Kompromis 1787 roku.

Scherman w swojej propozycji zawarł większość propozycji przedstawionych przez innych delegatów, zwłaszcza zawartych w Virginia Plan i New Jersey Plan. Projekt ten zakładał:

- władzę ustawodawczą tworzyć będą dwie izby: niższa zwana House i wyższej - Senate. Delegatów do House będą wybierać wolni obywatele, a ich liczba będzie proporcjonalna do liczby mieszkańców stanu, w Senacie zasiadać będzie taka sama liczba senatorów w odniesienie do każdego stanu, głosowanie w tej izbie będzie odpowiadać zasadzie „one state one vote”¹⁴²;
- egzekutywę stanowić będzie prezydent wraz z wybranymi przez siebie osobami. Prezydent będzie wybierany pośrednio; najpierw wybierani będą elektorzy, a następnie oni będą wybierać Prezydenta;
- Prezydent będzie posiadał prawo weta w stosunku do ustaw wydawanych przez legislaturę.

Pomimo, że projekt zaproponowany przez Schermana wydaje się być bardzo ogólnikowy spotkał się z zainteresowaniem i aprobatą ze strony wszystkich delegatów zebranych na Kongresie Kontynentalnym.

Jak wynika z przedstawionej powyżej krótkiej charakterystyki, amerykański system polityczny to wynik kompromisu i syntezy najlepszych pomysłów, największych amerykańskich myślicieli tamtego okresu. Kompromis osiągnięty w 1787 roku – stawiał dobro ogółu ponad własny partykularny interes;

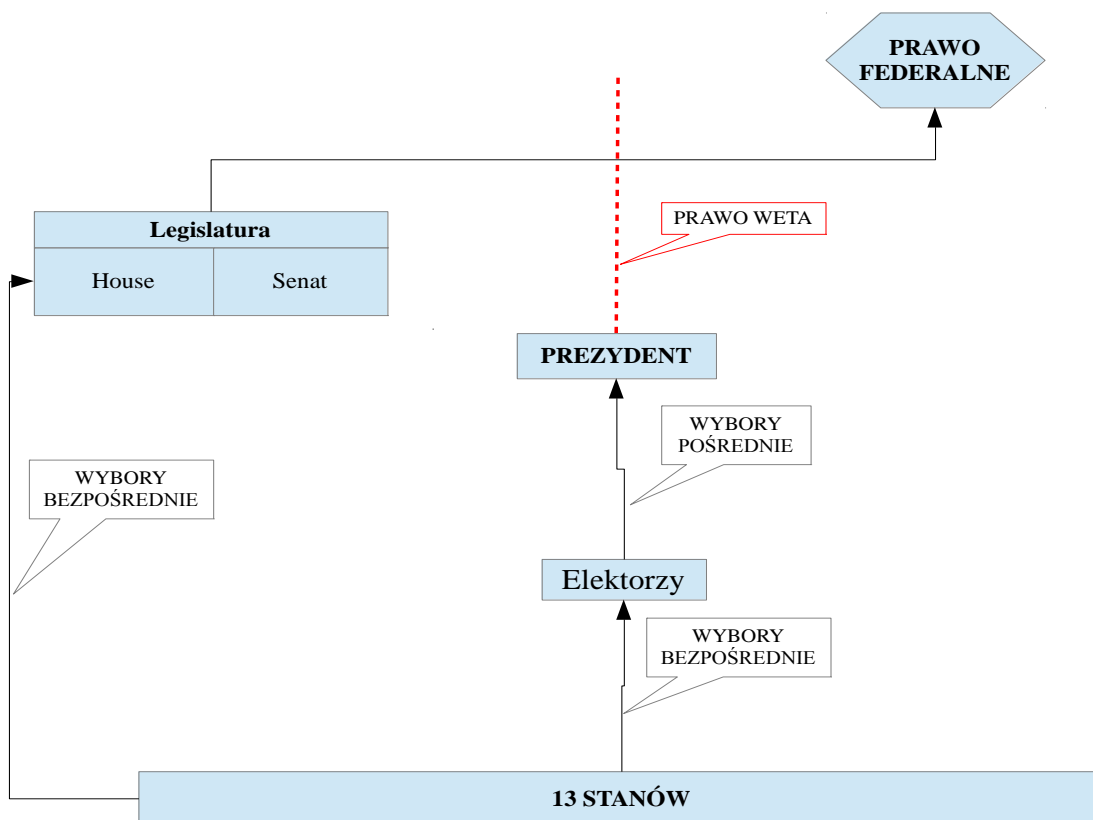
¹⁴¹ Tłumaczenie własne: Wielki Kompromis z Connecticut.

¹⁴² Tłumaczenie własne: jeden stan, jeden głos.

stał się symbolem kooperacji, przyświecającym całej późniejszej amerykańskiej klasie politycznej.

Przedstawiona powyżej charakterystyka nurtów i idei, jakie legły u podstaw rodzącego się amerykańskiego systemu politycznego, powinna być jedynie tłem historycznym dla lepszego zrozumienia omawianych zagadnień oraz dalszych rozważań natury prawnej. Rozwiązania zawarte w Konstytucji USA oraz w ustawach wyborczych (voting act) są jedynie urzeczywistnieniem idei zawartych w Connecticut „Great” Compromise.

Schemat 6. Connecticut „Great” Compromise zaprezentowany 11 czerwca 1787 roku

Źródło: Opracowanie własne.

3. Wymogi formalno-prawne stawiane przed kandydatem na Prezydenta USA

Najważniejszym wydarzeniem w kalendarzu wyborczym w Stanach Zjednoczonych są, odbywające się cyklicznie od ponad 220 lat, wybory prezydenckie. Jak stwierdzono powyżej, sama konstrukcja i struktura władzy, zwłaszcza władzy

wykonawczej, była przedmiotem licznych dyskusji i kontrowersji podczas prac Kongresu Kontynentalnego. Konsensus dotyczył jednej sprawy, urzędnicy władzy wykonawczej (zwłaszcza monarcha brytyjski) byli dla Ojców Założycieli symbolem tyranii i koncentracji władzy. W związku z powyższym Ojcowie Konstytucji z góry zakładali, że USA nie będą monarchią. Naturalnym zatem i zarazem najrozsądniejszym rozwiązaniem zdawałoby się powierzenie władzy wykonawczej kilku osobom. Doświadczenia dekady pierwszej amerykańskiej konstytucji - Artykułów Konfederacji i Wieczystej Unii¹⁴³, dowiodły, że wieloosobowa władza wykonawcza, w tym przypadku spoczywająca w ręku specjalnie do tego celu wyłonionego Komitetu, jest nieefektywna. Jej mankamentami było: ograniczona władza¹⁴⁴, krótki okres funkcjonowania¹⁴⁵, spory polityczne, wynikające z wieloosobowego charakteru tego ciała oraz możliwość zmian w składzie Kongresu Kontynentalnego, w tym także członka Komitetu, w trakcie jego trwania¹⁴⁶. Jak pisze Paweł Laidler: „(...) należało zatem stworzyć zupełnie nowy kształt egzekutywy, która z jednej strony zapewniałaby właściwą realizację polityki wprowadzania prawa w życie, z drugiej zaś nie powodowałaby nagromadzenia nadmiaru kompetencji względem pozostałych gałęzi władzy. Po odrzuceniu koncepcji kolegialnej egzekutywy zdecydowano się na jednoosobowy urząd prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki.”¹⁴⁷.

Ojcowie Założyciele zastosowali inne rozwiązanie. W myśl postanowień Konstytucji Stanów Zjednoczonych uchwalonej w 1787 roku, egzekutywę sprawować będzie jedna osoba. Artykuł II Sekcja 1 Klauzula 1 stwierdza: "Władza wykonawcza należeć będzie do Prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki. Będzie on sprawować swój urząd przez okres czterech lat i wraz z Wiceprezydentem, wybieranym na ten sam okres, (...)"¹⁴⁸. Wartym zauważenia jest tutaj fakt, że zgodnie z ustawą zasadniczą cała władza wykonawcza została powierzona Prezydentowi, w przeciwieństwie do władzy ustawodawczej sprawowanej przez Kongres¹⁴⁹.

---

¹⁴³ Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii funkcjonowały w latach 1778 - 1787.

¹⁴⁴ Komitet Stanów podobnie jak cały Kongres Kontynentalny wyposażony został w prawo do legislacji, ale w bardzo ograniczonym zakresie do jego skutecznej egzekucji. Por. Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii, art. X.

¹⁴⁵ Kadencja delegatów do Kongresu trwała rok. Por. Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii, art. V, sec. 1.

¹⁴⁶ Każdy ze stanów posiadał prawo do oddelegowania i odwołania delegata na Kongres w dowolnym czasie. Por. Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii, art. V, sec. 1.

¹⁴⁷ P. Laidler. Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, s. 72.

¹⁴⁸ Konstytucja Stanów Zjednoczonych, art. II, sec. 1, cl. 1.

¹⁴⁹ W Konstytucji USA władza Kongresu Federalnego została w znaczny sposób ograniczona – art. I, sec. 1, cl. 1 – kompetencje Kongresu zostały wręcz enumeratywnie wyliczone w sec. 8 cl. 1 - kompetencje wyrażone (express powers) oraz kompetencje

Kadencja Prezydenta oraz Wiceprezydenta USA trwa cztery lata. Długość urzędowania głowy państwa była przedmiotem kontrowersji na forum kongresu. Część delegatów opowiadała się za długą kadencją, jednak bez możliwości reelekcji. Inni uważali, że Prezydent powinien być oceniany przez wyborców co kilka lat. Egzemplifikacją powyższej różnorodności podejść jest dzisiejsza długość urzędowania gubernatora oraz możliwości reelekcji¹⁵⁰.

Warto również zwrócić uwagę, że Art. II, sec. 1, cl. 1 nie definiuje maksymalnej liczby kadencji, przez którą głowa państwa może sprawować swój urząd. Pewnym „modus operandi” w tej kwestii jest kasus George’a Washingtona. Jako pierwszy Prezydent, były przewodniczący Kongresu Kontynentalnego, Generał Armii, Ojciec Założyciel był niezwykle poważany wśród współobywateli. Po skończonej drugiej kadencji zrezygnował z ponownego kandydowania na urząd i powrócił do swojej posiadłości do Mount Vernon¹⁵¹. Kasus ten, zapoczątkowany przez Washingtona, nie została złamany aż do prezydentury Franklina D. Roosevelta¹⁵². Przypadek Roosevelta zmusił Kongres do uchwalenia w 1947 roku XXII Poprawki do Konstytucji określającej, że jedna osoba może sprawować urząd Prezydenta USA maksymalnie dwukrotnie lub przez okres dziesięciu lat¹⁵³.

Ostatnim, aczkolwiek najważniejszym elementem, który należy poruszyć w kontekście omawianych zagadnień jest kwestia związana z wyborem Prezydenta i Wiceprezydenta USA. Zastosowane obecnie rozwiązanie, było jednym z czterech rozważanych podczas obrad Kongresu Kontynentalnego. Zakładały one wybór szefa egzekutywy przez:

- obywateli w bezpośrednim głosowaniu,
- mianowanie przez Kongres,
- mianowanie przez legislatury stanowe,
- głosowanie przez specjalnie wybrane w tym celu ciało.

W myśl omawianego artykułu, wyboru głowy państwa oraz jego zastępcy dokonuje specjalnie do tego celu wybrane ciało - Kolegium Elektorów.

---

dorozumiane (implied powers) sec. 8 cl. 18. Sprawa Kompetencji dorozumianych została potwierdzona przez Sąd Najwyższy USA w sprawie *McCulloch vs. Maryland*; 17 U.S. 316 (1819).

¹⁵⁰ Por. tabela 2, s. 26 - 27.

¹⁵¹ Mount Vernon - posiadłość Georgea Washingtona, położona w pobliżu miejscowości o tej samej nazwie w hrabstwie Fairfax (Virginia), około 30 km na południe od Washington D.C.

¹⁵² Franklin D. Roosevelt - 32. Prezydent Stanów Zjednoczonych, urzędował w latach 1933 - 1945. Jedyny amerykański prezydent wybrany czterokrotnie na ten urząd.

¹⁵³ Na podstawie XXII Poprawki do Konstytucji USA, sec. 1.

Zastosowana metoda wyborów pośrednich w pewien sposób komplikuje poprawne zrozumienie mechanizmu elekcyjnego. Ogólnie można go zinterpretować w sposób następujący. Decyzję na kogo oddać głos podejmuje wyborca w trakcie wyborów powszechnych. Decyzja przez nich podjęta jest zasadniczo wiążąca dla grupy „super wyborców”¹⁵⁴. Elektorów wybierają legislatury stanowe. Ich liczba jest równa łącznej liczbie Senatorów i Reprezentantów zasiadających w Kongresie Federalnym¹⁵⁵. Do tej liczby, dodatkowo dodawane są trzy głosy elektorów Dystryktu Federalnego¹⁵⁶. W chwili obecnej do zdobycia jest 538 głosów.

Art. II, sec. 1, cl. 2 dotycząca wyboru Prezydenta USA została uchylona na podstawie XII Poprawki z 1804 roku. Brzmienie klauzuli 2 wprowadzało zasadę, w myśl której osoba, która zdobyła największą liczbę głosów elektorskich i, jeśli liczba ta jednocześnie stanowiła większość wszystkich możliwych do zdobycia głosów, zostawała Prezydentem USA. Przegrany w wyścigu o najwyższy urząd w państwie zostawał Wiceprezydentem. W myśli tych przepisów wyboru szefa egzekutywy dokonano dwukrotnie: w 1796 roku, kiedy prezydentem został John Adams, a jego zastępcą Thomas Jefferson, oraz w 1800 roku, gdy w sytuacji remisu w głosach elektorskich Izba Reprezentantów zdecydowała się wybrać Thomasa Jeffersona na trzeciego Prezydenta USA, zaś Aarona Burra na zastępcę¹⁵⁷. Chcąc uniknąć nieporozumień oraz licznych sporów między głową państwa i jego zastępcą zdecydowano się zmienić zapisy tej klauzuli. W chwili obecnej Prezydent i Wiceprezydent pochodzi z jednej partii, a osoba kandydata na Wiceprezydenta jest ważnym elementem kampanii wyborczej.

Rozwój partii politycznych oraz konieczność rozwiązania problemu wyboru przegranego „zwycięzcy” doprowadziła do nowelizacji Konstytucji. XII Poprawka do Konstytucji USA z 1804 roku zmieniała ową procedurę. Obecnie Elektorzy oddają swoje głosy niezależnie, osobno na Prezydenta i osobno na Wiceprezydenta USA. W związku z faktem, że partie polityczne wystawiały w kampanii wyborczej po jednym

---

¹⁵⁴ Wyrażenie własne, dla podkreślenia znaczenia osób zasiadających w Kolegium Elektorskim.

¹⁵⁵ 3 U.S.C. §3.

¹⁵⁶ District of Columbia (D.C.) - stolica USA, dystrykt federalny, będący niezależną jednostką samorządową. W odróżnieniu od innych jednostek administracyjnych nie jest stanem, nie posiada własnej legislatury, gubernatora oraz sądownictwa. Funkcję legislatury pełni trzynastoosobowa Rada Dystryktu Columbia, jednak Kongres USA posiada prawo do zmiany lub uchylecia decyzji przez nią podjętych. Funkcję Gubernatora pełni Burmistrz, wybierany w wyborach powszechnych. Na podstawie XXIII Poprawki z 1961 roku District of Columbia otrzymał prawo wyboru trzech Elektorów, tak jak gdyby był „normalnym” stanem.

¹⁵⁷ Wartym zauważenia jest fakt, że w wyborach z 1796 roku Adams i Jefferson pochodzili z opozycyjnych względem siebie partii politycznych. Ten pierwszy był Federalistą, ten drugi Demokratycznym Republikaninem. W wyborach z 1800 prezydenta i wiceprezydenta wybrano z tej samej partii.

kandydacie na każde ze stanowisk oraz w związku z tym, że zgodnie z prawem stanowym, głosów elektorskich nie dzieli się (zgodnie z zasadą „zwycięzca bierze wszystko”¹⁵⁸), Prezydent i Wiceprezydent otrzymują taką samą liczbę głosów. Podkreślić tu należy pewien szczegół: wyborca w stanie Maine w głosowaniu powszechnym oddaje jeden głos np. na kandydata A z partii Demokratycznej. Oznacza to, że oddaje on jednocześnie swój głos na Wiceprezydenta wyznaczonego przez tą partię, a więc wybór dokonywany jest jednocześnie. Elektorzy natomiast w swoim głosowaniu oddają dwa głosy; jeden na Prezydenta, drugi na Wiceprezydenta, reprezentanta partii, która wygrała wybory powszechne.

Klauzula 3 omawianej sekcji dotyczy czasu, w którym powinny odbyć się wybory prezydenckie. W przeciwieństwie do niektórych krajów europejskich, takich jak Polska, gdzie data wyborów jest zmienna i w pewnej mierze zależy od sytuacji politycznej panującej w kraju¹⁵⁹. W amerykańskim prawie data wyborów jest ściśle określona. Zgodnie z ustawą federalną z 23 stycznia 1845 roku, Kongres wyznaczył na dzień wyborów pierwszy wtorek po pierwszym poniedziałku listopada¹⁶⁰.

Omawiana klauzula stała się jednocześnie podstawą prawną do wyznaczenia terminów, w których zbiera się Kolegium Elektorskie. Głosowanie „super wyborców” odbywa się w pierwszy poniedziałek, po drugiej środzie grudnia, następującego po miesiącu, w którym odbywają się wybory powszechne¹⁶¹. W przedstawionej regulacji Kongres pozostawił legislaturom stanowym wyznaczenie miejsca, w którym Elektorzy zbiorą się, by oddać swoje głosy. Zazwyczaj jest to siedziba stanowej legislatury.

Procedurę wyborczą kończy wspólne posiedzenie obu Izb Kongresu. Sec. 15 cytowanej ustawy stwierdza, że „Kongres zbierze się na sesji w dniu 6 stycznia roku następującego po głosowaniu elektorów. Senat i Izba Reprezentantów zbiorą się w Hall of the House of Representatives o godzinie 13:00, pod przewodnictwem Przewodniczącego Senatu (...)”¹⁶². Ustępujący Wiceprezydent

---

¹⁵⁸ Od tej zasady występują pewne wyjątki. W stanach Maine i Nebraska stosowana jest Congressional District Methode. Oznacza ona, że dwa głosy elektorskie umieszcza się na listach ogólnostanowych, natomiast pozostałe głosy rozdzielane są między poszczególne okręgi wyborcze, które odpowiadają okręgom w wyborach do Kongresu Federalnego. Metoda ta z powodzeniem stosowana jest w Maine od 1972 roku, natomiast w Nebrasce od 1996 roku, źródło: Maine and Nebraska, http://archive.fairvote.org/e_college/me_ne.htm z dnia 05.04.2011 r.

¹⁵⁹ Porównaj: Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 roku Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 128 ust. 2 (Dz. U. Nr 78 poz., 483 ze zm.).

¹⁶⁰ Statutes at Large, 28th Congress, 2nd Session, chapter I.

¹⁶¹ 3 U.S.C. §7.

¹⁶² 3 U.S.C. §15.

Stanów Zjednoczonych, pełniący z urzędu funkcję Przewodniczącego Senatu¹⁶³, ogłosi zwycięzcę wyborów prezydenckich w oparciu o przedstawione dokumenty przesłane przez członków Kolegium Elektorskiego.

Cl. 4, sec. 1 omawianego artykułu, dotycząca władzy wykonawczej, określa bierne prawo wyborcze względem kandydata na Prezydenta Stanów Zjednoczonych. W przeciwieństwie do najczęściej spotykanych na świecie rozwiązań prawnych, takich jak określenie minimalnego wieku, jak również obywatelstwa, Ojcowie Założyciele postanowili bardzo szczegółowo określić wymogi względem kandydata na szefa egzekutywy. Prezydentem USA może zostać osoba, która:

- ukończyła trzydziesty piąty rok życia,
- jest obywatelem Stanów Zjednoczonych od urodzenia lub była mieszkańcem Kolonii w momencie uchwalenia Konstytucji,
- jest stałym mieszkańcem USA od co najmniej 14 lat.

Przedstawione powyżej wymogi określają kategorię osób, które mogą ubiegać się o najważniejszy urząd w państwie. Sprawa biernego prawa wyborczego, w szczególności elementu dotyczącego obywatelstwa, stała się głośna w ostatnich latach za sprawą Arnolda Schwarzeneggera, gubernatora Kalifornii, który był typowany jako jeden z kandydatów na prezydenta po George'u W. Bushu, pod warunkiem wprowadzenia odpowiednich zmian w Konstytucji. Przedstawiony przypadek był jednak bardziej medialnym „problemem”¹⁶⁴, niż merytoryczną dyskusją.

Poruszony powyżej problem (obywatelstwa) jest również kluczowy dla kolejnej z omawianych klauzul. Klauzula 5 określa przypadki, w których Wiceprezydent przejmuje władzę po Prezydencie. Problem natury konstytucyjno-prawnej pojawia się, gdy zaistnieje sytuacja opisana w Presidential Succession Act¹⁶⁵ z 1947 roku, w związku z XXV Poprawką. W myśl Konstytucji władzę w zastępstwie Prezydenta sprawuje Wiceprezydent USA. W związku z toczącą się Zimną Wojną¹⁶⁶ i zagrożeniem wykorzystania broni masowej zagłady,

---

¹⁶³ Na podstawie: Konstytucja USA, art. 1 sec. 3 cl. 4.

¹⁶⁴ Porównaj: „Gov.'s World Tour May Be a Presidential Campaign Trail”, P. Nicolas, Los Angeles Times, 20 Listopada 2004 r. (źródło: <http://articles.latimes.com/2004/nov/20/local/me-arnold20> z dnia 21.02.2011r.), Newsweek Poll: Republican Convention 2004, Newsweek, cyt. za: <http://www2.pnnewswire.com/cgi-bin/stories.pl?ACCT=105&STORY=/www/story/09-04-2004/0002244238> z dnia 21.02.2011 r.), Americans Not Pumped About "Arnold Amendment", D. K. Carlston, Gallup, 07 grudnia 2004 (źródło: <http://www.gallup.com/poll/14254/Americans-Pumped-About-Arnold-Amendment.aspx> z dnia 21.02.2011 r.), Forever and Ever, Amend, H. Mayerson, The American Prospect z 20 grudnia 2004 (źródło: http://www.prospect.org/cs/articles?article=forever_and_ever_amend z dnia 21.02.2011).

¹⁶⁵ 3 U.S.C. §19.

¹⁶⁶ Zimna Wojna - okres między 1945 a 1990 rokiem; stan napięcia i rywalizacji ideologicznej, politycznej, gospodarczej i społecznej pomiędzy państwami komunistycznymi oraz tzw. państwami satelitarnymi wobec ZSRR, pod przywództwem

wprowadzono odpowiednie regulacje w celu utrzymania ciągłości władzy. Wykaz osób uprawnionych do przejęcia urzędu prezydenta, w przypadku śmierci osoby znajdującej się wyższej pozycji w linii sukcesji państwowej przedstawia załącznik nr 3. Za czasów prezydentury George'a W. Busha dwie osoby z pośród osób uprawnionych do przejęcia władzy, nie spełniała warunków opisanych w spornym punkcie dotyczącym obywatelstwa¹⁶⁷. W związku z tym, że potencjalnie osoby te mogłyby przejąć władzę po Prezydencie pojawia się pytanie, czy byłyby one do tego uprawnione? Odpowiedź na to pytanie jest niezwykle trudna i nie jednoznaczna, a dysputa polityczna i prawna w USA trwa do dziś¹⁶⁸.

Ostatnim elementem omawianych zagadnień prawnych jest zaprzysiężenie głowy państwa. Zgodnie z Art. II, sec.1, cl. 7 Prezydent - elekt składa ślubowanie przed połączonymi Izbami Kongresu, zwyczajowo na ręce przewodniczącego Sądu Najwyższego USA (zw. Chief Justice of the United States). Zauważyć należy, że cytowana sekcja Artykułu II nie definiuje daty, kiedy rozpoczyna się, a za razem kończy kadencja Prezydenta. Jedyną wskazówką są pierwsze słowa wyżej wymienionego fragmentu: „(...) przed objęciem urzędu (...)”¹⁶⁹. Wyrażenie to jest jednak nieprecyzyjne i przez wiele lat, do czasu uchwalenia XX Poprawki w 1932 roku, stosowano niepisany zwyczaj zapoczątkowany przez Washingtona.

Jego pierwsza kadencja rozpoczęła w dniu 4 marca, pomimo, że samą przysięgę złożył dopiero 30 kwietnia. Jednak to ta pierwsza data stała się dniem rozpoczęcia urzędowania amerykańskiej głowy państwa, a sytuacja ta trwała, aż do 1933 roku, kiedy na pierwszą kadencję zaprzysiężony został Franklin D. Roosevelt. Stosowne zmiany w omawianej sprawie wprowadzała, wspomniana wcześniej XX Poprawka do Konstytucji USA. Na jej podstawie wprowadzono konstytucyjny czas rozpoczęcia i zakończenia kadencji amerykańskiego Prezydenta. Dziś Prezydent Stanów Zjednoczonych rozpoczyna swoją kadencję w południe 20 stycznia. Wartym uwagi jest również fakt, że pomimo wprowadzonych

---

politycznym Związku Radzieckiego, a państwami niekomunistycznymi skupionymi głównie w NATO, a także w SEATO, CENTO, pod politycznym przywództwem USA.

¹⁶⁷ Kwestia obywatelstwa dotyczyła numeru 10 na liście linii sukcesji państwowej - Sekretarza Handlu - Carlos'a Gutierrez'a (urodzonego w Hawanie, Kuba), oraz numeru 11 Sekretarza Pracy - Elaine L. Chao (urodzona w Taipei, Taiwan). Obydwoje nie spełniali wymogów dotyczących osób uprawnionych do ubiegania się o urząd Prezydenta USA w myśl art. II, sec. 1, cl. 4 Konstytucji USA.

¹⁶⁸ Koncepcja Natural Born Citizen została szerzej omówiona w książce: R. Ludwikowski, A. Ludwikowska, Wybory Prezydenckie ..., op. cit., s. 22 - 37.

¹⁶⁹ Konstytucja USA, art. II sec. 1 cl. 7.

zmian utrzymana w mocy została cykliczność lat, w których odbywać się będzie zaprzysiężenie – co 4 lata, licząc od 1789 roku.

Art. II sec. 1 cl. 7 amerykańskiej Konstytucji jest elementem wieńczącym część prawną niniejszego rozdziału. Różnego rodzaju niejasności oraz praktyczne zastosowanie powyższych przepisów prawa zostaną przedstawione i wyjaśnione w części drugiej mniejszego rozdziału poświęconego kampanii wyborczej.

4. Kampania wyborcza - teoria i praktyka

Naturalnym zwiastunem zbliżających się wyborów jest kampania wyborcza. To ona powinna być i zazwyczaj jest, najciekawszym okresem kalendarza wyborczego. W tej części rozdziału omówione zostaną najważniejsze elementy z zakresu kampanii wyborczej takiej jak początek kampanii wyborczej, wybory wewnątrzpartyjne (tzw. primaries), wybory powszechne, wybory dokonywane przez Kolegium Elektorskie, wreszcie ogłoszenie wyników wyborów prezydenckich.

Podstawowym zagadnieniem, jakie należy zdefiniować jest znaczenie słowa „wybory” oraz określenie czasu, w jakim dokonuje się ten akt. Słowo „wybory” można definiować w dwojaki sposób: sensu stricte, jako akt wyborczy, a więc zaznaczenie na liście do głosowania swojego faworyta lub sensu largo, jako ogólny proces polegający na wyłonieniu kandydata na wybieralne stanowisko, przekonywaniu do jego osoby wyborców, zakończony aktem wyborczym dokonanym na liście do głosowania. Innymi słowy w znaczeniu sensu largo wybory oznaczać będą okres obejmujący kampanię wyborczą oraz akt dokonany przy urnie wyborczej.

Pomimo tych w miarę jednoznacznych definicji, omawiając amerykański system wyborczy należy oprzeć się o tamtejsze definicje określające słowo wybory - elections. Stosowne regulacje odnaleźć można w Code of Federal Regulations, w Title 11 - Federal Elections. W art. 11 CRF §100.2(a), czytamy, że „wybory oznaczają proces, w którym jednostka, niezależnie czy z opozycji, czy nie, zostaje nominowana do kandydowania na wybieralne stanowisko, czy też zostaje wybrana na Urząd Federalny”¹⁷⁰. Warto zwrócić uwagę, że amerykańskie prawodawstwo niejako z góry definiuje wybory jako proces, obejmujący zarówno

---

¹⁷⁰ 11 CFR Ch. I §100.2 (a) - tłumaczenie własne, „Election means the process by which individuals, whether opposed or unopposed, seek nomination for election, or election, to Federal office”.

wyłanianie kandydata na wybieralne stanowisko, jak również sam wybór na to stanowisko. W związku z powyższym Amerykanie przyjmują definicję sensu largo, zaprezentowaną powyżej. Warty również wyjaśnienia jest określenie „Urząd Federalny”. Sformułowanie to oznacza urząd Prezydenta USA lub Wiceprezydenta USA, Senatora, Reprezentanta, Delegata lub Resident Commissioner Kongresu Stanów Zjednoczonych¹⁷¹.

Pomimo zaprezentowanych powyżej definicji, które zdają się regulować całość przedmiotowego zagadnienia, w cytowanym już §100.2, odnaleźć można dalsze definicje, określające szczegółowo interesujące nas zagadnienia. W myśl podpunktu (b) cytowanego artykułu przez „wybory powszechne (general elections)”, rozumieć będziemy:

- wybory przeprowadzane w parzystym roku we wtorek następujący po pierwszym poniedziałku listopada,
- wybory przeprowadzane w celu wypełnienia wakatu na Urzędzie Federalnym (np. wybory specjalne¹⁷²) i których intencją jest ostateczne wyłonienie jednostki, która będzie piastować ten urząd¹⁷³.

Oprócz „wyborów powszechnych (general election)” w USA funkcjonują również wybory wewnątrzpartyjne zwane również „prawyborami (primary)”. Prawyborzy oznaczają:

- wybory przeprowadzane przed wyborami powszechnymi, których bezpośrednim rezultatem jest nominacja określonego kandydata (na podstawie odpowiedniego prawa stanowego), do wyborów na Urząd Federalny,
- wybory przeprowadzane w celu ujawnienia preferencji wyborców dotyczących nominowania kandydata na urząd Prezydenta USA,
- wybory przeprowadzane w celu wyboru delegatów na krajową konwencję nominacyjną¹⁷⁴.

Z przedstawionych powyżej elementów wysnuć można następujące wnioski: po pierwsze każdy Urząd Federalny pochodzi z wyborów, po drugie w USA występują

---

¹⁷¹ Na podstawie: 11 CFR 100.4.

¹⁷² Wybory specjalne - oznaczają wybory przeprowadzane w celu wypełnienia wakatu na urzędzie federalnym. Mogą one przyjąć formę wyborów wewnątrzpartyjnych (primary), wyborów powszechnych (general) lub wyborów post factum tzw. runoff elections.

¹⁷³ Na podstawie: 11 CFR 100.2 (b).

¹⁷⁴ Na podstawie: 11 CFR 100.2 (c).

wybory powszechne, które mogą być, ale nie muszą, poprzedzone prawyborami; po trzecie w celu wyłonienia delegatów na krajową konwencję nominacyjną, której celem jest nominacja kandydata na Prezydenta USA przeprowadzane są prawybory. Ich celem jednocześnie jest ujawnienie preferencji wyborców względem kandydatów na ten urząd.

Następnym elementem, który warto zdefiniować, jest czas wyborów. O ile określenie daty granicznej kończącej wybory jest dość oczywiste i nie stanowi większego problemu - pierwszy wtorek po pierwszym poniedziałku listopada (zgodnie z 11CFR §100.2 (b)(1)), o tyle podanie daty rozpoczynającej cały proces, nie jest już takie łatwe. Również to zagadnienie można rozpatrywać na kilku płaszczyznach.

1. Po pierwsze, okres ten może obejmować czas od oficjalnego wyrażenia zgody jednostki do kandydowania na określony urząd.
2. Po drugie, okres ten może obejmować czas od zawiązania Principal Campaign Committee¹⁷⁵ kandydata.
3. Po trzecie, okres ten może obejmować czas od momentu rozpoczęcia się pierwszych prawyborów.
4. Po czwarte, okres ten może obejmować czas od momentu pozyskania pierwszych środków finansowych na kampanię wyborczą.
5. Po piąte, okres ten może obejmować czas od momentu ogłoszenia nominacji na kandydata na urząd Prezydenta Stanów Zjednoczonych.

Jak widać z powyższej analizy trudno jest jednoznacznie wskazać, kiedy rozpoczyna się kampania wyborcza. Odwołując się do zwyczaju, który już wielokrotnie stawał się jedynym wskaźnikiem tego, co wolno, a czego nie, nie uzyskamy jednoznacznej odpowiedzi na nurtujące nas pytanie. Omawiany problem przedstawia tabela nr 16.

Absolutnym liderem w długości prezydenckiej kampanii wyborczej jest James E. „Jimmy” Carter, którego kampania wyborcza trwała prawie dwa lata. Tak więc od 1976 roku, kiedy Carter został 39. Prezydentem USA, kandydaci na ten urząd starają się z dużym wyprzedzeniem ogłosić swoją decyzję o udziale w wyścigu. Jak pisze Bruce J. Schulman, w swojej książce *Student’s guide to elections*, „(...) amerykańskie wybory prezydenckie są jak wyścig długodystansowy.

---

¹⁷⁵ Principal Campaign Committee - Główny Komitet Wyborczy, tłumaczenie własne.

Od startu aż do mety są coraz dłuższe (...). Do Święta Pracy¹⁷⁶, dobre dwa miesiące przed listopadowymi wyborami, wielu Amerykanów jest już zmęczonych słuchaniem kandydatów i już zdecydowała, na kogo będzie głosować¹⁷⁷.

Tabela 16. Długość kampanii wyborczej kandydatów na urząd Prezydenta USA

Lp.	Imię i nazwisko kandydata	Data oficjalnej zgody na kandydowanie	Data wyborów prezydenckich	Liczba dni kampanii wyborczej
1	Barack H. Obama	04.04.2011	06.11.2012	582
2	Barack H. Obama	10.02.2007	04.11.2008	633
3	George W. Bush	12.06.1999	07.11.2000	514
4	William J. Clinton	03.10.1991	03.11.1992	397
5	James E. Carter	12.12.1974	02.11.1960	690
6	John F. Kennedy	15.07.1960	08.11.1960	116

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: Student's guide to elections, CQ Press, Washington D.C. 2008, s. 210.

Jak widać na powyższym przykładzie niemożliwym jest wskazanie konkretnej daty, od kiedy wolno zgłaszać kandydata na ten zaszczytny urząd. W związku z powyższym na potrzeby niniejszej pracy przyjęto, że dzień rozpoczęcia kampanii wyborczej, odpowiada dacie oficjalnej zgody kandydata na udział w wyścigu o najwyższy urząd w państwie.

W związku ze specyfiką amerykańskiego systemu wyborczego, oraz faktem, że zwycięzcą wyścigu o prezydenturę, może być tylko kandydat jednej z dwóch dominujących partii, w dalszej części niniejszej pracy omówione zostaną rozwiązania jedynie przez te partie stosowane. Zabieg taki, w znaczny sposób ułatwi analizę omawianych zagadnień, nie wypaczając jednocześnie rezultatów przeprowadzanych analiz.

Faza wstępna każdej kampanii wyborczej, niezależnie od opcji politycznej, z której dany kandydat się wywodzi, jest do siebie bardzo podobna. Przed oficjalnym ogłoszeniem udziału w wyborach prezydenckich, kandydat „próbuję swoich sił”¹⁷⁸. Zawiazywany jest Political Action Committee (PAC), który zrzesza grupę oddanych aktywistów. Wartym zauważenia jest fakt, że PAC tworzy każdy z kandydatów. Nie jest on w żaden sposób wspierany przez strukturę partyjną. Jest to przede

¹⁷⁶ Święto Pracy (Labor Day) - święto państwowe przypadające na pierwszy poniedziałek września.

¹⁷⁷ B. J. Schulman, op. cit., s. 190.

¹⁷⁸ Próbować swoich sił - wyrażenie własne; odniesienie do powszechnego sformułowania „to test the waters”.

wszystkim próba sprawdzenia, czy kandydat jest dobrym organizatorem i potrafi „porwać” wyborców.

Podstawowymi celami PAC jest z jednej strony pozyskać środki finansowe na działalność wyborczą kandydata, a po drugie utworzenie Exploratory Committee (ExCom). W skład tego komitetu wchodzi tzw. Exploratory Advisers. To oni pomogą kandydatowi określić jego szanse wyborcze (czy może liczyć na jakieś poparcie, jeśli tak to na jak wielkie, z jakich grup społecznych czy zawodowych, itd.), potencjalnych kontrkandydatów (ilu, jakich, czy ze swojej partii, czy z partii opozycyjnej), określią perspektywy finansowe (czy kandydat jest w stanie zgromadzić niezbędne środki na kampanię, ile ich uzyska, na jakie źródła finansowania może liczyć). W sprzyjających okolicznościach ExCom przekształcony zostanie w jądro organizacji wyborczej kandydata. W niej będą zapadać najważniejsze decyzje, dotyczące przyjętej strategii i stawianych celów. Fazę wstępną kończy oficjalna zgoda kandydata na udział w wyborach prezydenckich. W trakcie przemówienia inauguracyjnego kampanię wyborczą, kandydat w ogólnikowy sposób określa swój program wyborczy, wyjaśnia najważniejsze cele, które chce osiągnąć po objęciu najwyższego urzędu w państwie.

Pierwszą fazą kampanii wyborczej są prawyборы. Zajmując się tym zagadnieniem należy przede wszystkim wytłumaczyć trzy podstawowe kwestie: co to są prawyборы, jakie są ich rodzaje i po co są one przeprowadzane?

Słowo „prawyборы” najkrócej można zdefiniować, jako wybory wstępne. W USA prawyборы przeprowadzane są głównie, ale nie tylko, w łonie dwóch wielkich partii. Ze względu na ten fakt, słowo to zamiennie używane jest ze sformułowania: wybory wewnętrzpartyjne, czy wybory wstępne.

Historycznie zjawisko prawyборów podległo wielkim zmianom. Z konstytucyjno - prawnego punktu widzenia nie ma żadnych wytycznych, w jaki sposób przeprowadzić selekcję kandydatów na wybieralne stanowisko. Funkcjonowanie dwóch partii dominujących, czyli de facto ograniczenie potencjalnych zwycięzców w wyborach, do reprezentantów jednej dwóch wielkich partii, wymusiło powstanie jasnych i przejrzystych procedur. Do początków XIX wieku kandydatów na kandydatów w wyborach prezydenckich zgłaszali Kongresmani. Był to jednak system obciążony wieloma problemami i ostro krytykowany przez społeczeństwo. W wyniku podjętych działań, mających na celu demokratyzację tego

zjawiska postanowiono przekazać kompetencję wyłaniania kandydatów na urząd głowy państwa przez partyjne zgromadzenia, zwane conventions¹⁷⁹. Członków do ogólnokrajowego zgromadzenia partyjnego wybierano na konwencjach stanowych. Tych ostatnich wybierano na konwencjach dystryktów. Z pozoru w pełni demokratyczna procedura przekształciła się w polityczną fikcję. Problem polegał na tym, że „nie istniał jednak żaden mechanizm umożliwiający opinii społecznej wywieranie wpływu na faktyczną decyzję władz partii”¹⁸⁰.

Pierwsze formuły prawyborów przeprowadziła Partia Republikańska w 1910 roku. Zdecydowało się na to trzynastcie stanów na czele z North Dakota¹⁸¹. W tych primaries brali udział trzej kandydaci Partii Republikańskiej: Theodor Roosevelt, William Taft, Robert M. La Follette. Popularny w ówczesnym czasie T. Roosevelt uzyskał 51,14% głosów wyborców, wygrywając w 8 stanach. Następnym był W. Taft. Zdobył on 34,59% głosów, ale wygrał jedynie w jednym stanie; M. R. La Follette uzyskał 14,15% głosów, wygrywając w dwóch stanach¹⁸². Pomimo tak dobrego wyniku Partia Republikańska zdecydowała się wystawić Williama H. Tafta. Rozgoryczony T. Roosevelt wystąpił z partii i założył własną¹⁸³.

Podobne sytuacje, jak ta z 1910 roku, powtarzały się regularnie co cztery lata. Niekiedy partyjni decydenci wystawiali kandydatów, którzy w ogóle nie brali udziału w prawyborach. Taka sytuacja miała miejsce np. w 1968 roku, kiedy Demokraci postanowili wystawić Huberta Humphreya. Najlepiej tą sytuację określił Harry Truman, ubiegający się o reelekcję, „... stwierdził on, że primaries są jedynie „mydleniem oczu”, a najważniejsze decyzje i tak zapadną na konwencji ...”¹⁸⁴.

Niezadowolenie zwolenników wymusiło na obu partiach podjęcie konkretnych działań zmierzających do demokratyzacji procesu nominacyjnego. Powołana została Komisja McGrovena - Fräsera, mającej doprowadzić do długo oczekiwanych reform¹⁸⁵.

---

¹⁷⁹ Zobacz szerzej: J. S. Chase, *Emergence of the Presidential nominating convention, 1789 -1832*, University of Illinois Press, Urbana 1973.

¹⁸⁰ R. Ludwikowski, A. Ludwikowska, op. cit., s. 57.

¹⁸¹ W okresie od połowy marca do połowy czerwca 1912 roku w trzynastu stanach przeprowadzono pierwsze w USA prawyborzy prezydenckie. Prawyborzy te przeprowadzono w: North Dakota, New York, Wisconsin, Illinois, Pennsylvania, Nebraska, Oregon, Massachusetts, Maryland, California, Ohio, New Jersey, South Dakota.

¹⁸² Na podstawie: „Colonel has State on preferential vote by 12,000 plurality”, *New York Times* z 29 maja 1912 r. Źródło: <http://query.nytimes.com/mem/archive-free/pdf?res=980CEED91F31E233A2575AC2A9639C946396D6CF> z 16.04.2011 r.

¹⁸³ Czytaj więcej: storna 6 - 7 niniejszej pracy.

¹⁸⁴ K. E. Kendall, *Communication Patterns in Presidential Primaries 1912 - 2000; Knowing the rules of the game*, Harvard University, John F. Kennedy School of Government, Research Paper R-19, Cambridge, June 1998, s. 3.

¹⁸⁵ J. Deryło, *Prawyborzy w Stanach Zjednoczonych*, źródło: Jędrzej Deryło: *Prawyborzy w Stanach Zjednoczonych*, <http://www.psz.pl/tekst-4265/Jedrzej-Derylo-Prawyborzy-w-Stanach-Zjednoczonych> z dnia 17 kwietnia 2011 r.

Jej efektem są zmiany, które odsunęły od władzy stanowych decydentów partyjnych, a realna władza spoczęła w rękach wyborców. Prawyborzy 1972 roku, przeprowadzane już w nowej formule, cieszyły się dużym zainteresowaniem.

Wobec zmian, jakie miały miejsce w latach 1968 - 1972 pojawia się pytanie, jak wygląda obecny system prawyborów w USA? I znów, odpowiedź nie jest prosta i jednoznaczna. Wiele rozwiązań spotykanych w dzisiejszych systemach prawnych jest efektem odmiennych tradycji politycznych. Wybory wewnątrzpartyjne oparte są o dwa modele: caucuses i primaries. Modele te zostały wyróżnione w oparciu o element organizacyjny. Te pierwsze organizowane są przez same partie, natomiast primaries są bardziej sformalizowane i organizowane są przez władze stanowe.

Słowo caucuses pochodzi od indiańskiego słowa oznaczającego zebranie starszyny plemiennej. Nic więc dziwnego, że sama organizacja tych prawyborów przybiera nieco luźniejszy, mniej sformalizowany charakter. Jak piszą Rett i Anna Ludwikowscy „(...) organizacja caucuses pozostawiona jest swobodzie tych partii, a zatem w poszczególnych stanach proces ten może przebiegać odmiennie. Jest to właściwe cykl zebrań partyjnych (...)”¹⁸⁶. Wylanianie kandydatów na urząd Prezydenta USA przebiega wieloetapowo i rozpoczyna się na poziomie lokalnym. Tam dokonywany jest wybór kandydata oraz delegatów, którzy będą go reprezentować. Następnie wyboru dokonuje się na poziomie hrabstwa (county) lub dystryktu kongresowego. Ostatnim etapem jest wybór dokonywany na poziomie konwencji stanowej.

Jak wspomniano powyżej, primaries to prawyborzy organizowane przez władze stanowe, zatem ich charakter jest bardziej sformalizowany. Dochodzi to tego faktu, że nie są one jednakowe na terenie całych USA. W najogólniejszy sposób wyróżnić można dwa podstawowe typy prawyborów – primaries otwarte¹⁸⁷ oraz zamknięte¹⁸⁸. W tych pierwszych udział mogą wziąć wszyscy zarejestrowani wyborcy, niezależnie od zadeklarowanej preferencji partyjnej w formularzu rejestracyjnym¹⁸⁹ (patrz zdjęcie 1). W odróżnieniu od nich w zamkniętych primaries, zwanych również wewnątrzpartyjnymi, uczestniczyć mogą tylko i wyłącznie zarejestrowani „członkowie” partii, czyli takie osoby, które we wspomnianym wyżej formularzu zadeklarowali

---

¹⁸⁶ R. Ludwikowski, A. Ludwikowska, op. cit., s. 60.

¹⁸⁷ Stosowane są one np. w: Alabama, Arkansas, Georgia, Idaho, Indiana, Michigan, Texas, Virginia.

¹⁸⁸ Stosowane są one np. w: Arizona, Connecticut, Delaware, Maryland, Massachusetts, Nebraska, New York, Utah.

¹⁸⁹ Na podstawie: Open primary law & legal definition, <http://definitions.uslegal.com/o/open-primary/> z 11.08.2013 r.

konkretną preferencję partyjną¹⁹⁰. Tabela 17 przedstawia rodzaje prawyborów przeprowadzane w poszczególnych stanach.

Tabela 17. Rodzaje prawyborów przeprowadzanych w poszczególnych stanach

Lp.	Stan	Caucus	Primaries otwarte	Primaries zamknięte
1	Alabama		X	
2	Alaska	X		
3	Arizona			X
4	Arkansas		X	
5	California		X (DEMOKRACI)	X (REPUBLIKANIE)
6	Colorado			X
7	Connecticut			X
8	Delaware			X
9	District of Columbia			X
10	Florida			X
11	Georgia		X	
12	Hawaii	X		
13	Idaho	X (DEMOKRACI)	X (REPUBLIKANIE)	
14	Illinois		X	
15	Indian		X	
16	Iowa	X		
17	Kansas	X		
18	Kentucky			X
19	Louisiana			X
20	Maine	X		
21	Maryland			X
22	Massachusetts			X
23	Michigan		X	
24	Minnesota		X	
25	Mississippi		X	
26	Missouri		X	
27	Montana	X (REPUBLIKANIE)	X (DEMOKRACI)	
28	Nebraska			X
29	Nevada	X		
30	New Hampshire			X
31	New Jersey			X
32	New Mexico			X
33	New York			X
34	North Carolina			X
35	North Dakota		X	
36	Ohio			X
37	Oklahoma			X
38	Oregon			X
39	Pennsylvania			X
40	Rhode Island			X
41	South Carolina		X	
42	South Dakota			X
43	Tennessee		X	
44	Texas		X	
45	Utah			X
46	Vermont		X	
47	Virginia		X	

¹⁹⁰ Na podstawie: Closed primary election law & legal definiton, <http://definitions.uslegal.com/c/closed-primary/> z dnia 11.08.2013 r.

Lp.	Stan	Caucus	Primaries otwarte	Primaries zamknięte
48	Washington		X	
49	West Virginia	X (REPUBLIKANIE)		X (DEMOKRACI)
50	Wisconsin		X	
51	Wyoming	X		

Źródło: R. Ludwikowski, A. Ludwikowska, Wybory prezydenckie w USA na tle porównawczym, LexisNexis Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009, s. 66.

Jak wskazano w tabeli 17 różne stany przyjmują różne rozwiązania prawne w zakresie sposobu przeprowadzania prawyborów. W związku z faktem, że podstawą uczestnictwa w prawyborach jest formalna rejestracja wyborcy, której elementem jest określenie przynależności partyjnej, obywatel zamieszkujący dany stan zobowiązany jest wypełnić stosowny dokument – formularz rejestracyjny. Zdjęcie 1 przedstawia przykładową kartę rejestracyjną wyborcy (stosowaną w stanie Florida), którą składa się w departamencie ds. wyborów powszechnych (Department of Elections).

Wartym podkreślenia jest fakt, że obie formy przynależności partyjnej mają swoich zwolenników i przeciwników. Za otwartymi primaries opowiadać się będą wyborcy niezdecydowani. Ta forma pozwala wszystkim uprawnionym do głosowania na udział w prawyborach, nie dokonując jednocześnie formalnej rejestracji. Z kolei forma prawyborów zamkniętych będzie miała więcej zwolenników wśród decydentów partyjnych, którzy w ten sposób mają możliwość większej mobilizacji zarejestrowanych członków do udziału w prawyborach. Oceniając obydwie formy prawyborów, krytyka koncentruje się wokół primaries otwartych, głównie ze względu na możliwość manipulacji wynikiem głosowania.

Prawybory w Stanach Zjednoczonych to jeden z najbardziej burzliwych i zaciętych okresów kampanii wyborczej. Sam „sezon” na prawybory może trwać około pięciu miesięcy. Nawet dla specjalistów czasem trudno jest jednoznacznie przewidzieć, który z kandydatów startujących w pierwszych prawyborach dotrwa do końca.

Tradycyjnie okres prawyborów rozpoczyna się na północy Nowej Anglii w New Hampshire. Tradycja ta sięga 1920 roku, a potwierdzona została ustawą stanową z 1977 roku, która formalnie sankcjonuje ten zwyczaj¹⁹¹. Kolejne prawybory przeprowadzane są w Iowa. To właśnie te dwa stany, jako pierwsze sondują popularność najważniejszych kandydatów, pozwalając ocenić ich szanse na amerykańską prezydenturę. Prym w tej kwestii wiezie New Hampshire. Uważa się,

¹⁹¹ 653:9 New Hampshire Statutes.

że osoba, która wygra prawybyry w tym stanie prawie na pewno uzyska nominację na konwencji krajowej. Reguła ta została jednak złamana w 2008 roku, kiedy wybory wewnętrzzpartyjne w tym stanie wygrała Hilary R. Clinton, mimo to ostatecznie nie uzyskując nominacji swojej partii.

Zdjęcie 1. Karta rejestracyjna wyborcy w stanie Florida. W czerwonym kółku zaznaczono obszar, w którym wyborca określa przynależność partyjną

Florida Voter Registration Application		Información en español: Sírvase llamar a la oficina del supervisor de elecciones de su condado si le interesa obtener este formulario en español.	
Part 1 - Instructions (D8-DE #38, R18-2.040, F.A.C. (eff. 01/2012))			
<p>To Register in Florida, you must be:</p> <ul style="list-style-type: none"> A U.S. citizen, A Florida resident, and At least 18 years old (you may also pre-register if you are 16 or 17 years old but you cannot vote until you are 18). <p>If you have ever been convicted of a felony or if a court has ever found you to be mentally incapacitated as to your right to vote, your right to vote must be restored before you can register.</p> <p>If you do not meet any <u>one</u> of these requirements, you are not eligible to register.</p> <p>Where to Register: You can register to vote in-person or by mailing or hand-delivering your application to any supervisor of elections' office, any office that issues driver's licenses any voter registration agency (for example, any public assistance office, center for independent living, office serving persons with disabilities, public library, or armed forces recruitment office) or the Division of Elections. If mailing application, be sure to add sufficient postage.</p> <p>Deadline to Register: The deadline to register to vote is 29 days before an upcoming election. You can update your registration record at any time, but to change your political party for a primary election, you must make the change by the registration deadline. For a new application, you will be contacted if your application is incomplete, denied or a duplicate of an existing registration. If you receive a voter information card, that means you are registered to vote.</p>	<p>Identification (ID) Requirements: If you are a new applicant, state and federal law require you to provide a current and valid Florida driver's license number (FL DL#) or Florida Identification card number (FL ID#). If you have not been issued a FL DL# or FL ID#, you must then provide the last four digits of your Social Security Number (SSN). If you have not been issued any of these ID numbers, check "None" on the application. If you do not provide any number or do not check "None," your registration may be denied. See s.303, HAVA and section 97.05(3)(b), Fla. Stat.</p> <p>Special ID requirements: If you are registering by mail, have never voted in Florida, and have never been issued one of the ID numbers above, you must include with your application, or at a later time before you vote, one of the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> A <u>SSN</u> of an ID that shows your name and photo (acceptable IDs)—U.S. Passport, debit or credit card, military ID, Student ID, retirement center ID, neighborhood association ID, or public assistance ID; or A <u>SSN</u> of an ID that shows your name and current residence address (acceptable documents)—utility bill, bank statement, government check, paycheck, or other government document. <p>You do not have to provide the special ID to register if you are 65 or older, have a temporary or permanent physical disability, are a member of the active uniformed services or merchant marine who is absent from the county for active duty, or a family member thereof, or are currently living outside the U.S. but otherwise eligible to vote in Florida. If you vote at the polls, you will still need to show a photo/signature ID as is required of all voters.</p>	<p>Political Party Affiliation: Florida is a closed primary election state. That means registered voters affiliated with a political party can only vote for that party's candidates in a partisan race on a primary election ballot. However, regardless of the political party with which you registered, you can still vote in the primary election on any issue, any nonpartisan race or any race where the candidate will face no opposition in the general election.</p> <p>Indicate the political party with which you wish to be registered. If you leave the political party affiliation field blank, you will be registered without any party affiliation. For a list of political parties registered in Florida, go to the Division of Elections' website under the heading For the Voters at: http://election.dos.state.fl.us/.</p> <p>Race/Ethnicity: You are not required to list your race or ethnicity. However, if you choose to do so, please choose only one from the list.</p> <p>Public Record Notice: This application becomes a public record when filed. However, the following information is not available to the public and is used only for voter registration purposes: your FL DL#, FL ID# and SSN, where you registered to vote, and whether you declined to register or update your voter registration record when asked by a voter registration agency. Your signature can be viewed but not copied. (Section 97.05(5), Fla. Stat.)</p> <p>Original Offense: It is a 3rd degree felony to submit false information. Penalties include fines up to \$5,000 and/or up to 5 years of prison.</p> <p>Questions: For more information, contact your local supervisor of elections http://election.dos.state.fl.us/SOE/supervisor_elections.shtml or refer to the Division of Elections' website at: http://election.dos.state.fl.us/.</p>	
All shaded lettered boxes are required for a new registration.			
Florida Voter Registration Application		The downloadable/printable online form is available at: http://election.dos.state.fl.us/pdf/webappform.pdf	
Part 2 - Form (D8-DE #38, R18-2.040, F.A.C. (eff. 01/2012))			
This is: ☐ New Registration ☐ Record Update/Change (e.g., Address, Party Affiliation, Name, Signature) ☐ Request to Replace Voter Information Card			
A Are you a citizen of the United States of America? ☐ YES ☐ NO		OFFICIAL USE ONLY	
B ☐ I affirm that I am not a convicted felon, or if I am, my right to vote has been restored.			
C ☐ I affirm that I have not been adjudicated mentally incapacitated with respect to voting or, if I have, my right to vote has been restored.			
D Date of Birth (Enter in format MM-DD-YYYY)		FVRS No: _____	
E Florida Driver's License (FL DL) or Florida Identification (FL ID) Card Number		If no FL DL or FL ID, then provide _____ Last 4 digits of Social Security Number ☐ I have NONE of these numbers.	
F Last Name		First Name	
G Address Where You Live (legal residence-no P.O. Box)		Middle Name or Initial	
Mailing Address (if different from above address)		Name Suffix (Mr., Sr., II, etc.):	
Address Where You Were Last Registered to Vote		State or Country	
Former Name (if name is changed)		Zip Code	
Party Affiliation (Check only one. If left blank, you will be registered without party affiliation)		Gender ☐ M ☐ F	
☐ Florida Democratic Party ☐ Republican Party of Florida ☐ No party affiliation ☐ Minor political party (print name): _____		State or Country of Birth	
Race/Ethnicity (Check only one)		Telephone No. (optional) ( )	
☐ American Indian/Alaskan Native ☐ Asian/Pacific Islander ☐ Black, not of Hispanic Origin ☐ Hispanic ☐ White, not of Hispanic Origin ☐ Other: _____ ☐ Multi-racial		Active Uniformed Services, Merchant Marine, or Overseas U.S. Citizen (Check only one if applicable)	
SIGN/ MARK HERE		☐ Active duty uniformed services/merchant marine ☐ Family member of active duty uniformed services or merchant marine member ☐ U.S. Citizen Residing Outside U.S.	
Date		☐ I will need assistance with voting. ☐ I am interested in becoming a poll worker.	

Źródło: Florida Division of Elections, Register to Vote, <http://election.dos.state.fl.us/voter-registration/voter-reg.shtml#voterApp> z dnia 04.03.2013 r.

Kulminacją wyborczych zmagania jest Superwtorek¹⁹². Przypada on zazwyczaj na początku lutego lub marca roku wyborów prezydenckich. Tego dnia odbywają się prawyborczy w kilkunastu stanach, w tym również w tych kluczowych, posiadających największą liczbę delegatów na konwencję krajową (California, New York, Arizona). Zwycięzca pojedynku z Super Tuesday ma praktycznie zapewnioną nominację. Gdyby jednak zwycięstwo było niejednoznaczne lub gdyby głosy rozłożyły się między kilku kandydatów (tak jak miało to miejsce w 2008 roku - Obama wygrał w większości z 24 stanów w Superwtorek, jednak to Clinton zdobyła głosy w największych stanach)¹⁹³ wówczas kampania wyborcza nabiera jeszcze większego tempa przyciągając uwagę nie tylko mediów ale i obywateli, którzy na co dzień nie starają się angażować w „wielką politykę”. Mapa nr 1, stanowiąca załącznik nr 5, przedstawia stany biorące udział w prawyborach w Superwtorek (Super Tuesday).

Finałem zmagania o prezydenturę jest konwencja krajowa, która zwyczajowo odbywa się na przełomie lipca i sierpnia. National Party Convention jest formalnością, na którą zjeżdżają tysiące delegatów z poszczególnych stanów (w 2008 roku liczba delegatów Partii Demokratycznej wynosiła 4234, zaś Partii Republikańskiej 2380)¹⁹⁴, setki reporterów z całych Stanów Zjednoczonych, jak również z zagranicy. Przed jej rozpoczęciem znane są już najważniejsze informacje: nazwisko kandydata na Prezydenta oraz jego zastępcy, platforma wyborcza na najbliższe wybory oraz najważniejsze cele wyznaczone do osiągnięcia przez najbliższe 4 lata. Jest ona również forum pokazania jedności partii po wielotygodniowych bitwach między poszczególnymi kandydatami ubiegającymi się o partyjną nominację. Najlepszy tego przykład, miał miejsce 27 sierpnia 2008 roku, kiedy Hilary R. Clinton przerwała tradycyjne roll - call vote¹⁹⁵ i przedstawiła wniosek formalny o uznanie przez aklamacje Baracka H. Obamę kandydatem Demokratów na urząd Prezydenta USA.

Procedura ta powtarzana jest również w stosunku do kandydata na Wiceprezydenta USA. Po zakończeniu przekazywania głosów przez poszczególne stany wybranym kandydatom odbywa się tzw. acceptance speech, czyli przemówienie,

---

¹⁹² Superwtorek (ang. Super Tuesday) - przypada on najczęściej na początku lutego lub marca roku, w którym odbywają się wybory prezydenckie w USA. Jest to dzień, w którym w największej liczbie stanów odbywają się prawyborczy wyłaniające delegatów na konwencje narodowe.

¹⁹³ Na podstawie: CNN Politics.com, Election Center 2008, <http://www.cnn.com/ELECTION/2008/primaries/results/dates/#val=20080205> z 17.04.2011 r.

¹⁹⁴ Dane za: R. Ludwikowski, A. Ludwikowska, op. cit., s. 68.

¹⁹⁵ Roll - call vote - to tradycyjny sposób nominowania kandydata na Prezydenta USA. Przewodniczący stanowej delegacji na konwencję, wzywany jest do publicznego odczytania wyników prawyborów i zadeklarowania na kogo oddane zostaną głosy jego delegacji.

w którym oboje nominowani przyjmują nominacje swoich partii. Przemowy te zwyczajowo kończą oficjalną część konwencji krajowej.

Kolejnym etapem kampanii wyborczej jest właściwa kampania wyborcza (general election campaign). Trwa ona bardzo krótko, w porównaniu z wyborami wewnątrzpartyjnymi, zaledwie dwa miesiące. Zwyczajowo okres kampanii rozpoczyna Święto Pracy (Labor Day¹⁹⁶), a kończy ją dzień wyborów. Od lat '90 XX wieku kampania head to head, czyli między kandydatami przeciwnych partii rozpoczyna się zaraz po konwencji krajowej. W USA wybory prezydenckie przybierają formę wyborów pośrednich. W pierwszym etapie wyborca dokonuje wyboru za pomocą kartą do głosowania (lub ewentualnie urządzenia elektronicznego – zdjęcie 2) oddając swój głos jednocześnie na kandydata na prezydenta i wiceprezydenta USA. Głos taki liczony jest następnie w dwojaki sposób:

- jako głos oddany na konkretnego kandydata – zsumowany daje wynik danego kandydata w skali ogólnokrajowej;
- jako głos oddany na członków kolegium elektorskiego, wybieranego dla danego stanu. W tym przypadku obowiązuje zasada „winner takes all” (zwycięzca bierze wszystko).

Po zakończeniu wyborów powszechnych i podsumowaniu wyników wyborczych poszczególnych kandydatów ponownego wyboru dokonuje Kolegium Elektorskie.

Warto zauważyć, że w Stanach Zjednoczonych nie występuje zjawisko „ciszy wyborczej” znane z Europy. Kampania wyborcza trwa ciągle, do ostatniej chwili. Ograniczenia w trakcie wyborów dotyczą np. ogłaszania ich wyników. Zgodnie z prawem podawane do publicznej wiadomości mogą być jedynie frekwencja ogólnokrajowa i ogólnostanowa, ale jedynie przez Federal Election Commission (FEC)¹⁹⁷.

Pierwsze wyniki wyborów można podawać dopiero po zamknięciu wszystkich lokali wyborczych w danym stanie. Wielkie stacje telewizyjne w trakcie kilkugodzinnych wieczorów wyborczych podają pierwsze wyniki. Są to wyniki sondażowe, uzyskane na reprezentatywnej liczbie mieszkańców stanów w formule exit poll. Oficjalne wyniki wyborów podawane są najpóźniej po kilkunastu godzinach od zamknięcia lokali wyborczych.

---

¹⁹⁶ Labor Day - Święto Pracy, w USA przypada w pierwszy poniedziałek września.

¹⁹⁷ FEC - Federal Election Commission, Federalna Komisja Wyborcza, odpowiednik polskiej Państwowej Komisji Wyborczej (PKW).

Zdjęcie 2. „Maszyna” do elektronicznego głosowania, stosowana w trakcie wyborów prezydenckich w 2004 roku w stanie Maryland

Źródło: MDvotingmaschine, <http://en.wikipedia.org/wiki/File:MDvotingmaschine.jpg> z 17.04.2011 r.

Jak wspomniano powyżej, amerykański wyborca przy urnie wyborczej dokonuje podwójnego wyboru. Z jednej strony na karcie wyborczej skreśla nazwisko kandydata na prezydenta i wiceprezydenta, z drugiej jednak strony jego głos służy wyłonieniu Kolegium Elektorskiego. Głosy sumowane są w poszczególnych stanach. Zgodnie z zasadą „wygrany bierze wszystko”, legislatura danego stanu wyznacza członków Kolegium Elektorskiego, którzy dokonają ponownego wyboru. Wyjątek stanowią tu, przedstawiane już stany Maine i Nebraska¹⁹⁸. Dla przykładu, jeśli większość wyborców zdecyduje się oddać swoje głosy na kandydata A z Partii Demokratycznej, to Kolegium Elektorskie odda swoje głosy na kandydata A. Przepisy nie regulują jednoznacznie, kto może wejść w skład tego ciała, jednak przyjmuje się, że legislatura wyznaczy w skład Kolegium osoby, które zagłosują na przedstawicieli partii zwycięskiej - stanowią oni tzw. pledged electors¹⁹⁹.

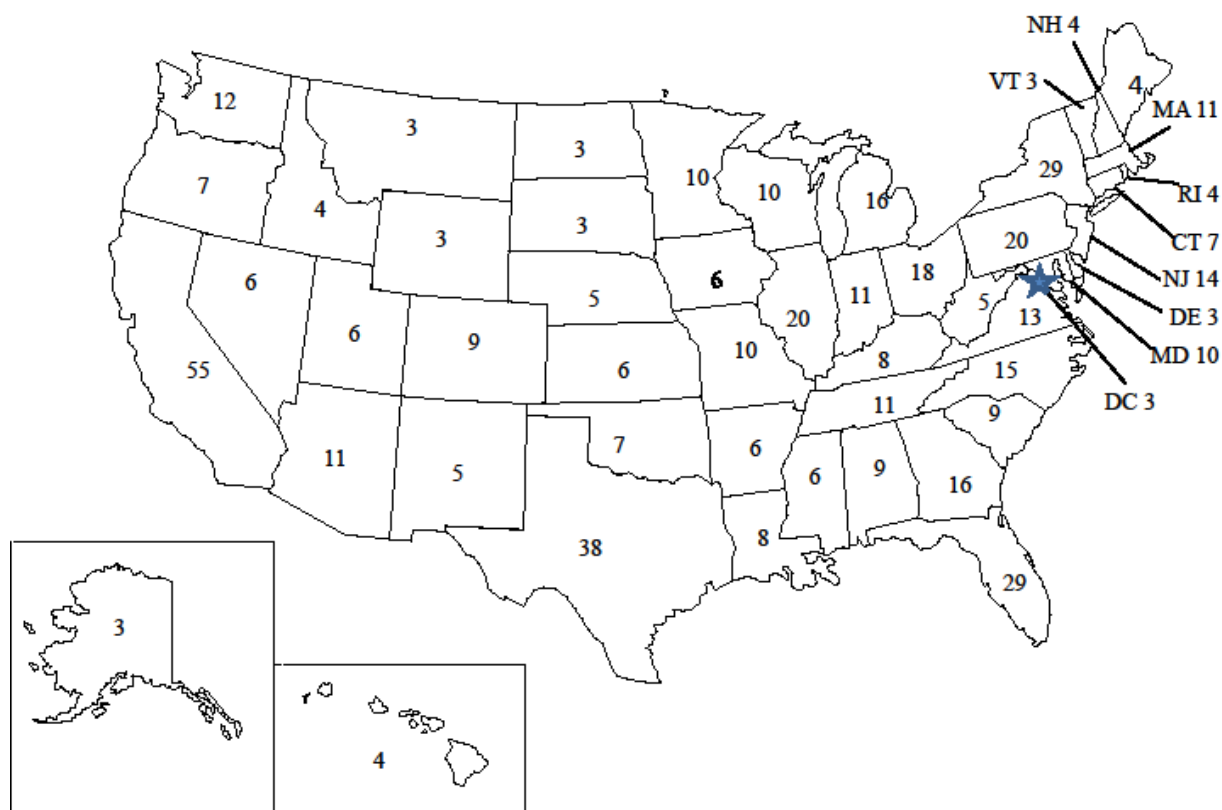
¹⁹⁸ Patrz więcej: przypis 122.

¹⁹⁹ Pledged electors - (tzw. elektorzy przysięgli) elektorzy, którzy przed wyborem do Kolegium Elektorskiego zgadzają się i zobowiązują do oddania głosu na zwycięzcę wyborów powszechnych.

Zdarzają się jednak przypadki, w których dopuszczony jest wybór tzw. unpledged electors²⁰⁰.

Liczba członków Kolegium Elektorskiego (538)²⁰¹ równa jest łącznej liczbie członków Izby Reprezentantów (435)²⁰² i Senatorów (100). Dodatkowo w skład Kolegium wchodzi trzech przedstawicieli Dystryktu Federalnego (zgodnie z XXIII Poprawką do Konstytucji). Szczegółowe rozmieszczenie głosów elektorskich na terenie USA przedstawia mapa nr 8.

Mapa 8. Rozmieszczenie głosów elektorskich na terenie USA, stan na 2013 rok

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: 2010 Apportionment Results http://www.census.gov/population/apportionment/data/2010_apportionment_results.html z dnia 04.03.2013 r.

²⁰⁰ Unpledged electors - (tzw. elektorzy nieprzysięgli) - elektorzy, którzy nie złożyli stosownego zobowiązania i są wolni w zakresie wyboru prezydenta i wiceprezydenta USA. Instytucja unpledged electores występowała głównie w łonie Partii Demokratycznej, a związana była z okresem walki o prawa obywatelskie i segregacją rasową.

²⁰¹ Stan na dzień 11.08.2013 r.

²⁰² Congressional Apportionment 2010 Census Brief, U.S. Census Bureau 2011, s. 2.

Członkowie Kolegium elektorskiego zbierają się w pierwszy poniedziałek po drugiej środzie grudnia roku, w których przypadają wybory prezydenckie, w siedzibie legislatury stanowej i dokonują wyboru prezydenta i wiceprezydenta USA w głosowaniu tajnym.

Wobec powyższego pojawią się dwa podstawowe pytania. Po pierwsze, czy możliwe jest, aby prezydentem został kandydat, który nie wygrał w wyborach powszechnych? Po drugie czy pledged elector może zagłosować na kogoś innego? W obu przypadkach odpowiedź jest pozytywna. Odpowiadając na pierwsze pytanie posłużyć się można przykładem wyborów z 1888 roku. W wyborach tych kandydat Republikanów Benjamin Harrison zdobył 5 443 892 głosy w wyborach powszechnych, natomiast kandydat Demokratów Grover Cleveland 5 534 488 głosów. Pomimo tego to kandydat Partii Republikańskiej zdobył głosy w stanach, które dysponowały większą liczbą głosów elektorskich, wygrywając stosunkiem 20 do 18. Podobnych sytuacji, w całej historii amerykańskich wyborów prezydenckich, było jeszcze trzy (w 1824, 1876 i w 2008 roku).

Odnosząc się do drugiego pytania wspomnieć należy o przypadkach tzw. faithless electores²⁰³. Historia zna 157 przypadków tego zjawiska, jednak podkreślić należy, że w żadnym z tych przypadków głosy faithless electores nie zmienił ostatecznego wyniku wyborczego. Podkreślić należy, że tego typu sytuacje są pojedynczymi, incydentalnymi zdarzeniami. Co więcej, w 29 stanach oraz w District of Columbia, zjawisko faithless electors jest zabronione prawnie.

Zakończeniem procedury wyborczej jest przesłanie podpisanych, uwierzytelnionych i zapieczętowanych kart głosów Kolegium Elektorskiego do Przewodniczącego Senatu. Załącznik nr 7 przedstawia przykładową kartę głosu stanowego Kolegium Elektorskiego.

Ostatecznym zakończeniem kampanii wyborczej jest oficjalne ogłoszenie wyników wyborów dokonanych przez Kolegium Elektorskie. W trakcie wspólnego posiedzenia Izb amerykańskiego parlamentu dwaj przedstawiciele Senatu i dwaj Izby Reprezentantów odczytują wyniki głosów elektorskich a następnie przekazują je przewodniczącemu Senatu. Ten oficjalnie ogłasza ostateczny rezultat wyborów prezydenckich.

---

²⁰³ Faithless electors - (tzw. wiarołomni elektorzy). Zjawisko występuje wśród elektorów przysięgłych. Są to osoby, które pomimo wcześniejszych zobowiązań, zmienili zdanie i oddali swój głos na innego kandydata.

* * *

Wydarzenia historyczne, jakie legły u podstaw amerykańskich dążeń niepodległościowych, wymusiły na Ojcach Założycielach podjęcie szeroko zakrojonej dyskusji w zakresie ustroju politycznego, jaki będzie obowiązywał na terenie nowo kształtującego się państwa. Nie powinno dziwić, że opierając się na doświadczeniach europejskich mocarstw - Anglii i Francji, jak również Polski, to właśnie w rozwiązaniach systemowych tamtych państw poszukiwano elementów, które można by było wykorzystać.

Efektom tych poszukiwań było pięć koncepcji (planów) dotyczących relacji, jakie miały występować pomiędzy najważniejszymi organami państwa. Szczegółowa analiza propozycji złożonych w końcówce maja i w czerwcu 1787 roku pokazuje jak wielki wpływ na wizje Ojców Założycieli miały wydarzenia końcówki XVIII wieku. Podkreślenia wymaga fakt, że ostatecznie wybrane rozwiązanie stanowiło kompromis wszystkich zaprezentowanych w trakcie obrad Kongresu Kontynentalnego wizji.

Podkreślić należy również fakt, że na przestrzeni ponad 220 lat, prawodawstwo w zakresie wyboru głowy państwa uległo znaczącym zmianom. Zmiany te z jednej strony miały stabilność polityczną (rozdzielenie wyborów Prezydenta i Wiceprezydenta), a z drugiej zapewnienie ciągłości władzy w przypadkach kryzysowych (Presidential Succession Act). Zauważyć jednak należy, że w ciągu tych ponad dwóch wieków wykształcony system regulacji prawnych w znaczący sposób utrudnia dokonywanie interpretacji w jasny i niebudzący wątpliwości sposób. Uzewnętrznieniem tego jest również skomplikowana i często nie do końca rozumiana procedura wyborcza. Dzięki reformom, które zostały przeprowadzone w początkach XX wieku, to na barkach przeciętnego wyborcy spoczywa dziś możliwość wyboru kandydata na prezydenta USA. System konwencji partyjnych wylaniających przedstawicieli do konwencji wyższego szczebla przenosi głos wyborcy z poziomu małego miasteczka na poziom ogólnokrajowy, oddając „prawdziwą władzę” obywatelowi. Uzyskanie nominacji partyjnej do kandydowania na urząd prezydenta USA stanowi dopiero początek długiej kampanii o głosy i poparcie elektoratu.

Rozdział III. Teoria trzech kultur politycznych

Próba odpowiedzi na pytanie, dlaczego amerykański wyborca zachowuje się w ten, a nie inny sposób przy urnie wyborczej jest niezwykle trudna, a zagadnienie zachowań wyborczych ze wszech miar skomplikowane. Mnogość elementów mogących wpłynąć na decyzję przeciętnego wyborcy jest ogromna. Wyróżnić tu można zarówno elementy o charakterze indywidualnym, jak i zbiorowym. Te pierwsze to przede wszystkim doznania i doświadczenia wyborcy w jego życiu osobistym, takie jak umiejętność samodzielnego i analitycznego myślenia, autonomiczne wyciąganie wniosków, religia²⁰⁴ oraz wpojone wartości. Doświadczenia o charakterze zbiorowym dotyczyć będą wpływu otaczającej zbiorowości na życie jednostki. Wyróżnić tu można między innymi: kwestie ekonomiczno-gospodarcze²⁰⁵, wpływ środowiska²⁰⁶, instytucji religijnych (kościół rozumianego, jako instytucja a nie wspólnota wiernych).

Pojawia się więc pytanie, czy jest możliwa analiza zachowań wyborcy wobec tyłu zmiennych i niewiadomych? Odpowiedź na to pytanie nie jest jednoznaczna. W pierwszej kolejności należy zadać sobie pytanie o cel, który chcemy osiągnąć. Jeśli celem jest znalezienie odpowiedzi w postaci pewnych prawidłowości uwzględniających wszystkie elementy, to odpowiedź jest negatywna. Ogniskując natomiast swoje zainteresowania badawcze na nieco szerszym ujęciu omawianego zagadnienia, czyli na stworzeniu pewnego szablonu zachowań, odnoszącego się do określonej grupy ludzi, zamieszkujących konkretny obszar, odpowiedź będzie pozytywna.

Starając się wyznaczyć szablon postępowania wyborców, który dałby możliwość przewidzenia, z dużym prawdopodobieństwem, sposobu, w jaki mogą się oni zachować przy urnie wyborczej, należy przyjąć odpowiednią skalę prowadzonych

---

²⁰⁴ Chodzi przede wszystkim o wyznawaną religię i wartości przez nią głoszone. W tym przypadku religia traktowana jest jako zbiorowość wyznania.

²⁰⁵ Na przykład sytuacja gospodarcza, zarówno państwa, w którym mieszka dany wyborca, ale również hrabstwa, miasta, czy dzielnicy. Dotyczyć to może np. grupy społecznej, do której należy wyborca.

²⁰⁶ Należy przez to rozumieć wpływ okolicy na zachowanie jednostki, np. Czy okolica jest bezpieczna, odsetek popełnianych przestępstw, przekrój społeczny społeczeństwa, poziom wykształcenia, skład demograficzny itd.

badania. Innymi słowy przyjmując odpowiedni poziom uogólnienia jesteśmy w stanie wyznaczyć algorytm zachowań wyborczych.

Mankamentem tej tezy jest „czas” jako zmienna. Czas, a co za tym idzie działania podejmowane przez aktorów politycznych, w reakcji na działania innych podmiotów tej rywalizacji, powodują ciągle zmiany na arenie politycznej. A więc wzór, o którym mowa, podobnie jak sondaże polityczne, odzwierciedlać będzie nastroje wyborców w ściśle określonym momencie - momencie przeprowadzania badania.

Próba wyznaczenia wzorca zachowań amerykańskich wyborców nasuwa kilka problemów, nad którymi warto się pochylić i udzielić odpowiedzi na kilka nasuwających się pytań.

Podstawowy problem stanowi to, czy omawiane zachowania mają charakter powtarzalny, czy są jedynie zjawiskami jednorazowymi. Pod pojęciem „zjawisk jednorazowych” rozumieć należy, taki akt wyborczy, który podyktowany jest określonymi zmiennymi środowiska otaczającego wyborcę tak, że sama decyzja jest oryginalna, niepowtarzalna i powstała w ściśle określonych warunkach. Można zatem powiedzieć, że największe znaczenie będzie miała „potrzeba chwili”. Idąc tym tokiem myślenia, wybór dokonany pomiędzy partią A czy B, nie zależy de facto od tego, jakimi wartościami się kieruje, czy jakie przekonania polityczne ma wyborca, a zależny jest od partykularnego, chwilowego interesu zainteresowanego. Decyzja podjęta przy urnie wyborczej, w największym stopniu zależna będzie od środowiskowych zmiennych, takich jak: sytuacja ekonomiczna wyborcy, czy poczucie bezpieczeństwa (np. w zamieszkiwanej przez wyborcę okolicy).

Przeciwieństwem będzie „zjawisko powtarzalne”. Oznaczać ono będzie pewien schemat zachowania wyborcy w określonych sytuacjach. Innymi słowy „zjawisko powtarzalności” wynika z przekonań politycznych, co w znaczący sposób ogranicza możliwości wpływania czynników środowiskowych na podejmowaną decyzję. Wyborca dokonując wyboru między partią A lub B będzie kierować się wyznawanymi wartościami politycznymi, religijnymi, społecznymi, posiadaną wiedzą, itd. Zaznaczyć w tym miejscu jednak należy, że w pewnych sytuacjach czynnik środowiskowy będzie miał znaczenie. Trudno jest bowiem określić jednoznacznie jaka sytuacja musi zaistnieć, by wyborca zmienił swoje zdanie. Mogą to być przeżycia osobiste (przeżyty napad, trauma po stracie kogoś) lub mogą one dotyczyć pewnej grupy społecznej lub całego społeczeństwa (kryzys gospodarczy, ograniczenia w zakresie swobód obywatelskich, nałożone podatki).

Gama elementów, które mogą wpłynąć na decyzję jednostki jest ogromna. Jest zatem oczywiste, że analiza zachowań poszczególnych wyborców jest niemożliwa do wykonania w sposób całkowity i z uwzględnieniem wszystkich zmiennych. Założenia personifikacji stanów, o której mowa we wstępie do niniejszej pracy, umożliwia sporządzenie przekrojowego profilu społeczeństwa zamieszkującego poszczególne stany. W ten sposób osiągnięty został efekt stabilności zachowań wyborczych²⁰⁷. Efekt ten nierozzerwalnie związany jest z kolejnym omawianym problemem - kwestią społecznego występowania zachowań wyborczych.

Wobec założeń przyjętych we wstępie do niniejszej pracy, tj. dotyczące personifikacji stanów - przypisania im cech zachowań wyborczych zamieszkujących ich mieszkańców, pytanie o zachowania wyborców nabiera nowego znaczenia. Czy efekt stabilności, o którym mowa powyżej, w ogóle występuje? Czy można mówić, że decyzja podjęta przez jednego wyborcę, według pewnego szablonu środowiskowego, może być powielona przez innych wyborców?

Ostatni problem stanowi kwestia korelacji decyzji wyborców z geografią. Czy to, co kieruje pewną grupą ludzi w jakimś miejscu (dzielnica, miasto, hrabstwo) jest również powtarzalne w innych miejscach odległych geograficznie? Dlaczego mieszkańcy Californii głosują tak samo jak mieszkańcy Maine? Co wpływa na to, że ich decyzje są jednakowe? Przedstawione powyżej pytania stanowią trzon dalszych rozważań.

1. Federalizm kooperacyjny a ustrój państwowy

W rozdziale pierwszym niniejszej pracy szczegółowo omówiono zagadnienia związane z powstaniem państwa amerykańskiego. Idee i wartości wyznawane przez Ojców Założycieli miały ogromny wpływ na kształt amerykańskiej państwowości. Warto zauważyć, że ustrój państwowy, jaki się ukształtował na Nowym Kontynencie ma ogromne znaczenie w sposobie pojmowania państwa i jego roli w życiu każdego obywatela.

Stosując kryterium wewnętrznej organizacji państwa wyróżnić można trzy jego formy: państwo unitarne, konfederacyjne i federację. Pierwsza forma jest najbardziej

---

²⁰⁷ Efekt stabilności zachowań wyborczych - wyrażenie własne, oznacza efekt uśrednienia zachowań wyborczych mieszkańców każdego ze stanów. W ten sposób, profil każdego ze stanów jest najbardziej ujednoczony pod względem zasad i wartości wyznawanych przez największą część społeczeństwa, a zatem modelowo najbardziej zbliżony do oryginału.

rozpowszechniona wśród krajów współczesnego świata. Charakteryzuje się ona jednolitością wewnętrzną, co oznacza, że wszystkie jednostki administracyjne zorganizowane są w identyczny sposób i podporządkowane organom centralnym. Warto zwrócić tutaj uwagę, że forma ta może przyjąć postać scentralizowaną (rząd sprawuje zwierzchnią władzę nad władzami regionalnymi; przykładem może być Polska okresu PRL) lub zdecentralizowaną (władza lokalna jest samodzielna wobec rządu, a samorząd terytorialny jest silny i dobrze rozwinięty; przykład może stanowić Polska, po reformach samorządowych w 1999 roku).

Przeciwieństwem państwa unitarnego jest konfederacja. Forma ta zakłada funkcjonowanie niezależnych od siebie i równych części składowych, które tworzą konfederację w celu osiągnięcia jakichś korzyści. Każdy z członków ma prawo posiadania własnego parlamentu i tworzenia niezależnego systemu prawnego. Konfederacja, ze względu na dość luźną organizację wewnętrzną (przypominającą stowarzyszenie) może być niestabilna i przekształcać się w inne formy ustrojowe. Przykładem konfederacji jest np. Szwajcaria.

Trzecią formą państwa jest federacja, łączy ona w sobie cechy obu wymienionych powyżej form ustrojowych. Zakłada funkcjonowanie autonomicznych części składowych z dobrze wykształconą i silną władzę centralną. Części składowe posiadają własne parlamenty, mają prawo tworzenia własnych systemów prawnych, jednak ich władza jest ograniczona przez rząd (centralny) federalny. Ograniczenia najczęściej dotyczą kwestii armii (prawo wypowiedzenia wojny, prawo posiadania armii), finansów (prawo bicia monet, posiadania waluty), polityki zagranicznej (prawo zawierania sojuszy, wysyłania przedstawicieli dyplomatycznych). Wśród jednostek składowych nie występują żadne granice (zarówno państwowe, jak i celne). Forma ta funkcjonuje między innymi w Kanadzie, USA, czy Rosji.

Federacja, jako ustrój państwowy w praktyce wymusza powstanie specjalnych relacji na styku stanu (jako państwo członkowskie) a rząd federalny. Zbiór takich relacji w amerykańskiej literaturze²⁰⁸, nazywa się często cooperative federalism lub cooperative system²⁰⁹. Ze względu na podział federacji na pięćdziesiąt stanów, wyróżnić można pięćdziesiąt różnych reakcji, na działania podejmowane przez władze

---

²⁰⁸ Sformułowania tego w swoich pracach użyli między innymi: Robert Owen, Charles Gidea, Paul Lambart, czy Beatrice Webb.

²⁰⁹ Ze względu na brak polskiego odpowiednika tego sformułowania, zachowano angielską terminologię; D. J. Elazar, *American Federalism a View from a States*, Thomas Y. Crowell Company Inc., New York 1972, s. 84.

federalne. „(...) Zrozumienie owych reakcji, wymaga pochylenia się nad dwoma rodzajami relacji (na styku stan - rząd federalny, przyp. autora), jakie mają na nie wpływ: (1) sposób, w jaki stany funkcjonujące jako system polityczny, wpływają na działania podejmowane przez rząd centralny; (2) sposób, w jaki stany nadal funkcjonujące jako system polityczny, przystosowują narodowe programy do własnych potrzeb i interesów (...)”²¹⁰.

W swojej książce Daniel J. Elazar wskazuje, że podstawą zrozumienia tych relacji jest zrozumienie fundamentalnych, społeczno-politycznych czynników, które mają wpływ na ich kształt oraz założeń politycznych, w których funkcjonują. Ponieważ stany funkcjonują w celu podziału krajowego systemu społeczno-gospodarczego wzdłuż granic terytorialnych, główny społeczno-gospodarczy wpływ na ich system polityczny wyraża się najpełniej poprzez terytorialną demonstrację (territorial manifestations). „W tym kontekście, pojawiają się szczególnie ważne elementy, mające wpływ na stanowiącą strukturę polityczną, zachowania wyborcze oraz model organizacji zachowań politycznych. Są to: kultura polityczna (political culture) - czyli konkretny wzorzec orientacji politycznych działań, w których każdy system jest osadzony, sekcjonalizm (sectionalism) – czyli mniej lub bardziej trwałe więzi polityczne, które łączą ze sobą grupy sąsiadujących ze sobą stanów więziami wspólnych interesów, pionierizm (frontier) – rozumiane jako ciągły wysiłek Amerykanów, w celu rozszerzenia swojej kontroli nad środowiskiem w celu osiągnięcia korzyści, co wymusza powtarzającą się reorganizację społecznych i osadniczych wzorców (...)”²¹¹.

Wymienione powyżej czynniki nieprzerwanie i dynamicznie wpływają zarówno na stany jak i federację. Warto podkreślić, że mają one również niebagatelny wpływ na ostateczny kształt amerykańskiej polityki, w szczególności poprzez aspekty ekonomiczne, psychologiczne i społeczne. W swoim wywodzie autor dobitnie podkreśla, że każdy z elementów pozwala „obejrzeć” system polityczny z różnych perspektyw. Dla przykładu przytoczyć tu można znaczenie kultury politycznej jako perspektywy historycznych zmian w zachowaniu oraz podejściu i stosunku do zmian, jakie zachodzą w życiu politycznym stanów. Inną perspektywę badawczą stwarza wykorzystanie sekcjonalizmu, jako głównego źródła informacji o geograficznych zmian

---

²¹⁰ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 84, tłumaczenie własne.

²¹¹ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 84 – 85, tłumaczenie własne.

jakie wpływają na stany poprzez różnice w reagowaniu na politykę, ogólnokrajową ekonomię i rozwój społeczny.

Z przedstawionej powyżej krótkiej charakterystyki elementów wpływających na system relacji stany – federacja, wyciągnąć można wniosek, że pierwszorzędne znaczenie w kształtowaniu wspomnianych relacji ma kultura polityczna. Tezę tę zdaje się potwierdzać codzienna praktyka. Jak pisze Elazar „(...) różnice w reakcjach stanów na system federalny wydają się być stymulowane przez różnice kultury politycznej każdego ze stanów”²¹².

2. Amerykańska macierz kulturowa

Na kontynencie amerykańskim, w ciągu ponad 400 lat napływu imigrantów, wytworzyła się niepowtarzalna, odmienna od europejskich standardów kultura polityczna. Idee i wartości wyniesione z domu rodzinnego oraz kraju pochodzenia, a także wyznawana religia miały ogromny wpływ na kształtujące się społeczeństwo oraz przyjęte wartości i normy.

Amerykańska kultura polityczna zakorzeniona jest w dwóch przeciwstawnych koncepcjach porządku społeczno - politycznego²¹³. Koncepcje te mają wpływ na wszystkie gałęzie ludzkiej aktywności, w bardziej lub mniej uświadomiony sposób. Według badań przeprowadzonych przez amerykańskich politologów, wpływu ścierania się obydwu koncepcji doszukiwać się można już w momencie przybycia pierwszych osadników z Europy (początek XVII wieku)²¹⁴.

Pierwsza z koncepcji, o których mowa powyżej, definiuje porządek polityczny, jako rynek (ang. „marketplace”), w którym „(...) podstawowe relacje publiczne są produktami negocjacji pomiędzy jednostkami i grupami jednostek działających we własnym interesie (...)”²¹⁵. Druga uznaje, że porządek polityczny to wspólnota (ang. „commonwealth”), w której „(...) wszyscy ludzie mają niepodzielny interes – tzn., w którym obywatele współpracują w dążeniu stworzenia i utrzymania najlepszych

---

²¹² D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 89, tłumaczenie własne.

²¹³ G. A. Almond, S. Verba, *The civic culture: political attitudes and democracy in five nations*, Princeton University Press, Princeton 1963, s. 5 -11.

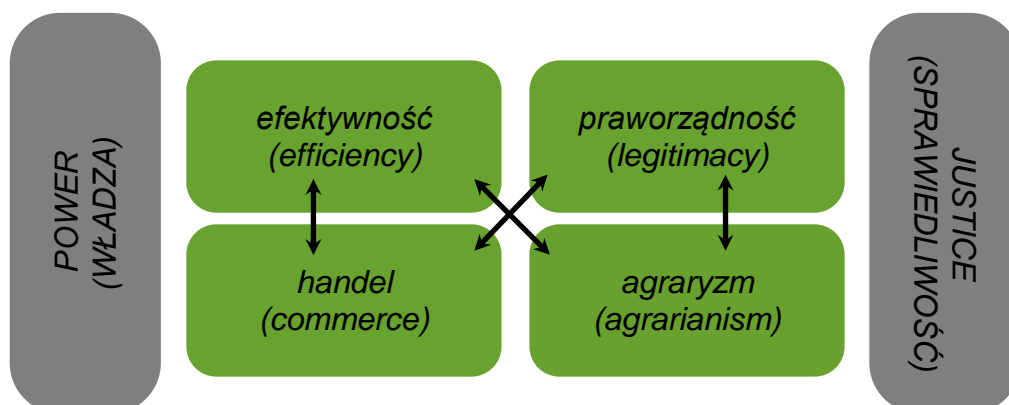
²¹⁴ Patrz więcej: D. J. Boorstin, *The Americans: the national experience*, Random House, New York 1965; S. M. Lipset, *The first new nation: the United States in historical and comparative*, Basic Books, New York 1963.

²¹⁵ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, op. cit., s. 90, tłumaczenie własne.

władz (rządu) w celu realizacji określonych wspólnych zasad moralnych (...)»²¹⁶. Obie koncepcje znajdują swoje odzwierciedlenie w wyznawanych przez Amerykanów wartościach, które jednocześnie stanowią podstawę amerykańskiej cywilizacji.

W tym miejscu zasadnym wydaje się być dygresja na temat amerykańskiego systemu wartości. Ogólnie można przyjąć, że Amerykanie od początku istnienia swojej państwowości, a nawet wcześniej w okresie kolonialnym, oscylują pomiędzy dwoma przeciwnymi biegunami - ideą sprawiedliwości (justice) rozumianą, jako rozwój dobrego społeczeństwa i ideą władzy, potęgi (power), którą najłatwiej zdefiniować, jako „kto dostaje co, kiedy i jak?”. Sieć zależności pomiędzy wspomnianymi powyżej biegunami ma zasadnicze znaczenie dla porządku społeczno - politycznego, a co za tym idzie również i społeczeństwa obywatelskiego. Schemat nr 7 przedstawia koncepcję systemu wartości, jaka funkcjonuje w ramach amerykańskiej kultury politycznej.

Schemat 7. System wartości funkcjonujący w ramach amerykańskiej kultury politycznej

Źródło: opracowanie własne.

Zdefiniowania wymagają użyte w powyższym schemacie pojęcia. W swojej książce Daniel J. Elazar pod pojęciem efektywności (efficiency) rozumie takie osiągnięcie celów, które wiąże się z najmniej rozrzutnym lub minimalnym zużyciem posiadanych środków i zasobów. Legitymizm (legitimacy) odnosi się natomiast do tych aspektów ustrojowych, które są wspierane przez wartości wyznawane przez obywateli, a szczególnie ucieleśnionych w ustroju konstytucyjnym. Kolejnym elementem należącym do amerykańskiego systemu wartości jest handel (commerce). Ucieleśnia on wymianę dóbr materialnych, usług, ale również idei. Handel jest w tym znaczeniu

²¹⁶ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 90, tłumaczenie własne.

szczególnie wartościowy, gdyż jest najbardziej efektywnym miernikiem organizacji, wykorzystania i dyfuzji władzy [władzy definiowanej jak powyżej]. Ostatni element stanowi idea agraryzmu (agrarianism). Pod pojęciem tym rozumieć należy wspólnotę samostanowiących właścicieli wspólnoty, w której każdy jest „udziałowcem” rzeczonoj społeczności, której zadaniem jest podnoszenie na nowe wyżyny ludzkiej przyzwoitości poprzez rozpowszechnianie wiedzy, religii i moralności.

Scharakteryzowane powyżej elementy znajdują się w układzie wzajemnych zależności i nierzadko trudno jest odróżnić jeden element od drugiego. Przykładem może tu służyć np. agraryzm, który w wielu sytuacjach przyjmuje również wiele cech handlu, czy efektywność, która często pojmowana jest, jako adaptacja norm prawnych do konkretnych warunków lokalnych, czy zastanej rzeczywistości, a przez takie działanie osiąganie maksymalnej efektywności działań i maksymalizacji pożądanych efektów.

Przedstawiona powyżej charakterystyka systemu wartości, które kształtują amerykańską kulturę polityczną pozwala wyróżnić trzy subkultury, jakie się na nią składają. Stanowią one wzorce kulturowe, które są niepowtarzalną mieszanką zdefiniowanego powyżej rynku i wspólnoty oraz elementów składających się na amerykański system wartości. Wartym podkreślenia jest również fakt, że przedmiotowe wzorce skupiają w sobie pokrewne zachowania w ramach systemu cooperative federalism. Są to: wzorzec indywidualistyczny, moralistyczny i tradycjonalistyczny.

3. Indywidualistyczny wzorzec kulturowy

Cechą charakterystyczną wzorca indywidualistycznego jest koncepcja porządku politycznego opartego o „marketplace”. Z tego punktu widzenia rząd spełnia funkcję czysto użyteczną. Można się pokusić o stwierdzenie, że w tym kontekście władza centralna powołana jest przez ludzi, w celu realizacji żądań społeczeństwa, pełni funkcję podrzędną wobec zbiorowości, jaką są obywatele. Indywidualistyczny wzorzec kulturowy podkreśla znaczenie sektora prywatnego na rynku. Interwencjonizm, zarówno rządowy jak i pozarządowy powinien być ograniczony do absolutnego minimum. Ową granicę wyznacza przywrócenie stanu, w którym sprawnie funkcjonuje marketplace. Autor stwierdza, że „(...) działania rządu powinny być

ograniczone jedynie do tych obszarów gospodarki, które wzmocnią prywatną inicjatywę i rozszerzą dostęp do rynków (...)”²¹⁷.

W przedstawianej koncepcji polityka rozumiana jest, jako następny obszar, w którym jednostka może podejmować działania, w celu wzmocnienia swojej pozycji zarówno w sferze socjalnej jak i ekonomicznej. W tym kontekście polityka przyjmuje iście „biznesowy” charakter, przybierającym postać zawodów, zmagania, w których najważniejszym elementem jest talent. Wybór tej drogi kariery przez jednostkę oznaczać będzie dla niej służbę społeczeństwu, jednak w zamian jednostka może oczekiwać adekwatnej rekompensaty za jej działania. Warto podkreślić, że pojmowanie urzędnika może różnić się w zależności od systemu politycznego, a nawet od stopnia świadomości mieszkańców. Dla przykładu w społeczeństwie wysoko uświadomionym, mieszkańcy spodziewają się „dobrych rządów”, czy wręcz poświęcenia się dla dobra ogółu. W zamian jednostka może liczyć na gratyfikacje ekonomiczne i przywileje. W innym przypadku, gdy społeczeństwo jest nisko uświadomione, urzędnik pojmowany jest jako jednostka służąca sobie i swoim poplecznikom.

Poddając dalszej analizie omawiany wzorzec, dojść można do wniosku, że jest on oparty o dwustronne powiązania jednostek w nim koegzystujących. Oczywistym jest fakt, że o ile w początkach istnienia amerykańskiej społeczności (okresie kolonialnym) kontakty osobiste stanowiły podstawę funkcjonowania życia społecznego, a co za tym idzie również politycznego, o tyle wraz z rozwojem społeczeństwa warunek kontaktów tête-à-tête stał się niemożliwy do zrealizowania. Funkcję wymiennika przejęła wówczas partia polityczna służąca, jako korporacja²¹⁸ stworzona by utrzymać przedmiotowe powiązania za pomocą wewnętrznej organizacji. Regulacje wewnątrzpartyjne są niezbędne do koordynacji działań poszczególnych przedsiębiorstw na arenie politycznej i są jedynym sposobem zapobiegania przekształcaniu się indywidualizmu jednostki w sposób niekontrolowany.

W indywidualistycznym wzorcu kulturowym szczególnie nacisk położony jest na profesjonalizm jednostek biorących czynny udział w życiu publicznym. Podejście to wynika przede wszystkim z przeświadczenia, że podobnie jak biznes, również polityka, ma „ciemne strony” i wymaga podejmowania „brudnych działań”²¹⁹. Nie powinno

---

²¹⁷ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 94, tłumaczenie własne.

²¹⁸ Tłumaczenie własne, dosłownie „business corporations”

²¹⁹ Na podstawie: D. J. Elazar, *American Federalism ...*, op. cit., s. 95.

zatem dziwić, że w nurt ten akceptuje, do pewnego stopnia, działalność korupcyjną. Elazar uznaje za zrozumiałe i jasne, że „ (...) jeśli społeczeństwo chce płacić opłatę za świadczone usługi a buntuje się jedynie wtedy, gdy opłaty są zbyt dotkliwe (...)”²²⁰.

Wartą omówienia zdaje się również kwestia szeroko rozumianej inicjatywy. Zgodnie z tezą, że władza jest po to, aby służyć, zaobserwować można niski poziom inicjatyw ze strony urzędników. Przyczyną takiego postępowania jest najczęściej niechęć do zmian i zachowanie status quo, którego zmiana mogłaby doprowadzić do negatywnych reperkusji względem urzędników - biznesmenów. Zmiana, a więc podjęcie inicjatywy jest możliwe wtedy i tylko wtedy, gdy przytłaczająca grupa społeczeństwa domaga się konkretnych działań. Idąc dalej tym tokiem rozumowania, chęć rozszerzenia władzy rządu, przejawiająca się w inicjatywie rozwiązania jakiegoś problemu, opiera się na łacińskiej zasadzie quid pro quo, a więc jest możliwe w zamian za odpowiednio okazaną „wdzięczność” ze strony społeczeństwa.

Ciekawe zdaje się być również podejście do biurokracji. Z jednej strony biurokracja stoi w sprzeczności z polityką okazywania wdzięczności, z drugiej zaś strony walory organizacyjne mogą pomóc w odnalezieniu sprawnego lidera zdolnego kontrolować rynek. Biurokratyczna organizacja oparta o system wdzięczności umożliwia dwutorowe działania. Po pierwsze pomaga izolować część systemu w trakcie podejmowania niektórych działań, z drugiej jednak strony, umożliwia szybkie zaangażowanie całej maszyny biurokratycznej, w kluczowych momentach. Owo włączenie do środowiska politycznego następuje najczęściej w wyniku decyzji podjętej na najwyższych szczeblach decyzyjnych.

4. Moralistyczny wzorzec kulturowy

W odróżnieniu od indywidualistycznego wzorca wzorzec moralistyczny podkreśla znaczenie wspólnoty, jako podstawy demokratycznego rządu i społeczeństwa. W tym kontekście polityka, jako taka jest uznawana za najważniejsze w historii osiągnięcie człowieka, w poszukiwaniu dobrego, sprawiedliwego społeczeństwa. Elazar zauważa, że polityka doprowadza co prawda do walki o władzę, ale z drugiej strony walka ta jest ukierunkowana na jej wykorzystanie dla poprawienia bytu i dobra wspólnoty (commonwealth). Konsekwencją takiego podejścia jest sposób

---

²²⁰ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 95, tłumaczenie własne.

postrzegania zarówno przez społeczeństwo jak i samych polityków, aktywności publicznej, która „(...) skoncentrowana jest na pojęciu dobra publicznego i odpowiedniego rozwoju, który mógłby być spożytkowany w interesie ogółu (...)”²²¹. Zatem dobry rząd będzie oceniany pod względem stopnia promocji dobra publicznego jako najwyższej wartości, a także dobra, uczciwości, bezinteresowności i poświęcenia się dla społeczeństwa przez osoby sprawujące władzę.

Indywidualizm jednostek temperowany jest przez poczucie wspólnoty i działania dla dobra ogółu. Nie powinno zatem dziwić, że wzorzec ten dopuszcza interwencjonizm, jako formy harmonizacji społeczeństwa. W tym kontekście, preferowany jest interwencjonizm ze strony organizacji pozarządowych, choć interwencja państwa nie jest wykluczona, jeśli sytuacja będzie wymagać podjęcia takich działań. Zadaniem rządu jest odpowiednie promowanie i definiowanie pozytywnych działań, mających wpływ na powszechny dobrobyt.

Wzorzec moralistyczny stoi w zgodzie z lockowską koncepcją państwa²²². Także tutaj uznaje się, że polityka i społeczeństwo istnieje i funkcjonuje po to, by zaspokajać potrzeby i rozwiązywać problemy społeczeństwa obywatelskiego. Z tego też względu polityka pojmowana jest bardziej, jako sprawa wszystkich obywateli, a nie tylko osób profesjonalnie się nią zajmujących. Elazar kwituje udział obywateli w życiu politycznym w następujący sposób „(...) zaiste, obowiązkiem każdego obywatela jest udział w sprawach politycznych jego wspólnoty (...)”²²³.

We wzorcu tym kładzie się szczególny nacisk na fakt, że służba w rządzie jest służbą publiczną i z tego powodu osoby tam pracujące podlegają surowszym restrykcjom moralnym niż osoby pracujące na rynku („marketplace”) jako takim. Co więcej koncepcja ta odrzuca pogląd, że osoba pełniąca funkcje polityczne powinna się wzbogacać dzięki zajmowanemu stanowisku. Innymi słowy, polityk może czerpać korzyści z przywilejów, jakie daje mu zajmowane stanowisko, jednak nie powinien wzbogacać się na samej działalności politycznej. Dla przykładu można tu podać polityka, który jest jednocześnie biznesmenem. Jeśli pomnaża swój kapitał dzięki

---

²²¹ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 96, tłumaczenie własne.

²²² Według Johna Locka państwo i społeczeństwo powstało w wyniku umowy społecznej, która była naturalną konsekwencją poprzedzającego je stanu natury. John Lock uznał, że do zawarcia przedmiotowej umowy skłonił człowieka rozum, który kazał mu unikać sytuacji, w której sama jednostka zmuszona jest karać inne jednostki łamiące porządek naturalny. W swoich rozważaniach J. Lock podzielił umowę społeczną na dwa etapy: pierwszy - formowania się społeczeństwa obywatelskiego oraz drugi - tworzący państwo. Uformowane w ten sposób państwo oraz rząd, który nim kieruje i zarządza, jest powiernikiem zadań zleconych przez społeczeństwo. Działania podejmowane przez rząd są tak długo ważne, jak długo nie przekracza on otrzymanych umocowań. Tym samym J. Lock opowiada się za koncepcją elekcyjności władzy państwowej. Patrz szerzej: *Słownik historii doktryn politycznych*, red. M. Jaskólski, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2007, tom. 3, s. 622 - 625.

²²³ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, op. cit., s. 97, tłumaczenie własne.

wiedzy i znajomościom zdobytym w trakcie sprawowania swojego urzędu, to nie budzi to żadnych zastrzeżeń. Jednak gdyby ten polityk utrzymywał siebie lub pomnażał majątek tylko dzięki aktywności politycznej, to budziłoby to poważne zastrzeżenia względem tej osoby.

Jednak każda służba wymaga poświęceń. Nie powinno zatem dziwić, że skoro „służba” jest rdzeniem relacji politycznych, wymagane jest, aby polityk wypełniał ją nawet za cenę prywatnej lojalności czy politycznych przyjaźni. Konsekwencją tego jest negacja partii politycznych, jako warunku sine qua non funkcjonowania życia politycznego. Warto jednak zwrócić uwagę, że zgodnie z założeniami tego wzorca partia polityczna pełni pewne użyteczne role, jednak nie jest wartością samą w sobie. Elazar twierdzi wręcz, że „(...) zwyczajne więzy partyjne mogą być porzucane bez większych sankcji na rzecz partii trzecich, lokalnych specjalnych partii, czy nawet na rzecz systemu bezpartyjnego, jeśli taka zmiana służy osiągnięciu większych celów politycznych (...)”²²⁴. Co więcej człowiek powinien mieć możliwość przenoszenia się z partii do partii bezkarnie, jeśli taka zmiana jest podyktowana jego przekonaniem politycznymi. Podkreślić należy, że odrzucenie więzów partyjnych nie oznacza jednocześnie odrzucenia polityki jako takiej. Polityka w tym wzorcu kulturowym postrzegana jest jako naturalne i pożyteczne zjawisko, w związku z czym, istnieje wysokie prawdopodobieństwo funkcjonowania silnie upolitycznionego systemu bezpartyjnego (ang. highly political nonpartisan system)²²⁵.

Praktycznym przejawem tego zjawiska jest fakt, że w stanach, w których w chwili obecnej dominuje moralistyczny wzorec kulturowy występuje dużo wyższy udział tzw. polityków amatorów w życiu społeczno - politycznym. Zjawisko to występuje równocześnie ze stosunkowo mniejszym odsetkiem zjawisk korupcyjnych w rządzie lub mniejszą tolerancją na takie zachowania. Podobne zachowania trudno jest odnaleźć we wzorcu indywidualistycznym²²⁶.

---

²²⁴ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 98, tłumaczenie własne.

²²⁵ Koncepcja highly political nonpartisan system - funkcjonuje w ramach moralistycznego wzorca kulturowego. Zakłada, że warunkiem sprawnego funkcjonowania systemu politycznego nie jest istnienie partii politycznych lecz służba państwu. Służba ta postrzegana jest jako realizacja dobra najwyższego, a w związku z tym lojalność prywatna czy partyjna jednostki nie może stać jej na drodze. Zgodnie z tą koncepcją jednostka powinna mieć możliwość swobodnie i bezkarnie przenosić się między partiami. Takie działanie jednostki postrzegane jest jako naturalne i pożyteczne zjawisko.

²²⁶ W tym kontekście wartym podkreślenia jest fakt, że w niektórych przypadkach system partyjny, na obszarach, na których występuje wzorec indywidualistyczny, jest porzucony na rzecz bezpartyjnego systemu wyborczego, w celu stworzenia władz lokalnych, które działałyby na zasadach biznesowych i w celu wyrwania lokalnej administracji z polityki (ang. out of politics). Patrz więcej: E. C. Banfield, *Urban Government, A Reader in Politics and Administration*, Free Press of Glencoe, New York 1961, rozdziały III i IV (s. 165 - 365), D. J. Elazar, *Cities of the Prairie, the Metropolitan Frontier and American Politics*, Basic Books, New York 1970, część III (s. 367 - 443).

W kontekście ekonomiczno - społecznym wzorzec ten stwarza większe możliwości do aktywnej ingerencji rządu. Warty podkreślenia jest jednak fakt, że interwencja w tym wzorcu powinna być dokonywana możliwie na najwyższym lokalnym poziomie. Chodzi tu przede wszystkim o to, by interwencja wprowadziła określone publiczne standardy, jednak lokalność powinna być elementem mobilizującym dla innych szczebli władzy lokalnej do dokonywania interwencji na swoim terenie. Do podstawowych zadań urzędników należy samodzielne wyszukiwanie problemów nawet tych, które nie są jeszcze w pełni uświadomione przez większość społeczeństwa i podejmowanie inicjatyw zmierzających do ich rozwiązania.

5. Tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy

Tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy zakorzeniony jest w ambiwalentnym podejściu do zagadnienia „marketplace”, połączonym z paternalistyczną i elitarystyczną koncepcją „commonwealth”. W związku z powyższym nie powinno dziwić, że przedmiotowy wzorzec zasadniczo akceptuje hierarchiczne społeczeństwo, jako konsekwencję naturalnego porządku świata, legitymizującego oczekiwania osób pochodzących z wyżyn społecznych do zajmowania specjalnych i dominujących pozycji w rządzie. Wzorzec ten akceptuje pozytywną rolę rządu w społeczeństwie, jednak ogranicza jego zadania do zabezpieczenia ciągłości funkcjonującego ładu społecznego. Owo ograniczenie przejawia się poprzez funkcjonowanie relatywnie małych i samonapędzających się grup, które czerpią swoje prawo do rządzenia z rodzinnych koneksji lub pozycji społecznej. Warto jednak w tym miejscu zwrócić uwagę, że w omawianym wzorcu więzy społeczne i rodzinne są ważniejsze, aniżeli te osobiste we wzorcu indywidualistycznym. Wywodzi się to przede wszystkim stąd, że we wzorcu indywidualistycznym jednostka jest odpowiedzialna przed sobą, zaś we wzorcu tradycjonalistycznym jednostka odpowiedzialna jest przed grupą (elitą). Jednocześnie koncepcja wzorca tradycjonalistycznego wymaga, aby osoba, której nie przewidziano żadnej roli do odegrania w polityce, nie angażowała się obywatelko w żaden możliwy sposób. Jak stwierdza Elazar „(...) w wielu przypadkach, od osób takich nie oczekuje się nawet, aby głosowały (...)”²²⁷.

---

²²⁷ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, s. 99, tłumaczenie własne.

Podstawowe założenia omawianego wzorca minimalizują, czy wręcz ograniczają możliwość funkcjonowania partii politycznych. Podstaw takiego podejścia doszukiwać się należy przede wszystkim w poważnym zagrożeniu, jaki stwarzają te organizacje dla funkcjonowania elitarystycznego porządku społeczno – politycznego. Podstawowym zadaniem partii politycznych jest rekrutacja osób, które w zamierzeniach zajmować będą stanowiska w rządzie nieprzeznaczone dla rządzących (ang. „powerholders”). Nie powinno zatem dziwić, że polityczna rywalizacja w tym wzorcu kulturowym prowadzona jest przez frakcje polityczne. Są one pewnego rodzaju przedłużeniem spersonifikowanej polityki. W związku z powyższym we wzorcu tym występuje tendencja do posiadania luźnych związków wewnątrzpartyjnych, o ile w ogóle związki te lub partie muszą istnieć.

Patrząc na podstawowe założenia oraz wartości, na jakich oparty jest model tradycjonalistyczny, dojść można do wniosku, że wzorzec ten funkcjonować będzie przede wszystkim w społeczeństwach opartych lub zachowujących swoje organiczne cechy, wywodzące się z okresu przedindustrialnego porządku społecznego. Zadaniem dobrego rządu jest utrzymywanie i pielęgnowanie tradycjonalistycznych wzorów, a gdy zaistnieje taka konieczność, modyfikacja go do zmieniającej się rzeczywistości, jednak w taki sposób, by wywoływać możliwie najmniejsze niezadowolenie społeczne.

O ile moralistyczny i indywidualistyczny wzorzec kulturowy, w zależności od konkretnej sytuacji, może zachęcać do rozwoju biurokratycznego systemu w organizacji, bazując na racjonalności i wydajności, o tyle wzorzec tradycjonalistyczny z założenia wykazuje tendencje antybiurokratyczne. Stanowisko takie podyktowane jest przede wszystkim faktem, że biurokracja „(...) ze swej natury zakłóca delikatną sieć nieformalnych interpersonalnych relacji, które leżą u podstaw tego wzorca systemu politycznego (...)”²²⁸. W miejscach, w których funkcjonowanie biurokracji jest niezbędne np. urzędach centralnych, ministerstwach, system taki musi działać pod bezwzględną kontrolą rządzących (ang. „powerholders”).

---

²²⁸ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, ibidem, s. 102, tłumaczenie własne.

6. Geografia wzorców kulturowych

Omówione w poprzednich podrozdziałach wzorce kultur politycznych powstały w wyniku ścierania się wielu różnych subkultur, które pojawiały się wraz z napływem osadników do Ameryki. Początków ich kształtowania możemy doszukiwać się jednak w pierwszej fazie kolonizacji Nowego Kontynentu. Kluczem w zrozumieniu tego zjawiska jest poznanie geografii wzorców kulturowych i kierunków ich rozprzestrzeniania się.

Zróżnicowanie geograficzne występujące lokalnie wpłynęło również na kształt i ostateczny wizerunek kultury politycznej na danym terenie. Innymi słowy oryginalny wzorzec kulturowy został dostosowany do warunków i potrzeb lokalnych umożliwiając postanie amerykańskiego sekcyjnalizmu²²⁹. Regionalna koncentracja różnych podgrup w ramach tej samej kultury politycznej pomogła w wytworzeniu społecznego interesu i świadomości, zmierzającego do szeroko rozumianej współpracy pomimo widocznych i mierzalnych różnic między nimi. Dla przykładu stany południowe, które posiadają podobny charakter, postanowiły ze sobą współpracować pomimo wielkich różnic materialnych między nimi (Virginia i Mississippi, czy Florida i Arkansas). Podobnie rzecz się ma ze stanami Nowej Anglii. Trudno jest bowiem znaleźć wiele cech wspólnych pomiędzy Maine a Massachusetts, czy Connecticut i Vermont.

W tym miejscu należy wyjaśnić, że przedstawiane zagadnienie geografii wzorców kulturowych zostało poddane daleko idącemu uogólnieniu. Nie jest bowiem możliwe wyznaczenie sztywnych, jednoznacznych granic pomiędzy poszczególnymi kulturami politycznymi. Wynika to przede wszystkim ze skomplikowania samego zagadnienia, istnienia wielu odmian wzorców kulturowych, jakie na przestrzeni lat występowały i występują. W wielu przypadkach wzorce te mieszały się ze sobą, wymierały czy nakładały się na siebie²³⁰. Dla przykładu można tu podać, że w ramach samego wzorca moralistycznego wyróżnić można pięć jego odmian – moralistyczny, moralistyczno – indywidualistyczny, indywidualistyczno-moralistyczny, moralistyczno –tradycjonalistyczny oraz tradycjonalistyczno-moralistyczny. Pomimo podobieństw w nazwie odmian danego wzorca kulturowego prezentują one zupełnie inne cechy,

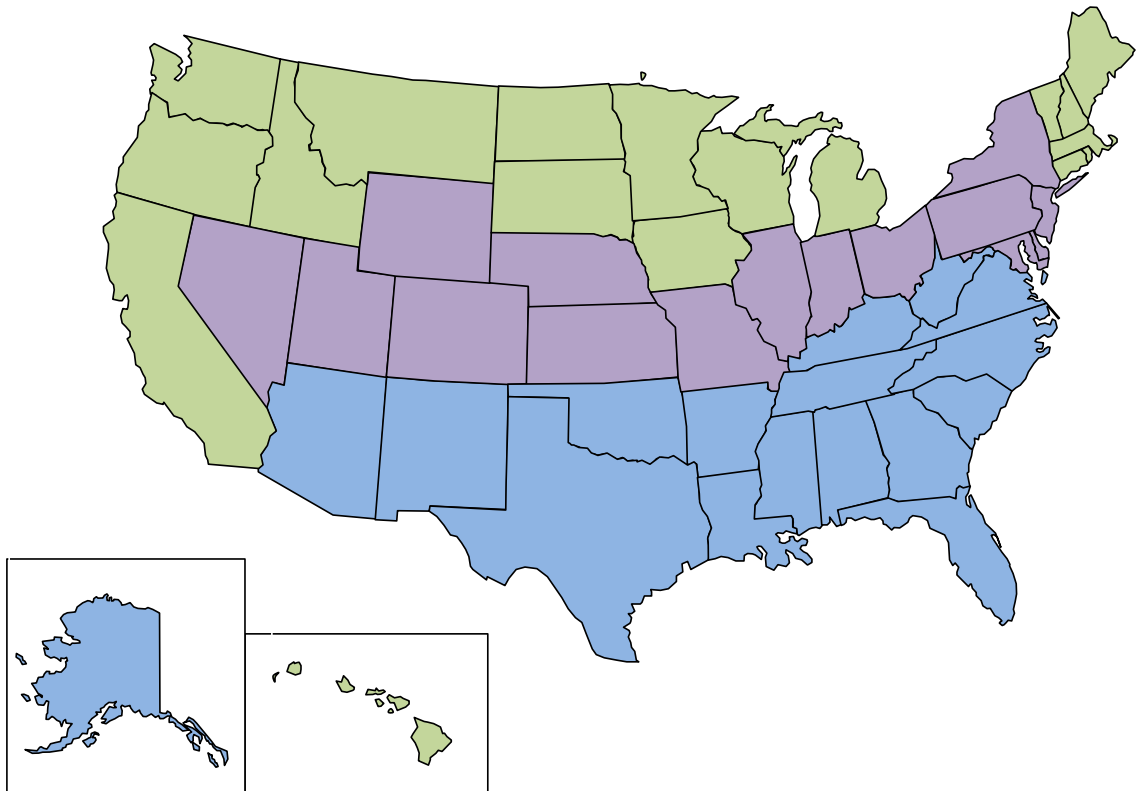
---

²²⁹ Patrz więcej: Rozdział III. Teoria trzech kultur politycznych, podrozdział The cooperative federalism a ustrój państwowy, s. 91- 93.

²³⁰ Patrz więcej: Szerzej o rozmieszczeniu i ekspansji wzorców kulturowych odnaleźć można w D. J. Elazar, *Cities of the Prairie ...*, s. 258-281.

a przede wszystkim występują one na różnych obszarach geograficznych. Z punktu widzenia tez badawczych oraz celów, jakie postawiono przed niniejszą pracą dokonywanie tak szczegółowej analizy (obejmującej trzy wzorce kulturowe oraz dziewięć ich odmian) nie znajduje większego uzasadnienia. Mając powyższe na uwadze w dalszej części niniejszej pracy ograniczono się do analizy trzech podstawowych wzorców kulturowych – moralistycznego, tradycjonalistycznego i indywidualistycznego. Uogólnione rozmieszczenie wzorców kulturowych na terenie USA przedstawia mapa nr 9.

Mapa 9. Rozmieszczenie wzorców kulturowych na terenie USA

Legenda:

Kolor zielony - stany, w których dominującym wzorcem kulturowym jest wzorzec moralistyczny

Kolor fioletowy - stany, w których dominuje wzorzec indywidualistyczny

Kolor niebieski - stany, w których dominuje wzorzec tradycjonalistyczny

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: D. J. Elazar, *American Federalism, A View from a States*, Thomas Y. Crowell Company, New York 1966, s. 117.

W ramach omawianego tematu nie wolno zapomnieć o tzw. „pograniczu” (ang. frontier)²³¹. Od czasu pierwszych osadników społeczeństwo amerykańskie nazwać można społeczeństwem pionierskim. Nakierowane na poszerzanie ludzkiej kontroli nad otaczającym środowiskiem, a także na konsumpcję społecznych i ekonomicznych korzyści, powstałych w wyniku wyżej wymienionej ekspansji. Omawiane zagadnienie porównać można z reakcją łańcuchową, w której osiągnięcia jednego pioniera otwiera szereg możliwości dla kolejnego.

Wartym podkreślenia jest fakt, że każda większa zmiana w sferze socjalnej jak i ekonomicznej miała swoje początki w działalności pionierów i nierozzerwalnie związane było z „pograniczem”. Stymulacja, jaką zapewniły te elementy (pionierizm i pogranicze), miała wpływ na kształt ogólnopaństwowych instytucji politycznych, która przejawiała się w dostosowywaniu roli i funkcji federalizmu oraz stosunków międzyrządowych²³².

Od 1607 roku, a więc od przybycia na nowy kontynent pierwszych kolonistów ze Starego Kontynentu, wyróżnić można trzy fazy amerykańskiego frontier. Pierwszy z nich nazywany rural - land (wiejsko - ziemski) obejmuje okres pomiędzy XVII a połową XIX wieku. Charakteryzuje go migracja w kierunku zachodnim, przede wszystkim ludności wiejskiej, zainteresowanej osadnictwem i eksploracją nowych ziem, a także rozwojem socjoekonomicznego systemu społecznego opartego na rolnictwie. Jest on związany przede wszystkim z intensywnym rozwojem wielkich latyfundiów produkujących bawełnę, rozwojem niewolnictwa oraz tzw. okresem „gorączki złota”.

Drugi okres obejmuje wiek XIX i połowę XX. Faza wiejsko – miejska dała początek fazie miejsko - industrialnej, która rozpoczęła się w północno – wschodnich terenach i rozprzestrzeniła się w kierunku zachodnim. Jej celem było przekształcenie ludności w społeczność okresu industrialnego, osiadającej się w miastach i ukierunkowanych na rozwój nowych technologii, jako głównego źródła bogacenia się narodowej gospodarki. Charakterystycznym dla tego okresu była zmiana funkcji miast z centrum usługowego lub warsztatu dla terenów wiejskich, w niezależne centrum nowych możliwości, produkującego „nowy dobrobyt” oraz poprzez innowacyjność wytwarzającą nowe możliwości rozwojowe i pozwalające bogacić się.

---

²³¹ Patrz więcej: Rozdział III. Teoria trzech kultur politycznych, podrozdział Federalizm kooperacyjny a ustrój państwowy, s. 91 – 94.

²³² Stosunki międzyrządowe - należy rozumieć jako stosunki między rządami poszczególnych stanów (w okresie przed ogłoszeniem Deklaracji Niepodległości), następnie relacji pomiędzy stanami oraz stanami a rządem federalnym (po ogłoszeniu wyżej wymienionej Deklaracji).

Trzecią i na razie ostatnią fazą pionierizmu jest faza metropolitalno - technologiczna. Faza ta rozpoczęła się w połowie XX wieku i charakteryzuje się radykalną reorganizacją społeczeństwa wywołaną przez szybkie zmiany technologiczne, wymuszając nowe wzorce osadnicze. We wzorcu tym zurbanizowani mieszkańcy miast są zachęceni do przenoszenia się i osiedlania w dużych regionach metropolitalnych. „(...) Omawiane nowe technologie, począwszy od energii atomowej i automatyzacji, a skończywszy na syntetykach i cyberprzestrzeni, wspierane przez suburbanizację populacji wywołuje kolejne impulsy do zmian społecznych i ekonomicznych w skali całego kraju, które podyktowane są nowymi żądaniami z ich strony (...)”²³³. Podobnie jak dwie poprzednie fazy, faza ta rozpoczęła się na wschodzie, około 1920 roku i rozprzestrzeniła się w kierunku zachodnim, by w okresie po II wojnie światowej objąć swym zasięgiem teren całego kraju²³⁴.

Podsumowując warto zauważyć, że każda z faz pionierizmu otwierała nowe możliwości na przyszłość dla amerykańskiego społeczeństwa. Wywoływały one nowe aktywności ekonomiczne, nowe wzorce osadnicze, a w konsekwencji także nowe problemy socjalne, wyrastające z koalicji pomiędzy starymi wzorcami a nowymi żądaniami. Idąc dalej, należy podkreślić, że każda „nowa fala” pionierizmu wywołuje nowe polityczne zawirowania, które związane są wyzwaniami i możliwościami, jakie ze sobą ona niesie²³⁵.

Wzorce kulturowe w odpowiedni sposób połączone z zagadnieniami sekcjonalizmu i elementami pionierizmu, zobrazowane na mapie pozwolą w jasny i czytelny sposób określić alokację poszczególnych wzorców kulturowych. W poniższej charakterystyce określony zostanie początkowy obszar, na którym dany wzorec powstał, a następnie kierunki jego rozprzestrzeniania się i obszar będący pod jego wpływem.

Wzorec moralistyczny ukształtował się w północnej części USA, rozprzestrzeniając się w kierunku zachodnim i nieco na południe. Obszary te nazywane zwyczajowo Nową Anglią²³⁶ zamieszkiwane były przez grupy Purytan²³⁷ i Yankee²³⁸.

---

²³³ D. J. Elazar, *American Federalism ...*, op. cit., s. 105, tłumaczenie własne.

²³⁴ Patrz więcej: F. J. Turner, *The Frontier in American History*, Europaeischer Hochschulverlag GmbH & Co KG, Bremen 2010; R. A. Billington, *America's frontier heritage*, University of New Mexico Press, Albuquerque 1974.

²³⁵ Patrz więcej: F. J. Turner, *The Frontier in American History...*, op. cit.

²³⁶ Nowa Anglia - jest to północno - wschodni region USA obejmujący sześć stanów: Vermont, Connecticut, Maine, Massachusetts, Rhode Island i New Hampshire. Otoczony jest od Wschodu Oceanem Atlantyckim, od północy graniczy z Kanadą, a od zachodu i południa graniczy ze stanem New York. Jest pierwszym zamieszkałym przez kolonistów z Anglii terenem na Nowym Kontynencie. Początkowo, założona w 1620 roku, kolonia nosiła nazwę Plymouth Colony. Dziesięć lat później osadnicy

Celem purytan na nowym terenie było odtworzenie możliwie najwierniej pierwotnej wersji „świętej wspólnoty” (ang. holy commonwealth)²³⁹.

Po okresie około pięciu, sześciu generacji na terenie Nowej Anglii wytworzyło się kilka odmian moralistycznego wzorca kulturowego, głęboko zakorzenionego w społeczeństwie tej części nowego świata. Wzorzec ten zaczął rozprzestrzeniać się w kierunku zachodnim - w kierunku stanu New York, rozpoczynając tym samym wielką migrację w poprzek kontynentu. Przez stany New York, północną Pensylwanię, środkową część stanu Ohio Jankesi wkroczyli na teren tzw. górnych Wielkich Jezior i dolinę Missisipi. Uformowali oni stany Michigan, Wisconsin, Minnesota, Iowa, a także rozpoczęli pracę przy formowaniu stanu Illinois.

W połowie XIX wieku do Purytan dołączyli Skandynawowie, wzmacniając tradycyjny nurt Jankesów (w szczególności ich religijną orientację), nadając rozpędu „drugiej fali” kolonizacyjnej nurtu moralistycznego. Prac w kierunku zachodnim osadnicy dotarli do Doliny Willamette (Oregon) oraz wschodniej części stanu Washington. Byli również pierwszymi osadnikami, którzy wkroczyli na teren dzisiejszej Californii. W kolejnych latach odłam Mormonów założył stan Utah, natomiast Abolicjonistów - Kansas. Przedstawiciele tego nurtu byli pierwszymi stałymi osadnikami w takich stanach jak Colorado, Montana, a także w północnych rejonach Arizony.

Mapa 10 przedstawia początkowy zasięg kolonii założycielskich, na których występował moralistyczny wzorzec kulturowy oraz kierunki jego rozprzestrzeniania na przestrzeni lat.

Obszar takich stanów jak: New York, New Jersey, Pennsylvania, Delaware, czy Maryland zamieszkiwały grupy o zdecydowanie odmiennym i zróżnicowanym pochodzeniu etnicznym i religijnym. Wywodzili się oni przede wszystkim z „nie –

---

postanowili przenieść się nieco bardziej na południe zakładając miasto Boston, dając tym samym początek Massachusetts Bay Colony.

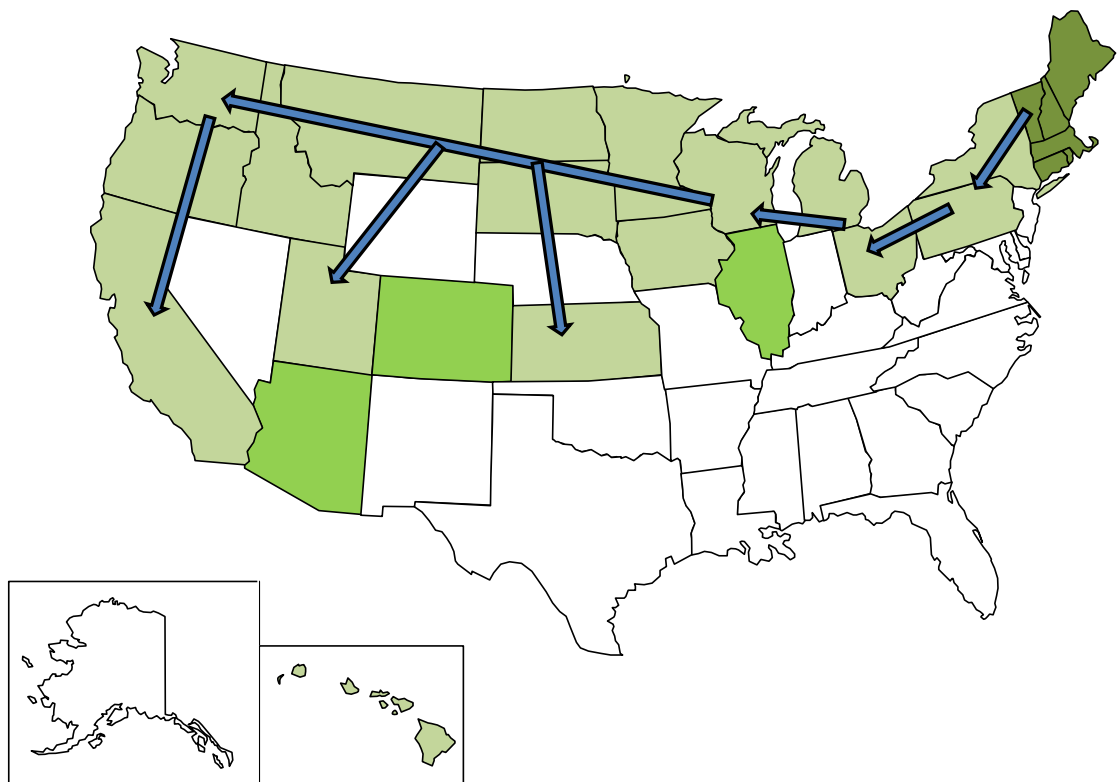
²³⁷ Purytanie - ruch społeczno - religijny, występujący w XVI i XVII wiecznej Anglii, zmierzający do „oczyszczenia anglikanizmu z katolickich naleciałości w liturgii i teologii”. Początkowo purytanie funkcjonowali w ramach religii anglikańskiej, jako ruch wewnątrzwyznaniowy. Z biegiem czasu ruch ten zaczął oddzielać się od anglikanizmu i tworzyć własne wspólnoty religijne.

²³⁸ Yankee (Jankesi) - jeden z odłamów kalwinizmu. Związany jest przede wszystkim z osadnikami holenderskimi przybyłymi na teren Nowe Świata. Zdobyli oni niektóre francuskie miasta w obszarze tzw. Arkadii (obszar wybrzeża pomiędzy Maine (USA) i New Brunswick (Kanada)). Okres ten (1672 - 1768) nazywany jest również okresem holenderskiej okupacji Arkadii. W początkowym okresie Jankesi nie różnili się zbyt wiele w prowadzonej polityce od purytan. Z biegiem jednak czasu liberalizowali swoje poglądy zwłaszcza w kontekście moralności i oddaniu służbie społeczeństwu. Potocznie jankesami określa się również mieszkańców Nowej Anglii.

²³⁹ Holy commonwealth (Święta Wspólnota) – nazwa odnosi się wprost do wspólnot żydowskich okresu biblijnego. Skrajni Purytanie uważali, że bezpośrednie i wprost interpretowanie Biblii i wcielanie jej w życie (w prowadzonej polityce) przyczyni się do sukcesu i prosperity, ponieważ takie działania są zgodne z wolą Boga. Ścisłe powiązanie wiary, kościoła i państwa dałoby Purytanom „wylężność” na prowadzoną politykę i niczym nieograniczoną kontrolę nad Kolonią.

purytańskich” angielskich środowisk oraz ze środkowych państw niemieckich. Ta mozaika różnorodności stłoczona na stosunkowo niewielkim obszarze wybrzeża przez okres trzech do pięciu pokoleń wykształciła podwaliny amerykańskiego pluralizmu, zjednoczonego wokół jednego zasadniczego celu - poszukiwania indywidualnych możliwości na terenie Nowego Świata.

Mapa 10. Stany, na których terenie dominuje lub ma znaczące znaczenie wzorzec moralistyczny, a także kierunki jego rozprzestrzeniania

Legenda:

Kolor zielony - terytoria kolonii założycielskich, na których występował wzorzec moralistyczny

Kolor oliwkowy - terytoria, na które rozprzestrzeniał się wzorzec moralistyczny na przestrzeni lat

Kolor jasnozielony - Terytoria, na które wzorzec moralistyczny miał istotny wpływ, ale nie stanowi wzorca dominującego

Źródło: opracowanie własne.

W przeciwieństwie do purytańskiej północy, postrzegającej zarówno społeczne jak i indywidualistyczne cele w migracji, mieszkańcy stanów środkowych dostrzegali

jedynie prywatne cele w tej wędrówce. Szczególnego znaczenia w tym kontekście nabrał stan Pennsylvania, który stał się wzorem i synonimem głęboko zakorzonego w społeczeństwie pluralizmu i wolności osobistych, służących do osiągnięcia jednostkowych celów. Kwestie religii zostały wycofane na plan dalszy i uznane za ściśle prywatne. Wartym podkreślenia jest fakt, że wykształcająca się kultura polityczna przetrwała w praktycznie niezmiennym kształcie przez cały okres kolonialny. Zauważalne różnice odnaleźć można jedynie w północno - zachodnich częściach stanu Pennsylvania oraz w stanach Maryland i Delaware, gdzie zauważalny jest wpływ wzorca moralistycznego.

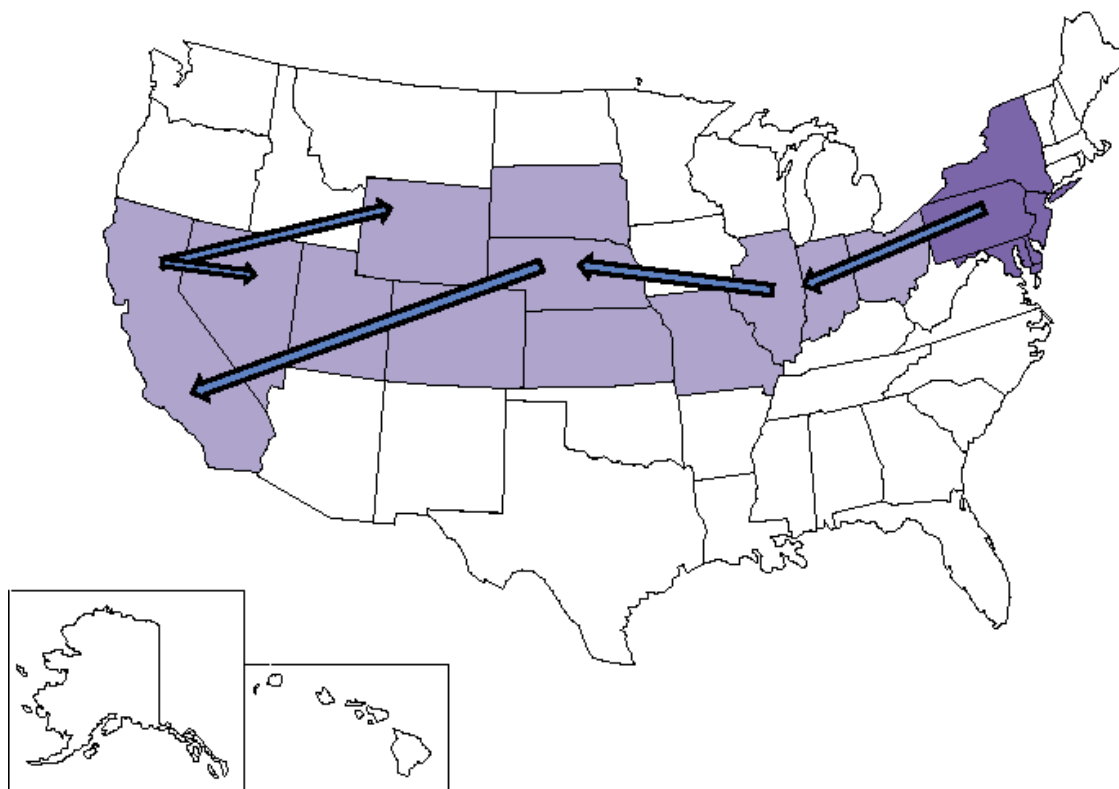
Również ludność zamieszkująca obszar środkowych Stanów Założycielskich migrowała w kierunku zachodnim. Początkowo przez stan Pennsylvania do środkowego Ohio, Indiany, Illinois, a następnie do Missouri. Wzmocnieni przez imigrantów z zachodniej Europy, a w szczególności z krajów niemieckich. Owo „wzmocnienie sił” przyczyniło się do rozwoju jeszcze silniejszych wzorców pluralistycznych w społeczeństwie. Wobec faktu osadnictwa przez reprezentantów innych kultur politycznych (moralistycznej i tradycjonalistycznej), jednak niezdoływających znaczącej przewagi wśród ludności, pluralizm stał się jedyną alternatywą. W związku z powyższym indywidualistyczny wzorzec kulturowy stał się z biegiem czasu dominujący na poziomie stanowym, jednak na poziomie lokalnym zauważyć można wpływy obu konkurencyjnych wzorców zwłaszcza wzdłuż północnej i południowej „granicy”.

W połowie XIX wieku, wraz z przekroczeniem rzeki Mississippi, migracja ludności wzorca indywidualistycznego nabrała rozpędu i skierowała się w kierunku Kalifornii. Związane to było zwłaszcza z okresem „gorączki złota”, która stała się sztandarowym wyzwaniem dla „indywidualistów”.

Fale migracyjne starały się zasiedlić obszar pomiędzy stanem California a rzeką Mississippi. Rejony Nebraska i South Dakoty (od rzeki Missouri na zachód i południe) leżały w kręgu zainteresowania osadników ze stanów Illinois i Missouri. Ludność napływająca, wraz z rozwojem linii kolejowych Union Pacific Railroad, zasiedliła Nebrascę i Wyoming. Stan Nevada został zasiedlony natomiast przez poszukiwaczy złota napływających z Kalifornii.

Mapa 11 przedstawia początkowy zasięg kolonii założycielskich, na których występował indywidualistyczny wzorzec kulturowy oraz kierunki jego rozprzestrzeniania.

Mapa 11. Stany, na których terenie dominuje wzorec indywidualistyczny oraz kierunki jego rozprzestrzeniani

Legenda:

Kolor fioletowy - terytoria kolonii założycielskich, na których występował wzorec indywidualistyczny

Kolor jasnofioletowy - terytoria, na które rozprzestrzeniał się wzorec indywidualistyczny na przestrzeni lat

Źródło: opracowanie własne.

Ludność zamieszkująca stany na południu początkowo wykazywała podobne kierunki rozwoju kulturowego jak mieszkańcy północy, jednak kładąc szczególny nacisk na rozwój indywidualny jednostki. Swoje zainteresowania zwrócono na prowadzenie biznesu lub handlu związanego z produktami rolniczymi. Kolejne lata i dynamiczny, aczkolwiek niestabilny rozwój handlu przyniosły radykalną rewizję tych poglądów. Ludność „południa” zaczęła doszukiwać się swojej szansy na wielkopowierzchniowym rolnictwie bazującym na plantacjach, opartym o system niewolniczej pracy. System ten, stanowił przeniesienie modelu szlachty ziemskiej, czerpiącej zyski z rolnictwa, jaki funkcjonował w Starym Świecie,. Stanowił podstawę do rozwoju amerykańskiego systemu tradycjonalistycznego, w którym wielcy

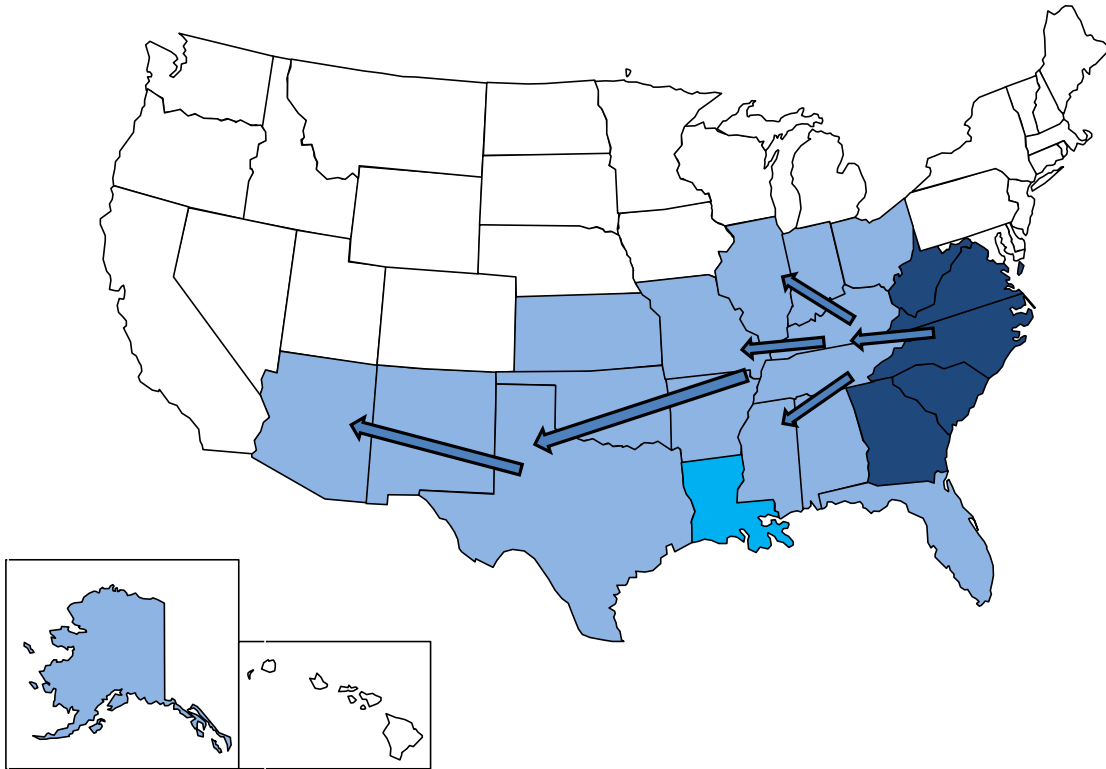
posiadacze ziemscy zaczęli odgrywać coraz większą rolę w życiu politycznym kraju, kraju, w którym większość społeczeństwa stanowili niewolnicy, kompletnie wyłączeni poza nawias społeczny. Przedmiotowy elitaryzm osiągnął swój najwyższy punkt rozwojowy w stanach Virginia i South Carolina, gdzie pokolenie za pokoleniem tworzyło system arystokratyczny. W odróżnieniu od nich, North Carolina i Georgia cechowały się bardziej egalitarnym podejściem. Było to związane przede wszystkim z napływem imigrantów ze Szkocji i Irlandii, których tradycje kulturowe były silnie związane z akcentami moralnymi.

Również ten wzorzec rozprzestrzeniał się w kierunku zachodnim. Ludność pierwotnie zamieszkująca stan Virginia zasiedliła terytorium Kentucky, North Carolina oraz miała ogromny wpływ na zasiedlenie Tennessee. Następnie mieszkańcy tych czterech stanów zasiedlili południowe części Ohio i Illinois, jak również stany Indiana i Missouri. Mieszkańcy South Caroliny i Georgii zasiedlili stan Alabama i Mississippi.

Louisiana jest dość specyficznym przypadkiem, gdyż większość ludności zamieszkującej jej tereny nie jest pochodzenia Anglo - Saskiego, a Francuskiego. Pomimo tego również tutaj występuje bardzo silna tradycjonalistyczna kultura polityczna. Dalej kultura polityczna z „południa” rozprzestrzeniała się na tereny Texasu i Ocklahomy, gdzie została „złagodzona” wpływem kultury indywidualistycznej. Następnie południowo wschodnia część stanu Kansas, New Mexico, Arizona i południe Kalifornii zostało zasiedlone przez ludność wzorca tradycjonalistycznego. W stanach tych zauważalny był jednak duży wpływ wzorców moralistycznego i indywidualistycznego.

Mapa 12 przedstawia początkowy zasięg kolonii założycielskich, na których występował tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy oraz kierunki jego rozprzestrzeniania.

Mapa 12. Stany, na których terenie dominuje wzorzec moralistyczny tradycjonalistyczny oraz kierunki jego rozprzestrzeniania

Legenda:

Kolor granatowy - terytoria kolonii założycielskich, na których występował wzorzec tradycjonalistyczny

Kolor niebieski - terytoria, na które rozprzestrzenił się wzorzec tradycjonalistyczny na przestrzeni lat

Kolor jasnoniebieski - stan Louisiana, który zamieszkiwała ludność pochodzenia francuskiego

Źródło: opracowanie własne.

* * *

Przedstawiona powyżej teoria Daniela J. Elazara, opublikowana w latach '60 XX wieku, wymaga komentarza o kontekście jej użycia. Stworzona przez niego teoria dotyczyła relacji, jakie panują na styku władza stanowa a władza federalna. Elazar uważał, że relacje te mają kluczowe znaczenie w procesie podejmowania decyzji przez władze stanowe oraz postrzegania władzy stanowej i jej działań na szczeblu federalnym. Wyrobiona w ten sposób opinia ma bowiem wpływ na reakcje władzy federalnej na zgłaszane potrzeby i oczekiwania władz stanowych.

Starając się w możliwie prosty sposób przedstawić układ zależności pomiędzy władzą federalną a stanową, o których mówił Elazar, na potrzeby niniejszej pracy skonstruowano schemat podwójnych cykli. Zgodnie z wynikami badaniami zaprezentowanymi przez Elazara w Stanach Zjednoczonych funkcjonują dwa zależne od siebie elementy. Pierwszym elementem jest władza federalna. Jej działania nakierunkowane są dwutorowo. Z jednej strony „zabiega” o poparcie mieszkańców poszczególnych stanów (np. w trakcie kampanii wyborczych na urząd prezydenta, czy do Kongresu). Podkreślić należy, że „zabieganie” nie przyjmuje formy aktywnej, bezpośredniej agitacji za udzieleniem poparcia dla tej czy innej partii, a jedynie przyjmuje formę bierną, np. poprzez spotkania z Prezydentem, który ogłasza wprowadzenie nowej polityki w jakimś zakresie.

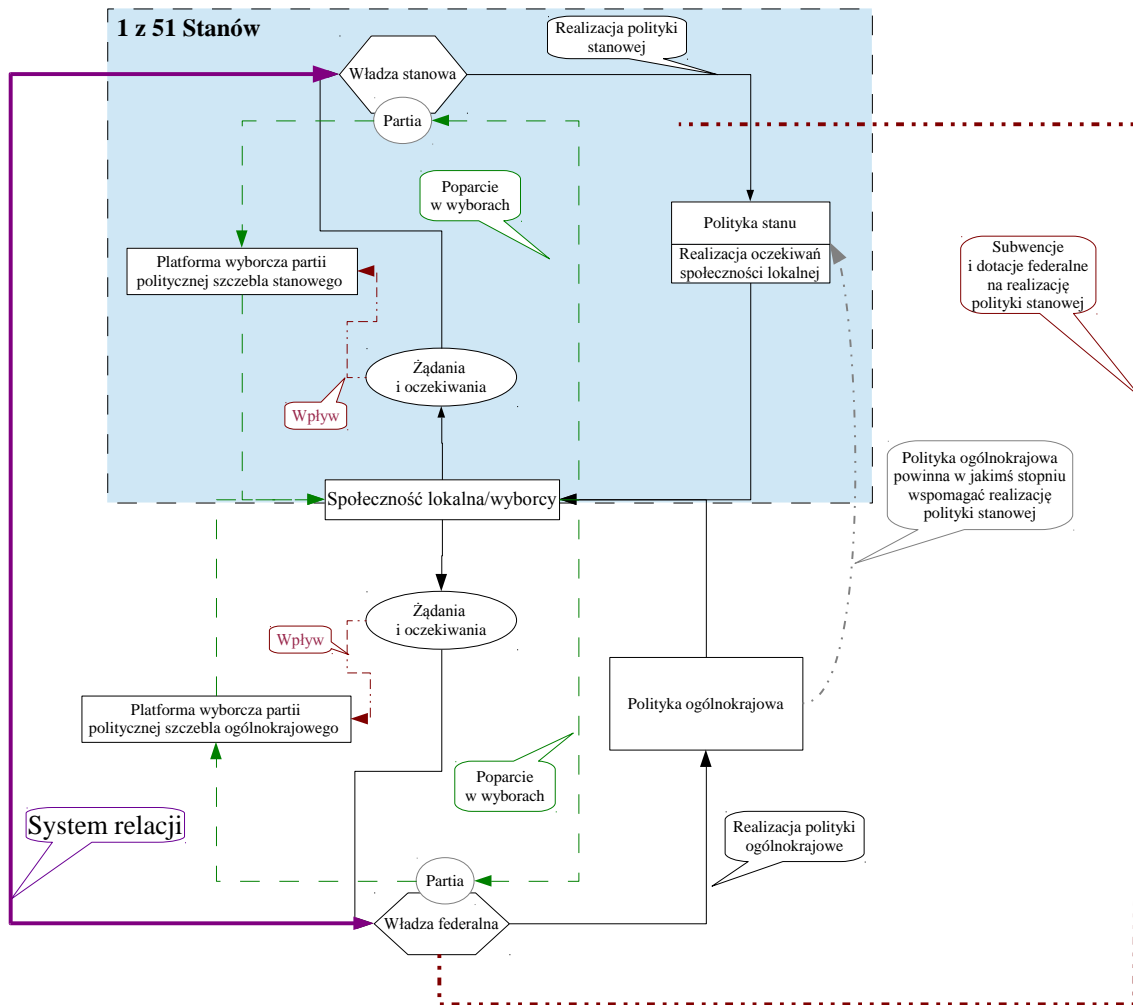
Z drugiej strony władza federalna zmuszona jest do realizacji wyznaczonej polityki ogólnokrajowej. Polityka ta najczęściej jest zdefiniowana w platformie wyborczej zwycięskiej partii politycznej. Stanowi ona jednak efekt ścierania się różnych interesów (lobbystów, grup wpływu, interesów stanowych, itd.) i nie musi sprzyjać realizacji potrzeb, czy oczekiwań lokalnej społeczności (wyborców danego stanu).

Drugim elementem tego systemu jest władza stanowa. Ona również podejmuje działania dwutorowe. Z jednej strony musi realizować politykę lokalną, której nierozzerwalną częścią jest realizacja oczekiwań i potrzeb społeczności lokalnej. Realizacja żądań i oczekiwań społecznych przekłada się bezpośrednio na poparcie udzielane partiom politycznym, a także na wytworzenie nowych żądań i oczekiwań społecznych. Z drugiej strony, władze stanowe świadome są posiadania ograniczonych sił i środków w zakresie realizacji swojej polityki. W związku z powyższym zmuszone są do utrzymywania możliwie najlepszych stosunków i kontaktów z władzą federalną, w celu pozyskania największych środków (np.: subwencji, dotacji federalnych) na realizację polityki lokalnej. Powyższe przedstawia schemat nr 8.

Podkreślenia wymaga również fakt, że nierozzerwalnym elementem mającym wpływ na władzę (zarówno federalną jak i stanową) jest partia polityczna. Pamiętać należy, że w każdym z omawianych przypadków władza pochodzi

z wyborów, przeprowadzanych bezpośrednio (Kongres, Prezydent, Gubernator, legislatura stanowa) lub pośrednio (gabinet Prezydenta)²⁴⁰.

Schemat 8. Schemat podwójnych cykli

Źródło: opracowanie własne.

Na schemacie nr 8 kolorem fioletowym zaznaczono system relacji, jakie panują pomiędzy władzą federalną a stanową. W tym kontekście, wyjaśnienia wymaga ilość przedmiotowych relacji, jaka występuje na terenie całego kraju. Z przeprowadzonych przez siebie badań Elazar wysnuł wniosek, że jest ich pięćdziesiąt jeden. Każdy stan ze względu na swoje historyczne, kulturowe, społeczne i prawne inklinacje wytworzył swój własny specyficzny i niepowtarzalny system wartości, który wpływa na kształt prowadzonej polityki a tym samym na kształt relacji stan –

²⁴⁰ W tym przypadku chodzi o podkreślenie, iż wyborca ma realny wpływ na wybieranego polityka na urząd prezydenta. Mówiąc o pośredniości wyborów, w stosunku do Gabinetu Prezydenta, chodziło o wskazanie, że przeciętny wyborca nie ma żadnego wpływu na to, kto zostanie Sekretarzem jakiego Departamentu.

federacja. Jednakże te same badania doprowadziły Elazara do wniosku, że Dystrykt Federalny (District of Columbia) wytworzył własny system relacji, a w związku z powyższym, powinien być traktowany na równi z innymi stanami.

Pomimo oryginalności każdego pojedynczego systemu relacji, o których mowa była powyżej, Elazar zauważył, że niektóre stany swój system opierają o podobny system wartości. Dzięki tej obserwacji możliwe była pogrupowanie stanów w tzw. wzorce kulturowe. Ponadto alokacja stanów w ramach tego samego wzorca kulturowego na mapie pozwoliła dojść Elazarowi do wniosku, że występują one w grupach w układzie równoleżnikowym. Chociaż wzorce kulturowe wykształciły się na terenie Trzynastu Kolonii Założycielskich, to wzorce te rozprzestrzeniły się w kierunku zachodnim z falami osadników, poszukiwaczy złota i imigrantów.

Ponadto, jak wskazano powyższej, badania Elazara ogniskowały się na okresie kształtowania się państwowości amerykańskiej, a następnie związane były z przyłączeniem się do Unii nowych stanów. W związku z powyższym przyjąć należy, że teoria wzorców kulturowych ma charakter historyczny, tzn. opisuje pewne zjawiska w ujęciu historycznym i nie musi mieć przełożenia na dzień dzisiejszy.

Tabela 18. Cechy charakterystyczne trzech wzorców kulturowych, uwzględniając najważniejsze zagadnienia społeczno - polityczno - ekonomiczne

Koncepcje	Wzorce kulturowe		
	Indywidualistyczny	Moralistyczny	Tradycjonalistyczny
RZĄD			
Postrzeżenie	Postrzegany, jako „marketplace” (rynek); oznacza to konieczność skutecznego reagowania na żądania społeczne	Postrzegany jako „commonwealth” (wspólnota); oznacza to osiągnięcie „tzw. dobrej społeczności” poprzez pozytywną aktywność	Utrzymywanie obecnie funkcjonującego porządku społecznego

Koncepcje	Wzorce kulturowe		
	Indywidualistyczny	Moralistyczny	Tradycjonalistyczny
Pożądana sfera aktywności	Głównie poprzez działania ekonomiczne (wspieranie prywatnej aktywności, dostęp do rynku, preferowany jest rozwój ekonomiczny)	Pożądana jest każda aktywność, która wspierałaby wspólnotę, preferowana jest aktywność organizacji pozarządowych, które wywierałyby pozytywny wpływ społeczny	Taka działalność, która utrzymywałaby tradycjonalistyczne wzory
Kreatywność, nowe programy	Brak inicjatywy bez wyraźnych żądań ze strony opinii publicznej	Inicjatywa podejmowana niezależnie od presji społecznej, jeśli taka inicjatywa uznana została za działającą w interesie społecznym	Inicjatywa podejmowana, jeśli program zakłada korzyści dla rządzącej elity
BIUROKRACJA			
Postrzeżenie	Podejście ambiwalentne (niepożądane z punktu widzenia ograniczenia możliwości faworyzowania i patronatu, pożądane ze względu na zwiększenie efektywności)	Pozytywne (wprowadza oczekiwaną polityczną neutralność)	Negatywne (depersonalizuje rząd)
Preferowany system biurokratyczny	Luźne wdrażanie	Silny system	Żaden (system powinien być kontrolowany przez elity)
POLITYKA			
Założenie wzorcowe			
Sposób postrzegania	Brudna (pozostawiona tym, którzy postanowili się w nią zaangażować)	Zdrowa (odpowiedzialność każdego obywatela)	Zaszczyt (powinny w niej brać udział tylko jednostki, które posiadają odpowiednią legitymację do sprawowania urzędu)
Wzór uczestnictwa			

Koncepcje	Wzorce kulturowe		
	Indywidualistyczny	Moralistyczny	Tradycjonalistyczny
Kto powinien brać udział	Profesjoniści	Wszyscy	Odpowiednie elity
Rola partii politycznych	Działanie podobne do organizacji biznesowych (oszczędność w protekcji, odpowiedzialność)	Środek do osiągania celów uznawanych jako interes społeczny	Środek do rekrutacji osób na stanowiska niezarezerwowane dla rządzących
Spoistość wewnątrzpartyjna	Silna	Podporządkowana celom i problemom	Wysoce spersonalizowana (bazująca na więzach rodzinnych lub społecznych)
Wzór rywalizacji			
Sposób postrzegania	Rywalizacja pomiędzy partiami, brak rywalizacji wokół problemu	Rywalizacja wokół problemu	Rywalizacja pomiędzy dominującymi frakcjami w ramach dominującej partii
Orientacja	Nakierowana na zwycięstwo w rywalizacji o urząd w celu pozyskania wymiernych rzeczowych korzyści	Nakierowana na zwycięstwo w rywalizacji o urząd w celu pozyskania większej możliwości realizacji polityki i programów	Uzależnione jest od wartości aktualnie wyznawanych przez elity

Opracowanie: D. J. Elazar, American Federalism, A View from a States, Thomas Y. Crowell Company, New York 1966, s. 100 - 101.

Reasumując, należy podkreślić niezwykłą złożoność omawianego zagadnienia. Tematyka wzorców kulturowych, zidentyfikowanych i zdefiniowanych przez Daniela J. Elazara, jest głęboko zakorzeniona w wartościach i zachowaniach amerykańskiego społeczeństwa. Podkreślenia wymaga fakt, że na ich kształt wpływ miały zarówno pochodzenie, wyznawane wartości religijne, ale również warunki geograficzne i klimatyczne, z jakimi przyszło borykać się osadnikom na terenie nowego kontynentu i to zarówno na wschodzie w Trzynastu Koloniach Założycielskich, ale również podczas migracji na zachód.

W tabeli 18 przedstawiono podstawowe zbiorcze zestawienie cech charakterystycznych dla poszczególnych wzorców kulturowych.

Przedstawiona i szczegółowo omówiona powyżej teoria trzech wzorców kulturowych zdaje się potwierdzać występowanie zależności pomiędzy wyznawanymi wartościami, a co za tym idzie również przekonaniem politycznymi, a geograficznym ich występowaniem. Co więcej, istnieje uzasadnione podejrzenie, że występowanie powyższych zjawisk jest stabilne i powtarzalne historycznie.

Rozdział IV. Koncepcja alokacji politycznej

Teoria trzech wzorców kulturowych sformułowana przez Daniela J. Elazara jest fundamentem dalszych rozważań prowadzonych w niniejszej pracy. Na terenie USA występują trzy wzorce kulturowe - moralistyczny występujący na północy i zachodzie, indywidualistyczny obejmujący terytoria środkowych stanów aż do Gór Skalistych, a także wzorec tradycjonalistyczny występujący na południu USA. Każdy z wyżej wymienionych wzorców posiada własny system wartości ukształtowany i rozwijający się od momentu powstania pierwszych kolonii na terenie Nowego Świata. Na jego kształt miał wpływ przede wszystkim kierunek migracji ludności w trakcie zasiedlania przez osadników tzw. Dzikiego Zachodu, a także ukształtowanie zasiedlanego terenu.

Wychodząc z teorii wzorców kulturowych Daniela J. Elazara można zadać pytanie, czy istnieje związek pomiędzy przedmiotowymi wzorcami a poparciem udzielanym poszczególnym partiom politycznym funkcjonującym w Stanach Zjednoczonych?

Pomocą w odpowiedzi na powyższe pytania służyć może koncepcja alokacji politycznej, która została sformułowana na potrzeby niniejszej pracy. Jej podstawą jest założenie, że istnieje związek pomiędzy wzorcem kulturowym a poparciem udzielanym partiom politycznym, jakie występują na danym terenie. Innymi słowy, istnieje związek pomiędzy geograficznym występowaniem określonego wzorca kulturowego, a poparciem udzielanym poszczególnym partiom politycznym. W celu weryfikacji powyższego założenia postawiono następujące pytania badawcze:

1. Czy występują jakiegokolwiek relacje pomiędzy wzorcami kulturowymi, zdefiniowanymi przez Daniela J. Elazara, a programami partii politycznych? W tym kontekście analizie poddane zostaną platformy wyborcze Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej. Następnie zostaną one zestawione i porównane z założeniami ideowymi kultur politycznych.
2. Czy występuje korelacja pomiędzy poparciem udzielanym poszczególnym partiom politycznym a geograficzną alokacją wzorców

zachowań politycznych? Analiza obejmie wyniki wyborów prezydenckich, które odbyły się pomiędzy 1912 a 2012 rokiem.

1. Amerykańskie partie polityczne w ujęciu historycznym

Weryfikacja pierwszego pytania badawczego jest niezwykle trudna. Wynika to przede wszystkim ze specyfiki organizacji wewnątrzpartyjnej, o której mowa była w części dotyczącej systemu partyjnego funkcjonującego w USA²⁴¹ oraz z historycznych uwarunkowań, jakie legły u podstaw powstającego i w późniejszych latach kształtującego się systemu partyjnego.

Wartym podkreślenia jest fakt, że kształtujący się system kapitalistyczny na terenie Nowego Świata miał bezpośredni wpływ na to, jakie stosunki będą panować między podmiotami systemu społeczno - politycznego. Można się wręcz pokusić o stwierdzenie, że „w Ameryce Północnej kapitalizm rozwijał się niejako na pustym miejscu, bez walki ze starymi stosunkami społecznymi i bez asymilacji starej arystokracji”²⁴². Dokonując ogólnej analizy przyczyn historycznych powstania systemu partyjnego opartego o dwie partie dominujące, zauważyć można dwa podstawowe elementy:

- partie polityczne w USA wyrosły z różnic poglądów, co do charakteru, funkcji i roli, jaką powinna odgrywać Unia (podział na federalistów i antyfederalistów)²⁴³;
- w toku prac nad Konstytucją z 1787 roku zarysował się silny i wyraźny podział interesów i sił społecznych ówczesnej Ameryki²⁴⁴.

W toku toczącej się rywalizacji na forum obu Kongresów Kontynentalnych²⁴⁵ doszło do wykształcenia się dwóch dominujących organizacji politycznych - Federalistów i Antyfederalistów (zwanym również Demokratycznymi Republikanami). W tabeli 19 przedstawiono analizę porównawczą programów obu obozów politycznych.

---

²⁴¹ Patrz więcej: Rozdział I Wybory Prezydenta Stanów Zjednoczonych na tle innych wyborów federalnych, podrozdział 1. System partyjny, s. 23 – 26.

²⁴² K. Nowak, System partyjny w Stanach Zjednoczonych, Wydawnictwo TNT, Toruń 1970, s. 6.

²⁴³ J. Bryce, American Commonwealth, Wydawnictwo John D. Morris & Company, Philadelphia 1929, s. 246.

²⁴⁴ K. Nowak, op. cit., s. 7.

²⁴⁵ I Kongres Kontynentalny obradował pomiędzy 5 września a 26 października 1774 roku. II Kongres Kontynentalny obradował pomiędzy 10 maja 1775 a 2 marca 1789 roku.

Tabela 19. Analiza porównawcza programów politycznych Federalistów i Antyfederalistów.

Płaszczyzna różnic	Federaliści	Antyfederaliści (Partia Demokratycznych Republikanów)
poparcie grup społecznych	kupcy, bankierzy, przemysłowcy z uprzemysłowionej północno - wschodniej części USA, bogate i wpływowe środowiska	farmerzy, niezamożny element pionierskiego pogranicza, drobna i średnia burżuazja miejska, plantatorzy ²⁴⁶ , liberalni kupcy i przemysłowcy, imigranci z Europy (głównie Irlandczycy i Niemcy), poparcie głównie wśród mieszkańców południa USA
poparcie grup wyznaniowych	baptyści, prezbiterianie, lojaliści	katolicy
poglądy	<ul style="list-style-type: none"> • demokracja czysto reprezentacyjna, nie egalitarystyczna; • zdecydowani wrogowie rewolucji francuskiej; • przeciwnicy ruchu postępowego; • zwolennicy silnej władzy centralnej; • ochrona własności prywatnej; • ustrój kapitalistyczny musi znajdować się pod niepodzielną kontrolą burżuazji; • zwolennicy szerokiej i swobodnej interpretacji Konstytucji; • popierali handel i przemysł, chroniony przez wysokie cła; • opowiadali się za mocną walutą zabezpieczoną odpowiednimi zapasami złota i depozytami w Centralnym Banku Krajowym; • zwolennicy szerokiej wymiany handlowej z krajami europejskimi, zwłaszcza z Anglią; • promocja eksportu • dominacja przemysłu nad rolnictwem 	<ul style="list-style-type: none"> • zwolennicy demokracji bezpośredniej i szerokiej rozbudowy modelu egalitarystycznego; • dążenia do emancypacji niższych warstw społecznych; • zwolennicy konfederacji; • opowiadali się za słabą władzą centralną; • faworyzowali rolnictwo nad przemysł i handel; • opowiadali się za „miękką” walutą²⁴⁷; • przeciwnicy banku centralnego, cłom ochronnym • zwolennicy ścisłej interpretacji konstytucji

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: K. Nowak, System partyjny w Stanach Zjednoczonych, Wydawnictwo TNT, Toruń 1970, s. 11 - 15.

Jak wykazano w tabeli 19 linia podziału politycznego ówczesnego społeczeństwa była bardzo wyraźna. Przejawiała się na wszystkich analizowanych płaszczyznach. Różnice zauważalne były zarówno w strukturze społecznej udzielającej poparcia obozom politycznym, czy wyznawanej religii. W odniesieniu do samych programów politycznych, zauważyć można ich skrajnie przeciwstawny charakter.

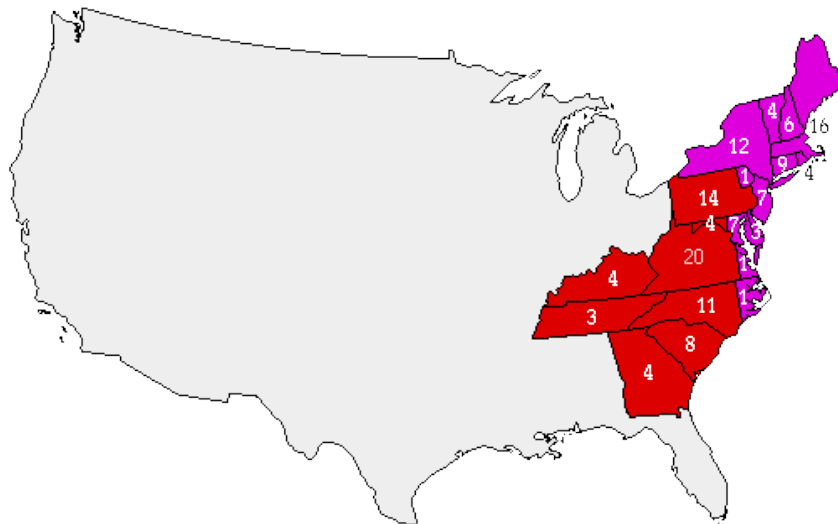
Dokonując analizy wyników wyborów prezydenckich w okresie 1796 – 1824 zauważyć można silnie geograficzny układ poparcia. Obrazując na mapie USA stany, w których wygrali Federaliści i Demokratyczni Republikanie, dojść można do wniosku,

²⁴⁶ Plantatorzy byli zwolennikami Antyfederalistów ze względu na sprzeciw wobec industrialistycznych poglądów Federalistów, nie ze względu na program reform społecznych.

²⁴⁷ Wynikało to przede wszystkim z faktu, iż farmerzy popierający Antyfederalistów częściej byli dłużnikami niż wierzycielami.

że ci pierwsi uzyskiwali głosy stanów położonych na północy i wzdłuż wschodniego wybrzeża, natomiast Antyfederaliści na południu i w stanach położonych bliżej centrum kontynentu. Powyższe obrazują mapy 13, 14 oraz 15.

Mapa 13. Wyniki wyborów prezydenckich z 1796 roku

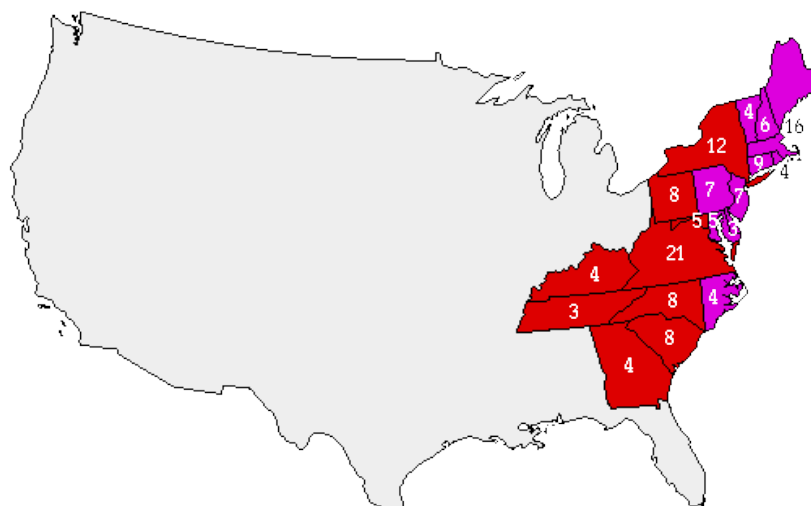
Legenda:

Kolor fioletowy - stan, w których wygrał kandydat Federalistów

Kolor czerwony - stany, w których wygrał kandydat Antyfederalistów

Źródło: 1796 Presidential Electoral Vote Count, <http://uselectionatlas.org/RESULTS/> z dnia 15.06.2013 r.

Mapa 14. Wyniki wyborów prezydenckich z 1800 roku

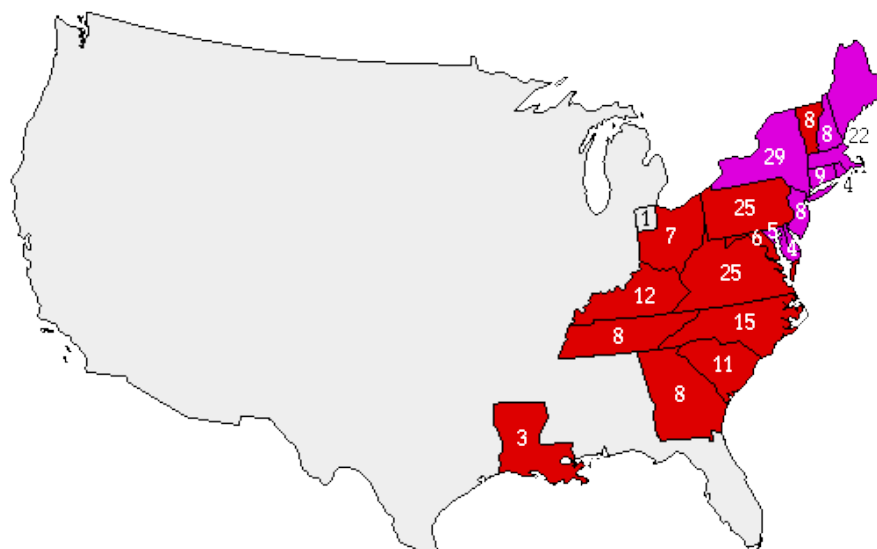
Legenda:

Kolor fioletowy - stan, w których wygrał kandydat Federalistów

Kolor czerwony - stany, w których wygrał kandydat Antyfederalistów

Źródło: 1800 Presidential Electoral Vote Count, <http://uselectionatlas.org/RESULTS/> z dnia 15.06.2013 r.

Mapa 15. Wyniki wyborów prezydenckich z 1812 roku

Legenda:

Kolor fioletowy - stan, w których wygrał kandydat Federalistów

Kolor czerwony - stany, w których wygrał kandydat Antyfederalistów

Źródło: 1812 Presidential Electoral Vote Count, <http://uselectionatlas.org/RESULTS/> z dnia 15.06.2013 r.

W okresie prezydentury Jamesa Monro (1817 - 1825) doszło do całkowitego zaniku działalności prowadzonej przez Federalistów. Stracili oni poparcie znacznej części grup społecznych. W związku z powyższym przez pewien okres na terenie USA funkcjonowała tylko jedna partia polityczna - Partia Demokratycznych Republikanów. Potwierdzeniem tego mogą być wybory prezydenckie przeprowadzone w 1824 roku. Do rywalizacji wyborczej stanęło sześciu kandydatów²⁴⁸, a kolejnych pięciu zadeklarowało swój udział w wyborach²⁴⁹. Ostatecznie do rywalizacji o fotel Prezydenta stanęło zaledwie czterech kandydatów: J. Q. Adams, H. Clay, A. Jackson i W. H. Crawford. Wszyscy oni reprezentowali Partię Demokratycznych Republikanów.

Partia ta w 1828 roku formalnie przekształca się w organizację o charakterze masowym, a za czasów prezydentury Andrew Jacksona (1829 - 1837) zmienia swoją nazwę na Partię Demokratyczną²⁵⁰. Warty podkreślenia zdaje się również fakt, że w okresie urzędowania prezydenta Jacksona dochodzi do wykształcenia się

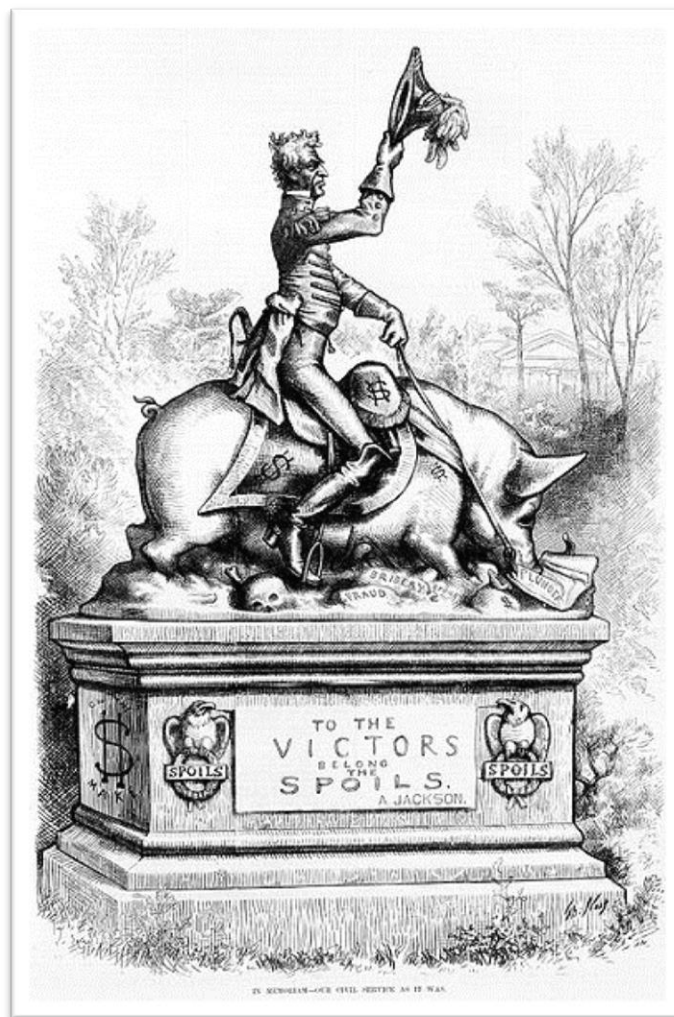
²⁴⁸ John Q. Adams (Massachusetts), Henry Clay (Kentucky), Andrew Jackson (Tennessee), William H. Crawford (Georgia), John C. Calhoun (South Carolina), Smith Thompson (New York).

²⁴⁹ Langdon Cheves (South Carolina), DeWitt Clinton (New York), Nathaniel Macon (North Carolina), John Marshall (Virginia), John Randolph (Virginia).

²⁵⁰ H. V. Jaffa, The nature and origin of the American party system, w: Political parties USA, red. R. A. Goldwin, S. K. Bailey, Wydawnictwo Randy McNally, Chicago 1964, s. 65-66.

tw. systemu „łupów politycznych”²⁵¹. System ten w znaczący sposób wzmacniał organizację partyjną i nadał nowy wymiar rywalizacji partyjnej i politycznej w następnych latach. System „łupów politycznych” powiązany z bezpośrednim i stałym kontaktem z masami wyborców, stał się, i nadal pozostaje, jednym ze znaków rozpoznawczych Partii Demokratycznej²⁵².

Rycina 2. Karykatura polityczna przedstawiająca pomnik prezydenta Andrew Jacksona, jadącego na świni, która dokonuje „grabieży”. Po bokach widać dokumenty zatytułowane „przekupstwo”, „oszustwo”, „łup”. Karykatura pojawiła się w czasopiśmie „Harpers Weekly, A Journal of Civilization” w Nowym Yorku 28 kwietnia 1877 r.

Źródło: In memorium-our civil service as it was, http://en.wikipedia.org/wiki/File:In_memorium--our_civil_service_as_it_was.JPG z dnia 28.05.2013 r.

²⁵¹ Patrz więcej, przypis 38.

²⁵² Przykładem tego może być kampania wyborcza Barack'a Obamy z 2008 i 2012 roku. Czytaj więcej: Obama Campaign: We've Contacted One Out Of Every 2.5 People In The Country, http://www.huffingtonpost.com/2012/11/03/obama-voter-contact_n_2069289.html z dnia 15.06.2013 r.

W okresie 1825 - 1837 Partia Demokratyczna zyskała poparcie wśród drobnych farmerów z Zachodu i Południa, rzemieślników, właścicieli małych zakładów pracy, drobnych kupców, robotników zamieszkujących rozwijające się miasta przemysłowe wschodniego wybrzeża. Demokraci zyskują również poparcie wśród biednego i słabo wykształconego elektoratu, a także wśród właścicieli niewolników (zazwyczaj posiadający małą ich liczbę np. z terenów Virginia, North Carolina, Arkansas czy Missouri) oraz wśród imigrantów przybyłych z Europy, głównie wśród Szkotów i Irlandczyków.

W omawianym kontekście, ważnym wydaje się również znaczenie przywództwa politycznego Jacksona oraz piętna, jakie wywarł on na programie partii i realizowanej przez nią polityki. Do końca drugiej kadencji Jacksona (1837) Partia Demokratyczna głosiła hasła szerokich reform społecznych, ekonomicznych i politycznych, przeciwstawiała się wyzyskowi kapitalistów z Północy, głosiła hasła związane z obroną pozycji i znaczenia praw stanowych i niezastępowania ich prawodawstwem federalnym.

Partia Demokratyczna była również zwolennikiem pewnych reform w zakresie niewolnictwa²⁵³. Reformy te stanowiły jednak temat drugorzędny i nie wywoływały zbyt wielu kontrowersji społecznych. Demokraci wzywali do prowadzenia walki z przemysłowcami, bankierami i konserwatywnie nastawionymi farmerami z Południa. Opowiadali się za zwierzchnictwem ludu i za zagwarantowaniem demokratycznych praw obywatelom.

Koniec drugiej kadencji Jacksona skutkowało załamaniem się głoszonego programu partii. Jak pisze Kazimierz Nowak w swojej książce pod tytułem „System Partyjny w Stanach Zjednoczonych”, „z chwilą odejścia Jacksona z Białego Domu, Partia Demokratyczna coraz bardziej odchodziła od swoich pierwotnych założeń i stała się kombinacją interesów plantatorów południowych, właścicieli niewolników, najokrutniejszych wyzyskiwaczy owego okresu i tej części przemysłowców i finansistów, która nie była zainteresowana w cłach protekcyjnych (...). Zwalczała wszelkie przejawy myśli postępowej i radykalne ruchy społeczne. Partia Demokratyczna stała się obrońcą zasad, z którymi walczył Jackson”²⁵⁴.

---

²⁵³ Demokraci godzili się na tworzenie prawnych regulacji w zakresie niewolników i niewolnictwa np. poprzez tzw. slave codes, czy uchwalonej w 1808 roku ustawy zakazującej importu nowych niewolników.

²⁵⁴ K. Nowak, op. cit., s. 18 - 19.

W 1832 roku powstała Partia Whigów, początkowo zwana Partią Narodowych Republikanów. Jej charakter oraz zasady funkcjonowania do złudzenia przypominały działania i inicjatywy podejmowane przez Federalistów. Jej zwolennikami byli przeciwnicy polityki Jacksona. Stanowiła ona niestabilny konglomerat poglądów i luźno ze sobą związanych członków. Wśród zwolenników tej partii odnaleźć można między innymi przemysłowców ze Wschodu, zwolenników ceł ochronnych, bankierów, kupców, plantatorów z Południa, właścicieli niewolników, intelektualistów, urzędników, duchownych, przedstawicieli wolnych zawodów czy rzemieślników. Whigów wspierali byli Federaliści, konserwatywni Demokraci oraz członkowie prawicowych i skrajnie prawicowych partii politycznych (np. byli członkowie Partii Antymasońskiej).

Kluczowym problemem Partii Whigów był program polityczny. Ze względu na mozaikę środowisk wspierających ten ruch polityczny, niemożliwym stało się stworzenie jasno zdefiniowanego programu. W swoich poglądach głosili oni hasła wolnego handlu, mocnej waluty, byli zwolennikami rozwoju przemysłu, nie doceniając znaczenia rolnictwa. Byli również zdecydowanymi zwolennikami imigracji, w szczególności w zakresie pozyskiwania taniej siły roboczej do fabryk.

Pomimo braku programu politycznego i społecznego oraz w związku z faktem, że partię tę wspierała głównie burżuazyjna wpływowa część społeczeństwa, partii udało się dwukrotnie obsadzić urząd prezydenta (William H. Harrison i Zachary Taylor). Podkreślić jednak należy, że pomimo początkowych sukcesów politycznych, Partia Whigów szybko straciła na znaczeniu. Rosnące rozczarowanie jej działalnością oraz tarcia wewnątrzpartyjne doprowadziły do jej rozpadu około 1856 roku. Byli już zwolennicy Whigów z biegiem czasu zasilili szeregi Partii Republikańskiej²⁵⁵.

Ostatnim kluczowym elementem przedstawianego krótkiego rodowodu historycznego Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej jest okres po 1856 roku.

Przyczyną powstania Partii Republikańskiej, była ustawa Kansas – Nebraska Act²⁵⁶, która uchylała działanie Kompromisu Missouri z 1820 roku²⁵⁷. W lutym 1854 roku w Ripon (Wisconsin) doszło do spotkania grupy Whigów

---

²⁵⁵ Ibidem, s. 20.

²⁵⁶ Kansas - Nebraska Act - ustawa uchwalona w 1864 roku, na kilka dni po uchwaleniu aktu o przyjęciu przedmiotowych terytoriów do Unii. Ustawa ta pozwalała zdecydować mieszkańcom tych stanów czy chcą, aby na ich terenie funkcjonowało niewolnictwo, czy są temu przeciwni. Powyższy zapis de facto uchylał postanowienie Kompromisu z Missouri z 1820 roku.

²⁵⁷ Kompromis z Missouri - ustawa uchwalona w 1820 roku, na mocy której na północ od 36°30' N niewolnictwo na zawsze będzie zakazane. Zgodnie z postanowieniami ustawy Kansas - Nebraska, mieszkańcy stanu Kansas mieli prawo do samodecydowania o tym, czy chcą niewolnictwa na terenie swojego stanu. Kością niezgody stanowiło położenie geograficzne tego stanu, ponieważ ok. 20% jego terytorium znajdowało się na południe od wskazanej powyżej linii.

i Demokratów, którzy podjęli decyzję, że w razie uchwalenia przez Kongres ustawy Kansas - Nebraska utworzą nową partię²⁵⁸.

Na mocy wcześniej uzgodnionych decyzji w 1856 roku w Pittsburgu powstaje Partia Republikańska (zwana również Grand Old Party [GOP] - Święta Stara Partia). W zaskakująco szybkim tempie zyskuje ona duże poparcie społeczne. W tym miejscu wartym podkreślenia jest fakt, że władza zdobyta przez Republikanów w latach '60 XIX wieku będzie przez nich sprawowana, z czterema krótkimi przerwami²⁵⁹ aż do 1932 roku.

Program Partii Republikańskiej był zlepkiem różnych idei, jednak w odróżnieniu od Partii Whigów, jej przywódcy potrafili pogodzić ze sobą różne interesy. Na uwagę zasługuje fakt, że w początkowym okresie swojego istnienia GOP była uznawana za dużo bardziej postępową partię, aniżeli jej polityczna konkurencja. Jej najjaskrawszym przejawem będzie okres wojny secesyjnej (1861 - 1865), kiedy szeregi Demokratów zasiłała liczna rzesza konserwatywnych zwolenników, zaś program Republikanów stał się synonimem sił postępowych.

2. Demokraci vs. Republikanie

Zdefiniowanie różnic pomiędzy obydwooma partiami, jakie dominują w dniu dzisiejszym na amerykańskiej scenie politycznej, jest niezwykle trudne. W przeciwieństwie do systemów partyjnych funkcjonujących w Europie, gdzie program partii skupia się wokół jakiejś przyjętej doktryny czy ideologii, w USA program partyjny przyjmuje postać wspomnianej już wcześniej platformy wyborczej. Jak pisze w swojej książce Kazimierz Nowak, platformy wyborcze stanowią mętne, nieostre dla przeciętnego wyborcy, płynne sformułowania, w których trudno jest odnaleźć zasadnicze różnice między jedną a drugą partią²⁶⁰.

O ile początkowo różnice pomiędzy Demokratami a Republikanami były widoczne (np. dotyczyły zakresu uprawnień władzy centralnej, wysokości taryf celnych, kwestii niewolnictwa, polityki liberalizmu czy izolacjonizmu,

---

²⁵⁸ W. S. Myers, *The Republican party. A history*, The Century Co., New York 1928, s. 17.

²⁵⁹ Chodzi o kadencje prezydentów Andrew Johnsona (1865 - 1869), Stephenha G. Clevelanda (1885 - 1889 i 1893 - 1897) oraz Thomasa W. Wilsona (1913 - 1921).

²⁶⁰ K. Nowak, *op. cit.*, s. 46.

konserwatywności czy polityki postępowej), o tyle od końca XIX wieku zaobserwować można postępujący proces zacierania się praktycznie wszelkie różnice między partiami.

Obie partie mają podobny program gospodarczy, obie przeciwstawiają się i zwalczają (różnymi metodami) systemy socjalistyczne, komunistyczne, rządy autorytarne i dyktatury, obie partie dążą do ustanowienia i utrzymania dominującej pozycji USA na arenie międzynarodowej (określanej mianem Pax Americana²⁶¹). Ma to swój najgłębszy wyraz w stosunkach międzynarodowych po II wojnie światowej.

Z drugiej jednak strony występują również pewne różnice między tymi partiami. W początkach drugiej połowy XIX wieku partia Demokratyczna uchodziła za partię konserwatywną. Dziś postrzeganie tych partii jest zgoła odwrotnie²⁶².

Zauważyć jednak należy, że podział na konserwatywnych Republikanów i liberalnych Demokratów jest podziałem czysto umownym. Wewnątrz każdej partii występują co najmniej dwa skrzydła (frakcje), które walczą ze sobą o wpływy, a co za tym idzie, również o kreowaną politykę państwa. Znaczący amerykański system partyjny – Valdimer O. Key jr. - twierdził, że konflikt wewnątrz partyjny jest czymś normalnym i występującym od zawsze w amerykańskim systemie partyjnym²⁶³. Przykład może tu stanowić Grand Old Party.

Przez ponad dwadzieścia lat (lata '20 i '30 XX wieku) zaciętą walkę toczyły ze sobą skrzydło liberalne (reprezentowane głównie przez finansistów z Wall Street i Californii) oraz konserwatyści (reprezentowani przez tzw. grupy chicagowską i clevelandzką). Ta pierwsza frakcja popierała politykę internacjonalistyczną. Było to związane między innymi z ich wielomiliardowymi inwestycjami w innych krajach. Domagali się oni większych subwencji państwowych, polityki ekspansyjnej, wręcz o charakterze neokolonialnym.

W opozycji stało skrzydło konserwatywne, które domagało się zdecydowanej walki z wewnętrznym zagrożeniem ze strony ruchów robotniczych i organizacji reformatorskich na terenie USA. Wybuch II wojny światowej (atak Japońskiej Cesarskiej Marynarki Wojennej na Pearl Harbor w dniu 7 grudnia 1941 roku) ostatecznie zakończył spór o kształt polityki międzynarodowej na forum Partii Republikańskiej.

---

²⁶¹ Pax Americana - koncepcja powstała po II wojnie światowej, zakładająca utrzymanie relatywnego pokoju na świecie w oparciu o dominującą pozycję USA na płaszczyźnie ekonomicznej i militarnej.

²⁶² A. Ranney, W. Kendall, Democracy and the American party system, Hartcourt Brace & Co. New York 1956, s. 287.

²⁶³ V. O. Key jr., Politics, Parties and Pressure Grups, Crowell, New York 1952, s. 254.

Konflikty światopoglądowe, których jeden z przykładów podano powyżej, toczyły i toczą się do dnia dzisiejszego, z różnym nasileniem. Są to jednak spory o charakterze wewnątrzpartyjnym. Zauważyć tutaj należy, że okres po II wojnie światowej cechuje się znaczącą stabilizacją amerykańskiej sceny politycznej. Petryfikacja, o której mowa powyżej, oznaczać może, że doszło już do ostatecznego ukształtowania się systemu partyjnego, a także w pełni wykształcił się system wartości charakterystyczny dla obu partii. Tym samym ciężar sporu przeniósł się z płaszczyzny międzypartyjnej na wewnątrzpartyjną.

Dokonując analizy porównawczej obu partii, najlepiej oprzeć się o aktualną platformę wyborczą, dostępną na stronach internetowych obu partii. Tabela 20 przedstawia porównanie „programów wyborczych” Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej. Zaznaczyć jednak należy, że w poszczególnych stanach zakres, szczegółowość lub przyjęty sposób realizacji założeń programowych, może różnić się od siebie. W niniejszym opracowaniu przyjęto dwadzieścia jeden najważniejszych obszarów wskazujących podobieństwa i różnice pomiędzy dwoma dominującymi partiami. Analizie poddane zostały platformy wyborcze od 2000 do 2012 roku.

Tabela 20. Platformy wyborcze Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w latach 2000 - 2012

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
ABORCJA	<ul style="list-style-type: none"> • zdecydowane i jednoznaczne poparcie rozwiązań przyjętych w wyroku Sądu Najwyższego w sprawie Roe v. Wade¹; • wspieranie badań nad komórkami macierzystymi; • kontynuacja badań w zakresie embrioniki i embrionicznych komórek macierzystych; • wspieranie prawa wyboru kobiet w zakresie aborcji, niezależnie od możliwości finansowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie poprawki chroniącej ludzkie życie, sprzeciw wobec finansowaniu aborcji; • promowanie adopcji i abstynencji; • uchwalenie poprawki do konstytucji chroniącej życie ludzkie (Human Life Amendment); • konstytucyjny zakaz przeprowadzania aborcji; • wspieranie alternatywnych rozwiązań, takich jak adopcje;
BUDŻET I EKONOMIA	<ul style="list-style-type: none"> • budowa stabilnej i zrównoważonej gospodarki opartej o klasę średnią; • przywrócenie dyscypliny budżetowej funkcjonującej w latach '90 XX wieku; • obniżenie deficytu państwa o 50% w ciągu najbliższych czterech lat; • wyjście ze stagnacji gospodarczej ostatnich lat; • Demokraci muszą nadal prowadzić Amerykanów do dobrobytu; • Republikanie tworzą długi, demokracji nadwyżki; • Likwidacja długu publicznego do końca 2012 roku; • Polityka ekonomiczna powinna zachęcać do zakupu i posiadania domów i mieszkań; 	<ul style="list-style-type: none"> • inflacja jest ukrytym regresywnym podatkiem; • audyt Banku Rezerw Federalnych, większa przejrzystość systemu; • wprowadzenie poprawki równoważącej budżet (Balanced Budget Amendment); • zmniejszenie znaczenie FHA²;

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
PRAWA OBYWATELSKIE	<ul style="list-style-type: none"> • aktywizacja osób niepełnosprawnych, uruchomienie dla nich 100 000 miejsc pracy w administracji federalnej; • równe traktowanie w świetle prawa małżeństw homoseksualnych; • zwalczanie rasowego i religijnego kształtowania społeczeństwa; • utrzymanie instytucji małżeństwa na poziomie prawa stanowego, brak federalnych zakazów dla małżeństw homoseksualnych; • wzmocnienie niektórych i liberalizacja innych zapisów Patriot Act³; • wzmocnienie działań zmierzających do zadośćuczynienia i przeciwdziałania dyskryminacji; • zaostrożenie prawa zwalczającego przestępstwa na tle dyskryminacyjnym; • zwalczanie dyskryminacji, promowanie równości zatrudnienia i działanie na rzecz uchwalenia ERA⁴; 	<ul style="list-style-type: none"> • konstytucyjne zdefiniowanie małżeństwa, jako związku kobiety i mężczyzny; • wykorzystanie Patriot Act jako środka do ścigania terroryzmu; • homoseksualizm jest sprzeczny z założeniami służby wojskowej; • wspieranie awansowania kobiet w wojsku; • stany nie powinny uznawać małżeństw homoseksualnych zawartych w innych stanach; • wprowadzenie konstytucyjnej poprawki zakazującej małżeństw homoseksualnych; • silne wsparcie dla „tradycyjnie” definiowanego małżeństwa;
PRZEDSIĘBIORSTWA I KORPORACJE	<ul style="list-style-type: none"> • przemysł samochodowy powinien spłacić swoje zadłużenie i podążać w kierunku odbudowy zaufania społecznego; • transparentność rachunkowości przedsiębiorstw i korporacji; • koniec znanego obecnie korporacyjnego dobrostanu; • ulgi podatkowe i wsparcie małych przedsiębiorstw; 	<ul style="list-style-type: none"> • najwyższy na świecie podatek od działalności korporacyjnej upośledza tworzenie nowych miejsc pracy;
BROŃ PALNA	<ul style="list-style-type: none"> • prawo do posiadania broni podlega rozsądnej regulacji; • wzmocnienie kontroli nad bronią spowoduje zmniejszenie przemocy; 	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie prawa do zakupu i posiadania broni bez rejestracji; • otwarcie większej ilości terenów dla myśliwych; • likwidacja konieczności licencjonowania w celu posiadania broni; • ochrona prawa do noszenia broni;
PRZESTĘPSTWA	<ul style="list-style-type: none"> • kara śmierci nie może być arbitralnie stosowana; • ostateczne rozprawienie się z gangami i zorganizowaną przestępczością; • walka z przestępczością poprzez prewencję i patrole obywatelskie; • zaostrożenie kar, w tym poprzez stosowanie kary śmierci; • stosowane badań DNA i tzw. badań post - conviction (badania upewnijające) w sprawach, w których grozi kara śmierci; 	<ul style="list-style-type: none"> • przestępstwa popełnione „za kratkami” nie szkodzą społeczeństwu; • wspieranie kary śmierci; • najlepszym sposobem na zwalczanie przestępczości jest skuteczniejsze i surowsze egzekwowanie obecnie istniejących praw; • zwiększenie praw ofiar i surowsze kary za niektóre typy przestępstw; • kara śmierci jest skutecznym środkiem odstraszającym;
ENERGETYKA I PALIWA	<ul style="list-style-type: none"> • zachowanie ANWR⁷, jednak poszukiwać nowych złóż ropy naftowej bardziej odpowiedzialnie; • konsumpcja miliardowych zysków pochodzących z wydobywania ropy i gazu na rzecz programów badawczo - rozwojowych alternatywnych źródeł energii; • rozwój odnawialnych źródeł energii oraz oszczędnych i wydajnych pojazdów; • inwestycje w technologie i transport przyjazny środowisku; 	<ul style="list-style-type: none"> • otwarcie ANWR i OCS⁸ na eksploatację złóż gazu i ropy naftowej; • „NIE” dla protokołu z Kioto, brak obowiązkowej kontroli emisji gazów węgłowych (cieplarnianych); • Zachęty podatkowe dla producentów energii;

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
NARKOTYKI	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie różnic w zasądzanych karach za posiadanie, produkcję i handel narkotykami ze względów rasowych; • dołączenie do rządów państw Ameryki Środkowej zwalczających handel narkotykami (narco - traffic); • ściganie i karanie osób wwożących narkotyki na teren USA; • program „Narkotyki w więzieniu: idź na odwyk, żeby wyjść na wolność” (Drugs in prison: get clean to get out”); • minimalizacja popytu na narkotyki poprzez surowszą egzekucję prawa oraz leczenie odwykowe; • walka z narko - biznesem poprzez zwalczanie marazmu gospodarczego, który go napędza; 	<ul style="list-style-type: none"> • kara pozbawienia wolności oraz testy antynarkotykowe w szkołach, jako sposób zniechęcania do zażywania narkotyków; • prezydent Clinton wspierał wojnę z narkotykami, szkoła wolna od narkotyków; • agresywna walka i karanie baronów narkotykowych (łącznie ze stosowaniem kary śmierci);
EDUKACJA	<ul style="list-style-type: none"> • wzmocnienie i rozwój szkolnictwa publicznego, • dwukrotne zwiększenie programu Pell Grants⁵ i rozwój ulg podatkowych w tym zakresie; • stworzenie możliwości odliczania czesnego za studia od podatku; • standaryzacja testów w szkołach środkiem do rozwoju nauki a nie zwiększanie biurokratycznych procedur; • wspieranie kształcenia ustawicznego i szkolnictwa na odległość; • edukacja jest najważniejszym priorytetem dla Demokratów; • zmniejszenie liczebności klas, modernizacja budynków, zatrudnianie nowych nauczycieli; • osiągalność finansowa jest największą zaletą szkolnictwa publicznego, • tworzenie nowych programów podatkowych wspierających możliwości kształcenia ustawicznego; 	<ul style="list-style-type: none"> • przestawienie szkolnictwa na naukę w community college⁶ lub uczelniach technicznych (uniwersytet techniczny lub politechnika); • likwidacja federalnych kredytów na naukę; wsparcie prywatnego systemu kredytowego; • promowanie systemu wyboru szkoły „marzeń” lub samokształcenia w domu; • wspieranie dobrowolnych inicjatyw studentów (uczniów) chcących praktykować religię w szkołach; • ograniczenie roli rządu federalnego w systemie edukacyjnym; • zwiększenie dostępu do szkolnictwa wyższego poprzez promowanie kont oszczędnościowych; • osiągnięcia indywidualne studenta, jako podstawa do dalszej edukacji wyższej;
ŚRODOWISKO	<ul style="list-style-type: none"> • przywracanie dzikich terenów dla przyszłych pokoleń; • „Honorowe polowania i wędkowanie” oraz zwiększenie ilościowe obszarów chronionych; • odrzucenie retoryki zdrowa gospodarka przeciwko zdrowe środowisko; • wspieranie ekologicznego transportu (np. kolej); • nie trzeba dokonywać wyboru ekonomia lub środowisko; 	<ul style="list-style-type: none"> • własność prywatna; jako klucz do ochrony środowiska naturalnego; • Cap & Trade⁹ jest najskuteczniejsza metoda ograniczania zanieczyszczenia środowiska; • zachęcanie i promowanie rynkowego rozwiązywania problemów środowiska naturalnego.
RODZINA I DZIECI	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie paternalistycznych modeli rodzin niepełnych, nie tylko matriarchalnych; • rodzina jest najważniejszą grupą w amerykańskim życiu społecznym; • poprawa opieki nad dziećmi bez rodziców i rozwój programów wyprawek; 	<ul style="list-style-type: none"> • rodzina jest podstawą naszego społeczeństwa; • wspieranie abstynencji i paternalistycznego modelu rodziny; • zmniejszenie liczby rodzinnych domów dziecka i zachęcanie do adopcji dzieci;

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
WOLNY RYNEK	<ul style="list-style-type: none"> • do 2015 dwukrotne zwiększenie eksportu USA poprzez umowy handlowe; • znoszenie barier przeciwko wolnemu, uczciwemu i zrównoważonemu handlowi; • rewizja umów handlowych (np. Chiny a łamanie praw człowieka); 	<ul style="list-style-type: none"> • przywrócenie prezydenckiej władzy w zakresie promocji handlu; • wprowadzenie ceł wyrównawczych na produkty chińskie w zakresie własności intelektualnej; • USA powinny zdominować handel międzynarodowy; • promocja wolnego handlu w Ameryce poprzez ustanawianie nowych standardów;
REFORMY RZĄDU	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie wpływu lobbystów; nie dotyczy obywateli USA; • gruntowna reforma finansów państwa, przywrócenie zaufania publicznego; • zapewnienie dostępności; zewnętrzna, niezależna kontrola; gwarancje liczenia każdego głosu; • wsparcie ustawy McCain - Feingold (dotyczy reformy finansowania kampanii wyborczej); 	<ul style="list-style-type: none"> • zachowanie Kolegium Elektorskiego, likwidacja powszechnego głosowania; • odrzucenie ustawy McCain - Feingold, brak limitów finansowych w kampaniach wyborczych • wymagalność dowodów osobistych ze zdjęciem w celu likwidacji fałszerstw wyborczych • przywrócenie poprzedniego statusu Dystryktowi Federalnemu (odebranie prawa do głosowania); • redukcja nieefektywnego rządu, nagradzanie za sukcesy; • reformy zmierzające do zachęcania do uczestnictwa w życiu politycznym; • rząd federalny nie powinien mieszać się do praw stanowych; • powstrzymanie „sędziów aktywistów” przeciwstawiających się Przysiędze¹⁰ i Dekalogowi;
OPIEKA ZDROWOTNA	<ul style="list-style-type: none"> • nie dla arbitralnego zrywania umów ubezpieczeniowych; • zapewnienie taniego dostępu do opieki zdrowotnej; • reforma zdrowotna Busha służy firmą a nie obywatelom; • zwiększenie zasięgu opieki zdrowotnej przy jednoczesnym cięciu kosztów; • każdy Amerykanin powinien mieć możliwość ubezpieczyć się; 	<ul style="list-style-type: none"> • uchylenie ustawy dotyczącej federalnej opieki zdrowotnej (tzw. Obama Care); • polityka ABC dla AIDS: abstynencja, wiara, zmiana zachowania (Abstinence, Be faithfull, Change behavior); • Etyczne badania - „TAK”, „NIE” dla klonowania i embriologii i badań na zarodkach; • „NIE” dla eutanazji; • Rządowy program ubezpieczeń zdrowotnych jest nieefektywny; • Reforma obecnego systemu opieki zdrowotnej da seniorom prawo wyboru i większą elastyczność systemu; • Przekazanie jednostce narzędzi, które dadzą jej możliwość zarządzania jej potrzebami zdrowotnymi; • umożliwienie indywidualizacji ubezpieczeń, wspieranie centrów opieki zdrowotnej; • prawnicy nie powinni być zakładnikami lekarzy;
ZASADY I WARTOŚCI	<ul style="list-style-type: none"> • „Bóg” usunięty z platformy wyborczej Demokratów; • jest jeszcze wiele do zrobienia; skończmy co zaczęliśmy; • nowa wizja Ameryki: silna wewnętrznie, szanowania za granicą; 	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie inicjatyw wyznaniowych w szkołach publicznych (możliwość praktyki religijnej); • południe dla Białych i Ewangelików; • widzieliśmy ducha i odwagę Ameryki po zamachach z 11 Września; • Bush będzie nominował jedynie konserwatywnych sędziów; • wyraźny amerykański internacjonalizm, jako polityka USA w XXI wieku

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
POLITYKA ZAGRANICZNA	<ul style="list-style-type: none"> • przywództwo USA w ramach ONZ, polityka szacunek pomimo różnic; • wspieranie Tajwanu, przy jednoczesnym utrzymywaniu dobrych stosunków z Chinami; • poprawa stosunków z Japonią, Koreą Pd., Pakistanem i Indiami; • Bush prowadził politykę prowokacji zamiast przekonywać; • Program Wspólnota Ameryk, jako polityka USA wobec Ameryki Łacińskiej; • Rosja: broń nuklearna, prawa człowieka, demokracja; • dalsza praca nad niwelacją różnic pomiędzy najbogatszymi a najbiedniejszymi państwami; 	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie powstańczych władz syryjskich (Syryjskiej Koalicji Narodowej na rzecz Opozycji i Sił Rewolucyjnych) i niepodległego Libanu; • reżim Castro na Kubie wspiera działania terrorystyczne; • narody wspierające terroryzm są tak samo winne jak terroryści; • światowa koalicja anty terrorystyczna złamała siatkę Al - Kaidy; • rząd Pakistanu współpracuje z rządem USA w walce z terroryzmem; • Arabia Saudyjska przystąpiła do walki z terroryzmem; • Irak staje się przykładem demokratycznych reform w świecie islamu; • iracki rząd zyskał szerokie poparcie międzynarodowe; • prowadzenie kompleksowej strategii przeciwko rozprzestrzenianiu się broni masowego rażenia; • nowe strategie dla wspierania biednych krajów; • zwrócenie uwagi na państwa Ameryki Łacińskiej, jako kluczowych partnerów w regionie; • zacieśnienie relacji z państwami azjatyckimi i wspieranie tam demokracji; • NATO powinno współdzielić odpowiedzialność za utrzymanie pokoju na świecie; • pomoc Afryce w szczególności poprzez inicjatywę prywatnych przedsiębiorstw oraz działania charytatywne; • reforma ONZ zmierzająca do likwidacji nadużyć, niesprawiedliwości i bezsilności tej organizacji; • niedopuszczenie do ataku Chin na Tajwan;
IMIGRACJA	<ul style="list-style-type: none"> • uchwalenie ustawy Dream Act¹¹, następnie kompleksowa reforma prawa imigracyjnego; • ochrona imigrantów przed wyzyskującymi pracodawcami; • reforma INS¹² 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie systemu danych biometrycznych w celu lepszej kontroli zagranicznych podróżnych; • tylko legalni imigranci, zacieśnienie kontroli granicznej; • amnestie zachęcają do nielegalnej imigracji; • reforma i uszczegółowienie systemu imigracyjnego uwidaczniającego pozycję rodziny; • koncentracji systemu imigracyjnego na aspektach potrzeb kraju i umiejętnościach imigranta;
POLITYKA SPOŁECZNA	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja obietnicy bezpieczeństwa społecznego; • obietnica ubezpieczeń społecznych jest absolutna; • zakaz obracania funduszami emerytalnymi na giełdzie papierów wartościowych przez firmy ubezpieczeniowe; • sprzeciw prywatyzacji oraz sprzeciw wzrostowi wieku emerytalnego; • wzmocnienie systemu bezpieczeństwa społecznego dla poprawy sytuacji demograficznej; 	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie pracownikom kontroli nad ich inwestycjami emerytalnymi; • pracownicy będą mieli możliwość inwestycji ich podatków od dochodowych;

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
TECHNOLOGIE	<ul style="list-style-type: none"> • rozwijać i bronić na całym świecie wolności Internetu; • przedłożyć naukę w badaniach przed ideologię i politykę; • żywy rozwój federalnych autostrad i dróg tranzytowych; • każdy dom powinien mieć dostęp do Internetu; • priorytetem jest rozwój nowej gospodarki; • „elektroniczna karta praw” powinna chronić prywatność i dzieci; 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa infrastruktury poprzez inżynierię lądową a nie inżynierię społeczną; • inwestycje w najnowocześniejsze systemy zabezpieczeń cyberprzestrzeni; • rozwój technologii ze środków na badania i rozwój oraz poprzez ulgi podatkowe; • szkoły i biblioteki powinny zablokować dostęp do stron pornograficznych z ich komputerów;
BEZPIECZEŃSTWO WĘWNĘTRZNE	<ul style="list-style-type: none"> • konfrontacja z terroryzmem przy jednoczesnym zachowaniu wartości konstytucyjnych; • przewodzić światu przez mówienie prawdy o naszych żołnierzach i obywatelach; • szanujemy i czcimy naszych weteranów; • 3 wyzwania: walka z terroryzmem, broń masowej zagłady, stabilizacja demokracji na świecie; • reforma siatki wywiadowczej w ujęciu międzynarodowym i wewnątrz krajowym; • zabezpieczenie proliferacji broni jądrowej i ograniczenie możliwości jej produkcji; • zwiększenie liczby żołnierzy zawodowych o 40 000 i zachowanie dobrowolności poboru; • koncentracja bezpieczeństwa na towarach wwożonych do USA i bezpieczeństwo granic; • wyposażenie wojska w nowoczesny sprzęt adekwatny do zagrożeń i powierzanych misji; • zachęcanie do wstąpienia do wojska poprzez lepsze zarobki i lepsze korzyści pośrednie; • opracowanie małego, ale skutecznego systemu obrony przeciwrakietowej 	<ul style="list-style-type: none"> • zakaz szpiegostwa z powietrza (aerial surveillance) nad terytorium USA; • prywatyzacja TSA¹³ i zaprzestanie rewizji osobistych; • reagowanie na proliferację transnarodowego terroryzmu; • stworzenie Narodowej Strategii Militarnej w celu wyrugowania aktów agresji; • Prezydent Bush wprowadził system ochrony biologicznej kraju; • utrzymywanie bezpieczeństwa kraju poprzez zaangażowanie się na różnych frontach; • przełamanie niemocy pomiędzy prowadzeniem działań wywiadowczych a ograniczeniami prawnymi; • ustanowienie minimalnych środków bezpieczeństwa w odniesieniu do fabryk produkujących chemikalia; • znaczne zwiększenie budżetu federalnego przeznaczonego na walkę z bioterroryzmem; • dokapitalizowanie i powiększenie floty Straży Wybrzeża; • wsparcie dla utworzenia Narodowej Agencji Wywiadowczej; • utworzenie Narodowego Centrum Przeciwdziałania Terroryzmowi; • wzmocnienie sił zbrojnych USA poprzez poprawę płac, profitów wynikających ze służby oraz lepsze wykształcenie; • całkowite pokrycie podstawowych kosztów mieszkaniowych dla osób pełniących służbę wojskową; • zwiększenie budżetu na opiekę zdrowotną weteranów; • wyposażenie narodu w środki adekwatne do walki w realiach XXI wieku; • przekazanie 10 MLN \$ na cele utworzenie systemu obrony przeciw rakietowej kraju; • afirmacja tradycyjnego modelu służby wojskowej oraz podniesienie morale wojska; • USA potrzebują kompleksowego systemu obrony przeciw rakietowej; • eliminacja jak największej liczby posiadaczy oraz pocisków nuklearnych; • przywrócenie stabilności przemysłu zbrojeniowego, pokój przez siłę (peace thru strength);

Dziedzina życia społecznego	Partia Demokratyczna	Partia Republikańska
ZATRUDNIENIE	<ul style="list-style-type: none"> • program „most do zatrudnienia”, długofalowa pomoc bezrobotnym; • tworzenie nowych miejsc pracy, które zostaną w Ameryce; • silna Ameryka rozpoczyna się w miejscu gdzie jest dobra praca, która wspiera rodzinę; • zmiana systemu podatkowego, który preferuje transfer miejsc pracy za granicę; • ochrona pracowników poprzez ich odpowiednią organizację; • prawa pracowników o niskich dochodach muszą być chronione; • Demokraci będą wzmacniać sieć zabezpieczeń dla rodzin pracowników; 	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie własności pracowniczej, zmniejszenie znaczenia elit związków zawodowych; • Program „najlepsza praca” jako sposób na wzrost gospodarczy; • uznanie, że ludzie są przywiązani do ziemi (gruntów) jako podstawy bytowania; • małe przedsiębiorstwa zasługują na lepsze traktowanie ze strony rządu;
REFORMA PODATÓW	<ul style="list-style-type: none"> • obniżenie podatków dla każdej rodziny robotniczej, ale nie dla milionerów; • obniżka podatków dla klasy średniej, ale nie bogatych; • obniżenie podatków dla rodzin pracujących; 	<ul style="list-style-type: none"> • obniżanie podatków w celu poprawy zatrudnienia i sytuacji rodzin; • cięcia podatkowe oraz niskie stopy podatkowe wesprą zakupy domów i mieszkań; • uchylenie podatku od spadków oraz większe ulgi podatkowe dla osób opiekujących się osobami starszymi;
WOJNA I POKÓJ	<ul style="list-style-type: none"> • wycofanie amerykańskich wojsk z Iraku i likwidacja wszystkich baz wojskowych; • wycofanie wojsk z Afganistanu do końca 2014 roku; • odnaleźć i ujawnić (ang. shame) sponsorów terroryzmu, także tych ukrywających się w Arabii Saudyjskiej; • skoncentrować się na Afganistanie żeby uniknąć powstania tam „drugiego terrorystycznego nieba”; • umiędzynarodowienie irackiej obecności militarnej i politycznej; • utrzymanie zobowiązań wobec Izraela, ale również wspierania Państwa Palestyńskiego; • zobowiązania wobec Izraela są niepodważalne; 	<ul style="list-style-type: none"> • zablokowanie i uniemożliwienie Irakowi budowy i posiadania broni nuklearnej; • terroryści poszukują broni masowej zagłady by nas zabić; • zmniejszenie przestrzeni, w której mogą funkcjonować terroryści; • totalne i całościowe zniszczenie terroryzmu jest niezbędnie potrzebne dla naszego bezpieczeństwa; • Afganistan jest wolny, więc Amerykanie są bezpieczni; • Saddam Husajn jest w stanie odbudować swój potencjał zbrojeniowy; • promocja pokoju, minimalizacja ryzyka wojny, ochrona Izraela; • NATO powinno przejąć inicjatywę utrzymania pokoju na Bałkanach;
DOBROBYT I UBÓSTWO	<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z organizacjami wyznaniowymi w celu zwalczania ubóstwa i pomocy potrzebującym; • podniesienie EITC¹⁴ oraz płacy minimalnej do 7\$ za godzinę, a także rozwój klasy średniej; • wykorzystanie siły organizacji wyznaniowych i powiązanie ich z działaniami rządu; 	<ul style="list-style-type: none"> • działalność charytatywna związków wyznaniowych wspiera zyczliwość międzyludzką i kształtuje postawy patriotyczne; • dobrobyt oparty o wiarę jest podstawą równego i świeckiego państwa; • reformy podatkowe powinny pomóc ubogim w pozyskiwaniu domów i mieszkań; • działalność charytatywna związków wyznaniowych powinna pomóc zwalczyć ubóstwo wśród dzieci;

Objaśnienia:

¹ 410 U.S. 13 (1973) - sprawa rozpatrywana przez sąd okręgowy w stanie Texas, a następnie przez Sąd Najwyższy USA. Sąd Najwyższy uznał, że aborcja jest niezbywalnym, gwarantowanym konstytucyjnie prawem każdej kobiety. Na tej podstawie w USA dopuszczalne jest przerywanie ciąży w każdym jej momencie (z pewnymi ograniczeniami w trzecim trymestrze).

² Federal Housing Administration (FHA) - agencja federalna powstała w 1934 roku, której zadaniem jest gwarantowanie standardów w zakresie kredytów na zakup lub budowę domów i mieszkań.

³ Patriot Act - a właściwie USA PATRIOT ACT, akronim od Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001 (ustawa w sprawie zjednoczenia i wzmocnienia Ameryki poprzez zapewnienie odpowiednich narzędzi koniecznych do przechwytywania i utrudniania aktów terroryzmu). Ustawa Kongresu USA podpisana przez Prezydenta George'a W. Busha w odpowiedzi na ataki terrorystyczne z 11 września 2001 roku. Na jej podstawie wzmocniona i zacieśniona została współpraca między

organizacjami wywiadowczymi funkcjonującymi w USA oraz wzmocniono uprawnienia niektórych sekretarzy rządu federalnego w zakresie zwalczania terroryzmu i osób wspierających organizacje terrorystyczne.

⁴ Equal Rights Amendment (ERA) - propozycja poprawki do konstytucji. Oryginalnie spisana przez Alice Paul w 1923 roku i przedstawiona na posiedzeniu Kongresu. Nie uzyskała jednak wówczas wystarczającego poparcia. Ponownie poprawka została zgłoszona w 1973 roku i zyskała uchwaloną przez obie izby, jednak przekazana do ratyfikacji przez legislatury stanowe, upadła nie zyskując wystarczającej większości.

⁵ Federal Pell Grants - program stypendiów federalnych sponsorowanych przez Departament Szkolnictwa. Stypendiom przyznawane jest na 12 miesięcy i wynosi maksymalnie 5 500 USD miesięcznie (dane za 2012 rok). W roku 2011-12 programem objętych zostało ponad 1,5 miliona studentów, a całkowita wartość programu w roku 2010 wyniosła ponad 17,2 mld USD.

⁶ Community College - jest dwuletnią szkołą, po której słuchacz otrzymuje tytuł Associate (odpowiednik polskiego technika). Community college pełni funkcję technikum lub szkoły policealnej uczącej zawodu.

⁷ ANWR - akronim od Arctic National Wildlife Refuge - Narodowy Arktyczny Rezerwat Dzikiej Przyrody. Rezerwat położony na południowo wschodnim krańcu stanu Alaska, graniczący z Kanadą. Obejmuje obszar ponad 78 000 km², na jego terenie obowiązuje całkowity zakaz jakiejkolwiek działalności człowieka.

⁸ Outer Continental Shelf (OCS) - Zewnętrzny Szelf Kontynentalny - podmorski teren będący pod częściową jurysdykcją Stanów Zjednoczonych a częściowo pod jurysdykcją międzynarodowego prawa publicznego. Podzielony jest na cztery regiony: Pacyficzny, Atlantycki, Zatoki Meksykańskiej i Alaskijski. Na jego terenie obowiązuje całkowity zakaz prowadzenia jakiejkolwiek eksploatacyjnej bez odpowiednich koncesji.

⁹ Cap & Trade - Protokół z Kioto przewiduje możliwość handlu limitami emisji gazów cieplarnianych. Limit emisji gazów (tzw. cap) ustalony jest dla pewnej grupy zakładów lub gałęzi przemysłu. Zakłady te mają prawo zachowywać lub sprzedawać - kupować swoje limity w celu realizacji swoich celów redukcji emisyjnych w cyklu rozliczeniowym (tzw. trade).

¹⁰ Przystań Wierności - Pledge of Allegiance - przysięga spisana w 1892 roku, formalnie uznana konstytucyjnie w 1942 roku.

¹¹ Dream Act - akronim od Development, Relief, and Education for Alien Minors - ustawa o Rozwoju, Uwolnieniu, Edukacji dla Mniejszości Narodowych. Ustawa regulująca sprawy związane z stałymi rezydentami (permanent resident). Złożona w 2001 roku, ciągle trwają nad nią prace legislacyjne.

¹² Immigration and Naturalization Service (INS) - Urząd ds. Imigracji i Naturalizacji.

¹³ Transportation Security Administration (TSA) - agencja rządowa podlegająca pod Departament Bezpieczeństwa Wewnętrznego, powstała w listopadzie 2001 roku. Agencja ta jest odpowiedzialna za bezpieczeństwo w środkach publicznego transportu zbiorowego na terenie USA (w szczególności na lotniskach).

¹⁴ Earned In - come Tax Credits (EITC) - ulga podatkowa dla osób o małych lub średnich zarobkach, dla rodzin, par lub osób wychowujących tzw. „kwalifikowane dzieci” (qualified children - np. w odpowiednim wieku, adoptowane).

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: Democrats, <http://www.democrats.org/> z dnia 09.03.2013 r., GOP.com, <http://www.gop.com/our-party/> z dnia 09.03.2013 r.

Jak wykazano w tabeli 20, różnice "programowe" pomiędzy partiami są widoczne, jednak w praktyce dnia codziennego, bywają trudne do zauważenia. Obok tak jednoznacznie zdefiniowanych poglądów, jak kwestie zatrudnienia i ekonomii, czy ochrony zdrowia i pomocy społecznej, odnaleźć możemy również obszary, które wskazują na dużą zbieżność poglądów. Przykład stanowią również mogą kwestie bezpieczeństwa. Brzemie jakie niesie ze sobą pamięć o wydarzeniach z 11 września 2001 roku - atak terrorystyczny na Nowy York i Pentagon zbliżyły do siebie obie partie. Widać to przede wszystkim w kwestiach związanych z walką z terroryzmem oraz rozbudową i modernizacją sił zbrojnych. Różnica między partiami sprowadza się de facto do sposobu osiągania założonych celów. Republikanie są zwolennikami otwartego konfliktu, w których USA działać będą jako „światowy stróż pokoju” zgodnie z koncepcją „Peace by strength”. Przykłady tego stanowią mogą

wypowiedzi prezydenta George'a W. Busha²⁶⁴ oraz przedstawicieli jego administracji, a także prowadzona polityka zagraniczna²⁶⁵. Demokraci są natomiast zwolennikami bardziej subtelnych i zakulisowych działań. Przejawiać się to będzie poprzez większą aktywność służb wywiadowczych oraz działalność nielicznych, ale dobrze wyszkolonych i wyposażonych jednostek specjalnych. Przykładem takiego działania może być wspólna akcja wywiadu i komandosów grupy Navy SEAL²⁶⁶, która doprowadziła do zlokalizowania Osamy bin Ladena²⁶⁷ oraz jego wyeliminowania²⁶⁸.

Problematyczne dla obu partii są kwestie niejednoznacznie zdefiniowane ideowo. Dla Demokratów przykładem takim jest kara śmierci. Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 20 Republikanie są zwolennikami kary śmierci ze względu na surowość kary, równość wszystkich skazanych i odstraszący jej charakter. Co do zasady Demokraci wyrażają negatywny, a co najmniej, niechętny stosunek do kary śmierci. Pomimo tego, w niektórych stanach, gdzie występuje silne zaplecze polityczne Demokratów, kara ta jest nadal stosowana i wykonywana (np. w Kalifornii). Na szczególną uwagę zasługuje przypadek stanu Montana, gdzie do 2005 roku dopuszczano egzekucję osoby, która ukończyła 13 rok życia²⁶⁹.

Innym przykładem problemów związanych z identyfikacją i światopoglądem jest kwestia religii. Dla Republikanów kwestią niejednoznacznie zdefiniowaną jest sprawa powiązania państwa i kościoła. Do lat końca lat '60 XX widoczny był podział religijny między partiami. Wśród Demokratów znaczącą większość stanowili katolicy, natomiast protestanci związani byli z Republikanami. Kolejne lata rozmyły ten homogeniczny podział. Dziś występuje prawie równy udział katolików i protestantów w obu partiach.

---

²⁶⁴ W trakcie wygłaszanego w dniu 29 stycznia 2002 roku orędzia o stanie państwa (State of Union Address), prezydent George W. Bush użył sformułowania „oś zła” („The axis of evil”) dla określenia państw prowadzących agresywną politykę zagraniczną, wspierającą terroryzm i dążącą do wyprodukowania broni masowego rażenia. Do państw „osi zła” Bush zaliczył między innymi: Irak, Iran i Koreę Północną.

²⁶⁵ Realizacją polityki skierowaną przeciwko państwom „osi zła” oraz zwalczającą organizacje terrorystyczne i państwa wspierające takie organizacje były: wojna w Afganistanie (trwająca od 2001 roku) oraz II wojna w Zatoce Perskiej (formalnie trwająca od 20 marca do 1 maja 2003 roku).

²⁶⁶ Navy SEAL (United States Navy Sea, Air and Land) - siły specjalne Marynarki Wojennej USA, sformowane 25 maja 1961 roku. SEAL nazywane są również „Komando Foki” lub „Foki”.

²⁶⁷ Osama bin Laden (właściwie Usāmah bin Muḥammad bin 'Awād bin Lādīn) - (ur. 1957, zm. 2011) saudyjski szejk, milioner, terrorysta, przywódca Al - Kaidy.

²⁶⁸ Osama bin Laden Dead, <http://www.whitehouse.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead> z dnia 15.06.2013 r.

²⁶⁹ Zapis ten funkcjonował do 2005 roku, kiedy Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych ograniczył możliwość wykonywania kary śmierci uznając, że karze tej może zostać poddana jedynie osoba, która ukończyła 18 lat w momencie popełnienia przestępstwa. [Reper vs. Simmons, 543 U.S. 551 (2005)].

Lata '80 doprowadziły do częściowej radykalizacji Partii Republikańskiej. Związane to było przede wszystkim z większym zaangażowaniem środowisk ewangelickich w kierowniczych gremiach tej partii²⁷⁰. Nie powinny zatem dziwić pojawiające się co jakiś czas pomysły zmierzające do częściowego powiązania państwa z kościołem. Ich egzemplifikacją może być np. pomysł wprowadzenia do szkół publicznych możliwości uczestnictwa w obrzędach i rytuałach religijnych²⁷¹.

Jak widać na przytoczonych wyżej przykładach różnice w platformach wyborczych poszczególnych partii są w niektórych przypadkach bardziej, a w innych mniej widoczne. W stwierdzeniu cytowanego już Kazimierza Nowaka tkwi istota różnic występujących między partiami w Stanach Zjednoczonych: „(...) walka między obu partiami toczy się o władzę, a nie o realizację swojego programu”²⁷².

Kolejnym etapem rozważań jest zestawienie omówionych wyżej programów partii z cechami charakterystycznymi wzorców kulturowych. Wzorzec moralistyczny jest komparatywny z hasłami głoszonymi przez Partię Demokratyczną, natomiast wzorzec tradycjonalistyczny będzie odpowiadał poglądom krzewionym przez zwolenników Partii Republikańskiej. W tabeli 21 przedstawiono zestawienie cech charakterystycznych wzorca moralistycznego i wybranych haseł zawartych w platformie wyborczej Partii Demokratycznej. W tabeli 22 przedstawiono zestawienie wzorca tradycjonalistycznego i wybranych haseł zawartych w platformie wyborczej Partii Republikańskiej.

Powyższe zestawienie dokonano porównując ze sobą podstawowe cechy moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca kulturowego, przedstawionych w tabeli 18 oraz niektórych, wybranych haseł zawartych w platformach wyborczych Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej z lat 2000 - 2012 (tabela 20). Jak wykazano, istnieje szereg podobieństw w zakresie charakterystyki omawianych wzorców i obecnie funkcjonujących „programów” politycznych obu partii.

Podkreślić należy, że charakterystyka wzorców kulturowych, stworzona przez Elazara, opierała się o system wartości, jaki występował w osiemnastowiecznych koloniach brytyjskich – późniejszych 13 Koloniach Założycielskich,

---

²⁷⁰ Religion and the 2006 Elections, <http://www.pewforum.org/Politics-and-Elections/Religion-and-the-2006-Elections.aspx> z dnia 09.03.2013 r.

²⁷¹ Religion in Public Schools, <http://www.pewforum.org/Church-State-Law/Religion-in-the-Public-Schools.aspx> z dnia 09.03.2013 r.

²⁷² K. Nowak, op. cit., s. 45.

natomiast platforma wyborcza użyta w powyższych zestawieniach, odpowiada zapotrzebowaniu i wyznawanym wartościom społeczeństwa XXI wieku.

Tabela 21. Wzorzec moralistyczny a platforma wyborcza Partii Demokratycznej - zestawienie porównawcze najważniejszych cech charakterystycznych

Podstawowe cechy wzorca moralistycznego	Platforma wyborcza Partii Demokratycznej
<p> rząd postrzegany, jako „commonwealth”; oznacza to osiągnięcie tzw. „dobrej społeczności” poprzez pozytywną aktywność rządu</p>	<p> ekonomia państwa wspierana przez kreatywną i sterującą rolę państwa; federalny system ubezpieczeń; zwolennicy podnoszenia standardów edukacyjnych w szkołach, w celu zapewnienia najwyższego poziomu wiedzy u osób, które kończą szkołę, tym samym wspieranie rynku poprzez stały napływ wysokiej klasy specjalistów</p>
<p> pożądana jest każda aktywność, która wspierała by wspólnotę, preferowana jest działalność organizacji pozarządowych, które wywierałyby pozytywny wpływ społeczny.</p>	<p> przeciwnicy różnicowania dostępności do świadczeń zdrowotnych ze względu na zasobność portfela; aktywizacja osób niepełnosprawnych; rodzina jest najważniejszą grupą w amerykańskim życiu społecznym</p>
<p> inicjatywa podejmowana niezależnie od presji społecznej, jeśli taka inicjatywa uznana została za działającą w interesie społecznym</p>	<p> wspieranie ekologicznego transportu; inwestycje w technologie i transport przyjazny środowisku; ostateczne rozprawienie się z gangami i przestępczością zorganizowaną; system ochrony zdrowia dostępny dla wszystkich</p>
<p> biurokracja postrzegana pozytywnie (wprowadza oczekiwaną polityczną neutralność)</p>	<p> kara śmierci nie może być stosowana arbitralnie; transparentność rachunkowości przedsiębiorstw i korporacji</p>
<p> sposób postrzegania polityki - odpowiedzialność każdego obywatela</p>	<p> ograniczenie wpływu lobbystów, nie dotyczy obywateli USA; zapewnienie dostępności, zewnętrzna niezależna kontrola</p>
<p> udział w sprawowaniu władzy - każdy obywatel</p>	<p> gwarancje liczenia każdego głosu</p>

Źródło: opracowanie własne, na podstawie tabel 18 i 20.

W związku z faktem, że występują zależności pomiędzy charakterystyką wzorca kulturowego a programem danej partii politycznej, zasadnym wydaje się być stwierdzenie, że na terenie USA funkcjonują wzorce zachowań politycznych. Pod pojęciem tym rozumieć należy występowanie, na konkretnie zdefiniowanym terenie, określonego systemu wartości, zgodnego z jednym z trzech wzorców kulturowych, który sprzyjać będzie zwycięstwu konkretnej partii politycznej.

Tabela 22. Wzorzec tradycjonalistyczny a platforma wyborcza Partii Republikańskiej – zestawienie porównawcze najważniejszych cech charakterystycznych

Podstawowe cechy wzorca tradycjonalistycznego	Platforma wyborcza Partii Republikańskiej
rząd powinien utrzymać obecnie funkcjonujący porządek społeczny	przeciwnicy angażowania się rządu federalnego w rynek; konstytucyjne zdefiniowanie małżeństwa, jako związku kobiety i mężczyzny; ograniczenie roli rządu federalnego w systemie edukacyjnym
pożądana jest każda aktywność, która utrzymywałaby tradycjonalistyczne wzorce	wprowadzenie konstytucyjnej poprawki zakazującej małżeństw homoseksualnych; wspieranie abstynenci i paternalistycznego modelu rodziny; „nie” dla eutanazji;
inicjatywa podejmowana, jeśli program zakłada korzyści dla elity rządzącej	brak limitów finansowych w kampaniach wyborczych; przywrócenie poprzedniego statusu Dystryktowi Federalnemu
biurokracja postrzegana negatywnie (depersonalizuje rząd)	przywrócenie prezydenckiej władzy w zakresie promocji handlu
postrzeganie polityki jako zaszczyt; przewidziane jedynie dla jednostek posiadających odpowiednią legitymizację do sprawowania urzędu	zachowanie Kolegium Elektorskiego, likwidacja powszechnego głosowania; redukcja nieefektywnego rządu; nagradzanie za sukcesy
udział w sprawowaniu władzy - odpowiednie elity	zachowanie Kolegium Elektorskiego; osiągnięcia indywidualne studenta, jako podstawa do dalszej edukacji wyższej

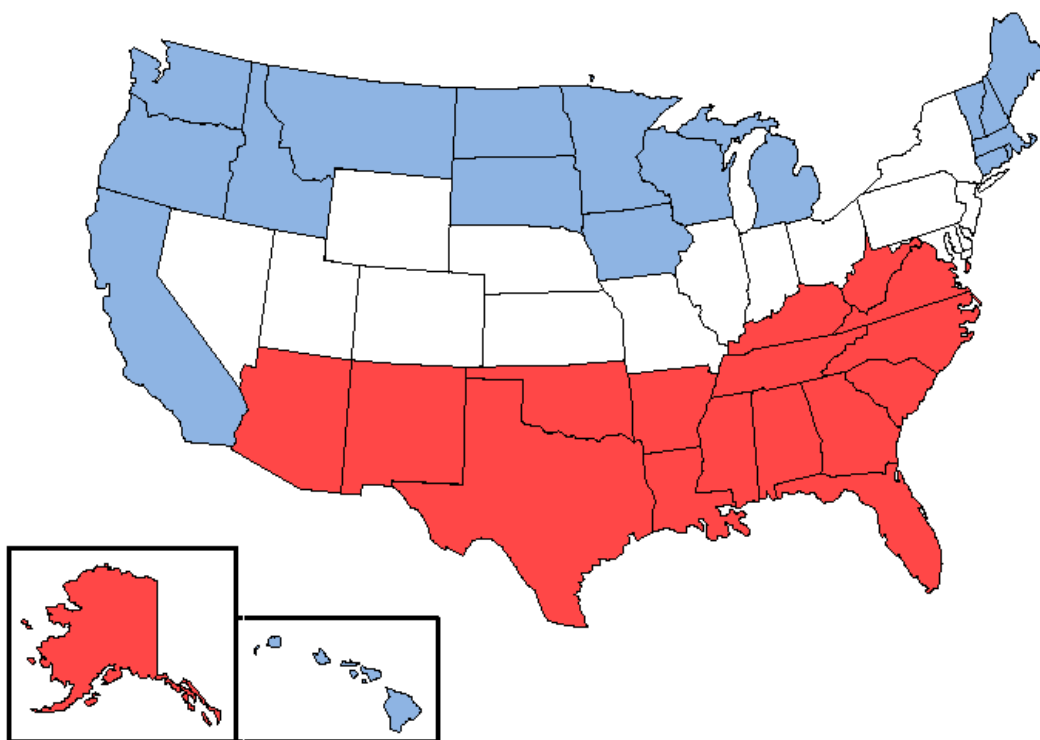
Źródło: opracowanie własne, na podstawie tabel 18 i 20.

Biorąc pod uwagę wnioski sformułowane powyżej, można postawić hipotezę, że na terenach, na których występuje moralistyczny wzorzec kulturowy istnieje znacznie większe prawdopodobieństwo wygranej kandydata Partii Demokratycznej, niż Partii Republikańskiej. W związku z powyższym na terenach tych występować będzie moralistyczny wzorzec zachowań politycznych potencjalnie faworyzujący przedstawicieli Partii Demokratycznej.

Odwrotna sytuacja będzie miała miejsce w stanach, w których dominuje wzorzec tradycjonalistyczny. Tam, większe szanse na zwycięstwo mają przedstawiciele Partii Republikańskiej. Mając powyższe na uwadze, na terenach tych występować będzie tradycjonalistyczny wzorzec zachowań politycznych potencjalnie faworyzujący przedstawicieli Partii Republikańskiej.

W związku z powyższym rysuje się ściśle geograficzny układ poparcia udzielanego poszczególnym partiom. Zjawisko to ilustruje mapa 16 przedstawiająca geograficzne rozmieszczenie potencjalnego poparcia udzielanego kandydatom poszczególnym partii, wynikającego z występowania wzorców zachowań politycznych.

Mapa 16. Geograficzny układ potencjalnego poparcia udzielany poszczególnym partiom, wynikający z przestrzennego występowania wzorców moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych

Legenda:

Kolor niebieski - tereny, na których największe szanse na wygraną mają Demokraci (moralistyczny wzorec zachowań politycznych)

Kolor czerwony - tereny, na których największą szansę na wygraną mają Republikanie (tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych)

Kolor biały - tereny, na których równe szanse na wygraną mają Demokraci i Republikanie

Źródło: opracowanie własne.

Geograficzna alokacja potencjalnych preferencji wyborczych, którą obrazuje mapa 16 dowodzi występowania pasma stanów, w których żadna partia nie uzyskuje przewagi (oznaczona kolorem białym). Teren ten tożsamy jest z występowaniem indywidualistycznego wzorca kulturowego.

Pojawia się zatem pytanie, dlaczego tak się dzieje? Mają na to wpływ dwa czynniki. Pierwszym elementem jest odmienność ideowa występującego tam wzorca kulturowego. Analiza wskazuje, że jest to pewnego rodzaju „trzecia droga”, nowy jakościowo kompromis ideowy, pomiędzy tradycjonalistycznym

a moralistycznym wzorcem kulturowym. Kompromis ten nie przyjął jednak postaci „średniej”, czy „wypadkowej” powstałej w wyniku połączenia obu wzorców, ale opierał się na odmiennych założeniach, które rozwijały się i ewoluowały samodzielnie na przestrzeni lat. Powyższe zdaje się również potwierdzać zestawienie platform wyborczych obu partii oraz cech charakterystycznych indywidualistycznego wzorca kulturowego, przedstawione w tabeli 23.

Tabela 23. Wzorec indywidualistyczny a platforma wyborcza Partii Demokratycznej i Republikańskiej - zestawienie porównawcze najważniejszych cech charakterystycznych

Podstawowe cechy wzorca indywidualistycznego	Platforma wyborcza Partii Demokratycznej	Platforma wyborcza Partii Republikańskiej
<p> rząd postrzegany, jako „marketplace” (rynek), oznaczający konieczność skutecznego reagowania na żądania społeczne</p>	<p> budowa stabilnej i zrównoważonej gospodarki opartej o klasę średnią; wzmocnienie działań do zadośćuczynienia i przeciwdziałania dyskryminacji</p>	<p> audyt Banku Rezerw Federalnych, większa przejrzystość systemu finansowego państwa; wspieranie awansowania kobiet w wojsku;</p>
<p> pożądana jest aktywność, głównie w sferze ekonomicznej (wspieranie prywatnej aktywności, dostęp do rynku, preferowany jest rozwój ekonomiczny)</p>	<p> ulgi podatkowe i wsparcie małych przedsiębiorstw; tworzenie nowych miejsc pracy, które zostaną w Ameryce;</p>	<p> wprowadzenie poprawki bilansującej budżet, program „najlepsza praca”, jako sposób na wzrost gospodarczy; małe przedsiębiorstwa zasługują na lepsze traktowanie ze strony rządu; obniżenie podatków w celu poprawy zatrudnienia i sytuacji rodzin</p>
<p> biurokracja postrzegana ambiwalentnie (niepożądana z punktu widzenia ograniczenia możliwości faworyzowania i patronatu, pożądana ze względu na zwiększenie efektywności)</p>	<p> ograniczenie wpływu lobbystów, nie dotyczy obywateli USA; zapewnienie dostępności, zewnętrzna niezależna kontrola</p>	<p> zachowanie Kolegium Elektorskiego, likwidacja powszechnego głosowania; redukcja nieefektywnego rządu; nagradzanie za sukcesy</p>

Źródło: opracowanie własne, na podstawie tabel 18 i 20.

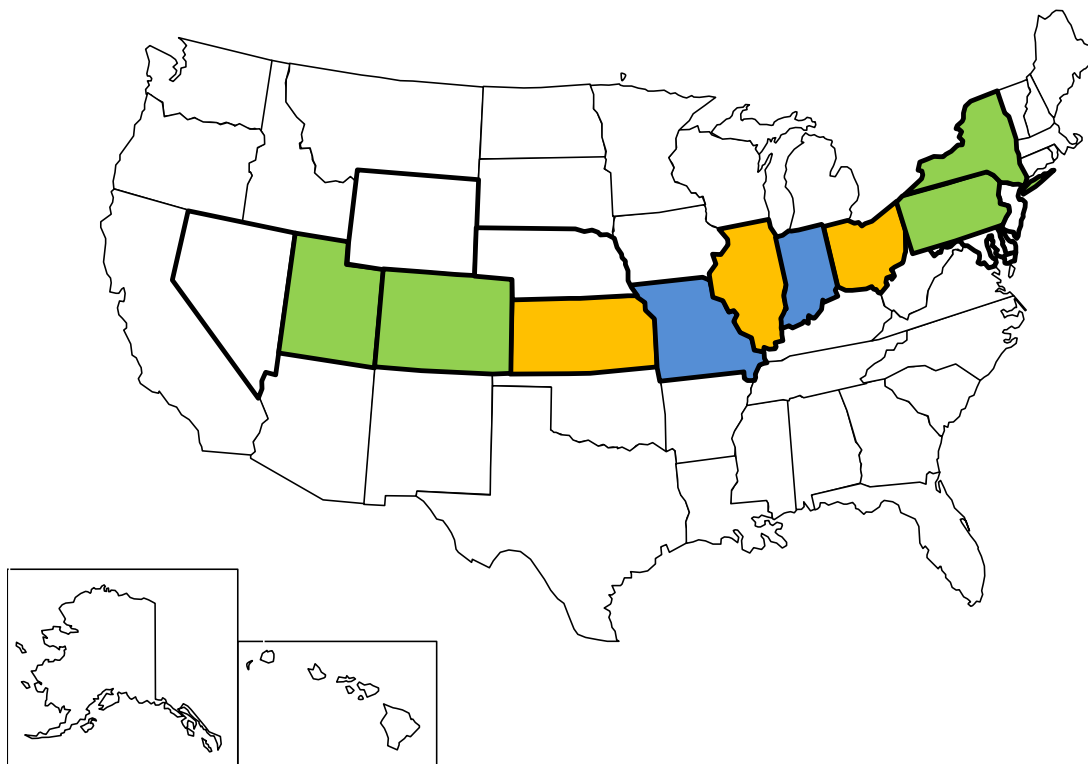
Zestawienie porównawcze, przedstawione w tabeli 23, pokazuje jak niewiele cech charakterystycznych wzorca kulturowego znajduje swoje odzwierciedlenie w platformach wyborczych obu partii. Przedstawiona w poprzednim rozdziale charakterystyka indywidualistycznego wzorca kulturowego kładzie szczególny nacisk na indywidualne działania jednostek, sprowadzając działania rządu do biernego uczestnika życia publicznego, uaktywniającego się na wyraźne żądanie społeczne.

Z drugiej jednak strony rywalizacja i konflikt zmierzający do rozwiązania problemu przenoszony jest na płaszczyznę sporów ideowych między partiami. Innymi słowy zwycięstwo jednej z partii, oznacza zwycięstwo w sporze, w jaki sposób najlepiej rozwiązać dany problem. Wysnuć z tego należy wniosek, że dla wyborcy pochodzącego z terenów, na których dominuje wzorzec indywidualistyczny nie ma znaczenia, która partia wygra wybory – ważne jest to, by wygrała partia, która zaprezentowała lepsze rozwiązanie problemu.

Drugim elementem, jaki ma wpływ na występowanie tego preferencyjnie obojętnego politycznie terenu jest historia rozprzestrzeniania się wzorców kulturowych, o których mowa była w poprzednim rozdziale. Z nałożenia na siebie map 10, 11 oraz 12, jasno wynika, że przez terytoria stanów, na których występuje wzorzec indywidualistyczny przetaczały się również fale osadników pochodzących z terenów, na których dominowały wzorce moralistyczny lub tradycjonalistyczny. Szczegółowo zagadnienie to ilustruje mapa 17.

Mapa 17 pokazuje, że przez tereny dziewięciu z piętnastu stanów wchodzących w skład indywidualistycznego wzorca kulturowego przetaczały się fale osadników, z co najmniej jednego wzorca kulturowego. Na terytorium czterech stanów (oznaczonych kolorem zielonym) wpływ miał, oprócz dominującego wzorca indywidualistycznego, również wzorzec moralistyczny. Były to: New York, Pennsylvania, Utah i Colorado. Przez tereny dwóch kolejnych stanów (Indiana i Missouri) oprócz występującego tam wzorca indywidualistycznego przechodziły również fale osadników wzorca tradycjonalistycznego. Ostatnią grupę trzech stanów stanowią stany, przez które przetoczyły się osadnicy z moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca kulturowego. Są to: Kansas, Illinois i Ohio. Mapa 17 przedstawia tereny, na których dominuje indywidualistyczny wzorzec kulturowy oraz tereny, przez które przetaczały się fale osadników pochodzących z terenów, na których występowały inne wzorce kulturowe.

Mapa 17. Tereny, na których dominuje indywidualistyczny wzorzec kulturowy oraz tereny, przez które przetaczały się fale osadników pochodzących z terenów, na których dominowały inne wzorce kulturowe

Legenda:

Kolor zielony - tereny, przez które przetaczały się fale osadników pochodzących z terenów zdominowanych przez moralistyczny wzorzec kulturowy

Kolor niebieski - tereny, przez które przetaczały się fale osadników pochodzących z terenów zdominowanych przez tradycyjny wzorzec kulturowy

Kolor pomarańczowy - tereny, przez które przetaczały się fale osadników pochodzących ze stanów zdominowanych przez moralistyczny oraz tradycyjny wzorzec kulturowy

Czarna linia - oznaczenie granice stanów, na których dominuje indywidualistyczny wzorzec kulturowy

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc powyższe pod uwagę, stwierdzić należy, że wzorzec indywidualistyczny będzie wykazywać swoistą obojętność polityczną. Mieszkańcy terenów, na których dominuje wzorzec indywidualistyczny dokonując wyboru, kierują się bardziej potrzebą chwili, aniżeli zakorzenionymi poglądami i przyzwyczajeniami politycznymi.

3. Wyniki wyborów na urząd Prezydenta USA a koncepcja alokacji politycznej

Starając się odpowiedzieć na drugie pytanie badawcze, postawione we wstępie do niniejszego rozdziału, dotyczące korelacji między wzorcem zachowań politycznych a faktycznym poparciem udzielanym przez wyborców w wyborach prezydenckich, stwierdzić należy, że wyniki przeprowadzonej analizy są niejednoznaczne.

Analizie poddane zostały wyniki wyborów prezydenckich w latach 1912 – 2012 w oparciu o następujące kryteria: liczba głosów oddanych na kandydatów Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej, łączna liczba głosów oddana na innych kandydatów biorących udział w wyborach (kandydatów partii trzecich) oraz łącznej liczby głosów oddanych w wyborach prezydenckich. Wyniki powyższej analizy przedstawiają tabele, stanowiące załączniki od 8 do 33. Ponadto, w załączniku 34 przedstawiono zbiorcze zestawienie wyników wyborów na urząd Prezydenta USA w latach 1912 - 2012 z podziałem na poszczególne stany. Natomiast w załączniku 35 przedstawiono zbiorcze zestawienie wyników wyborów na urząd Prezydenta USA w latach 1912 - 2012 z podziałem na poszczególne stany, uwzględniając podział wynikający ze wzorców kulturowych.

Powyższe badania wykazały, że w okresie tym przeprowadzono łącznie 26 elekcji na urząd Prezydenta. W ich rezultacie urząd ten czternastokrotnie sprawowali przedstawiciele Partii Demokratycznej, a dwunastokrotnie Partii Republikańskiej. Ponadto analiza procentowego poparcia udzielonego partiom wykazała, że średni wynik obu partii jest zbliżony do siebie. Wynosi on 48,08% dla Partii Demokratycznej oraz 46,17% dla Partii Republikańskiej. Różnica między tymi wynikami wynosi zaledwie 1,91%. Taki wynik zdaje się potwierdzać stwierdzenie dotyczące platform wyborczych obu partii - w zakresie ich podobieństwa i niewielkich różnic, a co za tym idzie problemów z rozróżnieniem przez wyborców. Ponadto świadczyć to może również o tym, że szanse na wygraną w kolejnych wyborach są niezwykle wyrównane.

Szczegółowa analiza zestawienia znajdującego się w załączniku 35 ujawnia występowanie dwóch zjawisk. W latach 1912 - 1988 trudno jest mówić o występowaniu prawidłowości związanych z poparciem dla konkretnej partii a koncepcją alokacji politycznej przedstawionej w poprzednim podrozdziale. Wyjaśnienia wymaga fakt, że w omawianym okresie, a także w okresie bezpośrednio go poprzedzającym,

doszło do znacznej migracji ludności w układzie północ - południe, która zmieniła siłę głosów Demokratów i Republikanów, a także doszło do zmiany w postrzeganiu tych partii.

Przyczyn takiego stanu rzeczy doszukiwać się należy w okresie bezpośrednio poprzedzającym wojnę secesyjną (1861 - 1865). W okresie tym Partia Demokratyczna cieszyła się bezsprzecznym poparciem wśród mieszkańców tzw. głębokiego południa. Była uznawana przez wyborców za partię południowego nacjonalizmu i lokalnego patriotyzmu z silnie zakorzenionymi elementami konserwatywnymi i rasistowskimi²⁷³. To właśnie te środowiska doprowadziły do secesji mającej miejsce w 1861 roku i utworzeniem Skonfederowanych Stanów Ameryki (CSA)²⁷⁴. Przyczyn powstania systemu jednopartyjnego na południu jest kilka:

- najważniejsze to kwestia niewolnictwa. Właściciele niewolników (w przytłaczającej większości plantatorzy) obawiali się wpływów czarnej ludności, w związku z powyższym ich dążność do posiadania jednej partii, która potrafiłaby zagwarantować utrzymanie status quo. Ze spisu powszechnego z 1860 roku wynika, że teren CSA zamieszkiwało łącznie 11 441 028 osób, z czego 3 861 524 osób stanowili niewolnicy²⁷⁵. Oznacza to, że ludność afro - amerykańska stanowiła 33,75% ogółu społeczeństwa CSA. Ponadto wartym podkreślenia jest fakt, że teren Konfederacji zamieszkiwało łącznie 97,74% wszystkich niewolników znajdujących się na terenie ówczesnych Stanów Zjednoczonych²⁷⁶;
- odwieczna rywalizacja ekonomiczna między uprzemysłowioną północą a rolniczym południem. W związku ze strukturą produkcji, jaka występowała na południu - głównie uprawa bawełny i tytoniu, społeczność tamtego terenu dążyła do wytworzenia własnego przemysłu, a w związku z tym uwolnieniu się spod dominacji produkcyjnej północy. W tym kontekście ważny jest układ sił

²⁷³ C. Rosstier, *Parties and Politics in America*, Cornell University, New York 1960, s. 47 i nast.

²⁷⁴ Formalne utworzenie Skonfederowanych Stanów Ameryki (CSA) nastąpiło 4 lutego 1862 roku. Zauważyć jednak należy, że pierwsze stany (South Carolina) wystąpiła z Unii już w grudniu 1860 roku. Ostatecznie do CSA należało łącznie trzynaście stanów: South Carolina, Mississippi, Alabama, Florida, Georgia, Louisiana, Texas, Virginia, Tennessee, Arkansas, North Carolina, Missouri i Kentucky. Na podkreślenie zasługuje również fakt, że w ostatnich dwóch stanach (Missouri i Kentucky) pomimo formalnego przystąpienia do Konfederacji doszło do rozłamu i organizowane były również władze sprzyjające Unii.

²⁷⁵ Dane za: US Census of 1860.

²⁷⁶ Warto zauważyć, że ówczesne Stany Zjednoczone składały się z 36 stanów, z czego na terenie 21 stanów faktycznie niewolnictwo już nie istniało. Wyjątek stanowiły Maryland i Delaware, gdzie niewolnicy stanowili odpowiednio 13% i 2% społeczeństwa wymienionych stanów.

politycznych, jaki reprezentował poszczególne gałęzie przemysłu. Tradycyjnie Republikanie zyskiwali poparcie właścicieli fabryk i przemysłu z Północy. Nie powinno zatem dziwić, że jako reprezentanci „wielkiego biznesu” nie mogli zyskiwać poparcia na Południu;

- istniejący i narastający przez lata konflikt społeczny między mieszkańcami północy przywiązanymi do pracy wytwórczej i handlu, ale nieprzywiązanymi do ziemi a południowcami przywiązanymi do uprawy gruntu, przekazywanego z pokolenia na pokolenie.

Poparcie udzielane Partii Demokratycznej przez tzw. „Solid South”²⁷⁷ było niezmiennie do 1948 roku. Zwrócić należy jednak uwagę, że w takich stanach jak Alabama, Arkansas, Georgia, Louisiana, Mississippi, czy South Carolina Partia Demokratyczna nie przegrała ani razu pomiędzy 1876 a 1948 rokiem.

Na podkreślenie zasługuje również fakt, że w 10 z 12 stanów „Solid South”, z wyjątkiem wyborów z 1928 roku, Demokraci wygrywali nieprzerwanie pomiędzy 1912 a 1948 rokiem. Z pośród grupy dziesięciu stanów, o których mowa powyżej, wyłamały się cztery stany i zagłosowały na kandydata Republikanów. Chodzi tu o stan Florida, North Carolina, Texas i Virginia. Co więcej, pomimo tego, że w 1948 roku w stanach Alabama, Louisiana, Mississippi, South Carolina nie wygrał przedstawiciel Partii Demokratycznej, to wyborów tych nie wygrał również przedstawiciel Republikanów.

W kontekście omawianych zmian i odwrócenia się preferencji wyborczych w ujęciu geograficznym, kluczowym wydaje się być rok 1960 i 1964. W wyborach 1960 roku Demokratyczny kandydat na prezydenta - John F. Kennedy uzyskał głosy elektorskie z 8 stanów Głębokiego Południa, natomiast przegrał w trzech stanach. Jeden stan – Mississippi, oddał swoje głosy na kandydata partii trzeciej. Podkreślić tutaj również należy, że jedynie w trzech stanach Kennedy wygrał „w cuglach”. W Alabamie uzyskał wynik 56,83% wszystkich oddanych głosów (lepszy o 15,1% od Republikanów), w Georgii - 62,54% (lepszy o 25,11% od Republikanów) oraz Louisianie 50,42% (lepszy o 21,83% od Republikanów). Dla porównania

---

²⁷⁷ Solid South (Głębokie Południe) – określenie używane w stosunku do 14 stanów leżących na Południu USA: Alabama, Arkansas, Florida, Georgia, Louisiana, Mississippi, New Mexico, Oklahoma, North Carolina, South Carolina, Texas i Virginia. Określenie to pojawiło się około 1877 roku (zakończeniem tzw. Reconstruction Era - zakończenie Wojny Secesyjnej i powrót zsecesjonowanych stanów do Unii).

w Oklahomie J. F. Kennedy przegrał z R. Nixonem różnicą 18,04% głosów, uzyskując jedynie 40,98% poparcia wyborców.

W kolejnych wyborach, które miały miejsce w 1964 roku, niektóre stany należące do tradycyjalistycznego wzorca zachowań politycznych oddały swoje głosy na Republikańskiego kandydata – Barryego Goldwatera, pomimo iż wcześniej stany te głosowały za Partią Demokratyczną. Szok wywołany zabójstwem młodego Prezydenta w Dallas, zreżnie prowadzona kampania wyborcza w duchu żałoby po wielkim przywódcy oraz hasła „Let us continue”, odnoszące się do polityki Kennedyego przyciągnęły ogromne rzesze wyborców. Rysunek 1 przedstawia przypinkę z czasów kampanii wyborczej w roku 1964 roku.

Zdjęcie 3. Przypinka z czasów kampanii wyborczej 1964 roku z podobiznami kandydata Lyndona B. Johnsona oraz zmarłego Johna F. Kennedyego

Źródło: Let us continue, http://rlv.zcache.com/let_us_continue_jugate_button-r0a43ec8376db423cb20b16ee2d093cb3_x7j3i_8byvr_216.jpg z dnia 11.04.2013 r.

Na uwagę zasługuje fakt, że wyborach prezydenckich z 1964 roku – Lyndon B. Johnson uzyskał łącznie 42 825 463 głosy wyborców (co stanowi 60,76% wszystkich oddanych głosów) oraz 486 z 538 głosów elektorskich (90,33% wszystkich głosów elektorskich). Podkreślić jednak należy, że dawniej Demokratyczne stany „Solid South”, takie jak Alabama, Georgia, Louisiana, Mississippi, czy South Carolina, oddały swoje głosy na kandydata Republikanów - Barryego Goldwatera. Kandydat ten uzyskał w nich wynik średnio o 30,57% lepszy niż Johnson. Najbardziej jaskrawym przejawem zmiany, jaka zaszła na Południu są wyniki rywalizacji Demokratów

i Republikanów w Mississippi, gdzie ci ostatni zwyciężyli przewagą 74,28% głosów. Przyczyny takiego zachowania wyborczego są dwie:

- po pierwsze, L. B. Johnson (urodził się i był senatorem z Teksasu) uznany został za „zdrajcę południowych wartości” w związku z tym, iż aprobował i czynnie przyczynił się do uchwalenia ustawy o prawach obywatelskich (Civil Rights Act 1964) - znoszącej segregację rasową;
- po drugie, wzrost znaczenia Republikanów na południu był bezpośrednio związany z migracją ekonomiczną ludności. Do południowo - zachodniej części USA zaczęły ściągać liczne rzesze pracowników, głównie czarnoskórych, w związku z rozwijającym się tam przemysłem i szybkim rozwojem gospodarczym tamtych terenów. Ludność murzyńska dostrzegając lepsze perspektywy w proponowanych reformach oraz postępową myśl związaną z platformą Partii Demokratycznej, zaczęły udzielać jej coraz większego poparcia. Skutkiem takich działań był ogromny odpyływ południowej oligarchii w kierunku Partii Republikańskiej.

Pierwszych symptomów wzrostu poparcia udzielanego dla Republikanów w stanach południowych doszukiwać się można już 1952 roku, jednak poparcie to było krótkotrwałe. W kolejnych wyborach (w 1956 roku) Republikanie uzyskali już dużo słabszy wynik. Ostatecznie Partia Republikańska zyskała znacząca, historycznie stabilną i co ważne powtarzalną większość po 1980 roku. Powyższe wnioski wyniki wyborów prezydenckich ilustruje wykres 1.

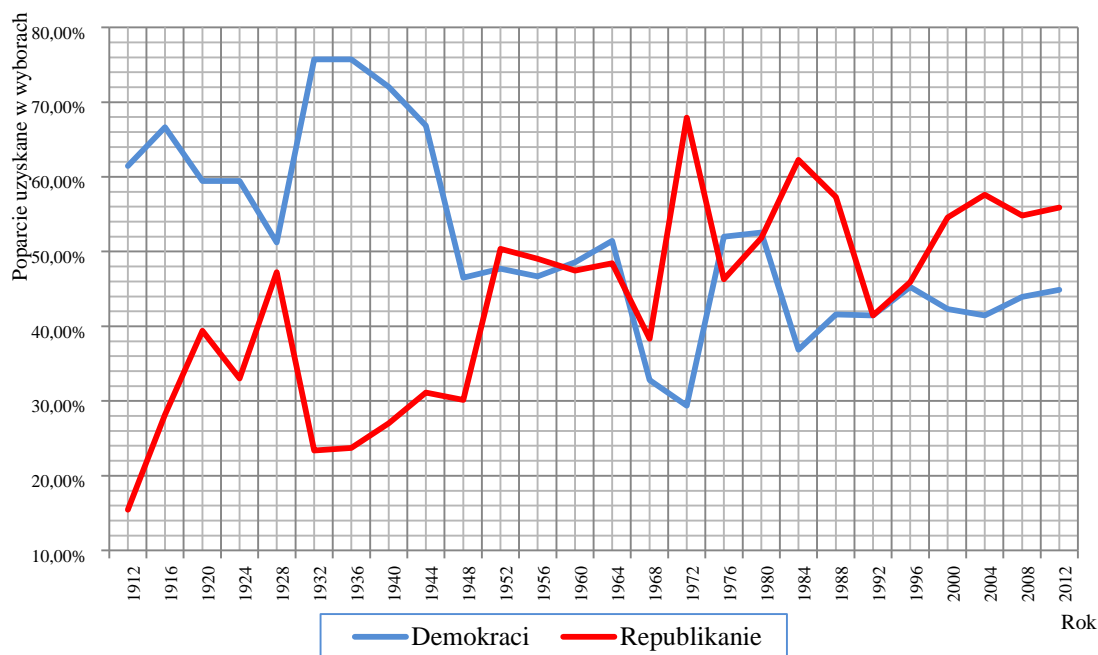
Po 1960 roku nastąpiła znacząca zmiana w geografii politycznej USA. Miała na nią wpływ w największym stopniu wielka migracja związana z szybkim rozwojem przemysłowym południa, południowego - zachodu i zachodu USA. Szybki proces urbanizacyjny oraz postępujące uprzemysłowienie tego regionu doprowadziły do znaczących zmian w strukturze społecznej tego terenu. Z badań przeprowadzonych przez Survey Research Center wynika, że do 1962 roku blisko 40% Amerykanów zmieniło swoje miejsce pobytu i pracy²⁷⁸. W tym miejscu przytoczyć można również dane US Census pochodzące ze spisów powszechnych z 1950 i 1960 roku. Wynika z nich, że ludność stanu California zaledwie w ciągu 10 lat zwiększyła się o 48,5%, stanu

---

²⁷⁸ Dane za: H. A. Bone, A. Ranney, *Politics and Voters*, McGraw-Hill, New York 1963, s. 46.

Arizona o 73,7%, Texas o 24,2%, Utah o 29,3%, Nevada o 78,2%, czy w końcu stanu New Mexico o 39,6%²⁷⁹.

Wykres 1. Poparcie dla Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej uzyskiwane w wyborach prezydenckich w latach 1912 - 2012 na terenie, na którym dominuje wzorzec tradycjonalistyczny

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto, w kontekście składu rasowego stanów „Solid South” wskazać należy na spadek odsetka czarnoskórej części społeczeństwa w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców. Powyższe ilustruje tabela 24.

Tabela 24. Zmiana odsetka czarnoskórej ludności w wybranych stanach “Solid South” pomiędzy 1900 a 2000 rokiem w stosunku do ogółu mieszkańców (w %)

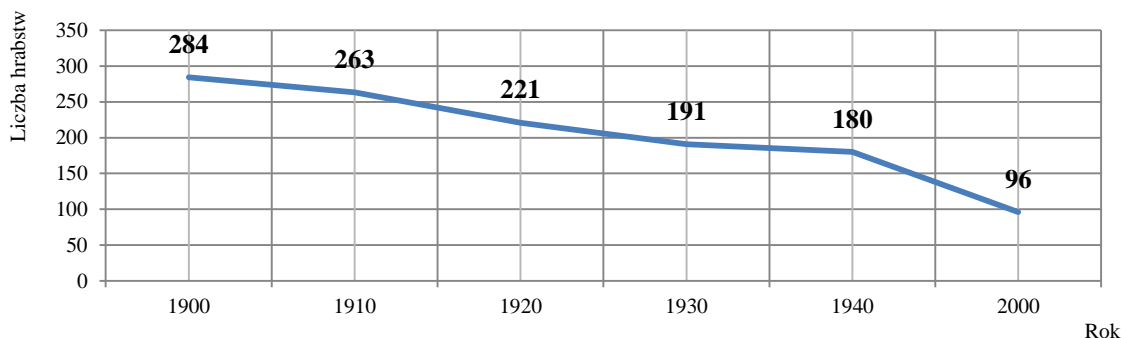
Stan	1900 rok	1950 rok	2000 rok
Alabama	45,2	32,1	26,0
Arkansas	28,0	22,4	15,7
Florida	43,7	21,8	14,6
Georgia	46,7	30,9	28,7
New Mexico	7,7	7,5	1,9
South Carolina	58,4	38,9	29,5
Texas	20,4	12,8	11,5

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1900, 1950 i 2000.

²⁷⁹ Dane za: US Census of 1950 i 1960, <http://www.census.gov/prod/www/decennial.html> z dnia 11.04.2013

Dodatkowo poddano analizie stany tzw. black belt²⁸⁰ pod względem liczby hrabstw, w których ludność czarnoskóra stanowiła ponad 50% łącznej liczby mieszkańców, można dojść do wniosku, że na przestrzeni 100 lat pomiędzy 1900 a 2000 rokiem liczba ta zmniejszyła się o 66,2 %. Powyższą sytuację ilustruje wykres 3.

Wykres 2. Spadek liczby hrabstw, w których ludność czarnoskóra stanowiła, co najmniej 50% społeczeństwa, w tzw. Black Belt w latach 1900 - 2000

Źródło: A. Heard, *A Two-Party South?*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press 1952, s. 7 oraz J. McKinnon, *The Black Population 2000, Census 2000 Brief*, U.S. Census Bureau, 2001, s. 5.

Mając na uwadze wnioski płynące z analizy danych zawartych w tabeli 24 oraz z wykresu 2, stwierdzić można, że na przestrzeni 100 lat doszło do znaczącego rozproszenia ludności afro - amerykańskiej na terenie całego kraju. Wpływ miały na to następujące elementy: sytuacja ekonomiczna, perspektywy zatrudnienia i zarobków w innych stanach oraz zaszłości historyczne i rasowe. Wszystkie wymienione elementy wpłynęły na zmianę zachowań wyborczych i zmieniły geograficzną alokację ich występowania.

W odróżnieniu od południa, na północy trudno jest wskazać jedną albo kilka przyczyn, jakie wpłynęły na zmianę zachowań wyborczych. Należy wskazać, że stany, na których terenie dominuje wzorzec moralistyczny, prezentują bardziej liberalne, postępowe poglądy, niż ma to miejsce w stanach wzorca tradycjonalistycznego. Wspomniany liberalizm zauważalny jest w odniesieniu do kwestii omawianego wcześniej niewolnictwa. Jak wykazano wyżej, w stanach południowych ludność

²⁸⁰ Black Belt (czarny pas - tłumaczenie własne) - termin określający południowe stany USA. Termin oryginalnie stosowany wobec centralnych hrabstw Alabamy oraz północnowschodnich hrabstw Mississippi ze względu na czarnoziemię znajdujące się na tym terenie, stosowany był również, jako określenie terenów XIX wiecznych plantacji rolniczych oraz bardzo wysokiego odsetka ludności murzyńskiej pracujących na nich. Teren ten obejmuje stany wzdłuż wschodniego wybrzeża USA (od Virginii na południe) i ciągnie się w stronę wybrzeży Zatoki Meksykańskiej (do Louisiany i Arkansas). W załączniku 36 znajduje się mapa przedstawiająca tzw. Black Belt.

czarnoskóra w latach '60 XIX wieku stanowiła ok. 1/3 ogólnej liczby mieszkańców. Dla porównania wszystkie stany północy w spisie powszechnym z 1860 roku nie wykazały ani jednego niewolnika. W tym miejscu należy jednak podkreślić, że na terenie wszystkich stanów zakwalifikowanych do moralistycznego wzorca kulturowego, w 1860 roku zamieszkiwało łącznie 38 223 czarnoskórych mieszkańców. Stanowili oni ok. 0,6% ogółu ludności zamieszkującej wskazane terytorium.

Innym przejawem liberalnych poglądów moralistycznego wzorca kulturowego może być uchwalona 31 stycznia 1865 roku XIII Poprawka do Konstytucji USA na mocy, której zniesiono niewolnictwo. Zgodnie z postanowieniami art. V Konstytucji USA, aby poprawka mogła wejść w życie, wymagana była ratyfikacja, przez co najmniej $\frac{3}{4}$ stanów wchodzących w skład Unii²⁸¹ (tj. 27 stanów). W przedmiotowej analizie podzielono okres ratyfikacyjny na dwa etapy. Pierwszy etap ratyfikacji obejmuje okres od jej uchwalenia do momentu uzyskania wymaganej w Konstytucji liczby dwudziestu siedmiu ratyfikacji. Etap drugi obejmuje okres, w którym pozostałe stany przeprowadzały procedurę ratyfikacyjną przedmiotowej poprawki. Tabela 25 zawiera wykaz stanów wchodzących w skład USA w 1865 roku oraz daty ratyfikowania XIII Poprawki do Konstytucji, a także oznaczenie, do którego wzorca kulturowego należy dany stan.

Tabela 25. Ratyfikacja XIII Poprawki do Konstytucji USA z 31 grudnia 1865 roku

Stan	Data ratyfikacji	Wzorzec kulturowy
Illinois	01.02.1865	I
Rhode Island	02.02.1865	M
Michigan	03.02.1865	M
Maryland	03.02.1865	I
New York	03.02.1865	I
Pennsylvania	03.02.1865	I
West Virginia	03.02.1865	T
Missouri	06.02.1865	I
Maine	07.02.1865	M
Kansas	07.02.1865	I
Massachusetts	07.02.1865	M
Virginia	09.02.1865	T
Ohio	10.02.1865	I
Indiana	13.02.1865	I
Nevada	16.02.1865	I
Louisiana	17.02.1865	T

²⁸¹ W 1865 roku w skład USA wchodziło 36 stanów.

Stan	Data ratyfikacji	Wzorzec kulturowy
Minnesota	23.02.1865	M
Wisconsin	24.02.1865	M
Vermont	08.03.1865	M
Tennessee	07.04.1865	T
Arkansas	14.04.1865	T
Connecticut	04.05.1865	M
New Hampshire	01.07.1865	M
South Carolina	13.11.1865	T
Alabama	02.12.1865	T
North Carolina	04.12.1865	T
Georgia	06.12.1865	T
Oregon	08.12.1865	M
California	19.12.1865	M
Florida	28.12.1865	T
Iowa	15.01.1866	M
New Jersey ¹	23.01.1866	I
Texas	18.02.1870	T
Delaware ²	12.02.1901	I
Kentucky ³	18.03.1976	T
Mississippi ⁴	16.03.1995	T

Legenda:

¹ - New Jersey początkowo odrzuciło XIII Poprawkę do Konstytucji USA (16.03.1865)

² - Delaware początkowo odrzuciło XIII Poprawkę do Konstytucji USA (08.02.1865)

³ - Kentucky początkowo odrzuciło XIII Poprawkę do Konstytucji USA (24.02.1865)

⁴ - Mississippi początkowo odrzuciło XIII Poprawkę do Konstytucji USA (05.12.1865)

I - wzorzec indywidualistyczny

M - wzorzec moralistyczny

T - wzorzec tradycjonalistyczny

Czarną linią zaznaczono 27 stan wymagany, aby ratyfikowana Poprawka do Konstytucji USA weszła w życie

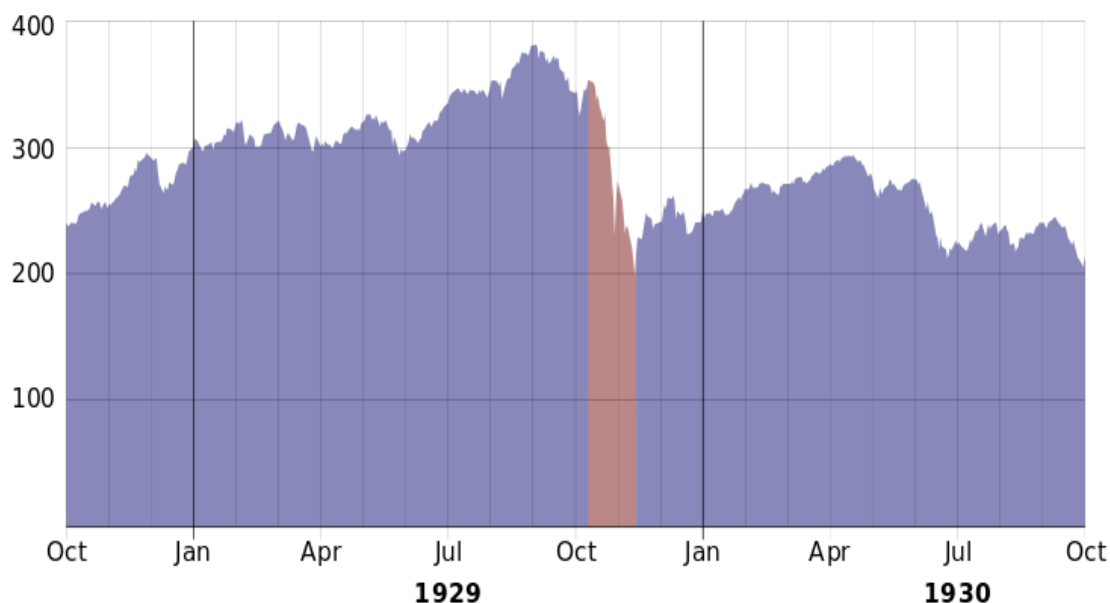
Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z zestawienia w pierwszym etapie ratyfikacji z pośród 11 stanów wzorca indywidualistycznego 9 zagłosowało „za” jej przyjęciem, natomiast w drugim etapie swoje głosy oddały Delaware i New Jersey głosując przeciwko. W stanach należących do moralistycznego wzorca kulturowego w pierwszym etapie z pośród 12 stanów 9 zagłosowało „za” przyjęciem tej Poprawki, a dalsze 3 (California, Iowa i Oregon) dokonały tego w kolejnym etapie. Dla porównania, na południu z pośród 13 stanów 9 głosowało „za” w pierwszym etapie. W drugim zaś swój głos „za” oddały dwa kolejne stany (Florida i Texas), a dwa opowiedziały się przeciw (Kentucky i Mississippi).

Kolejny element, jaki miał wpływ na zmianę zachowań wyborczych na północy może stanowić Wielki Kryzys Gospodarczy (1929 - 1933), który najbardziej dotknął przemysł. Można tu podać choćby dane statystyczne dotyczące wskaźnika giełdowego Dow Jones²⁸², które zaledwie w jeden dzień (24 października 1929 roku – tzw. „czarny czwartek”) stracił na wartości około 43%. Powyższe ilustruje wykres 3.

Również wskaźnik bezrobocia w latach 1929 – 1933 osiągnął rekordowo wysoki poziom, co w znaczący sposób mogło przyczynić się do zmiany preferencji wyborczych. W celu zobrazowania skali zjawiska bezrobocia w wyżej wymienionym czteroleciu, zobrazowano go na wykresie 4.

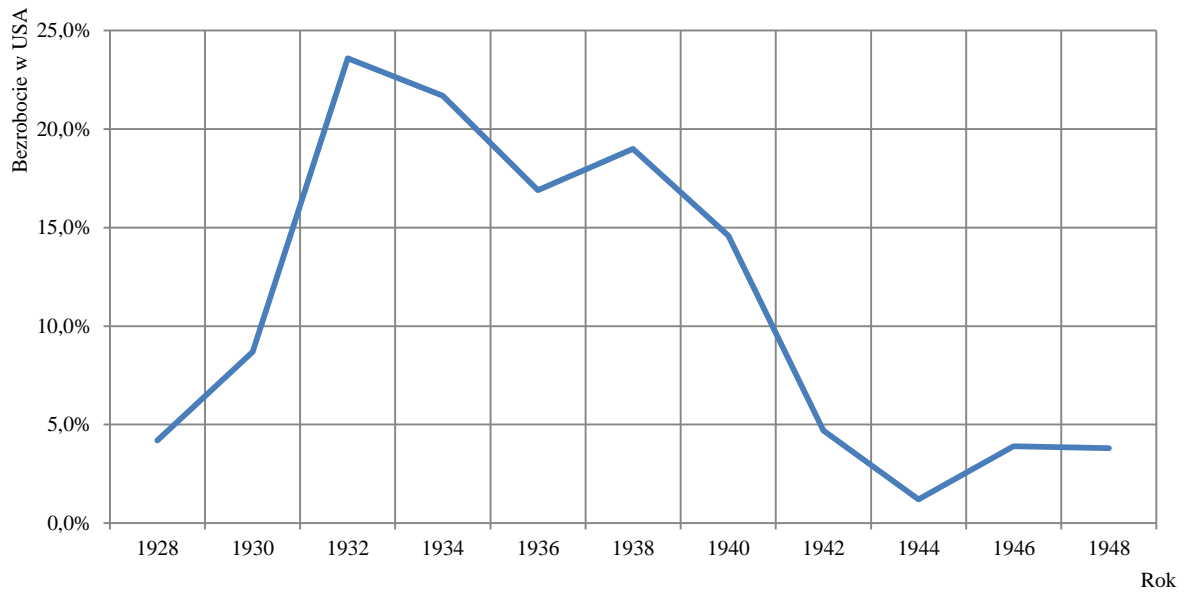
Wykres 3. Wskaźnik Dow Jones w okresie od października 1929 do października 1930. Kolorem czerwonym zaznaczono spadek wartości akcji giełdowych związanych z tzw. „czarnym czwartkiem”

Źródło: Wall Street crash on the Dow Jones Industrial Average, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/1929_wall_street_crash_graph.svg z dnia 13.04.2013 r.

²⁸² Wskaźnik Giełdowy Dow Jones - jeden z najważniejszych i za razem najstarszy indeks giełdowych notowany na Giełdzie Papierów Wartościowych w Nowym Yorku. Obecnie składa się on z akcji 30 spółek, reprezentujących różne gałęzie przemysłu, między innymi, sektor bankowy, filmowy, telekomunikacyjny, transportowy, komputerowy itd.

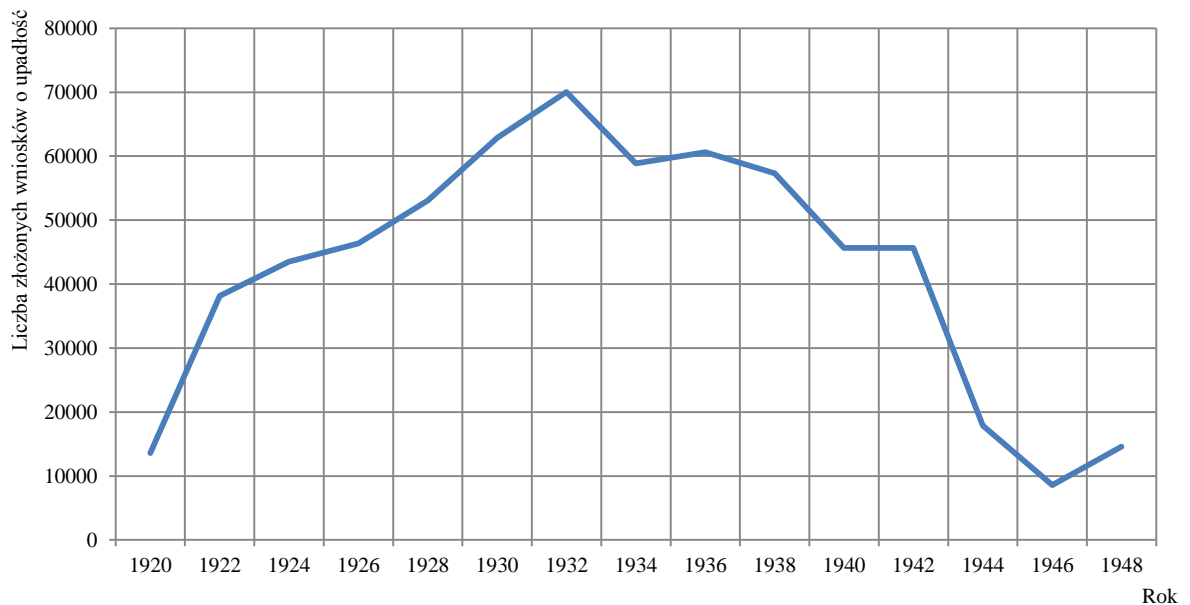
Wykres 4. Bezrobocie w USA w latach 1920 - 1948

Źródło: opracowanie własne, Overview of BLS Demographic Data, <http://www.bls.gov/bls/demographics.htm> z dnia 13.04.2013 r.

Aby zilustrować skalę Wielkiego Kryzysu Gospodarczego wykres 5 przedstawia liczbę złożonych wniosków do sądów gospodarczych o ogłoszenie bankructwa przedsiębiorstw w latach 1920 - 1948.

Wykres 5. Liczba złożonych wniosków o ogłoszenie bankructwa w latach 1920 - 1948

Źródło: opracowanie własne, Bankruptcy law, <http://eh.net/encyclopedia/article/hansen.bankruptcy.law.us> z dnia 13.04.2013 r.

Podkreślić również należy, że w latach 1929 - 1933, kiedy Amerykanie doświadczali największej fali spowolnienia gospodarczego: produkcja przemysłowa spadła o 46%, ceny hurtowe spadły o 32%, natomiast obroty handlu zagranicznego spadły aż o 70%. Bezrobocie zaś wzrosło o 607%. Dla porównania warto podać, że na przykład we Francji wskaźnik bezrobocia wzrósł o 214%, a w Wielkiej Brytanii o 129%²⁸³. Te dane najdobitniej pokazują skalę tego zjawiska i skutki, jakie ono wywarło na społeczeństwie amerykańskim.

Analizując wskaźniki poparcia udzielanego przez mieszkańców stanów wzorca moralistycznego Partii Republikańskiej zaobserwować należy, że ma on stosunkowo wysoki poziom. Za przykład może tu służyć rok 1920, kiedy Republikanie uzyskują poparcie ponad 66,5%. Ta hossa będzie trwać do wyborów 1932 roku, gdy partia ta ponosi znaczącą klęskę uzyskując niecałe 41% poparcia. Zauważyć również należy, że niektóre stany (takie jak Maine, Vermont, Connecticut, czy New Hampshire) wykazują nadal silne wpływy tej partii. Wspomniane już stany Maine czy Vermont, udzielały nieprzerwanego poparcia Republikanom od 1854 roku, aż do roku 1948 (z jednym wyjątkiem w roku 1912²⁸⁴). Co więcej, jako jedyne w całych Stanach Zjednoczonych, w wyborach 1936 roku, opowiedziały się przeciwko Franklinowi D. Rooseveltowi. Przeciętne wyniki Republikanów w stanach, w których dominuje wzorzec moralistyczny, obrazuje wykres 6.

W odniesieniu do trzeciej grupy stanów, należących do indywidualistycznego wzorca kulturowego, można pokusić się o dwa stwierdzenia:

- po pierwsze, analiza wyników wyborów do legislatur stanowych oraz na urząd gubernatora poszczególnych stanów wykazała, że na terenie tym faktycznie funkcjonuje system dwupartyjny. Żadna z partii nie dominuje w danym stanie przez dłuższy czas²⁸⁵;
- po drugie analiza wyników wyborów prezydenckich pozwala stwierdzić, że stany te wykazują dużą labilność w poparciu, jakiego udzielają partiom politycznym. Świadczyć o tym mogą średnie wyniki, jakie uzyskiwały obie partie w przedmiotowych wyborach w latach 1912 - 2012. Powyższe obrazuje wykres 7.

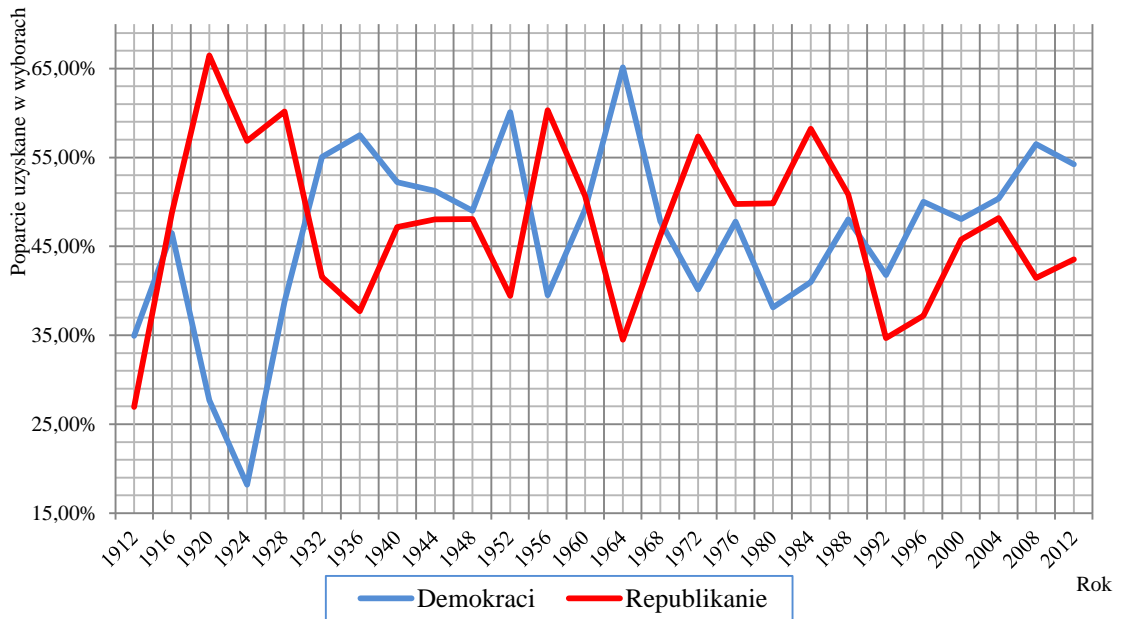
---

²⁸³ J. Blum, R. Cameron, T. G. Barnes, *The European world: a history*, 2 wydanie, University of Michigan 1970, s. 885.

²⁸⁴ W roku 1912 w stanach Main i Vermont nie wygrał ani kandydat Partii Demokratycznej ani Partii Republikańskiej.

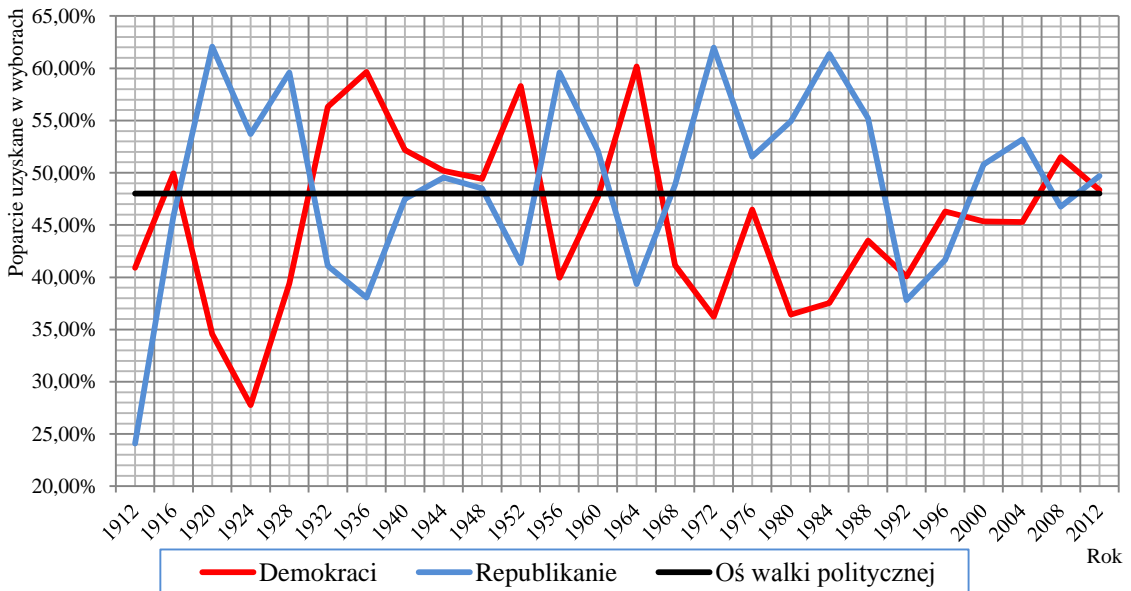
²⁸⁵ *State Legislatures in American Politics*, red. A. Heard, Prentice-Hall, New York 1966, s. 76.

Wykres 6. Poparcie dla Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej uzyskiwane w wyborach prezydenckich w latach 1912 - 2012 na terenie, na którym dominuje wzorec moralistyczny

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 7. Poparcie dla Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej uzyskiwane w wyborach prezydenckich w latach 1912 - 2012 na terenie, na którym dominuje wzorec indywidualistyczny

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto, w oparciu o wyniki wyborów prezydenckich w omawianym okresie, na terenach gdzie dominuje wzorzec indywidualistyczny, zauważono prawidłowość polegającą na symetryczności uzyskiwanych wyników wyborczych. W toku prowadzonych badań wyznaczono „oś walki politycznej”, równą wartości 49% (czarna linia na wykresie).

Porównując ze sobą trzy wykresy wyników wyborów prezydenckich uzyskiwanych przez Partię Republikańską i Partię Demokratyczną w latach 1912 – 2012 nałożone na wzorce kulturowe Elazara (wykresy 1, 6 i 7) stwierdzono, że wykres 7 odnoszący się do wzorca indywidualistycznego ma zupełnie inny charakter, aniżeli w przypadku wzorców moralistycznego i tradycjonalistycznego. W tych dwóch przypadkach (wykresy 1 i 6) linia poparcia nie ma charakteru symetrycznego, tzn. występują liczne przypadki, kiedy zwycięstwo jednej partii nie oznacza równoczesnej utraty poparcia przez partię przeciwną o taką samą lub zbliżoną wartość procentową. Dla przykładu podać można wyniki Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej osiągnięte w stanach zdominowanych przez tradycjonalistyczny wzorzec kulturowy. Zauważyć można, że w okresie 1912 - 1928 Demokraci tracili poparcie społeczne (z poziomu 66,64% do 51,2%) przy jednoczesnym wzroście poparcia dla Republikanów (z 15,47% do 47,23%). Oznacza to, że w omawianym okresie Partia Demokratyczna straciła 15,44% poparcia. Zachowując postulat symetryczności, uznać by należało, że Partia Republikańska powinna zyskać około 15,44% poparcia. W rzeczywistości jednak Republikanie zyskali aż 31,76% poparcia. Pomimo to, Partia Demokratyczna nadal utrzymywała wystarczającą przewagę by móc wygrać w wyborach prezydenckich (posiadała 51,2% poparcia). Dla porównania podobna analiza przeprowadzona w ramach stanów wzorca moralistycznego wskazuje, że w wyborach 1976 roku oraz 1980 roku Partia Republikańska zwiększyła swoje poparcie o 0,06%. Ponownie, przyjmując postulat symetryczności Partia Demokratyczna powinna utracić około 0,06% poparcia, a w rzeczywistości utraciła 9,63% poparcia.

Analiza wyników wyborów prezydenckich, jakie miały miejsce pomiędzy 1912 a 2012 rokiem w odniesieniu do indywidualistycznego wzorca kulturowego pozwoliła zaobserwować, że wyniki przedmiotowych wyborów oscylować będą wokół pewnej wartości - osi walki politycznej. Oscylacja, o której mowa powyżej, jest podobna dla obu partii (przyjmuje równą lub zbliżoną do siebie wartość bezwzględną). Wartość ta nazwana została współczynnikiem oscylacji. Oznacza to,

że wynik wyborczy danej partii można zapisać w postaci następującego wzoru matematycznego:

$$P = 49\% \pm X$$

Legenda:

P - poparcie uzyskane w wyborach (wyrażone w %)

49% - wartość osi walki politycznej

$\pm X$ - współczynnik oscylacji

Komentarza wymaga użyty w powyższym wzorze termin „współczynnik oscylacji”. Przyjmuje on wartość dodatnią lub ujemną, w zależności od tego, czy dana partia zwyciężyła w wyborach, czy przegrała. Aby zobrazować powyższe zagadnienie za przykład przyjęto wyniki kampanii wyborczej z 2012 roku. W wyborach tych Barack Obama w ramach indywidualistycznego wzorca kulturowego uzyskał 48,34%, natomiast John McCain 49,70%. Aby wyznaczyć współczynnik oscylacji, należy przekształcić wyżej podany wzór. Przyjmiemy następującą postać:

$$\pm X = P - 49\%$$

Legenda:

P - poparcie uzyskane w wyborach (wyrażone w %)

49% - wartość osi walki politycznej

$\pm X$ - współczynnik oscylacji

Zatem, skoro wartość poparcia udzielonego w wyborach dla Partii Demokratycznej wyniosła 48,34%, to wartość współczynnika oscylacji wynosi (-0,66) [minus 0,66], natomiast współczynnik ten dla Partii Republikańskiej wynosi (+0,70) [plus 0,70]. Porównując oba wyniki dojść można do wniosku, że wartość bezwzględna z różnicy między nimi wynosi 0,04. Pokusić się zatem można o stwierdzenie, że im mniejsza różnica pomiędzy wartością bezwzględną z różnicy pomiędzy współczynnikami oscylacji obu partii, tym większy jest stopień komparatywności danej kampanii wyborów.

Pod pojęciem „stopień komparatywności kampanii wyborczej” rozumieć należy stopień porównania pomiędzy platformą wyborczą partii, jednak postrzeganą z punktu widzenia wyborcy. Im większy stopień komparatywności kampanii wyborczej tym bardziej podobne do siebie są programy partii politycznych. W związku

z powyższym wyborca wzorca indywidualistycznego dokonywać będzie wyboru, który nie dotyczy tego „jaki problem rozwiążemy” tylko „w jaki sposób ten problem rozwiążemy”

* * *

Dogłębna analiza haseł i platform wyborczych głoszonych przez występujące na terenie USA partie polityczne, a także analiza cech charakterystycznych wzorców kulturowych, o których mowa była w poprzednim rozdziale pozwalają stwierdzić, że występuje ścisły związek między tymi elementami. Zauważyć należy, że wzorzec moralistyczny, występujący na północy USA sprzyjać będzie partiom o charakterze liberalnym, bardziej postępowym. Na dzień dzisiejszy hasła takie głosi Partia Demokratyczna, w związku z powyższym, można uznać, że to ta partia ma największe szanse na zwycięstwo w stanach wchodzących w skład tego wzorca. Odwrotna sytuacja będzie miała miejsce na południu. Jest to teren o silnie konserwatywnych, zachowawczych poglądach. W związku z powyższym, zasadnym wydaje się być stwierdzenie, że na dzień dzisiejszy partią o bardziej konserwatywnych poglądach, silnie przywiązana do tradycji jest Partia Republikańska i to ona ma największe szanse na zwycięstwo w wyborach prezydenckich na tamtym terenie.

Podkreślenie wymaga jednak fakt, że powyżej zaprezentowany podział na liberalnych Demokratów i konserwatywnych Republikanów jest podziałem umownym i tymczasowym. Historia, bowiem wykazała, że przedstawiony powyżej podział uległ odwróceniu w latach '60 XX wieku.

Z przeprowadzonych badań i analiz bezsprzecznie wynika, że występuje związek pomiędzy geograficzną alokacją poparcia udzielanego partiom politycznym a konkretnym wzorcem kulturowym. Co więcej odchodząc od podziału stricte na partie polityczne a dokonując analizy z punktu widzenia nurtu ideologicznego (liberałowie - konserwatyści) dojść można do wniosku, że poza pewnymi krótkimi okrasami przejściowymi, partia polityczna reprezentująca określony nurt ideologiczny wygrywa w odpowiadającym mu wzorcu kulturowym zdefiniowanym przez D. J. Elazara. Na tej podstawie wyznaczono wzorce zachowań politycznych.

Mając powyższe na uwadze zasadnym jest dokonanie analizy statystycznej poszczególnych grup stanów, składających się na dany wzorzec zachowań politycznych pod względem liczebności, rasy, płci, wykształcenia, itp. Dzięki analizie wymienionych

zmiennych, faktorów, możliwym stanie się wyznaczenie charakterystyki poszczególnych grup stanów. Wyznaczenie osi walki politycznej dla moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych nie znajduje merytorycznego uzasadnienia. Wynika to z cech poszczególnych wzorców. Przypominając cechy charakterystyczne dla wzorca moralistycznego stwierdzić należy, że wzorzec ten potencjalnie preferuje Partię Demokratyczną. Mając jednak na uwadze zaszłości historyczne oraz przewartościowanie zachowań wyborczych pokusić się można o stwierdzenie, że wzorzec ten potencjalnie preferować będzie partie o charakterze liberalnym. Odnosząc powyższe do wzorca tradycjonalistycznego można stwierdzić, że wzorzec ten będzie potencjalnie preferował partie o charakterze konserwatywnym. Mając powyższe na uwadze stwierdzić można, że uwarunkowania kulturowe występujące w ramach tych wzorców nie dopuszczają do występowania alternatywy ideologiczno – kulturowej dla realizacji określonych celów politycznych. Oznacza to, że wzorzec moralistyczny preferuje partie o charakterze liberalnym nie dopuszcza możliwości alternatywnego rozwiązania (wygrania wyborów przez inną partię aniżeli liberalną). Podobna sytuacja ma miejsce w ramach wzorca tradycjonalistycznego.

W odróżnieniu od tych dwóch wzorców, wzorzec indywidualistyczny zakłada występowanie alternatywy – partykularnie dobierany program polityczny w zależności od chwilowych potrzeb i problemów dręczących mieszkańców danego stanu. Oznacza to, że z samych założeń kulturowych tego wzorca wynika możliwość dokonywania wyboru pomiędzy jedną a drugą partią.

Rozdział V. Stany pewne a stany wahające się – podobieństwa i różnice

Celem teorii wzorców kulturowych przedstawionych przez Daniela J. Elazara było wykazanie systemu relacji, zależności, jakie panują pomiędzy władzą federalną a władzami stanowymi. Na podstawie omówionych w rozdziale trzecim cech charakterystycznych dla poszczególnych stanów, amerykański politolog wyodrębnił tereny, na których występuje jeden, podobny lub zbliżony do siebie, system relacji. Wynik powyższych badań doprowadził Elazara do wniosku, że na terenie USA występują trzy główne wzorce kulturowe. Moralistyczny - występujący na północy USA oraz stany wzdłuż wybrzeża Pacyfiku; tradycjonalistyczny - obejmujący stany południowe, głównie wzdłuż wybrzeża Atlantyku i Zatoki Meksykańskiej; oraz indywidualistyczny - występujący w pasie stanów środkowych, rozciągający się od środkowego wybrzeża Atlantyku do Gór Skalistych.

Dogłębna analiza porównawcza „programów”, platform wyborczych Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej oraz cech charakterystycznych każdego z wzorców kulturowych, zaprezentowanych przez Elazara, pozwoliła postawić hipotezę, iż na terenie USA funkcjonują trzy wzorce zachowań politycznych. Ich występowanie ma silnie geograficzny układ i pokrywać się będą z geograficzną alokacją wzorców kulturowych.

Powstaje zatem pytanie, czy można dokonać obiektywnej charakterystyki każdego z omawianych wzorców zachowań politycznych? Czy dokonana charakterystyka pozwoli przewidzieć sposób, w jaki zachowają się poszczególne stany w kolejnych wyborach?

W tym miejscu niezbędny wydaje się komentarz, co do przyczyny wyboru źródeł danych, na których bazuje poniższa analiza oraz dobór zmiennych (faktorów), które zostały poddane badaniom. Pierwszym i najważniejszym założeniem prowadzonych prac badawczych, było pozyskanie najbardziej wiarygodnych i niekwestionowanych danych, tak by ich wyniki jak najlepiej odzwierciedlały rzeczywistość. W tym celu dane pozyskano ze zbiorów United States Census Bureau.

Wydaje się, że przedmiotowa baza danych jest najlepszym źródłem danych, zarówno kontekście wiarygodności, jak i szczegółowości zbieranych i opracowywanych danych dotyczących Stanów Zjednoczonych. Na takie twierdzenie wpływa kilka czynników. Po pierwsze, podkreślić należy fakt, iż spis powszechny ma umocowanie konstytucyjne (art. I, sec. 2 cl. 3 Konstytucji USA). Po drugie, zgodnie z 13 U.S.C. § 221 – 224, udzielanie błędnej odpowiedzi lub jej odmowa jest przestępstwem federalnym, zagrożonym karą grzywny. Po trzecie, spis powszechny odbywa się cyklicznie, co 10 lat (od 1790 roku). Mając powyższe argumenty na uwadze, uznać należy, że dane pochodzące ze spisu powszechnego USA od 1910 do 2010 roku są danymi najbardziej adekwatnymi i obiektywnymi, by wykorzystać je w dalszych badaniach związanych z tematyką przedmiotowej pracy.

Komentarza wymaga również zakres danych pozyskiwanych z wyżej wymienionych spisów oraz przyczyny wyboru takich, a nie innych faktorów. Najważniejszym, w przypadku omawianych zadań, jest świadomość przyczyny przeprowadzania spisu powszechnego. Pierwszym i podstawowym zadaniem, jakie „postawiono” przed spisem jest dokonanie podziału mandatów w Izbie Reprezentantów pomiędzy stany. Dokonane to miało być na podstawie następujących danych: liczby ludności wolnej zamieszkujących dany stan, powiększonej o liczbę ludności pozostającej na służbie na określonej liczbie lat. Do wyniku należało dodać 3/5 wszystkich innych osób znajdujących się na terenie danego stanu. Ponadto w podziale mandatów nie uwzględniono nieopodatkowanych Indian²⁸⁶. W związku z powyższym, podstawową funkcją spisu powszechnego jest przydział mandatów poszczególnym stanom (tzw. apportionment), natomiast w dalszej kolejności jest funkcja statystyczna, czy informacyjna.

Powyższe zdefiniowanie funkcji spisu powszechnego pociąga za sobą konsekwencje w zakresie informacji, które można z niego pozyskać. Dodatkowym utrudnieniem jest fakt, że amerykańskie prawo zabrania zadawać niektórych pytań (np. o wyznanie²⁸⁷). Ponadto podkreślić należy, że pomimo przeprowadzenia w roku 1980 spisu powszechnego, jego wyniki nie zostały opublikowane na stronie internetowej US Census. Jej pozyskanie, ze względu na objętość przedmiotowej publikacji (kilka tysięcy stron) w wersji papierowej było nie możliwe (również ze względów finansowych) na etapie przygotowywania niniejszej pracy.

---

²⁸⁶ Konstytucja USA, art. I, sec. 2, cl. 3.

²⁸⁷ 90 stat. 2459 (1976).

Na uwagę zasługuje również fakt, że lista pytań zadawanych w trakcie Census Day²⁸⁸ podlega ciągłym zmianom w odniesieniu do zakresu, szczegółowości oraz liczby zadawanych pytań. Dla przykładu można podać rok 1790 roku, kiedy w trakcie spisu zadano zaledwie cztery pytania: proszę podać liczbę wolnych białych mężczyzn (w wieku poniżej i powyżej 16 roku życia), liczbę wolnych białych kobiet, liczbę innych wolnych osób, liczbę niewolników²⁸⁹. Dla porównania w 1910 roku zadano 33 pytania ogólne oraz dodatkowo przygotowano 14 pytań w odniesieniu do Indian²⁹⁰. W roku 2000 przygotowano i zadano łącznie 46 pytań oraz 6 dodatkowych w odniesieniu do osób, które są w trakcie zakupu domu, mieszkania lub przyczepy mieszkalnej²⁹¹. Jednak już w kolejnym spisie (w 2010 roku) liczba pytań spadała do 10. Podkreślić jednak należy, że okres przeprowadzania spisu trwa 10 lat²⁹². Najważniejsze informacje (tzn. spis liczby ludności) odbywa się na samym początku tego okresu. W kolejnych latach przeprowadzane są kolejne spisy dotyczące innych sfer życia społecznego (np. dotyczące rolnictwa, przemysłu, zamieszkania, itp.).

Mając powyższe na uwadze, z pośród 11 spisów powszechnych, jakie odbyły się pomiędzy 1910 a 2010 rokiem, wybrano tylko te pytania, które dotyczyły tego samego lub podobnego zagadnienia. Zabieg ten pozwala na obiektywne wyznaczenie tendencji oraz zmian, jakie zachodzą w amerykańskim społeczeństwie oraz w ramach każdego z trzech wzorców kulturowych.

1. *Certain states*

Z dotychczas przeprowadzonej szerokiej analizy zachowań wyborczych funkcjonujących w USA, wyciągnąć można następujące wnioski: z pośród trzech wzorców zachowań politycznych, dwa (moralistyczny i tradycjonalistyczny) wykazują stabilność historyczną i powtarzalność. Oznacza to, że obserwator sceny politycznej jest

---

²⁸⁸ Census Day - dzień, w którym przeprowadzano spis powszechny na terenie USA. Termin ten ulegał zmianą na przestrzeni lat. W latach 1790 - 1820 spis przeprowadzano zawsze w pierwszy poniedziałek sierpnia; w latach 1830 - 1880 oraz w 1900 roku spis przeprowadzono 1 lipca, w 1890 roku - 2 lipca, w 1910 roku 15 kwietnia, natomiast w 1920 - 1 stycznia. Od 1930 roku przyjęto, że spis przeprowadza się 1 kwietnia.

²⁸⁹ Na podstawie: Index of Questions 1790, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/1790_1.html z dnia 05.05.2013 r.

²⁹⁰ Na podstawie: Index of Questions 1910, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/1910_1.html z dnia 13.05.2013 r.

²⁹¹ Na podstawie: Index of Questions 2000, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/2000_1.html z dnia 13.05.2013 r.

²⁹² Na podstawie: Index of Questions 2010, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/2010.html z dnia 13.05.2013 r.

w stanie przewidzieć, z dużą dozą prawdopodobieństwa, w jaki sposób zachowa się dany stan w kolejnych wyborach. Uznać należy, że skoro dany stan funkcjonuje w ramach jednego konkretnego wzorca zachowań politycznych, którego jedną z cech charakterystycznych jest potencjalne faworyzowanie jednej partii, to przyjąć można, że takie zachowanie wyborcze powtórzy się w kolejnych wyborach. Powyższe potwierdza praktyka dnia codziennego oraz analiza historyczna.

Poniżej przedstawiono przykłady obrazujące powyższą hipotezę. Stan Massachusetts leży w moralistycznym wzorcu zachowań politycznych, w którym potencjalnie preferowaną partią jest Partia Demokratyczna. Co więcej wyniki wyborów prezydenckich wskazują, że od 1928 roku stan Massachusetts nieprzerwanie udziela poparcia Partii Demokratycznej (z trzema wyjątkami)²⁹³. Mając powyższe na uwadze, nasuwa się wniosek, że w kolejnych wyborach, z dużym prawdopodobieństwem, stan ten odda swój głos również na Demokratów. Powyższe obrazuje schemat 9.

Schemat 9. Oś czasu przedstawiająca wyniki wyborów powszechnych na urząd Prezydenta USA przeprowadzone w stanie Massachusetts w latach 1912 – 2012

Legenda:

Kolor niebieski - kadencja, w której stan Massachusetts zagłosował na kandydata Demokratów

Kolor czerwony - kadencja, w której stan Massachusetts zagłosował na kandydata Republikanów

Źródło: opracowanie własne.

Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do stanu Oklahoma. Stan ten leży w tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych. Zgodnie z charakterystyką tego wzorca przedstawioną powyżej, potencjalnie preferowaną partią będzie Partia Republikańska. Zgodnie z wynikami wyborów Oklahoma udziela Republikanom swojego poparcia nieprzerwanie od 1956 roku (z wyjątkiem 1964 roku). Mając powyższe na uwadze, można pokusić się o stwierdzenie, że w kolejnych wyborach, z dużym prawdopodobieństwem, stan ten odda swój głos również na tą samą partię. Powyższe obrazuje schemat 10.

²⁹³ Po roku 1928 Massachusetts zagłosowało na Republikanów trzykrotnie: w 1956 roku oraz w 1980 i 1984 roku.

Schemat 10. Oś czasu przedstawiająca wyniki wyborów powszechnych na urząd Prezydenta USA przeprowadzone w stanie Oklahoma w latach 1912 – 2012

Legenda:

Kolor niebieski - kadencja, w której stan Oklahoma zagłosował na kandydata Demokratów

Kolor czerwony - kadencja, w której stan Oklahoma zagłosował na kandydata Republikanów

Źródło: opracowanie własne.

Jak przedstawiono powyżej, stabilne i powtarzalne historycznie zachowania wyborcze odnaleźć można zarówno w odniesieniu do stanów wzorca moralistycznego, jak i tradycjonalistycznego. W związku z powyższym na potrzeby niniejszej pracy przyjęto w stosunku do nich nazwę „certain states” - stany pewne.

Od przedstawionego powyżej stanowiska dotyczącego stabilności i powtarzalności zachowań wyborczych istnieje jeden wyjątek nazwany „groundbreaking event” (przełomowe wydarzenie). Pod pojęciem tym należy rozumieć takie wydarzenie, które z punktu widzenia historycznego, społecznego, ekonomicznego lub politycznego, może doprowadzić do zmiany zachowań wyborczych obojętnie jakiego wzorca zachowań politycznych. Podkreślić tutaj należy, że zmiana taka jest krótkotrwała i zazwyczaj jej efekt (zmiana zachowania wyborczego) ustaje wraz z wygaśnięciem efektów tego wydarzenia. Efekt taki trwa zazwyczaj jedną lub dwie kadencje.

Przykładem „groundbreaking events” są:

- konflikt, a w rezultacie rozłam w Partii Republikańskiej, jaki miał miejsce w 1912 roku. W trakcie prezydentury William Taft dał się poznać, jako przywódca dużo bardziej zachowawczy, niż jego poprzednik Theodore Roosevelt. Pomimo kontynuowania polityki progresywnej²⁹⁴ i antytrustowej²⁹⁵, to właśnie poprzednik Tafta stał się jego największym krytykiem. W 1912 roku obydwaj ubiegali się o nominację Partii Republikańskiej – Taft ubiegał się o nominację partyjną na drugą kadencję, dla Roosevelta byłaby to trzecia nominacja. Ostatecznie nominacja przypadła Taftowi. Niepogodzony

²⁹⁴ Polityka progresywna – polityka rządu USA polegająca na intensywnej przebudowie systemu gospodarczego, politycznego i społecznego kraju, związana z tzw. erą postępową (ang. Progressive Era), obejmująca lata 1890 – 1920.

²⁹⁵ Polityka antytrustowa – polityka antymonopolowa.

z przegraną Roosevelt postanowił porzucić szeregi Republikanów i założył własną partię - Partię Progresywną (zwaną również Bull Moose Party). Rozłam ten pozwolił wygrać po raz pierwszy od ponad 20 lat Demokratom – prezydentem został Woodrow Wilson. Wydarzenie to ma kluczowe znaczenia dla moralistycznego wzorca kulturowego, który jak wspomniano we wcześniejszych częściach pracy, preferuje partie o bardziej liberalnych, postępowych poglądach. Do lat '60 XX wieku za partię taką uchodziła Partia Republikańska. W związku z powyższym wygrana Demokratów na tym terenie potwierdza jak wielkie znaczenie polityczne dla wyniku wyborów miał rozłam w łonie Partii Republikańskiej. Zauważyć należy, że zgodnie z istotą występowania „groundbreaking events” już w kolejnych wyborach większość stanów wzorca moralistycznego (11 z pośród 17 stanów) zagłosowało ponownie na Republikanów. Co więcej, w następnych wyborach w 1920 roku na partię tę swoje głosy oddały już wszystkie stany wzorca moralistycznego;

- Wielki Kryzys Gospodarczy lat 1929-1933, który doprowadził do zmiany zachowań wyborczych wśród stanów wzorca moralistycznego. Wówczas 13 z 17 stanów zagłosowało za Partią Demokratyczną (wyjątek stanowiły: Connecticut, Maine, New Hampshire i Vermont). Na uwagę zasługuje fakt, że stan Maine oraz Vermont swojego poparcia będzie udzielać Republikanom nieprzerwanie aż do 1964 roku. Polityka wewnętrzna prowadzona przez Herberta Hoovera nie przynosiła zamierzonych rezultatów. Na polu gospodarczym Republikanie ponieśli sromotną klęskę. Demokraci, którzy do tej pory pozostawali w opozycji, dzięki hasłom „Nowego Ładu” przejęli władzę w Białym Domu na kolejne 24 lata. Przykład ten dowodzi, jak wielkie znaczenie w zmianie nastrojów wyborczych może mieć gospodarka.

Na przełomie lat '50 i '60 XX wieku zaobserwować można przewartościowanie zachowań politycznych wyborców w ramach „certain states”. W ramach wzorca moralistycznego doszło do zmiany w postrzeganiu partii politycznych. Dotychczas uważana za bardziej liberalną Partia Republikańska została

uznana za konserwatywną. Natomiast Partia Demokratyczna, której wcześniej przypisywano cechy konserwatywne w oczach wyborców zyskała miano liberalnej.

Przewartościowanie w układzie sił politycznych w USA nastąpiło po 1952 roku. Przejęcie władzy przez Republikanina Dwighta D. Eisenhowera oraz prowadzona przez niego polityka zwalczania komunizmu na wszystkich frontach zyskała stopniowo zaufanie południowego elektoratu. Potwierdza to statystyka wyborcza. W 1952 roku, kiedy „Ike”²⁹⁶ po raz pierwszy ubiegał się o prezydenturę poparło go 7 z 17 stanów wzorca tradycjonalistycznego. W kolejnych wyborach zyskał poparcie już 10 stanów.

W omawianym ujęciu przełomowym wydarzeniem było zabójstwo Johna F. Kennedyego w Dallas (Texas) 22 listopada 1963 roku. Wówczas wszystkie stany wzorca moralistycznego i indywidualistycznego zagłosowały na Lyndona B. Johnsona. Podobnie postąpiła większość stanów tradycjonalistycznych (wyjątek stanowiły tu: Alabama, Arizona, Georgia, Louisiana, Mississippi oraz South Carolina). Działania podjęte przez zarówno Kennedyego i Johnsona doprowadziły do uchwalenia XXIV Poprawki do Konstytucji (zakazującej ograniczanie prawa wyborczego obywatelom ze względu na niezapłacone podatki), a także dwie uchwalone ustawy (Civil Rights Act - ustawa o prawach obywatelskich z 1964 roku oraz Voting Rights Act - ustawa o prawie do głosowania z 1965 roku) ostatecznie odstraszyły konserwatystów z południa od popierania Demokratów.

Mając powyższe na uwadze od 1968 roku zauważyć można, że stany tradycjonalistycznego wzorca kulturowego głosowały prawie wyłącznie na kandydatów Partii Republikańskiej. Odstępstwem od tej reguły były wybory z 1976 roku, kiedy po skandalu, jaki wybuchł w związku z prowadzonymi nielegalnymi działaniami przeciwko Partii Demokratycznej w trakcie wyborów z 1972 roku (tzw. Afera Watergate), krótkotrwale doprowadziła do zmiany zachowań wyborczych (zmiana dotyczyła tylko wyborów z 1976 roku). Wydarzenie to można bezsprzecznie zaliczyć do „groundbreaking event”.

Kolejnym istotnym wydarzeniem, jakie miało wpływ na zmianę zachowań wyborczych Amerykanów był rozpad bloku komunistycznego. Funkcjonujący od końca II wojny światowej system bipolarny, oparty o wzajemną nieufność i wszechogarniającą rywalizację, przestał istnieć. Układ rywalizacyjny pomiędzy

---

²⁹⁶ Ike - pseudonim Dwighta D. Eisenhowera z czasów, kiedy służył w wojsku.

Wschodem a Zachodem dawał fory w wyborach Partii Republikańskiej nastawionej na konfrontację i aktywne zwalczanie komunizmu. Wynikało to przede wszystkim z programu i założeń polityki zagranicznej USA²⁹⁷ w okresie 1948 – 1990. Z danych zawartych w załączniku 35 wynika, że w omawianym okresie występowała dominacja Partii Republikańskiej w poszczególnych stanach – wygrywali oni przeciętnie w trzydziestu trzech z spośród pięćdziesięciu stanów (w okresie 1948 – 1956 w czterdziestu ośmiu stanach). Rozpad systemu komunistycznego zapoczątkowany w Polsce w 1989 roku rozchwiały ukształtowany system rywalizacji w układzie międzynarodowym, co miało bezpośredni wpływ na układ sił politycznych w USA. Brak jednoznacznie zdefiniowanego „wroga” wymusił na Republikanach konieczność redefiniowania platformy wyborczej. Kryzys ten pogłębiony przez złą sytuację ekonomiczną kraju (ogromne wydatki na zbrojenie, pogłębiający się deficyt budżetowy oraz ujemny bilans handlu zagranicznego)²⁹⁸ doprowadził do pierwszej po dwudziestu latach wygranej Demokratów w wyborach prezydenckich w 1992 roku. Schemat 11 przedstawia oś czasu, ilustrującą kadencje, w których wygrywali kandydaci Demokratów i Republikanów w ujęciu ogólnokrajowym, ze wskazaniem tzw. „groundbreaking events”.

Pierwszym kluczowym pytaniem jest to, czy „certain states” są w stanie samodzielnie wygrać wybory prezydenckie? Innymi słowy, czy dysponują wystarczającą siłą głosów elektorskich, aby stany wchodzące w skład tylko jednego wzorca zachowań politycznych, były w stanie samodzielnie dokonać takiego wyboru?

Zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA „(...) osoba, na którą padło najwięcej głosów [elektorskich - przyp. autora] jako na Prezydenta, będzie Prezydentem, jeżeli liczba głosów na niego oddanych będzie równa liczbie, jaka stanowi większość wszystkich elektorów”²⁹⁹. Mając powyższe na uwadze, aby odpowiedzieć na pytanie postawione powyżej, przeprowadzono analizę pod kontem potencjału siły głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach dwóch wzorców zachowań politycznych, określonych mianem „certain states”.

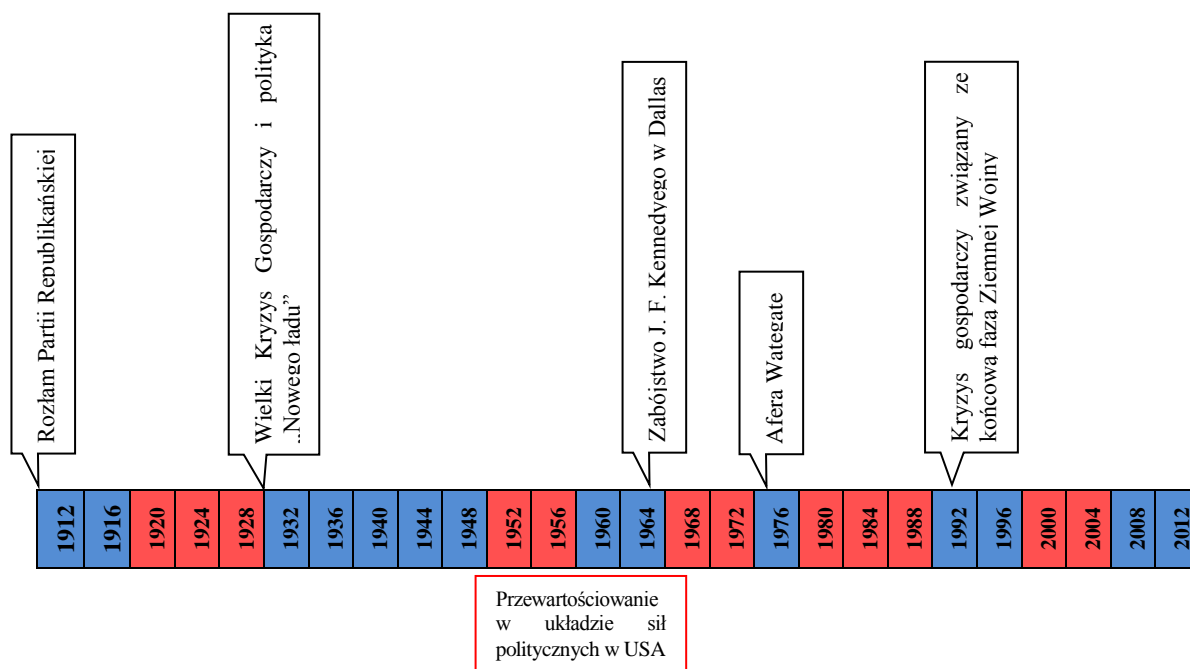
---

²⁹⁷ Chodzi przede wszystkim o doktryny polityczne opracowane i realizowane w okresie 1948 – 1990, np. doktryna Trumana (Dulles), Eisenhowera, Kennedyego, Regana, Busha.

²⁹⁸ Historia polityczna świata XX wieku 1945 - 2000, red. M. Bankowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004, s. 646 - 647.

²⁹⁹ XII Poprawka do Konstytucji USA.

Schemat 11. Oś czasu przedstawiająca okresy prezydentury, w których zwyciężali Demokraci i Republikanie, z zaznaczeniem tzw. „groundbreaking events”

Legenda:

Kolor niebieski - kadencja, w której prezydentem został kandydat Demokratów

Kolor czerwony - kadencja, w której prezydentem został kandydat Republikanów

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszym kluczowym pytaniem jest to, czy „certain states” są w stanie samodzielnie wygrać wybory prezydenckie? Innymi słowy, czy dysponują wystarczającą siłą głosów elektorskich, aby stany wchodzące w skład tylko jednego wzorca zachowań politycznych, były w stanie samodzielnie dokonać takiego wyboru?

Zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA „(...) osoba, na którą padło najwięcej głosów [elektorskich - przyp. autora] jako na Prezydenta, będzie Prezydentem, jeżeli liczba głosów na niego oddanych będzie równa liczbie, jaka stanowi większość wszystkich elektorów”³⁰⁰. Mając powyższe na uwadze, aby odpowiedzieć na pytanie postawione powyżej, przeprowadzono analizę pod kontem potencjału siły głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach dwóch wzorców zachowań politycznych, określonych mianem „certain states”.

W tym celu przygotowano zestawienie, w którym skoncentrowano się na trzech zmiennych: minimalnej liczbie głosów elektorskich, niezbędnych do wyboru

³⁰⁰ XII Poprawka do Konstytucji USA.

osoby na rząd prezydenta (zgodnej z XII Poprawką do Konstytucji USA z 1803 roku). Następnie zsumowano liczbę głosów elektorskich przypadających poszczególnym stanom, z uwzględnieniem podziału na wzorce moralistyczny i tradycjonalistyczny. W zestawieniu tym nie brano pod uwagę potencjału głosów zaliczonych do stanów wzorca indywidualistycznego. Wyniki przedmiotowych zestawień przedstawia tabela 26.

Tabela 26. Liczba potencjalnych głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach wzorców zachowań politycznych wchodzących w skład „certain states” oraz minimalna liczba głosów elektorskich niezbędna do wyboru na urząd Prezydenta USA, zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA

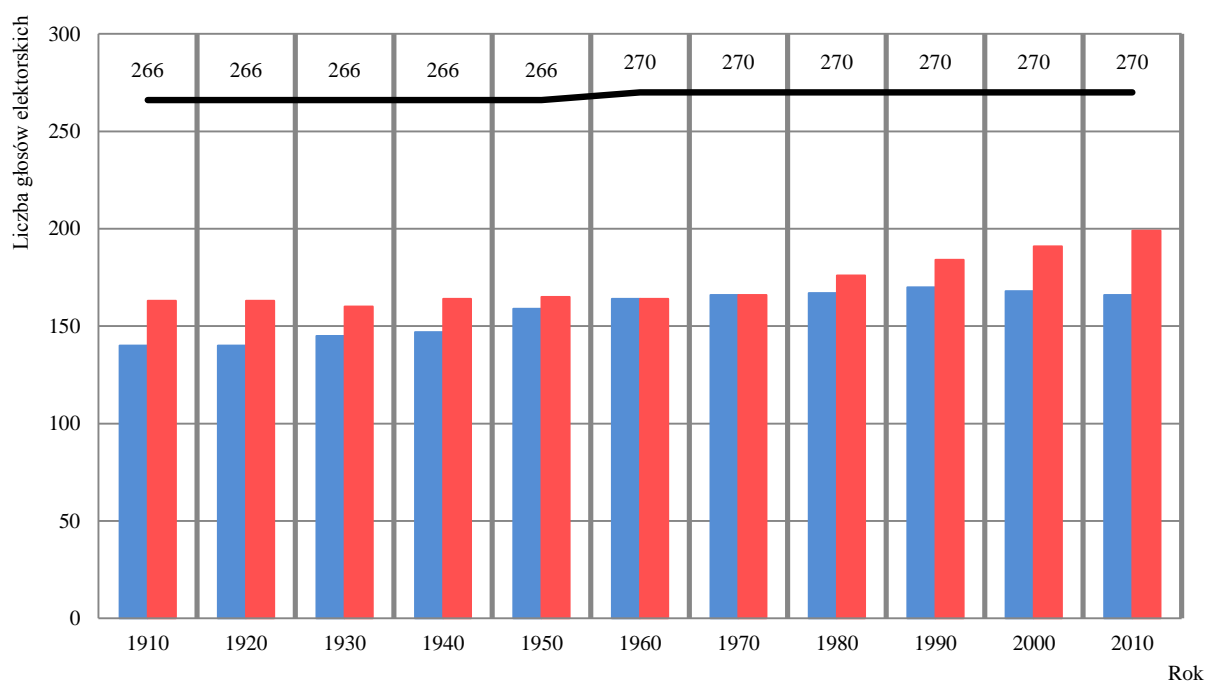
	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Minimalna liczba głosów elektorskich potrzebna do wyboru na urząd prezydenta USA (zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA)	266	266	266	266	266	270	270	270	270	270	270
Liczba głosów elektorskich do zdobycia w ramach wzorca moralistycznego	140	140	145	147	159	164	166	167	170	168	166
Liczba głosów elektorskich do zdobycia w ramach wzorca tradycjonalistycznego	163	163	160	164	165	164	166	176	184	191	199

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Z danych przedstawionych w tabeli 26 wynika, że żaden ze wzorców zachowań politycznych nie dysponuje wystarczającą liczbą głosów, by samodzielnie wybrać głowę państwa. Zaprezentowaną powyżej tabelę w sposób graficzny obrazuje wykres 8.

Opracowując powyższe zestawienia (tabelę 26 oraz wykres 8) dokonano uogólnienia, polegającego na założeniu hipotetycznym, że wszystkie stany wchodzące w skład moralistycznego lub tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych zagłosują na partię, która jest zgodna z ich preferencją polityczną. Opierając się na takiej przesłance wyciągnięto wnioski, że żaden z tych wzorców nie posiada wystarczającej większości, aby samodzielnie wybrać prezydenta USA.

Wykres 8. Liczba głosów elektorskich do zdobycia w ramach moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych oraz liczba głosów elektorskich niezbędna do wyboru na urząd Prezydenta USA, zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA

Legenda:

Kolor niebieski - moralistyczny wzorec zachowań politycznych;

Kolor czerwony - tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych;

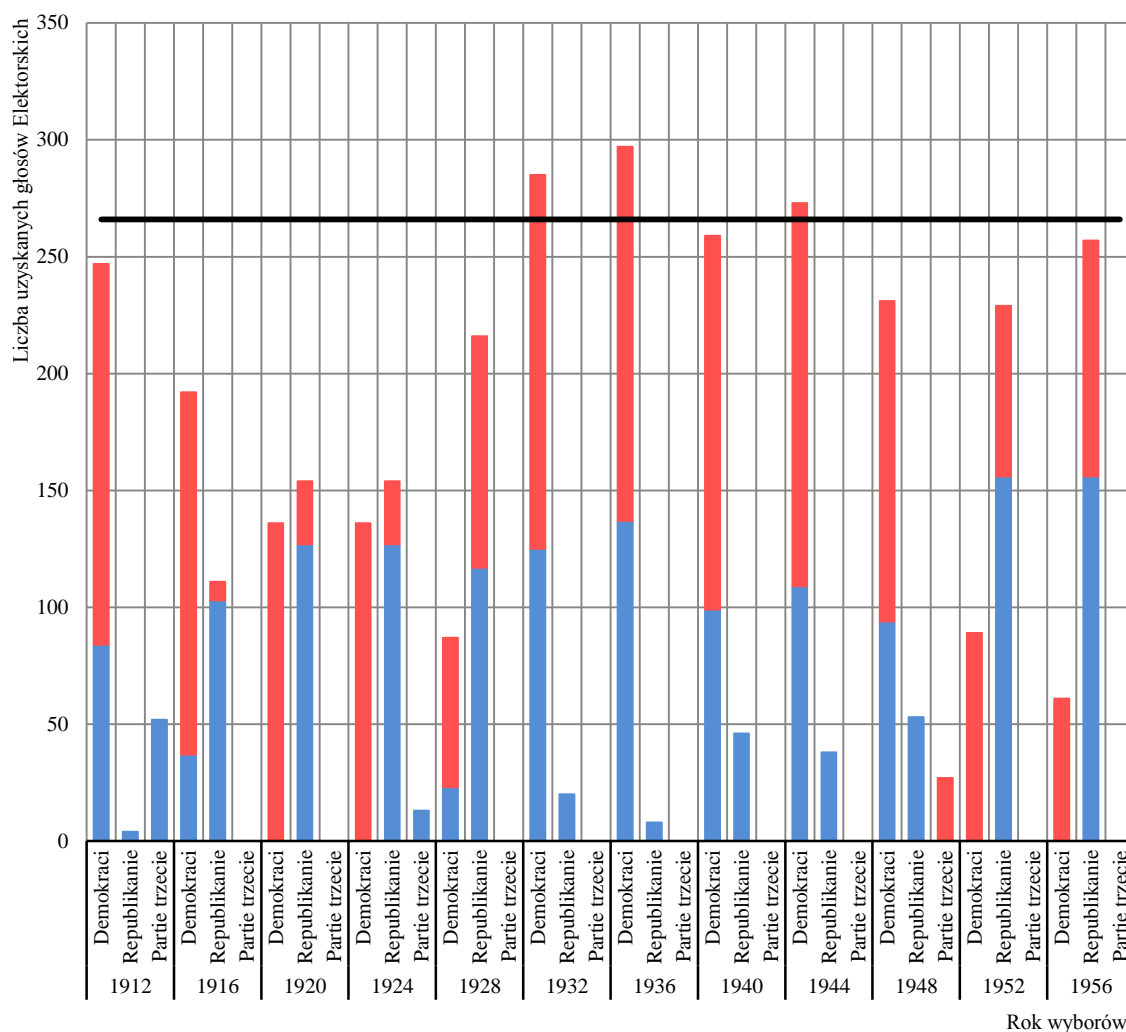
Czarna linia - minimalna liczba głosów elektorskich potrzebna do wyboru na urząd prezydenta USA (zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA)

Źródło: opracowanie własne.

Pojawia się zatem kolejne pytanie, czy możliwy jest wybór amerykańskiego prezydenta bazując jedynie na głosach pochodzących ze stanów wchodzących w skład „certain states” i czy takie sytuacje miały miejsce pomiędzy 1912 a 2012 rokiem? W celu odpowiedzi na powyżej sformułowane pytanie dokonano analizy polegającej na zsumowaniu głosów elektorskich, jakie w omawianym okresie uzyskali kandydaci Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w wyborach prezydenckich, z uwzględnieniem podziału na wzorce zachowań politycznych. W przedmiotowej analizie ponownie nie brano pod uwagę głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach wzorca indywidualistycznego. Poniższe zestawienia zostały podzielone na dwie części. Wykres 9 przedstawia wyniki wyborów prezydenckich, obejmujące okres od 1912 do 1956 roku włącznie, natomiast wykres 10 obejmuje wyniki wyborów,

które odbyły się po 1960 roku. Powyższy podział wynika z różnicy w minimalnej liczbie głosów elektorskich niezbędnych do wygrania wyborów prezydenckich w USA.

Wykres 9. Liczba głosów elektorskich zdobyta przez kandydatów Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych w trakcie wyborów w latach 1912 - 1956

Legenda:

Kolor niebieski - moralistyczny wzorec zachowań politycznych;

Kolor czerwony - tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych;

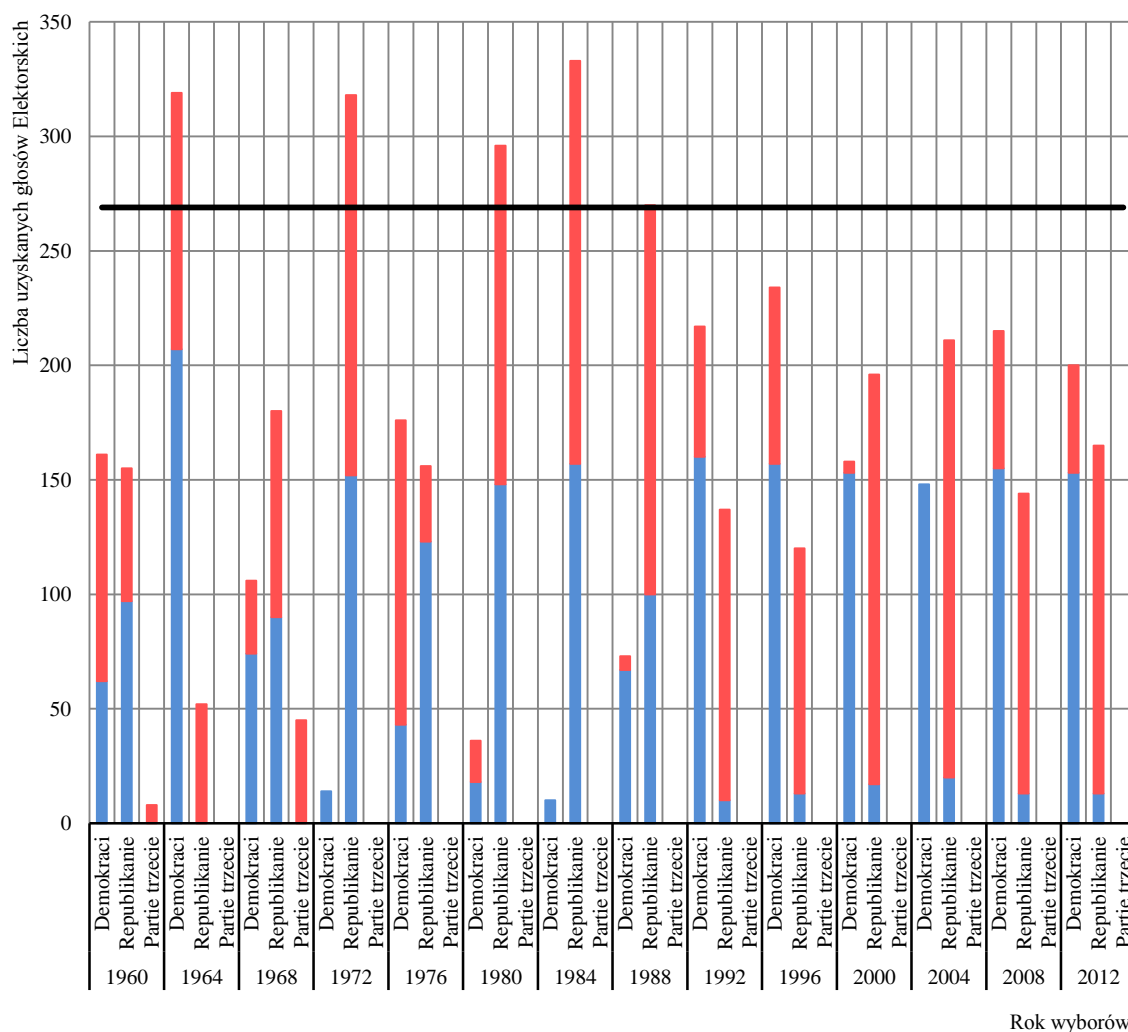
Kolor czarny - minimalna liczba głosów elektorskich potrzebna do wyboru na urząd prezydenta USA - tj. 266 głosów (zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA)

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionej analizy z lat 1912 - 1956 wynika, że w omawianym okresie odbyło się dwanaście elekcji na urząd prezydenta USA. W kontekście zadanego

powyżej pytania, można stwierdzić, że w dziewięciu na dwanaście przypadkach liczba głosów elektorskich zdobyta przez kandydatów Partii Demokratycznej lub Partii Republikańskiej była niewystarczająca do wyboru na rząd prezydenta USA. Wyjątek stanowiły elekcje przeprowadzone w 1932, 1936 i 1944 roku (wybór Franklina D. Roosevelta).

Wykres 10. Liczba głosów elektorskich zdobyta przez kandydatów Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych, w trakcie wyborów w latach 1960–2012

Legenda:

Kolor niebieski - moralistyczny wzorec zachowań politycznych;

Kolor czerwony - tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych;

Kolor czarny - minimalna liczba głosów elektorskich potrzebna do wyboru na urząd prezydenta USA - tj. 269 głosów (zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA)

Źródło: opracowanie własne.

Również analiza wyników wyborów z lat 1960 - 2012 prowadzi do podobnych wniosków. W omawianym okresie odbyło się czternaście elekcji na urząd prezydenta USA. Co więcej, w kontekście zadanego pytania, można stwierdzić, że w dziesięciu na czternaście przypadków liczba głosów elektorskich zdobyta przez kandydatów Partii Demokratycznej lub Partii Republikańskiej była niewystarczająca do wyboru na urząd prezydenta USA. Wyjątek od powyższego stanowiły elekcje przeprowadzone w 1964 (wybór Lyndona B. Johnsona), 1972 (wybór Richarda Nixona), 1980 i 1984 (wybór Ronalda Reagana).

Powyższe obserwacje potwierdzają tezę postawioną we wstępie do niniejszej pracy, że kluczowe w kontekście wyborów prezydenckich są głosy elektorskie zdobywane w ramach indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych. Na szczególnie podkreślenie zasługuje fakt, że w okresie 1912 – 2012 odbyło się łącznie dwadzieścia sześć elekcji na urząd prezydenta. W siedmiu przypadkach zdobyte głosy elektorskie pochodziły ze stanów zakwalifikowanych, jako „certain states” i wystarczyły do zdobycia fotela prezydenta. Oznacza to również, że w pozostałych dziewiętnastu przypadkach to właśnie głosy „swing states” okazały się decydujące o tym, kto będzie lokatorem Białego Domu.

Wobec zachowań wyborczych typowych dla „certain states” powstaje pytanie, czy istnieją cechy charakterystyczne ludności zamieszkującej tereny tych stanów. Dzięki temu zabiegowi możliwe będzie zidentyfikowanie różnic społeczno-ekonomicznych, a tym samym dowodzić to będzie, że poparcie partyjne udzielane przez poszczególne stany wynikać będzie przede wszystkim z obiektywnych, mierzalnych zmiennych. Stosując metody ilościowe i jakościowe przeprowadzono badania oparte o dane pochodzące ze spisów powszechnych, których rezultaty zaprezentowano poniżej.

Pierwszą z analizowanych zmiennych jest liczba ludności. W tym celu posłużono się wynikami spisów powszechnych, przeprowadzonych w latach 1910 – 2010. Dodatkowo określono procentowy współczynnik zmiany liczby ludności w stosunku do poprzedniego spisu. Powyższe otrzymano poprzez potraktowanie, jako wartość bazową (100%) danych z poprzedniego spisu i określając o ile on się zmienił w stosunku do następnego dokonywanego spisu. Powyższego zabiegu nie zastosowano w stosunku do danych z 1910 roku. Powyższe obrazuje tabela 27.

Tabela 27. Liczba ludności USA w latach 1910 - 2010 oraz procentowa zmiana liczby mieszkańców względem poprzedniej dekady

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Całkowita liczba ludności w USA	92 228 496	106 021 537	123 202 624	132 164 569	151 325 798	179 323 175	203 302 031	226 542 199	248 718 302	281 424 603	308 745 538
Procentowy przyrost populacji względem poprzedniej dekady		14,5%	16,2%	7,4%	14,5%	18,5%	13,4%	11,4%	9,8%	13,4%	9,7%

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Następnie analizie poddano stany chodzące w skład moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca kulturowego. W omawianych przypadkach zestawienia postanowiono jednak rozszerzyć o procentowy udział ludności zamieszkującej dany wzorzec zachowań politycznych względem ogółu populacji USA. Takie ujęcie omawianego problemu pozwoli nie tylko dokonać analizy zmiany ilościowej populacji w ujęciu dziesięcioletnim, ale również pokazać, w jakim tempie zmieniała się liczba ludności w stosunku do poprzedniego spisu powszechnego. Zmiany te zostaną pokazane na tle całych Stanów Zjednoczonych. Pozwoli to również porównać w parach wzorce moralistyczny i tradycjonalistyczny pod względem ich procentowego udziału w społeczeństwie amerykańskim. Powyższe dane przedstawiają tabele 28 i 29.

Tabela 28. Liczba ludności zamieszkująca moralistyczny wzorzec zachowań politycznych, procentowa zmiana liczby mieszkańców tego wzorca względem poprzedniej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej ten wzorzec względem całkowitej liczby mieszkańców USA

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Liczba ludności zamieszkującej w moralistycznym wzorze zachowań politycznych	22 243 962	26 579 460	31 901 629	34 686 808	42 162 708	51 812 534	60 715 645	67 778 650	76 462 546	85 062 593	91 579 410
Procentowy przyrost ludności względem poprzedniej dekady		19,5%	20,2%	8,7%	21,6%	22,9%	17,2%	11,6%	12,8%	11,2%	7,7%
Procent, jaki stanowi ludność zamieszkująca wzorzec moralistyczny względem całkowitej liczby ludności USA	24,1%	25,1%	25,9%	26,2%	27,9%	28,9%	29,9%	29,9%	30,7%	30,2%	29,7%

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Tabela 29. Liczba ludności zamieszkująca tradycyjalistyczny wzorzec zachowań politycznych, procentowa zmiana liczby mieszkańców tego wzorca względem poprzedniej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej ten wzorzec względem całkowitej liczby mieszkańców USA

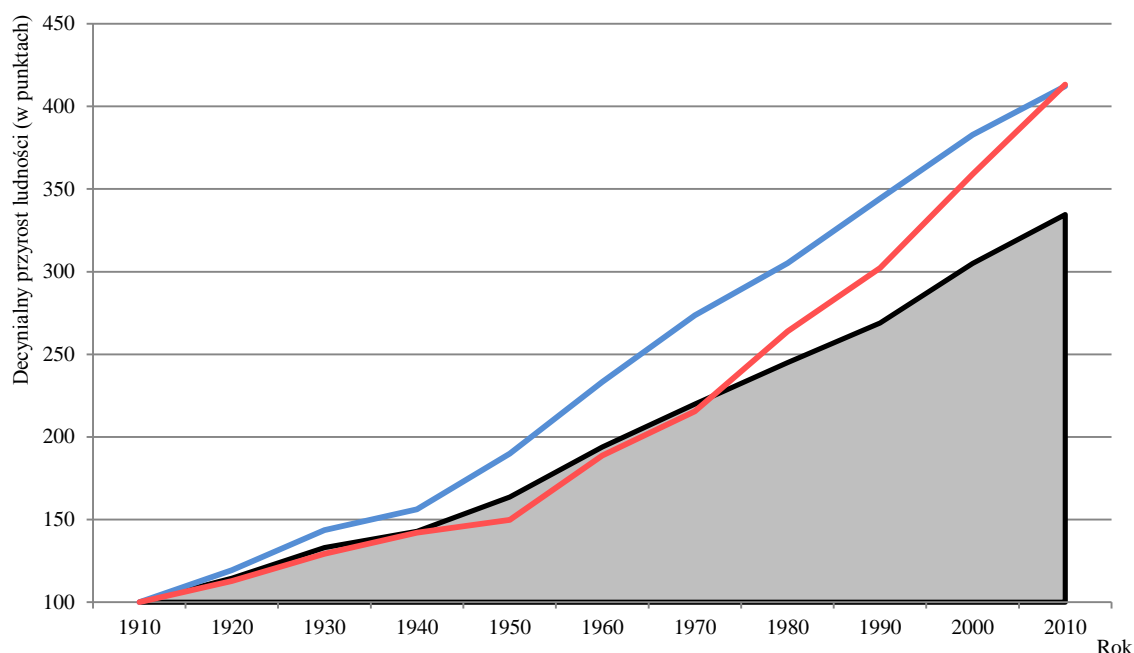
	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Liczba ludności zamieszkującej w tradycyjalistyczny wzorzec zachowań politycznych	28 156 604	31 765 116	36 419 026	40 000 664	42 193 241	53 141 527	60 679 348	74 339 046	85 130 761	101 160 289	116 443 962
Procentowy przyrost względem poprzedniej dekady		12,8%	14,7%	9,8%	5,5%	25,9%	14,2%	22,5%	14,5%	18,8%	15,1%
Procent, jaki stanowi ludność zamieszkująca wzorzec tradycyjalistyczny względem całkowitej liczby ludności USA	30,5%	30,0%	29,6%	30,3%	27,9%	29,6%	29,8%	32,8%	34,2%	35,9%	37,7%

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

W zaprezentowanych powyżej tabelach (tabele 28 oraz 29) wyszczególniono następujące dane: liczbę ludności zamieszkującą dany wzorzec zachowań politycznych, procentową zmianę populacji względem poprzedzającej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej dany wzorzec w całkowitej populacji USA

Z analizy powyższej wynika, że rozrost populacji w moralistycznym i tradycyjalistycznym wzorcu kulturowym są zbliżony do siebie, średni wzrost populacji w wyżej wymienionych rejonach wynosił odpowiednio 15,3% i 15,4%. Zauważyć jednak należy, że pomimo faktu, iż mediana wzrostu liczby ludności w omawianych wzorcach jest do siebie podobna, to szczegółowa analiza ujawniła, że moralistyczny wzorzec zachowań politycznych rozwijał się w pierwszych siedmiu dekadach XX wieku stosunkowo szybciej niż wzorzec tradycyjalistyczny. Ponadto, obserwowalny jest również znacznie szybszy przyrost ludności zamieszkującej północne stany i stany zachodniego wybrzeża, w porównaniu z całością Stanów Zjednoczonych. Dla porównania wzorzec tradycyjalistyczny w początkowym okresie XX wieku rozwijał się wolniej aniżeli średnia krajowa, a znaczące przyspieszenie tego procesu zaobserwować możemy dopiero od lat '80 XX wieku. Powyższe ilustruje wykres 11.

Wykres 11. Przyrost populacji w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych w porównaniu ze wzrostem liczby ludności w USA

Legenda:

Kolor niebieski - moralistyczny wzorec zachowań politycznych;

Kolor czerwony - tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych;

Szare pole – średnia dla całych USA;

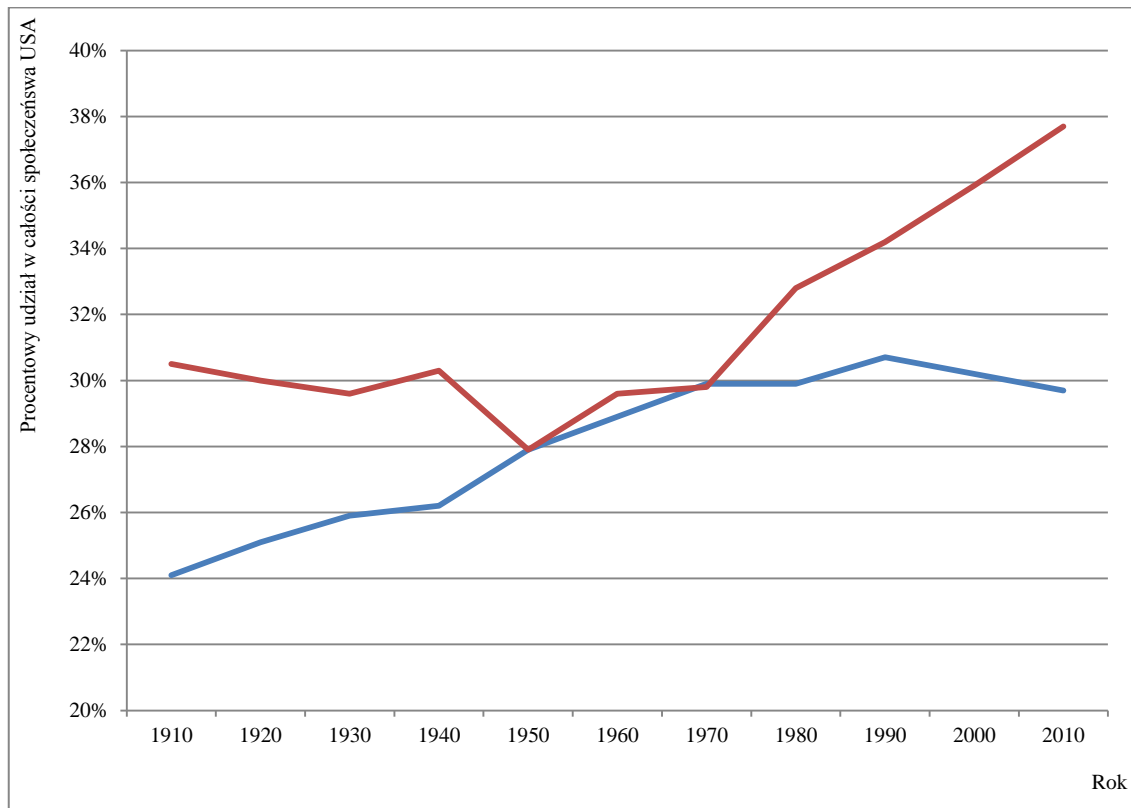
Źródło: opracowanie własne.

Podkreślić jednak należy, że w badanym okresie, to wzorec tradycjonalistyczny (występujący na południu USA) zamieszkiwała stosunkowo większa liczba mieszkańców niż we wzorcu moralistycznym. Wykres 12 przedstawia procentowy udział wzorców kulturowych w ogólnej liczbie mieszkańców USA. Analiza zgromadzonych danych pozwala stwierdzać, że procentowa różnica pomiędzy tradycjonalistycznym, a moralistycznym wzorcem zachowań politycznych waha się w zakresie od 0 do 8,0 punktów procentowych.

Rekapitułując powyżej przedstawione dane stwierdzić należy, że uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, że na terenie Stanów Zjednoczonych występują dwa wzorce zachowań politycznych, o ściśle zdefiniowanych preferencjach politycznych. W każdym z nich (tradycjonalistycznym lub moralistycznym) zamieszkuje około 1/3 mieszkańców USA. Co więcej, oba rywalizujące ze sobą wzorce kulturowe (występujący na północy i na południu USA) powiększają swoją populację w niemal identycznym tempie - ok. 15,3% na każdą dekadę. Ponadto, jak wykazano

w tabeli 26 oraz na wykresie 8, żaden ze wzorców kulturowych nie posiada wystarczającej liczby głosów elektorskich by samodzielnie wybrać prezydenta USA.

Wykres 12. Procentowy udział ludności moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych w społeczeństwie USA

Legenda:

Kolor niebieski - moralistyczny wzorec zachowań politycznych;

Kolor czerwony - tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych;

Źródło: opracowanie własne.

Zaszczości historyczne, w szczególności w zakresie segregacji rasowej oraz ruchu emancypacyjnego skłaniają do podjęcia badań w zakresie składu rasowego oraz podziału na płeć. Stanowiąc będą one kolejne elementy badań dla potrzeb stworzenia charakterystyki społeczeństwa amerykańskiego. Pierwszym elementem poddanym analizie będzie porównanie skład rasowy społeczeństwa amerykańskiego. Formalnego zniesienia niewolnictwa dokonano w 1865 roku na mocy XIII Poprawki do Konstytucji USA. Nie ulega jednak wątpliwości, że w świetle przyjętych rozwiązań prawnych, zarówno ujętych w Proklamacji Emancypacji z 1862 roku oraz w zapisach XIII Poprawki do Konstytucji, nie nadawały one pełni praw publicznych kolorowej

ludności, w szczególności w zakresie praw wyborczych. Rozwiązaniem powyższej kwestii miała być uchwalona w 1869 roku XV Poprawka do Konstytucji USA. Pomimo tych zabiegów emancypacyjnych, praktyka pokazała, że niektóre stany, w szczególności z południa USA, wprowadziły przepisy stanowe de facto uniemożliwiające ludności afro-amerykańskiej i rdzennym Amerykanom oddawanie głosów w wyborach. Do stanów tych należały między innymi Alabama, Arkansas, Mississippi, Florida, Tennessee, Louisiana, Georgia, North i South Carolina, czy Texas. Ograniczenie to polegało np. na wprowadzeniu podatku wyborczego (tzw. poll tax). Kres takim praktykom położyły liczne rozprawy toczące się przed Sądem Najwyższym Stanów Zjednoczonych³⁰¹. Ich odzwierciedleniem była również przygotowywana za czasów J. F. Kennedyego, a ostatecznie uchwalona za czasów jego następcy, XXV Poprawka do Konstytucji USA.

Na potrzeby przedmiotowej analizy podzielono ludność USA według dwóch kategorii na ludność białą i kolorową, w której skład zaliczono wszystkie osoby deklarujące pochodzenie rasowe inne aniżeli białe. Wiadomym jest, zwłaszcza w kontekście powyżej przytoczonych faktów historycznych, że to ludność kolorowa miała najczęściej ograniczoną zdolność w korzystaniu z praw wyborczych. W tabelach 30 i 31 przedstawiono procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej dany wzorzec kulturowy.

Z danych przedstawionych powyżej wynika, że w przeciągu jedenastu dekad średnia liczba ludności białej w stanach wchodzących w skład wzorca moralistycznego wynosiła 89,6%, natomiast wzorzec tradycjonalistyczny ludność ta średnio stanowiła 75,1% populacji. Podkreślić jednak należy, że zauważalny jest znaczący wzrost kolorowej ludności w okresie po 1990 roku (nawet dwu i pół krotny w przypadku wzorca moralistycznego porównując 1970 i 1990 rok).

---

³⁰¹ Na przykład takie sprawy jak: Harper vs. Virginia Board of Elections, 383 U.S. 663 (1966), Breedlove vs. Suttles, 302 U.S. 277 (1937), Williams vs. Mississippi, 170 U.S. 213 (1898), Giles vs. Harris, 189 U.S. 475 (1903).

Tabela 30. Procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej moralistyczny wzorzec zachowań politycznych (w %)

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Procent ludności białej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec moralistyczny	97,5	97,3	95,3	96,4	95,2	94,6	92,1	b. d.	81,0	74,6	71,9
Procent ludności kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec moralistyczny	2,5	2,7	4,7	3,6	4,8	5,5	7,9	b. d.	19,0	25,4	28,1

Legenda:

b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Tabela 31. Procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej tradycyjalistyczny wzorzec zachowań politycznych (w %)

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Procent ludności białej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec tradycyjalistyczny	68,8	72,5	72,4	75,9	78,9	79,8	81,3	b. d.	77,6	73,3	70,9
Procent ludności kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec tradycyjalistyczny	31,2	27,5	27,6	24,1	21,1	20,2	18,7	b. d.	22,4	26,7	29,1

Legenda:

b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Wartym uwagi wydaje się być również porównanie okresu 1910 - 1970. Okres ten jest szczególnie ważny w rozwoju USA, gdyż jest to okres, jak pisze George Friedman w swojej książce „Następne 100 lat, prognoza na XXI wiek”, w którym dopełniły się dwa z czterech cykli polityczno - gospodarczych. Pierwszy z nich objął okres po I wojnie światowej i ogromnej fali imigrantów, pochodzących zwłaszcza z Włoch, Irlandii oraz Europy Wschodniej. Dotąd amerykańskie społeczeństwo złożone było generalnie z dwóch klas: białej, protestanckiej klasy wyższej oraz czarnej niższej. Napływ białej siły roboczej zdestabilizował funkcjonujący od dziesięcioleci system społeczny. Co więcej, przyczynił się do kryzysu ekonomicznego lat trzydziestych. Drugi omawiany, a czwarty z kolei cykl według Friedmana, wykształcił się na gruzach powojennej

rzeczywistości i polityce Nowego Ładu Roosevelta. Amerykańskie społeczeństwo zachłyśnięte wizją prosperity i poprawą sytuacji po Wielkim Kryzysie ekonomicznym stanęło w obliczu kolejnego kryzysu. Wyż demograficzny epoki Rooseveltowskiej oraz dostępność kredytowa na rynku doprowadziły do rozchwiania gospodarki. Było to już w znaczący sposób odczuwalne w latach '70 XX wieku. Lata '70 i '80 XX wieku uznaje się też za początek kształtowania się zjawiska globalizacji, a więc znaczących zmian w strukturze i funkcjach społeczeństwa, zarówno w USA jak i na świecie. Zaliczyć do nich można dynamiczne zmiany w strukturze rasowej, zatrudnieniu, poziomie wykształcenia czy dochodach³⁰².

Odzwierciedleniem amerykańskiego społeczeństwa w pierwszych siedmiu dekadach XX wieku może być skład rasowy populacji poszczególnych wzorców zachowań politycznych. Dla przykładu średnia liczba ludności kolorowej w omawianym okresie, zamieszkująca tereny, na których dominował wzorzec moralistyczny wynosiła 4,5%. Dla porównania w południowych „certain states” zamieszkiwało wówczas średnio 24,3% ludności kolorowej. Warto w tym miejscu jednak podkreślić, że w przypadku pierwszego wzorca liczba ludności kolorowej sukcesywnie wzrastała z 2,5% w 1910 roku do 7,9% w 1970 roku, zaś we wzorcu tradycjonalistycznym zauważalna jest tendencja odwrotna – spadek z poziomu 31,2% w 1910 roku do 18,7% w roku 1970 roku. W następnych dziesięcioleciach różnice te sukcesywnie zacieślały się i obydwu grupach stanów wielkości te są zbliżone.

W prowadzonej analizie zmierzającej do stworzenia charakterystyki poszczególnych wzorców zachowań politycznych, nie sposób pominąć roli i znaczenia kobiet. Przypomnieć należy, że w 1920 roku w życie weszła XIX Poprawka do Konstytucji USA nadająca prawa wyborcze kobietom. W tym też kontekście zasadnym wydaje się być pytanie o liczbę kobiet w amerykańskim społeczeństwie. Z danych U.S. Census z lat 1910 - 2010 wynika, że w dekadzie lat '40 doszło do zamiany stosunku liczby kobiet do mężczyzn. W początkowych dekadach XX wieku procentowy udział mężczyzn w społeczeństwie był wyższy niż kobiet. Natomiast w drugiej połowie tego stulecia tendencja ta została odwrócona. Powyższe obrazują tabele 32 i 33.

---

³⁰² G. Friedman, *Następne 100 lat, prognoza na XXI wiek*, AMF Plus, Warszawa 2009, s. 145 - 148.

Tabela 32. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn w latach 1910 - 2010 we wzorcu moralistycznym (w %)

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Procent mężczyzn w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec moralistyczny	53,0	55,9	51,8	60,0	50,7	49,8	49,6	b. d.	49,4	49,4	49,5
Procent kobiet w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec moralistyczny	47,0	44,1	48,2	40,0	49,3	50,2	50,4	b. d.	50,6	50,6	50,5

Legenda:

b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Tabela 33. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn w latach 1910 - 2010 we wzorcu tradycyjnym (w %)

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Procent mężczyzn w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec tradycyjny	51,1	49,1	50,3	50,0	46,2	49,3	48,8	b. d.	48,6	49,1	49,1
Procent kobiet w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec tradycyjny	48,9	50,9	49,7	50,0	53,8	50,7	51,2	b. d.	51,4	50,9	50,9

Legenda:

b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Z przedstawionych danych wynika, że w przypadku wzorca moralistycznego kluczowy okazuje się przełom lat '50 i 60 XX wieku. Wówczas odwróciła się tendencja związana z prymatem mężczyzn w stosunku do liczby kobiet. Inne cechy w tej kwestii wykazuje wzorzec tradycyjny, w którym mężczyźni przeważali nad liczbą kobiet jedynie do 1940 roku.

Wzorzec moralistyczny zamieszkiwało statystycznie więcej mężczyzn niż kobiet w pierwszych pięciu dekadach XX wieku. Wówczas przedmiotowa różnica wynosiła przeciętnie około 8,4%. Natomiast po 1960 roku zauważyć można znaczne wyrównanie się omawianej zmiennej. Przeciętnie w ciągu kolejnych sześćdziesięciu lat różnica w procentowej liczbie mężczyzn i kobiet wynosiła pomiędzy 0,4% a 1,2%.

Dla porównania wzorzec tradycyjny zamieszkiwało więcej mężczyzn niż kobiet jedynie w pierwszych czterech dekadach XX wieku, tj. pomiędzy 1910 a 1940 rokiem. Wówczas przedmiotowa różnica wynosiła przeciętnie

około 1,2%. Natomiast po 1940 roku zauważyć można znaczne wyrównanie się omawianej zmiennej. Przeciętnie w ciągu ostatnich 60 latach różnica w procentowej liczbie mężczyzn i kobiet wynosiła pomiędzy 1,8% a 2,8%.

Pełniejszy obraz omawianych kwestii daje analiza wykorzystująca metodę porównywania w parach. Analizując okres 1910 – 1940 zauważyć można, że wzorzec moralistyczny zamieszkiwało statystycznie więcej mężczyzn, aniżeli we wzorcu tradycjonalistycznym. Przewaga ta oscylowała pomiędzy 1,5 a 10,0 punktów procentowych. Natomiast w kolejnych sześciu dekadach różnica utrzymywała się na względnie podobnym poziomie i wynosiła od 0,4 do 2,8 punktów procentowych. W tym miejscu wartym podkreślenia jest fakt, że pomimo małych różnic procentowych w omawianych cechach obydwu wzorców zachowań politycznych, dane procentowe należy odnieść do liczby ludności. Dla przykładu dane z 2010 roku: we wzorcu moralistycznym mężczyźni stanowili 49,5% ogólnej liczby mieszkańców, natomiast we wzorcu tradycjonalistycznym – 49,1%. Różnica pomiędzy analizowanymi wzorcami wynosiła zaledwie 0,4%, natomiast w liczbach bezwzględnych wielkość ta, to 11 842 177 osób.

Następnym elementem poddanym analizie jest średnia wieku. Przedstawione poniżej dane zostały opracowywane po raz pierwszy dopiero w spisie powszechnym z roku 1950. Wspomnieć należy, że we wcześniejszych spisach dokonywano podziału mieszkańców na poszczególne grupy wiekowe, jednak w oficjalnych opracowaniach dopiero od 1950 roku pojawiła się pozycja „średnia wieku”. Tabela 34 przedstawia średnią wieku mieszkańców USA oraz średnią wieku mieszkańców w poszczególnych wzorcach kulturowych.

Tabela 34. Średni wiek mieszkańców wzorców moralistycznego i tradycjonalistycznego oraz średnią wieku mieszkańców USA

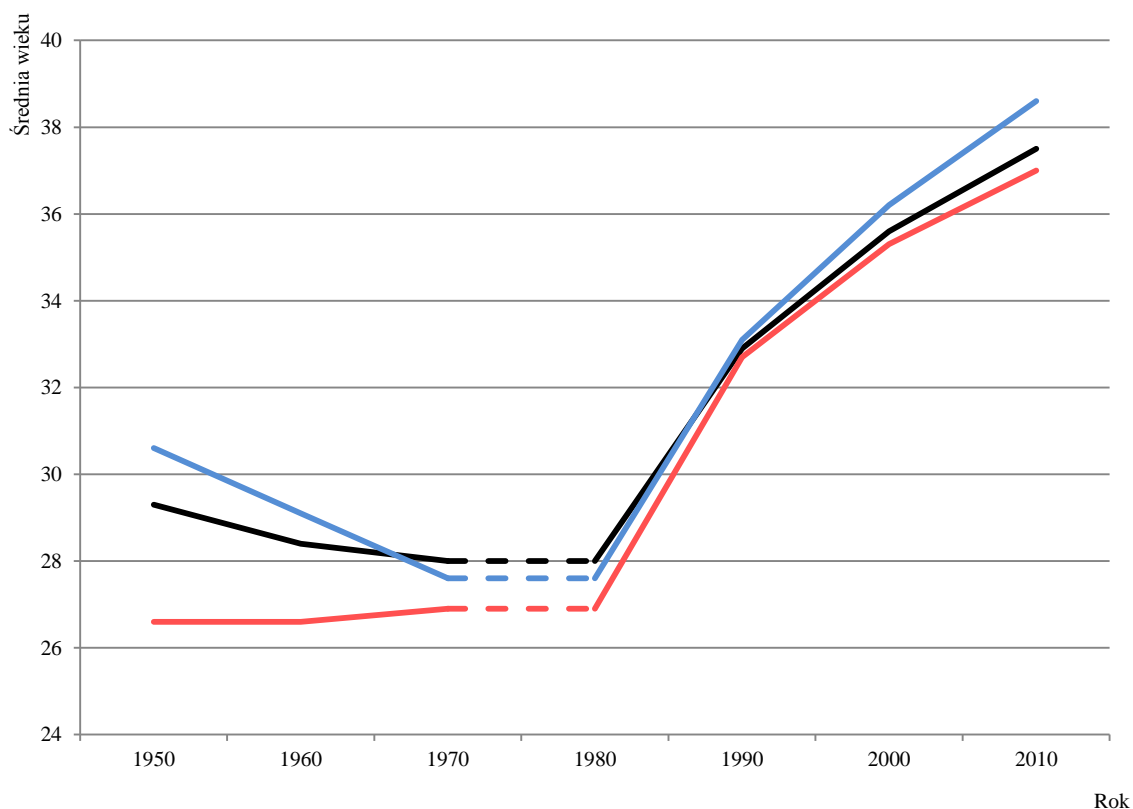
	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Średnia wieku mieszkańców USA	29,3	28,4	27,5	b. d.	32,9	35,6	37,5
Średnia wieku mieszkańców wzorca moralistycznego	30,6	29,1	27,6	b. d.	33,1	36,2	38,6
Średnia wieku mieszkańców wzorca tradycjonalistycznego	26,6	26,6	26,9	b. d.	32,7	35,3	37,0

Legenda:
b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1950 – 2010.

Analiza powyższej tabeli potwierdza występowanie różnic pomiędzy badanymi wzorcami zachowań politycznych, jeśli chodzi o średnią wieku. Do lat '70 XX wieku różnice wiekowe były większe, natomiast między 1980 a 2010 rokiem znacznie się zmniejszyły. Społeczeństwo wzorca moralistycznego jest nieco starsze od średniej krajowej i wzorca tradycjonalistycznego. Dla przykładu można podać lata '50 XX wieku, kiedy średnia wieku dla wzorca moralistycznego była wyższa o 4 lata niż w przypadku wzorca tradycjonalistycznego, natomiast w stosunku do średniej krajowej o 0,7 roku. Wraz z upływem dziesięcioleci różnice w średniej wieku wyrównywały się. Powyższą tabelę w sposób graficzny wykres 13.

Wykres 13. Średnia wieku mieszkańców USA oraz moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych

Legenda:

- Kolor niebieski – średnia wieku mieszkańców wzorca moralistycznego
- Kolor czerwony – średnia wieku mieszkańców wzorca tradycjonalistycznego
- Kolor czarny – średnia wieku mieszkańców USA
- Linia przerywaną oznaczono brak danych za rok 1980

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym elementem poddanym analizie, a mogącym uzupełnić charakterystykę amerykańskiego wyborcy jest cenzus wykształcenia. W tym miejscu konieczne jest komentarz związany z tą zmienną. Do roku 1930 amerykańscy urzędnicy dokonujący spisu powszechnego zadawali jedynie pytania dotyczące poziomu analfabetyzmu. Tabela 35 przedstawia poziom analfabetyzmu w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych w latach 1910 – 1930.

Tabela 35. Poziom analfabetyzmu w USA z uwzględnieniem podziału na moralistycznym i tradycjonalistyczny wzorzec zachowań politycznych w latach 1910 – 1930 (w %)

	1910	1920	1930
Poziom analfabetyzmu wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca moralistycznego	3,7	3,0	2,2
Poziom analfabetyzmu wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca tradycjonalistycznego	17,0	12,5	9,2

Legenda:

b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 1930.

Z tabeli 35 wynika, że w stanach, w których dominuje tradycjonalistyczny wzorzec zachowań politycznych poziom analfabetyzmu w badanym okresie był przeciętnie ponad czterokrotnie wyższy niż w stanach wzorca moralistycznego. W tym miejscu warto przypomnieć, że tereny południa USA, były przede wszystkim rolnicze oraz na tych terenach zamieszkiwała największa grupa czarnoskórej ludności, która nie korzystała jeszcze z dostępu do edukacji w takim samym stopniu jak ludność biała³⁰³.

W badaniach statystycznych brak jest danych odnoszących się do poziomu wykształcenia w latach 1940 – 1960. Od 1970 roku w spisie powszechnym pojawiło się po raz pierwszy pytanie odnoszące się do poziomu ukończonej szkoły (uwzględniając podział na poziom podstawowy (elementary school), poziom średni (secondary school) oraz poziom wyższy (postsecondary school)³⁰⁴. Na tej podstawie wyznaczono odsetek

³⁰³ Spadek analfabetyzmu wśród Afroamerykanów związany jest przede wszystkim z działalnością Juliusa Rosenwalda oraz założonej przez niego w 1917 roku fundacji Rosenwald Found. Zadaniem wymienionej fundacji była budowa szkół i wspieranie programów edukacyjnych dla czarnoskórych Amerykanów zwłaszcza z rolniczego południa USA.

³⁰⁴ Amerykański system edukacyjny podzielony jest na szkoły prywatne i publiczne. Niezależnie od tego podstawowego podziału, edukacja prowadzona jest na trzech poziomach. Poziom podstawowy podzielony jest wewnętrznie na kilka różnych poziomów. Poziom przed szkolny – preschool, w której wyróżnić można żłobki, do których uczęszczają dzieci w wieku 3 – 5 lat; poziom podstawowy - elementary school, do których zaliczamy przedszkola (dzieci w wieku 5 – 6 lat) i szkoły podstawowe (6 – 11 lat); poziom średni – secondary school, dzieli się na wewnętrznie na szkoły kierunkowe różnego typu. W jego skład wchodzi między innymi: middle school (odpowiednik polskiego gimnazjum), w którym dziecko popiera naukę pomiędzy 11 a 14 rokiem życia. W ramach tego poziomu edukacyjnego dziecko może kontynuować naukę w szkole wyższej (high school). Jest to odpowiednik

osób, które ukończyły szkołę wyższą (postsecondary school), uzyskując tytuł co najmniej licencjata, równorzędnny lub wyższy. Tabela 36 przedstawia procent osób, które ukończyły studia wyższe z tytułem licencjata lub wyższym w latach 1970 – 2010.

Tabela 36. Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub wyższym z uwzględnieniem podziału na moralistyczny i tradycjonalistyczny wzorzec zachowań politycznych w latach 1970 – 2010 (w %)

	1970 ¹	1980 ¹	1990 ²	2000 ²	2009 ²
Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub wyższym wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca moralistycznego	4,0	b. d.	21,1	25,5	29,1
Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub wyższym wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca tradycjonalistycznego	2,8	b. d.	19,6	19,9	23,9

Legenda:

¹ Na podstawie spisów powszechnych US Census of 1970 i 1980.

² Na podstawie: Education: Educational Attainment, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/education/educational_attainment.html poz. 233 - Educational Attainment by State z dnia 29.07.2013 r.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższa analiza jest o tyle zasadna, że na jej podstawie można poczynić obserwacje w zakresie radykalizacji lub jej braku w programie partii politycznych. Przyjęto w tym założenie, że im niższy poziom wykształcenia, tym wyższe prawdopodobieństwo radykalizacji poglądów politycznych. Radykalizacja poglądów politycznych prowadzi do radykalizacji oczekiwań społecznych, co w konsekwencji prowadzi do zaostrzenia walki między partiami.

Z analizy danych przedstawionych w tabeli 36 wynika, że wzorzec moralistyczny prezentuje wyższy poziom edukacji społeczeństwa, aniżeli mieszkańcy stanów południowych. Za przykład służyć może np. rok 1970, kiedy poziom osób, które ukończyły studia, uzyskując tytuł licencjata lub wyższy był o 1,2% wyższy niż w stanach, w których dominuje wzorzec tradycjonalistyczny. Podobne zależności wykazują również kolejne lata, w których przeprowadzono stosowne badania. W trakcie trzech kolejnych spisów przeprowadzonych w 1990, 2000 i 2010 roku przedmiotowa różnica pogłębiała się. W kolejnych dziesięcioleciach

---

polskiego liceum ogólnokształcącego lub technikum, wówczas jego nauka kontynuowana jest do 18 rokiem życia. Odpowiednikiem polskiego poziomu studiów wyższych jest poziom postsecondary school, obejmuje on szkoły wyższe, po których osoba studiująca otrzymuje tytuł licencjata, magistra, doktora lub podejmuje studia podyplomowe. Nauka na tym poziomie może trwać w zależności od uzyskanego tytułu od 4 do 7 lat.

różnica między północą i południem wynosiła odpowiednio 1,5%, 5,6% oraz 5,2%. Powyższe obserwacje potwierdzałyby postawioną powyżej hipotezę o związku przyczynowo skutkowym pomiędzy poziomem wykształcenia a poziomem radykalizacji platform (programów) wyborczych. Potwierdzeniem powyższego zdaje się być liberalna platforma wyborcza Partii Demokratycznej, która uzyskuje lepsze wyniki w wyborach prezydenckich na północy, niż na południu Stanów Zjednoczonych.

W kontekście analizowanych zagadnień, na szczególną uwagę zasługuje najnowszy ranking amerykańskich uczelni, sporządzony przez U. S. News. Wynika z niego, że w pierwszej dziesiątce najlepszych uczelni znajduje się tylko jeden uniwersytet, który działa na terenie zdominowanych przez wzorzec tradycjonalistyczny - Duke University (South Carolina). Dla porównania, według tego samego rankingu pięć najlepszych uniwersytetów w USA zlokalizowanych jest na terenach zdominowanych przez wzorzec moralistyczny³⁰⁵.

Na uwagę zasługuje również ranking tej samej gazety dotyczący rankingu najlepszych uniwersytetów na świecie. W pierwszej dziesiątce tego typu uczelni znajduje się łącznie sześć uczelni amerykańskich, jednak wszystkie znajdują się na terenie zdominowanym przez wzorzec moralistyczny³⁰⁶.

Kolejną zmienną, jaka została poddana analizie to poziom bezrobocia. Wysoki poziom bezrobocia, sugerować może narastającą frustrację społeczną, co w konsekwencji może doprowadzić do radykalizacji platform wyborczych. W tym miejscu istotnym jest zwrócenie uwagi na fakt, że wskaźnik poziomu bezrobocia jest analizowany w USA dopiero od czasu Wielkiego Kryzysu. Jednakże wskaźnik „bezrobocie” (ang. unemployment) po raz pierwszy został ujęty w spisie powszechnym dopiero w 1960 roku. We wcześniejszym okresie, tj. w latach 1930 – 1950 w spisie powszechnym określano poziom bezrobocia w ramach gałęzi przemysłu lub różnego typu zawodów występujących w ramach jednej gałęzi przemysłowej³⁰⁷.

W poniższym opracowaniu przyjęto definicję bezrobocia, stosowaną przez U.S. Census Bureau. W myśl tej definicji każda osoba, która ukończyła 16 rok życia jest zaklasyfikowana, jako bezrobotna:

---

³⁰⁵ Chodzi tu o: Harvard University (Massachusetts), Yale University (Connecticut), Massachusetts Institute of Technologies (Massachusetts), Stanford University (California), California Institute of Technology (California), źródło <http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/national-universities> z dnia 12.05.2013 r.

³⁰⁶ Źródło: Top 400 Universities in the world, <http://www.usnews.com/education/worlds-best-universities-rankings/top-400-universities-in-the-world> z dnia 13.05.2013 r.

³⁰⁷ W spisach powszechnych z lat 1930 – 1950 nie określano poziomu bezrobocia np. w przemyśle, ale kategorię tą dzielono np. na przemysł stoczniowy, metalurgiczny, hutniczy, tekstylny, itd.

- jeśli nie jest „w pracy” lub „posiada pracę, ale w niej nie jest” (chodzi o osoby, które są zawieszane w wykonywaniu swoich obowiązków służbowych) w trakcie badanego tygodnia referencyjnego;
- aktywnie szuka pracy przez ostatnie cztery tygodnie;
- jest gotowa do przyjęcia oferty pracy.

W poczet bezrobotnych zalicza się również wszystkie osoby, które nie posiadają pracy w ogóle, osoby oczekujące na informację o możliwości powrotu do pracy, z której zostali zwolnieni. Natomiast do ogólnej liczby bezrobotnych nie są wliczane osoby przebywające na zwolnieniach lekarskich³⁰⁸. W tabeli 37 zaprezentowane dane odnoszące się do poziomu bezrobocia w latach 1960 – 2010.

Tabela 37. Poziom bezrobocia w poszczególnych wzorcach kulturowych (w %)

	1960 ¹	1970 ¹	1980 ²	1990 ²	2000 ²	2010 ²
Poziom bezrobocia wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca moralistycznego	5,5	4,7	6,6	5,1	3,6	8,2
Poziom bezrobocia wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca tradycjonalistycznego	5,7	4,6	7,0	6,1	4,3	8,8

Legenda:

¹ Na podstawie spisów powszechnych US Census of 1960 i 1970.

² Na podstawie: Labor Force, Employment & Earnings, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/labor_force_employment_earnings.html poz. 629 - Total Unemployed and Insured Unemployed by State z dnia 29.07.2013 r.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza powyższych danych wskazuje, że pomimo początkowego podobieństwa w poziomie bezrobocia występującego w latach '60, '70 i '80 XX wieku (wahającego się od 0,1% do 0,4%), to po roku 1990 zauważyć można zwiększone zróżnicowanie tego wskaźnika. W kolejnych trzech dekadach przedmiotowa różnica oscylowała w okolicach 1%. Tak niewielkie różnice w poziomie analizowanego czynnika nie mają większego wpływu na zachowania wyborcze w którymkolwiek ze wzorców.

Kolejnym faktorem poddanym analizie jest dochód na osobę. Rozbieżności wynikające z dochodów mogą wskazywać na poziom i jakość życia mieszkańców

³⁰⁸ Tłumaczenie własne, Unemployed, <http://factfinder2.census.gov/help/en/glossary/u/unemployed.htm> z dnia 20.07.2013 r.

zamieszkałych na północy i na południa USA, ich zadowolenia, a więc i zachowań wyborczych. Jednakże, po raz pierwszy zmienna ta pojawiła się w spisie powszechnym sporządzonym w 1970 roku. Co prawda już we wcześniejszych spisach powszechnych gromadzono i agregowano dane z zakresu rocznego dochodu na gospodarstwo domowe (ang. household income), ale informacje te nie są miarodajne dla potrzeb prowadzonych w tej pracy badań, ponieważ liczba członków gospodarstwa domowego jest zróżnicowana. Można przyjąć, że na południu gospodarstwa domowe miały większą liczbę członków niż na północy. Jednak nie stanowi to reguły. Co więcej, w spisach powszechnych nie gromadzono i nie wyodrębniano danych, z których wynikałoby ile wynosi dochód gospodarstwa posiadającego trzech, czterech, czy pięciu pracujących członków.

Mając powyższe na uwadze, na potrzeby charakterystyki moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych, posłużono się wynikami za okres 1970 – 2010, ponieważ dopiero w tym okresie statystyki podają dane o dochodzie na głowę mieszkańca. Powyższe przedstawia tabela 38.

Tabela 38. Dochód per capita w poszczególnych wzorcach kulturowych (dane w USD)

	1970 ¹	1980 ²	1990 ²	2000 ²	2010 ²
Dochód per capita wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca moralistycznego	9 648	9 850	18 961	30 044	41 043
Dochód per capita wśród mieszkańców zamieszkujących stany wzorca tradycjonalistycznego	8 000	8 924	16 623	25 901	34 428

Legenda:

¹ Na podstawie spisów powszechnych US Census of 1970.

² Na podstawie: Income, Expenditures, Poverty, & Wealth, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/income_expenditures_poverty_wealth.html poz. 681 - Personal Income Per Capita in Current and Constant (2005) Dollars by State z dnia 29.07.2013 r.

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że występuje duże zróżnicowanie w zakresie poziomu dochodów pomiędzy stanami północnymi i południowymi. Mieszkańcy moralistycznego wzorca zachowań politycznych zarabiają średnio o około 3150 USD więcej aniżeli na południu. Dość znamiennej jest tu rok 2010, kiedy różnica w średnim dochodzie per capita, pomiędzy północą a południem wyniosła 16,12%, tj. 6 615 USD.

Ta krótka charakterystyka w zakresie dochodu na jednego mieszkańca dowodzi stopniowemu, ale postępującemu rozwarstwieniu w tym zakresie w kolejnych latach. Taka sytuacja może doprowadzić do zmiany w platformie wyborczej Republikanów i na przykład złagodzenia polityki na rzecz zwiększenia zabezpieczeń socjalnych. Jednocześnie zła ocena sytuacji przez republikańskich analityków, zwłaszcza w kontekście wysokości dochodów per capita, może doprowadzić do utraty części wpływów i wywołania zmiany nastrojów społecznych, a co za tym idzie zmiany status quo w układzie głosów elektorskich.

Biorąc pod uwagę wszystkie omówione wyżej czynniki charakteryzujące „certain states”: liczbę ludności, podziały rasowe i płci, średnią wieku, poziom analfabetyzmu i wykształcenia, poziom bezrobocia oraz dochód per capita stwierdzić można, że mimo istniejących różnic między północą a południem i występujących preferencji wyborczych, żadna z grup stanów – czy to wzorca moralistycznego czy wzorca tradycjonalistycznego nie ma wystarczającej siły głosów do zdobycia fotela prezydenta USA. Dopiero głosy elektorskie „swing states” – stanów leżących na obszarze zdominowanym przez indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych zadecydują o wygranej.

2. *Swing states*

Z dotychczas przeprowadzonych badań wynika, że na terenie Stanów Zjednoczonych występują różnice pomiędzy dwiema grupami stanów określonych mianem moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych. Historycznie występujące w nich zachowania wyborcze uprawniają do użycia dla tej grupy miana „certain states”, czyli stanów pewnych. W dalszej części rozważań należy prześledzić, jak zachowują się wyborcy stanów, które prezentują zupełnie inne zachowania wyborcze. Istotnym wydaje się więc zbadanie, czy występują różnice pomiędzy stanami „certain states” a grupą stanów środkowych określonych mianem „swing states” oraz co może powodować odmienne zachowania wyborcze ich mieszkańców.

Jednym z czynników, które należy prześledzić w kontekście zachowań wyborczych stanów wchodzących w skład „swing states” jest występowanie zjawiska „groundbreaking event”. Przyjmując założenie, że stany wchodzące w skład

indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych będą dokonywać wyboru spośród dostępnych opcji a zmierzających do rozwiązania pojawiającego się lub już istniejącego problemu, to można przyjąć, że zjawisko to będzie miało mały lub niewielki wpływ na te stany. Za powyższym przemawiają dwa zasadnicze argumenty:

- po pierwsze, „groundbreaking event” z natury rzeczy są zjawiskami krótkotrwałymi (trwającymi zazwyczaj jedną - dwie kadencje). Zgodnie z charakterystyką indywidualistycznego wzorca kulturowego, a co za tym idzie również wzorca zachowań politycznych, „swing states” będą zmieniać swoje zachowania polityczne w zależności od zaistniałej sytuacji i potrzeb. Konsekwencją takiego zachowania jest krótkotrwałość poparcia udzielanego którejkolwiek partii;
- po drugie, zgodnie z definicją „groundbreaking event” jest to zjawisko, które zmienia, krótkotrwale modyfikuje, zachowania polityczne. W związku z faktem, że na terenie Stanów Zjednoczonych występują dwie grupy stanów określane mianem „certain states”, które posiadają wytworzony i historycznie utrwalony system wartości, przekładający się na poparcie udzielane konkretnej partii, to jedynie w tych stanach można doszukiwać się wpływu zjawiska „groundbreakin event” na zachowania wyborcze. Innymi słowy zjawisko to będzie występować we wzorcach, które posiadają potencjalnie preferowane partie. W związku z faktem, że „swing states” z natury rzeczy nie mają wykształconego systemu wartości, który doprowadziłby do wykształcenia potencjalnie preferowanej partii, to omawiane zjawisko nie będzie tutaj występować.

Powyższe potwierdzają wyniki wyborów z lat 1912 – 2012 – występowanie tego zjawiska w „swing states” będzie miało mały lub niewielki wpływ na ich zachowania wyborcze. Przykładów takich w historii USA można znaleźć wiele. W wyborach prezydenckich w 1912 roku wzięli udział kandydaci trzech partii: Partii Demokratycznej, Partii Republikańskiej oraz Bull Moose Party. Pomimo zaciętej walki, w ostatecznym rozrachunku to właśnie przedstawiciel tej nowo sformowanej partii trzeciej (Theodore Roosevelt) uzyskał drugi wynik w wyborach prezydenckich, odbierając głosy Partii Republikańskiej i umożliwiając tym samym wygraną Demokratom. Zauważyć tu jednak należy, że dwa z spośród piętnastu stanów wzorca

indywidualistycznego zagłosowały inaczej: Pennsylvania oddała swoje głosy na Roosevelta, a Utah na Tafta. W kolejnych wyborach, kiedy urząd prezydenta ponownie przypadł Partii Demokratycznej Utah poparła W. Willsona, natomiast pięć innych stanów (Delaware, Illinois, Indiana, New Jersey oraz New York), które w 1912 roku oddały swój głos na Demokratów, teraz opowiedziały się przeciwko nim. Do stanów tych należy również dodać Pennsylvania, która w 1912 roku oddała swój głos na Bull Moose Party.

Inny przykład stanowią tu mogą wybory przeprowadzone w 1944 i 1948 roku. W wyborach tych wygrali kandydaci Partii Demokratycznej: odpowiednio F. D. Roosevelt oraz Harry Truman. W omawianym okresie tylko niektóre stany indywidualistycznego i moralistycznego wzorca zachowań politycznych zagłosowały przeciwko dominacji Demokratów. Jednak to stany wzorca indywidualistycznego stanowiły główną „oś oporu” w tym zmaganiu. To właśnie tu Republikanie zyskiwali największe poparcie. W roku 1944 zdobyli łącznie 61 głosów elektorskich (tj. 27,7% wszystkich głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach tego wzorca), natomiast w 1948 roku było to już 136 głosów (tj. 61,8% głosów). Dla porównania we wzorcu moralistycznym partia ta zdobyła w 1944 roku jedynie 38 głosów (tj. 25,6% głosów), a w 1948 roku – 53 głosy (36,1% głosów elektorskich).

W ramach indywidualistycznego wzorca kulturowego, na przestrzeni ostatnich dwóch dekadach, doszło do silnej polaryzacji udzielanego poparcia, a zarazem do stabilizacji poparcia udzielanego Republikanom i Demokratom. Przykładem tu mogą służyć stany Indiana (z wyjątkiem 2008 roku), Nebraska, South Dakota, Utah i Wyoming, które udzielają poparcia Partii Republikańskiej nieprzerwanie od 1968 roku. Podobne zachowanie, jednak o dużo krótszej historii, zaobserwować można wśród takich stanów jak: Delaware, Illinois, Maryland, New Jersey, New York, czy Pennsylvania, które udzielają poparcia Demokratom nieprzerwanie od 1992 roku. Świadczyć to może o tym, że wzorzec indywidualistyczny ulega postępującemu ograniczeniu pod względem geograficznym i znaczeniowym. Mając jednak na uwadze fakt, że zgodnie z przyjętymi założeniami, ludność z tego terenu wybierać będzie „najlepsze rozwiązanie” (w domyśle najlepsza platformę wyborczą partii) konkretnie zdefiniowanych czasowo i przestrzennie problemów, nie można zatem wykluczyć, że w następnych wyborach wyborcy w tych stanach zagłosują w sposób zupełnie inny, niż robili to w ostatnich 20 czy 30 latach.

Wobec tak zdefiniowanego zagadnienia związanego z występowaniem i zachowaniem politycznym tej grupy stanów koniecznym wydaje się przeprowadzenie dalszej analizy, co do różnic i podobieństw, które występują pomiędzy grupami stanów wchodzącymi w skład „certain states” i „swing states”. Takie badania pozwolą potwierdzić lub zaprzeczyć trafności postawionej we wstępie do niniejszej pracy hipotezie badawczej.

Zgodnie z zapisami XII Poprawki do Konstytucji USA, prezydentem USA zostaje osoba, która uzyskała ponad połowę głosów elektorskich możliwych do zdobycia. Jak wykazano w tabeli 26, żaden wzorzec zachowań politycznych nie posiada wystarczającej większości by samodzielnie dokonać wyboru głowy państwa. Nasuwa się więc pytanie, jaki jest potencjał głosów elektorskich możliwy do zdobycia w ramach wzorca indywidualistycznego. Dane w przedmiotowym zakresie przedstawia tabela 40.

Tabela 39. Liczba głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Minimalna liczba głosów elektorskich potrzebna do wyboru na urząd prezydenta USA (zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA)	266	266	266	266	266	270	270	270	270	270	270
Średnia liczba głosów elektorskich możliwych do zdobycia w „certain states”	152	152	153	156	162	164	166	172	177	180	183
Liczba głosów elektorskich brakujących do wyboru na urząd prezydenta USA zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji	114	114	113	110	104	106	104	98	93	90	87
Liczba głosów do zdobycia w stanach, w których dominuje indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych (tzw. „swing states”)	228	228	226	220	207	207	203	192	181	176	170

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 39 przedstawiono potencjał głosów elektorskich jaki związany jest z indywidualistycznym wzorcem zachowań politycznych. Tabela zawiera następujące

dane średnią liczbę głosów elektorskich możliwych do zdobycia w „certain states”, liczbę głosów elektorskich, które brakują do wyboru na urząd prezydenta USA oraz liczbę głosów możliwych do zdobycia w ramach „swing states”. Posłużenie się średnią arytmetyczną głosów możliwych do zdobycia w ramach tradycjonalistycznego i moralistycznego wzorca zachowań politycznych pozwoliło na zwiększenie przejrzystości badanego zjawiska i uprościć dalsze rozważania.

Z powyższej tabeli wynika, że indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych dysponuje dwukrotnie większą liczbą głosów elektorskich, aniżeli wynosi liczba głosów elektorskich brakujących do spełnienia przesłanki prawnej niezbędnej do wypełnienia dyspozycji zawartej w XII Poprawce do Konstytucji. Zauważyć tutaj należy, że pomimo zmniejszania się liczby głosów elektorskich przydzielonych stanom wchodzącym w skład indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych, to ciągle utrzymywana jest dwukrotna przewaga pomiędzy liczbą głosów brakujących do objęcia urzędu głowy państwa a liczbą głosów możliwych do zdobycia w ramach tego wzorca.

Powyższa analiza potwierdza trafność hipotezy, że to właśnie stany wchodzące w skład „swing states” zdecydują w ostatecznym rozrachunku, która partia obsadzi fotel prezydenta USA.

Pomimo tego, niezbędne są dalsze badania w celu wykazania czy występują mierzalne, obiektywne różnice pomiędzy mieszkańcami zamieszkującymi „swing states” a „certain states”. Podobnie jak w poprzedniej części tego rozdziału poniżej przedstawiono analizę społeczeństwa zamieszkującego indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych. Pierwszym elementem poddanym analizie jest liczba ludności zamieszkującej przedmiotowy wzorzec oraz procentowy udział tej ludności w całkowitej liczbie mieszkańców USA. Powyższe dane przedstawia tabela 41.

Z danych przedstawionych w tabeli 40 wynika, że tereny, na których występuje indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych na przestrzeni ostatnich stu lat zamieszkiwało około 40% ogólnej liczby mieszkańców USA. Zauważyć jednak należy, że wskaźnik ten sukcesywnie spadał z poziomu 44,8% w 1910 roku do 32,4% w 2010 roku. Powyższe przekładało się na spadek liczby głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach tego wzorca zachowań politycznych (tabela 39), ale nie umniejszyło to ich znaczenia i to nadal one decydują o wygranej w wyborach prezydenckich.

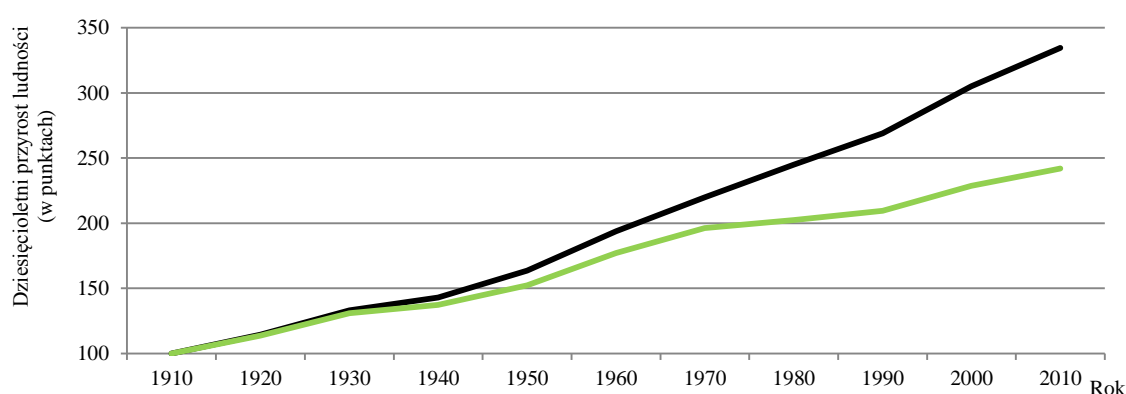
Tabela 40. Liczba ludności zamieszkująca indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych, procentowa zmiana liczby mieszkańców tego wzorca względem poprzedniej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej ten wzorzec względem całkowitej liczby mieszkańców USA

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Liczba ludności zamieszkującej w indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych	41 350 896	47 044 988	54 169 539	56 796 006	63 067 671	73 335 158	81 150 420	83 786 053	86 718 095	94 629 482	100 090 452
Procentowy przyrost względem poprzedniej dekady		13,8%	15,1%	4,9%	11,0%	16,3%	10,7%	3,3%	3,5%	9,1%	5,8%
Procent, jaki stanowi ludność zamieszkująca wzorzec indywidualistyczny względem całkowitej liczby ludności USA	44,8%	44,4%	44,0%	43,0%	41,7%	40,9%	39,9%	37,0%	34,9%	33,6%	32,4%

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Ponadto analizując przyrost naturalny wśród mieszkańców tej grupy stanów na przestrzeni ostatnich dziesięciu dekad, to zauważyć można, że jest on średnio o 33,4% wolniejszy niż w wartości średniej przyrostu naturalnego wyznaczonego dla stanów wchodzących w skład „certain states”, a także o ponad 17,5% wolniejszy niż średni wskaźnik przyrostu naturalnego wyznaczony dla ogólnej liczby mieszkańców USA. Przedmiotowe zależności przedstawiają wykres 14 i 15.

Wykres 14. Przyrost populacji w indywidualistycznym wzorcu zachowań politycznych w porównaniu ze wzrostem liczby ludności w USA

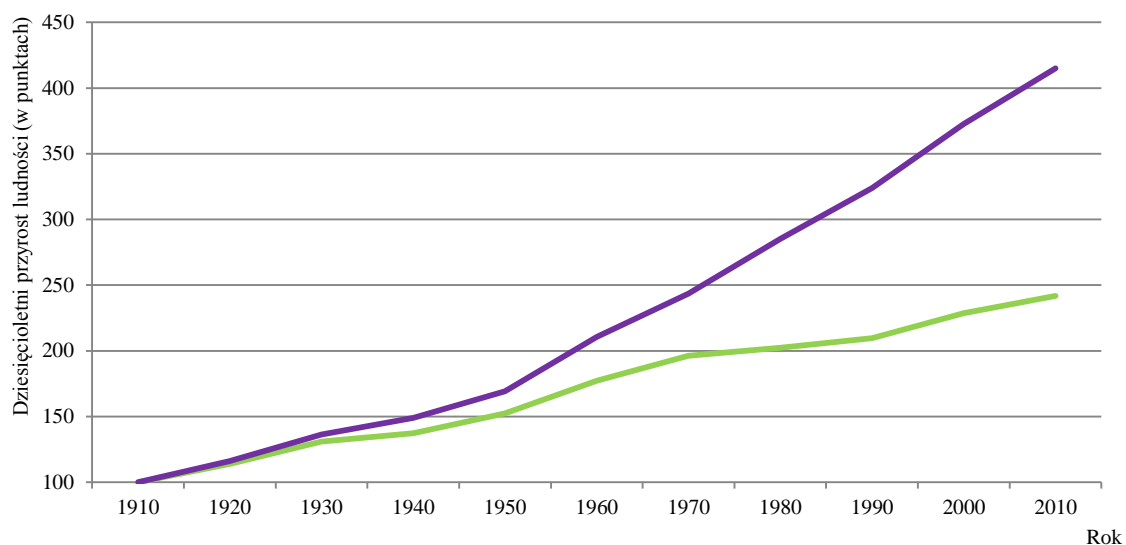
Legenda:

Kolor czarny – przyrost naturalny w USA

Kolor zielony – przyrost naturalny w stanach, w których dominuje indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych (tzw. „swing states”)

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 15. Przyrost populacji w indywidualistycznym wzorcu zachowań politycznych w porównaniu ze średnim przyrostem naturalnym w stanach zaliczonych do grupy „certain states”

Legenda:

Kolor fioletowy – średnia wartość przyrostu naturalnego w stanach zaliczonych do „certain states”

Kolor zielony – przyrost naturalny w stanach zaliczonych do „swing states”

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym elementem poddanym analizie jest skład rasowy ludności zamieszkującej „swing states”. W tym celu dokonano analizy danych pochodzących ze spisów powszechnych odnoszących się do przedmiotowego czynnika. Tabela 41 przedstawia procentowy udział ludności białej i kolorowej w latach 1912 – 2012.

Tabela 41. Procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec indywidualistyczny (w %)

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Procent ludności białej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec indywidualistyczny	97,3	96,9	95,5	93,2	93,4	91,5	89,1	b. d.	82,6	77,8	75,0
Procent ludności kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec indywidualistyczny	2,7	3,1	4,5	6,8	6,6	8,5	10,9	b. d.	17,4	22,2	25,0

Legenda:

b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Z danych zaprezentowanych w powyższej tabeli wynika, że na przestrzeni jedenastu dekad, średnia liczba ludności białej zamieszkujące indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych wynosiła 89,2%. Wskaźnik ten jest o 0,4% niższy niż w przypadku wzorca moralistycznego i o ponad 14% wyższy od tego, jaki możemy spotkać w ramach wzorca tradycjonalistycznego. Podkreślić jednak należy, że na przestrzeni omawianych jedenastu dekad zauważyć można zasadnicze zmiany jakie zaszły na terenach zdominowanych przez ten wzorzec polityczny. W pierwszych sześciu dekadach XX wieku zauważalna jest duża homogeniczność rasowa społeczeństwa. Odsetek ludności czarnoskórej ciągle wzrastał, jednak nie przekroczył 10% społeczeństwa tamtych terenów. Do znaczącego skoku doszło na przestrzeni ostatnich pięciu dekad, kiedy liczba ludności kolorowej zamieszkującej ten teren wzrosła prawie dwuipółkrotnie.

Kolejnym elementem poddanym analizie jest stosunek liczby kobiet do mężczyzn. Powyższe dane zostały przedstawione w tabeli 42.

Tabela 42. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn w latach 1910 - 2010 we wzorcu indywidualistycznym (w %)

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Procent mężczyzn w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec indywidualistyczny	50,9	50,6	50,3	50,0	49,4	48,6	49,2	b. d.	48,3	49,0	48,9
Procent mężczyzn w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorzec indywidualistyczny	49,1	49,4	49,7	50,0	50,6	51,4	50,8	b. d.	51,7	51,0	51,1

Legenda:
b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 2010.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że na przestrzeni jedenastu dekad średnio na jednego mężczyznę przypadała jedna kobieta, natomiast zauważalny jest postępujący wzrost liczby kobiet z poziomu 49,1% w 1910 do 51,1% w 2010 roku. Do 1940 roku w społeczeństwie zamieszkującym indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych dominowali mężczyźni, natomiast od 1950 roku stosunek ten się odwrócił na rzecz kobiet. W pierwszych czterech dekadach różnica ta wynosiła średnio 0,9% na rzecz mężczyzn, natomiast od 1950 roku doszło do zróżnicowania tego wskaźnika i w następnych dziesięcioleciach wynosił on średnio 2,2% na rzecz kobiet.

Następnym czynnikiem poddanym analizie jest średnia wieku. Podobnie jak miało to miejsce w poprzedniej części dane te zostały ujęte jedynie w okresie po 1950 roku, kiedy dane te pojawiły się po raz pierwszy w spisie powszechnym. Tabela 44 przedstawia średnią wieku mieszkańców wzorca indywidualistycznego oraz średnią wieku mieszkańców USA.

Tabela 43. Średni wiek mieszkańców poszczególnych wzorców kulturowych oraz średnią wieku mieszkańców USA

	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Średnia wieku mieszkańców USA	29,3	28,4	27,5	b. d.	32,9	35,6	37,5
Średnia wieku mieszkańców wzorca indywidualistycznego	30,8	29,6	28,0	b. d.	32,9	35,2	37,0

Legenda:

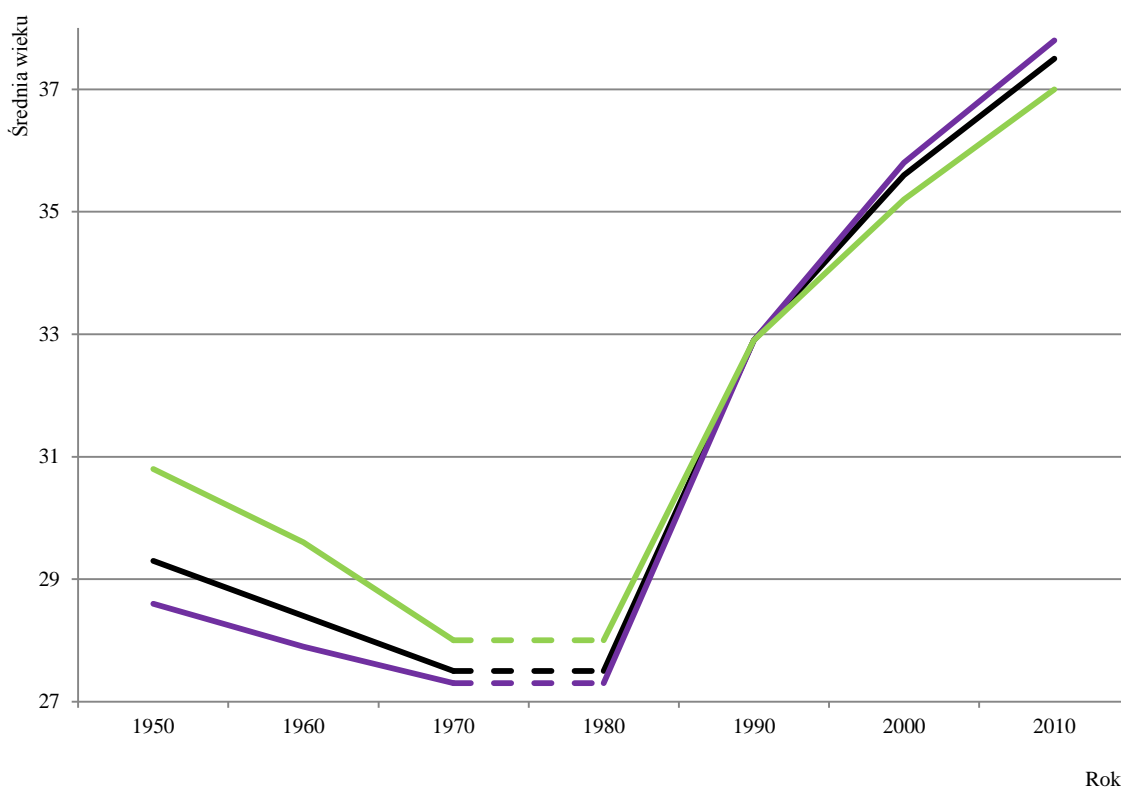
b. d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1950 – 2010.

Analiza średniej wieku mieszkańców zamieszkujących centralne stany prowadzi do dwóch wniosków. W okresie 1950 – 1970 średnia wieku mieszkańców tych stanów była wyższa aniżeli średnia krajowa, a co za tym idzie również średnia wieku w dwóch pozostałych wzorcach kulturowych. Natomiast w okresie od 1990 roku do dnia dzisiejszego zauważyć można, że wynik ten jest zbliżony do średniej krajowej. Wykres 16 przedstawia średnią wieku mieszkańców zamieszkujących „swing states”, „certain states” oraz średnią wieku mieszkańców USA w latach 1910 – 2010.

Z wykresu wynika, że w latach 1950 – 1990 stany wchodzące w skład „certain states” były „młodsze” – średnia wieku była niższa od średniej dla USA i jeszcze niższa od średniej dla „swing states”. Powyższy stan rzeczy zmieniał się od 1990 roku, kiedy nastąpiło zbliżenie tych wskaźników dla trzech prezentowanych wielkości, a od tego dziesięciolecia średnia wieku dla „certain states” i średnia wieku dla USA podwyższała się w stosunku do „swing states”, których średnia ta pozostaje najniższa.

Wykres 16. Średnia wieku mieszkańców USA „certain states” oraz „swing states”

Legenda:

Kolor zielony – średnia wieku mieszkańców „swing states”

Kolor fioletowy – średnia wieku mieszkańców „certain states”

Kolor czarny – średnia wieku mieszkańców USA

Linia przerywana oznaczono brak danych za rok 1980

Źródło: opracowanie własne.

Ważnym elementem prowadzonej analizy porównawczej jest poziom wykształcenia mieszkańców. W tabeli 44 przedstawiono poziom analfabetyzmu w stanach, w których dominuje indywidualistyczny wzorec zachowań politycznych, natomiast w tabeli 45 przedstawiono procent osób, które ukończyły studia wyższe z tytułem licencjata lub równorzędnym.

Tabela 44. Poziom analfabetyzmu w USA z uwzględnieniem podziału na wzorce kulturowe (w %)

	1910	1920	1930
Średni poziom analfabetyzmu wśród mieszkańców USA	7,7	6,0	4,3
Średni poziom analfabetyzmu wśród mieszkańców „certain states”	10,4	7,8	5,7
Poziom analfabetyzmu wśród mieszkańców zamieszkujących stany indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych	4,1	3,6	2,6

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: US Census of 1910 – 1930.

Tabela 45. Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub równorzędnym z uwzględnieniem podziału na wzorce kulturowe (w %)

	1970 ¹	1980 ¹	1990 ²	2000 ²	2009 ²
Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub równorzędnym wśród mieszkańców USA	3,4	b. d.	20,3	24,4	27,9
Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub równorzędnym wśród mieszkańców zamieszkujących „certain states”	3,4	b. d.	20,4	22,7	26,5
Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub równorzędnym wśród mieszkańców zamieszkujących „swing states”	3,4	b. d.	20,6	24,8	28,5

Legenda:

¹ Na podstawie spisów powszechnych US Census of 1970 i 1980.

² Na podstawie: Education: Education Attainment, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/education/educational_attainment.html poz. 233 - Educational Attainment by State z dnia 29.07.2013 r.

Źródło: opracowanie własne.

Z danych przedstawionych w tabeli 45, że średni poziom analfabetyzmu w stanach, w których dominuje indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych był średnio ponad półtorakrotnie niższy niż w przypadku średniej krajowej. Jednocześnie w porównaniu ze stanami „certain states” wskaźnik ten jest prawie dwuipółkrotnie niższy. Dane przedstawione w tabeli 45 wskazują zaś, że średni poziom wykształcenia wyższego wśród mieszkańców „swing states” jest równy lub wyższy nie tylko od średniej „certain states”, ale również od średniej krajowej.

Kolejne dwa czynniki, jakie zostały poddane analizie to poziom bezrobocia oraz dochód per capita. Podobnie jak miało to miejsce w poprzedniej części rozdziału, w stosunku do danych dotyczących bezrobocia analizie poddany został okres

od 1960 roku. Powyższe wynika z faktu, że dopiero w 1960 roku wskaźnik „unemployment” został ujęty w zestawieniu pytań zadawanych podczas spisu powszechnego. Dane w powyższym zakresie przedstawia tabela 46.

Tabela 46. Poziom bezrobocia w poszczególnych wzorcach kulturowych (w %)

	1960 ¹	1970 ¹	1980 ²	1990 ²	2000 ²	2010 ²
Średni poziom bezrobocia wśród ludności USA	5,4	4,4	7,1	5,6	4,0	9,6
Średni poziom bezrobocia wśród osób zamieszkujących „certain states”	5,6	4,7	6,8	5,6	4,0	8,5
Poziom bezrobocia wśród osób zamieszkujących „swing states”	4,9	3,3	6,8	4,9	3,7	8,9

Legenda:

¹ Na podstawie spisów powszechnych US Census of 1960 i 1970.

² Na podstawie: Labor Force, Employment, Earnings http://www.census.gov/compendia/statab/cats/labor_force_employment_earnings.html, poz. 629 - Total Unemployed and Insured Unemployed by State z dnia 29.07.2013 r.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza powyższych danych wskazuje, że stany wchodzące w skład indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych prezentują stosunkowo niski poziom bezrobocia. Wskaźnik ten, podobnie jak ma to miejsce przy poprzednich analizach jest niższy od średniej krajowej, jak również od średniego poziomu bezrobocia w stanach wchodzących w skład „certain states”. Powyższe skłania do wniosku, że czynnik ten nie będzie miał żadnego lub będzie miał niewielki wpływ na zachowania wyborcze „swing states”.

Ostatnią zmienną poddaną analizie jest wysokość dochodu per capita . W tym celu przeanalizowano dane pochodzące z okresu pomiędzy 1970 a 2010 rokiem. Dane w przedmiotowym zakresie przedstawia tabela 47.

Z tabeli 47 wynika, że średni dochód per capita wśród mieszkańców zamieszkujących stany środkowe jest przeciętnie o 2100 USD wyższy niż w stanach wchodzących w skład „certain states”. Co więcej, są one wyższe od przeciętnej krajowej o 450 USD. W omawianym kontekście dość znamienne jest 2010 rok, kiedy różnica w średnim dochodzie per capita, pomiędzy „swing states” a „certain states” wyniosła 9,66%, tj. 3648 USD. Z powyższego można wysnuć wniosek, że mieszkańcy „swing states” osiągają wyższe zarobki, a co za tym idzie żyje się im lepiej. Łatwiej jest im zaspokoić swoje potrzeby, co prowadzi do stabilizacji ich życia i wzrostu poczucia bezpieczeństwa. Wszystko to sprzyja do rozważnej i wyważonej

refleksji nad posiadanymi opcjami, możliwościami ich rozwiązania i do wyboru tej partii, która w lepszy i pełniejszy sposób zaspokajać będzie ich oczekiwania.

Tabela 47. Dochód per capita w poszczególnych wzorcach zachowań politycznych (dane w USD)

	1970 ¹	1980 ²	1990 ²	2000 ²	2010 ²
Średni dochód per capita mieszkańców USA	9 590	10 091	19 354	30 318	40 484
Średni dochód per capita mieszkańców „certain states”	8 824	9 387	17 792	27 973	37 736
Średni dochód per capita mieszkańców „swing states”	9 919	10 395	19 604	30 774	41 384

Legenda:

¹ Na podstawie spisów powszechnych US Census of 1970.

² Na podstawie: Income, Expenditures, Poverty & Wealth, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/income_expenditures_poverty_wealth.html, poz. 681 - Personal Income Per Capita in Current and Constant (2005) Dollars by State z dnia 29.07.2013 r.

Z tabeli 47 wynika, że średni dochód per capita wśród mieszkańców zamieszkujących stany środkowe jest przeciętnie o 2100 USD wyższy niż w stanach wchodzących w skład „certain states”. Co więcej, są one wyższe od przeciętnej krajowej o 450 USD. W omawianym kontekście dość znamienny jest 2010 rok, kiedy różnica w średnim dochodzie per capita, pomiędzy „swing states” a „certain states” wyniosła 9,66%, tj. 3648 USD. Z powyższego można wysnuć wniosek, że mieszkańcy „swing states” osiągają wyższe zarobki, a co za tym idzie żyje się im lepiej. Łatwiej jest im zaspokoić swoje potrzeby, co prowadzi do stabilizacji ich życia i wzrostu poczucia bezpieczeństwa. Wszystko to sprzyja do rozważnej i wyważonej refleksji nad posiadanymi opcjami, możliwościami ich rozwiązania i do wyboru tej partii, która w lepszy i pełniejszy sposób zaspokajać będzie ich oczekiwania.

Ta ogólna analiza dochodu na jednego mieszkańca dowodzi stopniowemu, ale postępującemu różnicowaniu pomiędzy „certain states” i „swing states”. Taka sytuacja może doprowadzić do zmiany w platformie wyborczej Republikanów i skłonić do łagodzenia polityki na rzecz zwiększenia zabezpieczenia socjalnego. Z drugiej jednak strony, zła ocena sytuacji przez Republikańskich analityków, zwłaszcza w kontekście dwóch ostatnich czynników, może doprowadzić do utraty części wpływów i wywołania zmiany nastrojów społecznych, a co za tym idzie zmiany zachowań wyborczych mieszkańców.

* * *

Przedstawiona powyżej analiza skłania do wniosków, że na terenie Stanów Zjednoczonych występują trzy wzorce zachowań politycznych – moralistyczny, tradycjonalistyczny i indywidualistyczny. Ich występowanie pokrywa się z występowaniem wzorców kulturowych zdefiniowanych przez Daniela J. Elazara.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że każdy z trzech wzorców posiada własne niepowtarzalne cechy charakterystyczne, co potwierdza hipotezę o możliwości wyznaczenia mierzalnych cech sprzyjających ich identyfikacji. Uznać należy, że na terenie USA występują dwa wzorce zachowań politycznych – moralistyczny oraz tradycjonalistyczny, które posiadają powtarzalne i historyczne utrwalone zachowania wyborcze. Konkluzje przeprowadzanych badań nie pozwalają jednoznacznie potwierdzić, że określone wzorce kulturowe będą potencjalnie preferować określone partie. Jednakże, istnieje możliwość wskazania zależności pomiędzy ideologią wyznawaną na danym terenie a danym wzorcem kulturowym. Innymi słowy istnieje możliwość wyznaczenia potencjalnie preferowanych ideologii.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić można, że moralistyczny wzorzec zachowań politycznych potencjalnie preferować będzie partie o charakterze liberalnym. Oznacza to, że na dzień dzisiejszy potencjalnie preferowaną partią jest Partia Demokratyczna. Taki stan rzeczy ma miejsce od lat '50 – '60 XX wieku, kiedy doszło do przewartościowania zachowań wyborczych. We wcześniejszym okresie potencjalnie preferowaną partią w omawianym wzorcu zachowań politycznych była Partia Republikańska. Natomiast, odnosząc się do tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych, to wzorzec ten potencjalnie preferować będzie partie o charakterze konserwatywnym. Oznacza to, że na dzień dzisiejszy potencjalnie preferowaną partią będzie Partia Republikańska. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku wzorca moralistycznego w latach '50 – '60 XX wieku doszło do przewartościowania zachowań wyborczych. We pierwszych pięciu dekadach poprzedniego wieku potencjalnie preferowaną partią w ramach tego wzorca zachowań politycznych była Partia Demokratyczna.

W trakcie prowadzonych badań zaobserwowano występowanie zjawiska „groundbreaking events”. Są to zdarzenia mające najczęściej charakter społeczny, ekonomiczny lub polityczny, które doprowadzają do chwilowej, krótkotrwałej zmiany

zachowań politycznych. Nietypowe zachowanie dla wzorców powraca zazwyczaj w następnych lub kolejnych wyborach do normy rozumianej, jako zachowanie wynikające ze wzorca zachowań politycznych. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że omawiane zjawisko dotyczy jedynie moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca. Powyższe wynika z faktu, że jedynie te dwa wzorce wytworzyły system wartości, który potencjalnie preferuje określoną partię polityczną.

Analiza potencjału głosów elektorskich możliwych do zdobycia przez poszczególne wzorce kulturowe wykazała, że żaden ze wzorców kulturowych nie posiada wystarczającej liczby głosów, aby samodzielnie obsadzić urząd prezydenta USA. Co więcej analiza wyników wyborów z lat 1912- 2012 ujawniła, że jedynie w siedmiu przypadkach, spośród dwudziestu sześciu elekcji jakie miały miejsce w tym okresie, amerykańska głowa państwa była wybrana głosami tradycjonalistycznego i moralistycznego wzorca zachowań politycznych. Oznacza to równocześnie, że w dziewiętnastu elekcjach, czyli aż 73,1% przypadków, to właśnie głosy indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych – tj. „swing states” będą decydować o tym, kto zostanie zwycięzcą rywalizacji o Biały Dom.

Badania zmierzające do wyznaczenia charakterystyki poszczególnych wzorców zachowań politycznych wykazały, że występują między nimi różnice, umożliwiające ich jednoznaczną identyfikację. Tabela 48 przedstawia zbiorcze zestawienie cech charakterystycznych dla każdego z trzech omawianych w niniejszej pracy wzorców.

Dane przedstawione w tabeli 48 wskazują, że indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych wykazuje cechy zarówno wzorca moralistycznego, np. liczba głosów elektorskich, średni poziom analfabetyzmu w latach 1910 – 1930, jak również wzorca tradycjonalistycznego, np. średnia wieku, czy procentowy udział liczby białych mieszkańców w stosunku do ogólnej liczby ludności USA. Jednak pod pewnymi względami indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych wykazuje odróżniające go cechy, np. procent osób, które ukończyły szkołę wyższą, średni dochód per capita, czy średni poziom bezrobocia.

Tabela 48. Zestawienie cech charakterystycznych analizowanych wzorców zachowań politycznych

Analizowany faktor	Moralistyczny wzorzec zachowań politycznych	Indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych	Tradycjonalistyczny wzorzec zachowań politycznych
Liczba głosów elektorских ¹	166	170	199
Liczba ludności w 2010 roku	91 579 410	100 090 452	116 443 962
Procent, jaki stanowi ludność zamieszkująca dany wzorzec zachowań politycznych względem całkowitej liczby ludności USA w 2010 roku	29,7%	32,4%	37,7%
Procentowy przyrost ludności względem spisu powszechnego z 2000 roku	+7,7%	+5,8%	+15,1%
Średni procentowy przyrost ludności w latach 1910 - 2010	+15,3%	+9,4%	+15,4%
Procent ludności kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej dany wzorzec zachowań politycznych w 2010 roku (wartość bezwzględna)	28,1% (25 733 814)	25,0% (25 022 613)	29,1% (33 885 193)
Procent mężczyzn w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców danego wzorca zachowań politycznych w 2010 roku (wartość bezwzględna)	49,5% (45 331 808)	48,9% (48 944 231)	49,1% (57 173 985)
Średnia wieku w 2010 roku	38,6	37,0	37,0
Średni poziom analfabetyzmu w latach 1910 - 1930	3,0%	3,4%	12,9%
Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub wyższym w 2010 roku (wartość bezwzględna)	29,1% (26 649 608)	28,5% (28 525 779)	23,9% (27 830 107)
Średnia liczba osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub wyższym w latach 1970 - 2010	19,9%	19,3%	16,6%
Poziom bezrobocia w 2010 roku (wartość bezwzględna)	8,2% (7 509 511)	8,9% (8 908 050)	8,8% (10 247 069)
Średni poziom bezrobocia w latach 1960 - 2010	5,6%	5,4%	6,1%
Dochód per capita w 2010 roku	41 043\$	41 384\$	34 428\$
Średni dochód per capita w latach 1970 - 2010	21 909\$	22 415\$	18 775\$

Legenda:

¹ Na podstawie: Congressional Apportionment, 2010 Census Brief, US Census Bureau.

Uwaga: w powyższym zestawieniu nie uwzględniono danych District of Columbia.

Źródło: opracowanie własne, na podstawie tabel 26 – 47.

W tym miejscu podkreślić należy, że w prowadzonych analizach nie zostały wykorzystane dane pochodzące z Dystryktu Federalnego – District of Columbia. Za takim postępowaniem przemawia kilka argumentów. Po pierwsze,

do dnia dzisiejszego toczą się spory prawne w zakresie tego, czy Dystrykt ten powinien posiadać takie prawa jak inne stany. Sprawa ta jest również poruszana w platformie wyborczej Partii Republikańskiej. Po drugie, od samego początku, kiedy Dystrykt ten uzyskał prawa wyborcze, oddaje swoje głosy na Partię Demokratyczną. Jednakże wyniki uzyskiwane przez tą partię są daleko odbiegające od średniej krajowej. Partia ta wygrywa najczęściej stosunkiem 8 do 2. Po trzecie, z analizy faktorów wykorzystanych do stworzenia cech charakterystycznych poszczególnych wzorców zachowań politycznych wynika, że Dystrykt ten można by zakwalifikować do grupy „swing states”, jednak zachowanie jego wyborców tego nie potwierdza. Istnieje bowiem uzasadnione podejrzenie, że mieszkańcy tego stanu w sposób bardziej lub mniej świadomy, „odwdzięczają się” Demokratom za ustanowienie ich statusu³⁰⁹.

W trakcie przygotowywań do pisania niniejszej pracy w wielu publikacjach pojawiły się dane związane z koniunkcją pomiędzy wyznawaną religią a przynależnością partyjną. Jest powszechnie znana i do dnia dzisiejszego stosowana klasyfikacja partii politycznych ze względu na wyznawaną religię jej członków oraz związków pomiędzy głoszonymi hasłami politycznymi a religią (tzw. politologia religii). Mając powyższe na uwadze, nie sposób pominąć to zagadnienie w niniejszej pracy. Niestety zgodnie z prawem od 1920 roku US Census nie ma prawa zadawać pytań w zakresie wyznawanej religii i przynależności do organizacji o charakterze wyznaniowym. Brak jest w związku z tym obiektywnych danych w przedmiotowym zakresie.

Badania w zakresie związków pomiędzy religią a polityką prowadzą różnego typu organizacje o charakterze naukowo – badawczym, takie jak The Pew Forum on Religion and Public Life. W 2007 roku organizacja ta przeprowadziła badania na reprezentatywnej grupie prawie 35 500 Amerykanów. Zadano im dwa pytanie: 1. W dzisiejszej polityce, uznajesz się za Republikanina, jest ci bliżej do Republikan, Demokratę, jest ci bliżej do Demokratów, czy jesteś Niezależny (Independent)? 2. Jakiego jesteś wyznania? Wyniki cytowanego badania przedstawiono w tabeli 49.

Z badań przeprowadzonych przez The Pew Forum wynika, że Demokraci zyskują poparcie wśród takich środowisk religijnych jak Chrześcijanie, Żydzi, Protestanci, Buddyści, Hindusi i Muzułmanie. Zauważyć należy, że mniejszości

---

³⁰⁹ District of Columbia uzyskał prawo do głosowania w wyborach prezydenckich na mocy XXIII Poprawki do Konstytucji USA. Propozycja zmiany Konstytucji w wyżej wymienionym zakresie została zgłoszona 17 czerwca 1960 roku, natomiast ratyfikowana została zaledwie po dziewięciu miesiącach, tj. 29 marca 1961 roku.

Buddyjska i Hinduska, które funkcjonują w USA są nieliczne i nie mają większego znaczenia dla ostatecznego wyniku wyborczego. Są one jednak o tyle ważne, że pokazuje czy i w jakim stopniu program wyborczy partii jest akceptowany przez imigrantów wyznających różne religie. Należy przez to domniemywać, że program Partii Demokratycznej znajduje poparcie wśród różnych grup społecznych. Dla porównania Republikanie popierani są przede wszystkim przez ortodoksyjne wyznania reformacyjne, w szczególności przez Mormonów, Kościoły Ewangeliczne i częściowo Protestantów. Wąski wachlarz grup religijnych popierający tę partię oznaczać może, że program (platforma wyborcza) jest konserwatywna i akceptowalna jedynie w niektórych gremiach społecznych. Wyników tych badań nie można odnieść do wzorców zachowań politycznych, ponieważ badania te nie uwzględniały podziału na stany, tak więc trudno jest przyporządkować zachowania wyborców w „certain states” i „swing states” uwzględniając ich orientację wyznaniową.

Tabela 49. Afiliacja partyjna amerykańskiego wyborcy z podziałem na wyznawaną religię. Badanie z 2007 roku (w %)

Wyznawana religia	Demokraci	Republikanie	Niezależni (Independent)	Inni, brak preferencji, nie wiem, odmowa odpowiedzi
Kościoły Ewangeliczne	34	50	9	7
Amerykański Kościół Protestancki (Mainline Churches)	43	41	10	6
Afro-Amerykański Kościół Metodystyczny (Historically Black Churches)	78	10	6	6
Katolicy	48	33	10	9
Mormoni	22	65	8	5
Protestanci	50	35	8	7
Świadkowi Jehowi	15	10	14	61
Inni chrześcijanie	55	25	14	5
Żydzi	65	23	8	3
Muzułmanie	63	11	10	16
Buddyści	67	18	9	6
Hinduiści	63	13	13	11
Inne wyznania	66	13	15	5
Agnostycy	55	23	15	8

Źródło: Party Affiliation, <http://religions.pewforum.org/comparisons#> z dnia 13.05.2013 r.

Zakończenie

Możliwość przewidzenia zachowań wyborczych, a tym samym prowadzenia skutecznej kampanii wyborczej, jest kluczowym elementem strategii wyborczej każdej partii politycznej. Zmiany zachodzące w społeczeństwie, ich oczekiwania, problemy z jakimi się borykają, a co za tym idzie również i potrzeby, ulegają ciągłym, nieustannym zmianom. Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że umiejętność „rozczytania” tych oczekiwań jest kluczem do sukcesu w walce o amerykańską prezydenturę. Najtrudniejsza w tym kontekście jest tylko, albo aż – właściwa ich interpretacja. Oznacza to, że poprzez odpowiednie środki (analizy, sondaże) analitycy partyjni starają się zinterpretować oczekiwania, jakie wyborcy stawiają przed partiami politycznymi. Pozwala to na tworzenie takich strategii wyborczych, których efektem ma być wygrana w wyborach. Pojawia się zatem pytanie, czy istnieje możliwość jakiejś całościowej, weryfikowalnej, obiektywnej i spójnej logicznie metody badania tych oczekiwań.

Odpowiedź na to pytanie stawiane jest jako nadrzędny cel tej pracy. W związku z powyższym sformułowano tezę, że „swing states” mają wpływ na wynik wyborów prezydenckich w USA. Aby zweryfikować postawioną tezę badaniu poddano zachowania wyborcze pomiędzy 1910 a 2012 rokiem. Pomocna w tym była hipoteza, że zachowania wyborców pochodzących ze „swing states” odgrywają decydującą rolę w ostatecznym obsadzeniu urzędu prezydenta USA. W pracy podjęto próbę określenia wzorców zachowań wyborczych, dzięki którym możliwe będzie przewidzenie z dużą dozą prawdopodobieństwa wyników nadchodzących wyborów prezydenckich.

Punktem wyjścia prowadzonych badań i rozważań była teoria trzech wzorców kulturowych sformułowana przez Daniela J. Elazara. Koncepcja pochodzi z lat '60 XX wieku i odnosi się do systemu relacji, jakie występują pomiędzy władzą federalną a stanową. W swoich badaniach Elazar stwierdził, że w USA występuje pięćdziesiąt jeden takich bilateralnych relacji (pięćdziesiąt stanów oraz District of Columbia). Ponadto zauważył, że relacje występujące w pewnych stanach wykazują wspólne cechy. Na tej podstawie wyznaczył trzy wzorce kulturowe – moralistyczny,

tradycjonalistyczny i indywidualistyczny. Zauważył również, że występowanie wyżej wymienionych wzorców ma charakter geograficzny. Wzorzec moralistyczny występuje na północy, rozciąga się wzdłuż granicy z Kanadą, następnie przekracza Góry Skaliste i ciągnie się od strony zachodniej tego pasma wzdłuż wybrzeża Oceanu Spokojnego. Wzorzec tradycjonalistyczny występuje na południu, a jego geograficzna alokacja koncentruje się wokół południowej części gór Appalachów i wybrzeża Zatoki Meksykańskiej. Trzeci wzorzec – indywidualistyczny, występuje w pasie stanów środkowych i rozciąga się od środkowego wybrzeża Atlantyku, przez centralne tereny Wielkich Równin, aż do gór Skalistych.

Występowanie grup wspólnych cech charakterystycznych opisujących relacje pomiędzy władzą stanową a federalną doprowadziło do wniosku, że skoro istnieją określone relacje, a co za tym idzie również cechy charakterystyczne, to czy występuje również związek pomiędzy poparciem udzielanym poszczególnym partiom a miejscem, gdzie to poparcie zostało udzielone. W celu potwierdzenia występowania związku, o którym mowa, w toku pracy postawiono pytania badawcze, których weryfikację przeprowadzono dwutorowo:

- po pierwsze analizie poddano cechy charakterystyczne wzorców kulturowych a następnie zestawiono je z platformami wyborczymi partii politycznych;
- po drugie weryfikacji poddano geograficzne występowanie poparcia udzielanego poszczególnym partiom i porównano je z występowaniem wzorców kulturowych D. J. Elazara.

Przeprowadzone badania potwierdziły występowanie podobieństw pomiędzy współczesnym programem Partii Demokratycznej a moralistycznym wzorcem kulturowym oraz pomiędzy programem Partii Republikańskiej a tradycjonalistycznym wzorcem kulturowym. Powyższe wywnioskowano na podstawie analizy porównawczej pomiędzy głoszonymi hasłami politycznymi, wyrażonymi w platformie wyborczej obu partii a założeniami ideologicznymi charakterystycznymi dla poszczególnych wzorców kulturowych. Potwierdza to również założenia przyjęte we wstępie, dotyczące koncepcji alokacji politycznej. W związku z powyższym prawdziwe staje się twierdzenie, o występowaniu wzorców zachowań politycznych, które geograficznie pokrywają się z wzorcami kulturowymi, opisanymi przez Daniela J. Elazara.

Jednakże zauważyć należy, że wyniki podjętych badań w pewnej części okazały się niejednoznaczne, co wymusiło częściową weryfikację wstępnych założeń.

Stwierdzono bowiem, że o ile współcześnie wstępuje związek pomiędzy poparciem udzielanym konkretnej partii politycznej a wzorcem kulturowym, co również potwierdziły wyniki wyborów na urząd prezydenta USA, o tyle taki układ zależności nie występował zawsze. Do lat '50 - '60 XX wieku to Republikanie uzyskiwali lepsze wyniki na północy, natomiast Demokraci na południu. Dziś ta sytuacja jest odwrotna. Porównując platformę wyborczą Partii Demokratycznej z dnia dzisiejszego oraz Republikańskiej z pierwszej połowy XX wieku, można dojść do wniosku, że ich cechą wspólną jest liberalny charakter głoszonych poglądów. Co więcej, poparcie udzielane tym partiom – Republikanom do lat '50 – '60 XX wieku oraz Demokratom w późniejszym okresie, pokrywa się z występowaniem moralistycznego wzorca kulturowego. Jak wspomniano wcześniej, odwrotna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do wzorca tradycjonalistycznego.

Powyższe prowadzi do wniosku, że założenia wstępne były częściowo poprawne. Nie da się bowiem jednoznacznie stwierdzić, że określony wzorzec kulturowy sprzyja konkretnej partii, jednakże z całą pewnością można stwierdzić, że dany wzorzec sprzyjać będzie określonej ideologii (nurtowi ideologicznemu). W takim przypadku nazwa partii, która realizuje program wyborczy w nurcie danej ideologii (konserwatywnej lub liberalnej), nie ma większego znaczenia. Potwierdzeniem tego jest występowanie w okresie lat '50 i '60 XX wieku zjawiska określonego mianem „przewartościowania w układzie sił politycznych USA”. Skoro zjawisko takie wystąpiło w połowie XX wieku, to mogło ono również występować w okresach wcześniejszych. Takie wnioskowanie potwierdza historia partii politycznych, jakie funkcjonują w USA - np. Partia Demokratyczna, funkcjonująca w okresie prezydentury Andrew Jacksona³¹⁰.

Wyznaczenie nadrzędnej cechy charakterystycznej opisującej dany wzorzec kulturowy, a także platformę wyborczą danej partii, upoważnia do stwierdzenia, że w USA występują trzy wzorce zachowań politycznych – moralistyczny, tradycjonalistyczny i indywidualistyczny. Uznając, że wzorzec zachowań politycznych pokrywa się terytorialnie z występowaniem wzorców kulturowych oraz wykazuje podobne jak one cechy charakterystyczne, to wnioskować można, że wzorce te będą

---

³¹⁰ Za czasów prezydentury Andrew Jacksona zmianie uległo postrzeganie partii przez jej wyborców. Do tej pory Partia Demokratyczna, uchodząca za partię postępową, głoszącą liberalne jak na owe czasy poglądy, z chwilą odejścia prezydenta Jacksona z urzędu, stała się partią konserwatywno-zachowawczą.

sprzyjać określonym ideologiom. Cechy charakterystyczne tych wzorców oraz wyniki wyborów z lat 1910 – 2012 pozwoliły dojść do następujących wniosków:

- na terenie USA występują trzy wzorce zachowań politycznych;
- dwa z nich, ze względu na swoje cechy wytworzyły własny system wartości, który sprzyja określonym partiom. Z badań wynika, że moralistyczny wzorzec zachowań politycznych potencjalnie preferować będzie partie o charakterze liberalnym – na dzień dzisiejszy jest to Partia Demokratyczna, natomiast wzorzec tradycjonalistyczny będzie potencjalnie preferować partie o charakterze konserwatywnym – obecnie program taki głosi Partia Republikańska;
- indywidualistyczny wzorzec zachowań politycznych jest efektem niezależnie wytworzonego i ewoluującego systemu wartości, który ze względu na cechy wzorca kulturowego nie wytworzył własnego systemu wartości. W związku z powyższym wzorzec ten nie preferuje żadnej partii politycznej. Zwycięstwo w stanach wchodzących w skład tego wzorca zależy od głoszonej platformy wyborczej, która jest odpowiedzią na problemy i potrzeby dnia codziennego.

Reasumując powyższe wnioski, odnosząc się do pierwszego pytania badawczego postawionego w pracy – czy występuje związek pomiędzy wymienionymi wzorcami kulturowymi a programem (platformą) partii politycznej, należy odpowiedzieć twierdząco, zastrzegając jednak, że związku należy doszukiwać się na poziomie ideologii, czy nurtu ideologicznego, nie sztywnym wyznaczeniu, przyporządkowywaniu danej partii konkretnemu wzorcowi kulturowemu. Dzięki połączeniu ze sobą występujących równolegle wzorca kulturowego oraz programu partii politycznej – zgodnego ideologicznie z cechami wzorca kulturowego, otrzymano wzorzec zachowań politycznych. Wzorzec ten pozwala na dookreślenie potencjalnie preferowanej partii politycznej, a w związku z tym przewidzenie, jaka partia ma większe szanse na zwycięstwo w wyborach.

Odnosząc się do drugiego pytania badawczego – stwierdzając występowanie zależności pomiędzy wzorcami kulturowymi a programami (platformami) partii politycznych, to odpowiedź na pytanie, czy istnieje związek pomiędzy geograficzną alokacją występowania danego wzorca, a poparciem udzielanym partiom politycznym, nie jest już tak jednoznaczna. Gdyby analizować cały okres objęty badaniem – lata 1910 – 2012, wówczas odpowiedź jest negatywna. Odnosząc to pytanie jednak

do ideologii, a nie do nazwy partii, wówczas taki związek istnieje i pokrywa się z geograficznym występowaniem wzorców kulturowych. Ograniczając badany okres np. do ostatnich trzech dekad, wówczas zauważalny jest związek pomiędzy konkretnym wzorcem kulturowym, a konkretną partią polityczną.

Potwierdzenie występowania w pierwszej kolejności wzorców kulturowych, następnie porównanie cech tych wzorców z platformami wyborczymi Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej, doprowadziło w konsekwencji do wyznaczenia wzorców zachowań politycznych. Skłoniło to do podjęcia badań w zakresie wyznaczenia obiektywnych, mierzalnych cech charakterystycznych każdego ze wzorców zachowań politycznych. Wyznaczenie powyższych cech z jednej strony potwierdzało ich istnienie, z drugiej pozwoliło analizować zmiany, jakie w nich zachodzą i na tej podstawie przewidywać wynik wyborów.

W toku prowadzonych badań potwierdzono, że moralistyczny wzorzec zachowań politycznych potencjalnie preferować będzie partie o charakterze liberalnym, natomiast wzorzec tradycjonalistyczny potencjalnie preferować będzie partie o charakterze konserwatywnym. Jak wspomniano powyżej, oznaczać to będzie, że na dzień dzisiejszy wzorzec moralistyczny sprzyjać będzie Partii Demokratycznej, natomiast tradycjonalistyczny – Partii Republikańskiej. W toku badań ustalono również występowanie pewnych odstępstw, które modyfikują zachowania wyborców w ramach „certain states”. Zjawisko to określono mianem „groundbreaking events”, czyli przełomowe wydarzenia. Wydarzenia takie zmieniają zachowania wyborców, jednak są zjawiskiem „krótkotrwałym”, trwającym jedną lub najwyżej dwie kadencje. Ich efekty ustępują wraz z ustąpieniem czynnika go wywołującego i zachowania wyborców wracają do „normy”.

W dalszej części pracy analizie poddano potencjał głosów elektorских przypadający na każdy z trzech wzorców kulturowych. Uzyskane wyniki pozwoliły stwierdzić, że w przypadku dziewiętnastu, spośród dwudziestu sześciu elekcji, jakie odbyły się pomiędzy 1910 a 2012 rokiem głosy zdobyte w ramach wzorca moralistycznego i tradycjonalistycznego były niewystarczające do wyboru głowy państwa. Oznacza to, że w 73,1% przypadków to właśnie głosy wzorca indywidualistycznego zdecydowały o tym, kto zostanie lokatorem domu przy 1600 Pansylvania Ave.

Analiza wyników wyborów przeprowadzonych pomiędzy 1910 a 2012 rokiem ujawniła, że w przypadku dwóch wzorców zachowań politycznych –

moralistycznego i tradycjonalistycznego występuje stabilność w zakresie wyznawanego nurtu ideologicznego, a tym samym pośrednio w zakresie poparcia udzielanego przez poszczególne stany partiom politycznym. Zasadnym w związku z tym wydaje się być stosowane wobec nich określenie „certain states” – stany pewne. Jednocześnie wykazano i udowodniono, że występuje zjawisko „wahania się” niektórych stanów. Zjawisko to najczęściej występuje wśród stanów wchodzących w skład indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych, co potwierdza słuszność określenia ich jako „swing states”.

W badaniach, których celem było ustalenie charakterystyki poszczególnych wzorców zachowań politycznych, wykorzystano szereg zmiennych, między innymi takich jak: liczba ludności, średnia wieku, poziom wykształcenia, stosunek liczby mężczyzn do kobiet, stosunek liczby ludności białej do kolorowej, dochód per capita, czy poziom wykształcenia. Dzięki nim udało się potwierdzić prawdziwość faktu, że wzorce zachowań politycznych posiadają zespół cech, które da się w sposób obiektywny zidentyfikować. Wykorzystując dane pochodzące ze spisów powszechnych oparto się o wiarygodne, rzetelne i obiektywne dane. Mając powyższe na uwadze, odnosząc się do trzeciego pytania badawczego: czy w związku z występowaniem zależności pomiędzy programem partii, wzorcem kulturowym a geograficzną alokacją poparcia udzielanego poszczególnym partiom, istnieje możliwość sformułowania charakterystyki grup stanów wchodzących w skład jednego i tego samego wzorca zachowań politycznych. Wyniki badań przedstawione w podsumowaniu rozdziału piątego dowodzą, że występujące między poszczególnymi wzorcami różnice są wystarczające dla ich jednoznacznej identyfikacji. Oba wzorce zachowań politycznych, odnoszące się do stanów wchodzących w skład „certain states” posiadają cechy, dzięki którym możliwa jest ich jednoznaczna identyfikacja. Ponadto wykazano, że w niektórych przypadkach „swing states” wykazują pewne cechy wzorca tradycjonalistycznego, a niekiedy pewne cechy wzorca moralistycznego. Potwierdza to hipotezę o ich znaczeniu w wyborach prezydenckich w USA.

Starając się udzielić odpowiedzi na ostatnie z pytań badawczych, czy istnieje możliwość przewidzenia, w jaki sposób zachowa się i na kogo zagłosuje dana grupa stanów, odpowiedź nie jest jednoznaczna. Przeprowadzone badania pozwalają wysnuć wnioski co do prawdopodobnego, przewidywanego wyniku wyborów prezydenckich. Przewidywania, o których mowa, dotyczyć mogą zarówno wskazania zwycięskiej partii w ujęciu ogólnokrajowym jak i na poziomie każdego ze stanów oraz prawdopodobnego

wyniku, jaki uzyska ta partia, wyrażonego w liczbie głosach elektorских. Starając się określić prawdopodobieństwo końcowego wyniku wyborów, to według przeprowadzonych badań wynik ten oscylować będzie między 70% a 75% poprawnych wskazań. Uznano bowiem, że skoro w danym stanie, dana partia wygrywa ostatnie pięć razy z rzędu, to istnieje duże prawdopodobieństwo powtórzenia się tej sytuacji w przyszłości. Zatem sumując liczbę stanów, których zachowania wyborcze nie zmieniły się w zakresie udzielanego partiom politycznym poparcia, to dojść można do konkluzji, że w przypadku trzydziestu pięciu stanów, istnieje możliwość dość jednoznacznego wskazania, która partia w nich wygra. W tym miejscu przypomnieć należy, że we wszystkich badaniach oraz analizach nie były brane pod uwagę dane pochodzące z District of Columbia.

Konkludując odpowiedzi udzielone na postawione we wstępie do pracy pytania badawcze i odnosząc je do hipotezy stwierdzić należy, że główną areną walki politycznej w ramach zmagania o amerykańską prezydenturę są stany wchodzące w skład indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych – określone mianem „swing states”. W prawie 75% przypadków to właśnie głosy tego wzorca decydować będą o tym, kto zostanie wybrany na ten najważniejszy urząd w państwie.

Podkreślić jednakże należy, że konieczne jest prowadzenie kolejnych badań w tym zakresie. W trakcie prac związanych z przygotowaniem niniejszej pracy stwierdzono, że konieczne są badania zmierzające do pozyskania nowych danych demograficznych, jak i statystycznych, a także prowadzenia szeroko zakrojonych badań wieloletnich na reprezentatywnej grupie Amerykanów, umożliwiające pogłębienie postawionych w pracy wniosków.

Bibliografia

A. Źródła

a. Konstytucje i poprawki do Konstytucji

Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki z 4 lipca 1776 r.

Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii z 15 listopada 1777 r.

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki z 17 września 1787 r. wraz z Poprawkami.

The Constitution of Commonwealth of Kentucky (1891).

1945 Georgia Constitution wraz z Poprawkami.

The Constitution of the State of Alaska (1959).

The Constitution of the State of Hawaii (1959).

Poprawka do Konstytucji Stanu Alaska z 1959 r., HJR7 (1969).

Kentucky Acts 1954

Hawaii Constitutional Convention 1968.

Hawaii Session Law, Proposed Constitutional Amendment.

b. Ustawy

3 U.S.C.

42 U.S.C.

11 CFR.

37 stat. 13, 14 (1911).

90 stat. 2459 (1976).

653:9 New Hampshire Statutes.

Statutes at Large, 28th Congress, 2nd Session.

c. Wyroki sądowe i opinie prawne

Breedlove vs. Suttles, 302 U.S. 277 (1937).

Giles vs. Harris, 189 U.S. 475 (1903).

Harper vs. Virginia Board of Elections, 383 U.S. 663 (1966).

McCulloch vs. Maryland; 17 U.S. 316 (1819).

Oregon vs. Mitchell, 400 U.S. 112 (1970).

Roper vs. Simmons, 543 U.S. 551 (2005).

Caminetti v United States 242 U.S. 470 (1917).
Holy Trinity Church v United States 143 U.S. 457 (1892).
Williams vs. Mississippi, 170 U.S. 213 (1898).
39 Op. Att'y Gen. 518 (1940).

d. Spisy powszechne

US Census of 1910.
US Census of 1920.
US Census of 1930.
US Census of 1940.
US Census of 1950.
US Census of 1960.
US Census of 1970.
US Census of 1980.
US Census of 1990.
US Census of 2000.
US Census of 2010.

B. Opracowania

Almond G. A., Verba S., The civic culture: political attitudes and democracy in five nations, Princeton University Press, Princeton 1963.
Banfield E. C. , Urban government, A Reader in Politics and Administration, Free Oress of Glencore New York 1961.
Billington R. A., America's frontier heritage, University of New Mexico Press, Albuquerque 1974.
Blum J., Cameron R., Barnes T. G., The European world: a history, 2 wydanie, University of Michigan 1970.
Bone H. A., Ranney A., Politics and Voters, McGraw-Hill, New York 1963.
Boorstin D. J., The Americans: the national experience, Random House, New York 1965.
Bryce J., American Commonwealth, Wydawnictwo John D. Morris & Company, Philadelphia 1929.
Chase J. S., Emergence of the Presidential nominating convention, 1789 – 1832, University of Illinois Press, Urbana 1973.
Cultice W. W., Youth's battle for the ballot: A history of voting age in America, Wydawnictwo Greenwood Press, New York 1992.
Elazar D. J., American Federalism a view from a States, Thomas Y. Crowell Company Inc., New York 1972.

- Elazar D. J., *Cities of the prairie, the metropolitan frontier and American politics*, Basic Books, New York 1970.
- Friedman G., *Następne 100 lat, prognoza na XXI wiek*, AMF Plus, Warszawa 2009.
- Heard A., *A Two-Party South?*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press 1952.
- Historia polityczna świata XX wieku 1945 - 2000*, red. M. Bankowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004.
- Jaffa H. V., *The nature and origin of the American party system*, w *Political parties USA*, red. R. A. Goldwin, Stephen Kemp Bailey, Randy McNally, Chicago 1964.
- Jaskiernia J., *Zasada równości w prawie wyborczym USA*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Warszawa 1992.
- Jones M. A., *Historia USA*, Wydawnictwo Marabut, Gdańsk 2003.
- Kendall K. E., *Communication Patterns in Presidential Primaries 1912 - 2000; Knowing the rules of the game*, Harvard University, John F. Kennedy School of Government, Research Paper R-19, Cambridge 1998.
- Key jr. V. O., *Politics, Parties and Pressure Grups*, Crowell, New York 1952.
- Laidler P., *Urząd Prokuratora Generalnego Stanów Zjednoczonych; Konflikt kompetencji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004.
- Laidler P., *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki; Przewodnik*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007.
- Lipset S. M., *The first new nation: the United States in historical and comparative*, Basic Books, New York 1963.
- Ludwikowski R., Ludwikowska A., *Wybory prezydenckie w USA na tle porównawczym*, LexisNexis Polska sp. z o.o. Warszawa 2009.
- Magrath P. C., Cornwell Jr. E. E., Goddman J. S., *The American Democracy*, Wydawnictwo Macmilan, New York 1973.
- McKinnon J., *The Black Population 2000*, Census 2000 Brief, U.S. Census Bureau, 2001.
- Myers W. S., *The Republican party. A history*, The Century Co., New York 1928.
- Nowak K., *System partyjny w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo TNT, Toruń 1970.
- Ogata A. M., *Hawaii Constitutional Convention Studies 1978*, Legislative Reference Bureau, Honolulu 1978.
- Ranney A., Kendall W., *Democracy and the American party system*, Hartcourt Brace & Co., New York 1956.
- Rosstier C., *Parties and Politics in America*, Cornell University, New York 1960.
- Rusinowska I., *Z dziejów amerykańskich partii politycznych*, Oficyna Wydawnicza „Egros”, Warszawa 1994.
- Schulman B. J., *Student's guide to elections*, CQ Press, Washington D.C. 2008.
- Siemieński F., *Prawo konstytucyjne*, PWN, Warszawa - Poznań 1979.

- Słownik historii doktryn politycznych, red. M. Jaskólski, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2007.
- Smutek Z., Maleska J., Surmacz B., Wiedza o społeczeństwie (zakres podstawowy), Wydawnictwo Operon, Gdynia 2008.
- State Legislatures in American Politics, red. A. Heard, Prentice-Hall, New York 1966.
- System polityczny rozwiniętych państw kapitalistycznych, red. A. Jamróz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1989.
- Szeliga Z., System wyborczy do najwyższego organu przedstawicielskiego w europejskich państwach socjalistycznych, UMCS, Lublin 1989.
- Tannebaum P., Arnold R., Excursions In Modern Mathematics, Prentice Hall 1982.
- Teoria partii politycznych, red. M. Chmaj, W. Sokół, M. Żmigrodzki, Wydawnictwo „Morpol”, Lublin 2001.
- Turner F. J., The Frontier in American history, Europaeischer Hochschulverlag GmbH & Co KG, Bremen 2010.
- Wade E. C. S., Bradley A. W., Constitutional and administrative law, Longman, London 1970.
- Woll P., Binstock R. H., America's political system, Wydawnictwo Random House, New York 1972.
- Współczesne systemy polityczne, red. M. Żmigrodzki, B. Dziemiodok-Olszewska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.
- Zieliński E., Nauka o państwie i polityce, Dom Wydawniczy „Elipca”, Warszawa 2001.

C. Artykuły naukowe

- Burnham W. D. , Eclipse of the Democratic Party – Revisited, Society, Jul/Aug 1984, vol. 21, Issue 5.
- Burnham W. D., “Eclipse of the Democratic Party, Society, Jul/Aug 1984, vol. 21 Issue 5.
- Carlston D. K., Americans Not Pumped About “Arnold Amendment”, Gallup, 7 grudnia 2004, źródło: <http://www.gallup.com/poll/14254/americans-pumped-about-arnold-amendment.aspx>
- Collins N., Arrow's Theorem proves no voting system is perfect, The Tech, 8 luty 2003, vol. 123 Issue: 8.
- Grofman B., The Democratic Party is alive and well, Society, Jul/Aug 1984, vol. 21, Issue 5.
- Shapiro R., Methods of Apportionment; Apportionment of Representatives in United States Congress House of Representatives and avoiding the “Alabama Paradox”, University of Maryland, <http://www.cs.umd.edu/Honors/reports/shapiro.pdf>

Young P. H., Fairness in apportionment, John Hopkins University & the Booking Institutions, Baltimore 2004, przygotowane dla U.S. Census Bureau Symposium (4-5 marca 2004).

D. Prasa

Colonel has State on preferential vote by 12,000 plurality, New York Times z 29 maja 1912 r., <http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=980CEED91F31E233A2575A C2A9639C946396D6CF>.

H. Mayerson, "Forever and Ever, Amend", The American Prospect z 20 grudnia 2004 r., <http://prospect.org/article/forever-and-ever-amend>.

J. Goldberg, "George will called me an idiot", National Review Online, January 15, 2001, źródło: <http://www.nationalreview.com/articles/204822/george-will-called-me-idiot/jonah-goldberg>.

J. Madison, "Total number of the House of Representatives", Federalist Papers No. 55, Independent Journal, February 13, 1788.

Newsweek Poll: Republican Convention 2004, Newsweek z dnia 4 września 2004, <http://www.prnewswire.com/news-releases/newsweek-poll-republican-convention-2004 -71893632.html>.

P. Nicolas, "Gov.'s World Tour May Be a Presidential Campaign Trail", Los Angeles Times, 20 listopada 2004 r., <http://articles.latimes.com/2004/nov/20/local/me-arnold20>.

S. Stein, "We've Contacted One Out Of Every 2.5 People In The Country", Huff Post z dnia 3 listopada 2012 r., http://www.huffingtonpost.com/2012/11/03/obama-voter-contact_n_2069289.html.

E. Internet

2010 Apportionment Results, www.census.gov/population/apportionment/data/2010_apportionment_results.html

2012 Swing states, <http://www.politico.com/2012-election/swing-state/>

A definitive guide to the eight swing states that will decide the 2012 election <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/nov/04/definitive-guide-eight-swing-states-2012-election>

Alaska Independence Party, www.akip.org

Bankruptcy Law in the United States, <http://eh.net/encyclopedia/article/hansen.bankruptcy.law.us>

Bureau of Labor Statistics, Overview of BLS Demographic Data, <http://www.bls.gov/bls/demographics.htm>

Connecticut For Lieberman Party, www.ctforlieberman.blogspot.com/

Constitutional Party, www.constitutionparty.com/

Dave Leeps'a Atlas of US Presidential Elections, 2012 Presidential General Election Results, www.uselectionatlas.org/RESULTS/

Democrats, www.democrats.org/

Diffusion-based method for producing density-equalizing maps, <http://www.pnas.org/content/101/20/7499.abstract>

Final Presidential Estimate: Obama 55%, McCain 44%, <http://www.gallup.com/poll/111703/Final-Presidential-Estimate-Obama-55-McCain-44.aspx>

Florida Division of Elections, Register to vote, <http://election.dos.state.fl.us/voter-registration/voter-reg.shtml#voterApp>

George Will Called Me An Idiot, www.nationalreview.com/articles/204822/george-will-called-me-idiot/jonah-goldberg

Governors Roster 2010, www.nga.org/files/pdf/GOVLIST.PDF

Green Party, www.gp.org/index

Heads of Families at the First Census of 1790, www2.census.gov/prod2/decennial/documents/1790m-02.pdf

House of Representatives, Amendments, www.press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/v1ch14s54.html

How the Swing States Work, <http://www.howstuffworks.com/swing-state.htm>

<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world-2007/essay-freedom-world-2007-freedom-stagnation-amid-pushback-against?page=130&year=2007>

In memorium--our civil service as it was, http://en.wikipedia.org/wiki/File:In_memorium--our_civil_service_as_it_was.

Libertarian Party, The Party of Principle, www.lp.org/

Madison Debates, May 29th, www.avalon.law.yale.edu/18th_century/debates_529.asp

Maine and Nebraska, www.archive.fairvote.org/e_college/me_ne.htm

Maps and cartograms of the 2004 US presidential election results, <http://vserver1.cscs.lsa.umich.edu/~crshalizi/election/>

MDvotingmaschine, [http://en.wikipedia.org/wiki/File:MDvotingmaschine.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:MDvotingmachine.jpg)

Osama bin Laden Dead, <http://www.whitehouse.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead> z dnia 15.06.2013 r.

Papers of George Washington, Documents, George Washington's Presidential Vetoes, www.gwpapers.virginia.edu/documents/presidential/veto.html#2

Pew Research Religion and Public Life Project, Religious Landscape Survey, Party Affiliation, <http://religions.pewforum.org/comparisons#>

Podział łupów, www.wprost.pl/ar/5604/Podzial-lupow/

Politicos 2008 Swing States Map, <http://www.politico.com/convention/swingstate.html>

Republicans, www.gop.com/our-party/

Swing state, <http://oxforddictionaries.com/definition/english/swing-tate?q=swing+states>

Swing states, elektorzy... Tak głosuje Ameryka, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/718791,Swing-states-elektorzy-Tak-glosuje-Ameryka>

Swing states: Czyli gdzie się wybiera prezydenta, <http://swiat.newsweek.pl/swing-states--czyli-gdzie-sie-wybiera-prezydenta,98059,1,1.html>

The American Presidency Project, Dwight D. Eisenhower www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=10096

United States Elections Project, Voter Turnout, www.elections.gmu.edu/voter_turnout.htm

US Census Bureau , Education: Educational Attainment, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/education/educational_attainment.html

US Census Bureau, Census of Population and Housing, www.census.gov/prod/www/decennial.html

US Census Bureau, Education: Educational Attainment, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/education/educational_attainment.html

US Census Bureau, History 1790, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/1790_1.html

US Census Bureau, History 1910, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/1910_1.html

US Census Bureau, History 2000, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/2000_1.html

US Census Bureau, History 2010, http://www.census.gov/history/www/through_the_decades/index_of_questions/2010

US Census Bureau, Income, Expenditures, Poverty, & Wealth, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/income_expenditures_poverty_wealth.html

US Census Bureau, Labor Force, Employment, & Earnings, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/labor_force_employment_earnings.html

US Census Bureau, The 2012 Statistical Abstract, The National Data Book, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/labor_force_employment_earnings.html

US Census Bureau, Unemployed, <http://factfinder2.census.gov/help/en/glossary/u/unemployed.htm>

US Legal Definitions, Closed Primary Election Law & Legal Definition, www.definitions.uslegal.com/c/closed-primary/

US Legal Definitions, Open Primary Law & Legal Definition, www.definitions.uslegal.com/o/open-primary/

US News, National University Ranking, <http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/national-universities>

US News, World's Best Universities Top 400, <http://www.usnews.com/education/worlds-best-universities-rankings/top-400-universities-in-the-world>

Wall Street crash on the Dow Jones Industrial Average, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/1929_wall_street_crash_graph.svg

World Fact Book, United States, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html

Wykaz map

Mapa 1. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku w układzie geograficznym, z podziałem na stany.....	20
Mapa 2. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z uwzględnieniem liczby ludności zamieszkującej dany stan, po zastosowaniu metody dyfuzji Gastnera i Newmana.....	21
Mapa 3. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z uwzględnieniem liczby głosów elektorskich, po zastosowaniu metody dyfuzji Gastnera i Newmana.....	21
Mapa 4. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, w układzie geograficznym, z podziałem na hrabstwa.....	23
Mapa 5. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z uwzględnieniem liczby ludności zamieszkującej dane hrabstwo, po zastosowaniu metody dyfuzji Gastnera i Newmana.....	24
Mapa 6. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z podziałem na hrabstwa, uwzględniając procentowe poparcie udzielone każdej z partii - tzw. Purple America.....	25
Mapa 7. Wynik wyborów prezydenckich z 2004 roku, z podziałem na hrabstwa, uwzględniając procentowe poparcie udzielone każdej z partii - tzw. Purple America, z uwzględnieniem metody dyfuzji Gastnera i Newmana.....	26
Mapa 8. Rozmieszczenie głosów elektorskich na terenie USA, stan na 2013 rok.....	99
Mapa 9. Rozmieszczenie wzorców kulturowych na terenie USA.....	117
Mapa 10. Stany, na których terenie dominuje lub ma znaczące znaczenie wzorzec moralistyczny, a także kierunki jego rozprzestrzeniania.....	121
Mapa 11. Stany, na których terenie dominuje wzorzec indywidualistyczny oraz kierunki jego rozprzestrzeniania.....	123
Mapa 12. Stany, na których terenie dominuje wzorzec moralistyczny tradycjonalistyczny oraz kierunki jego rozprzestrzeniania.....	125
Mapa 13. Wyniki wyborów prezydenckich z 1796 roku.....	135
Mapa 14. Wyniki wyborów prezydenckich z 1800 roku.....	135
Mapa 15. Wyniki wyborów prezydenckich z 1812 roku.....	136
Mapa 16. Geograficzny układ potencjalnego poparcia udzielany poszczególnym partiom, wynikający z przestrzennego występowania wzorców moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych.....	154
Mapa 17. Tereny, na których dominuje indywidualistyczny wzorzec kulturowy oraz tereny, przez które przetaczały się fale osadników pochodzących z terenów, na których dominowały inne zwrce kulturowe.....	157

Wykaz tabel

Tabela 1. Najlepsze wyniki kandydatów partii trzecich w wyborach prezydenckich w latach 1788 - 2012	33
Tabela 2. Wykaz długości kadencji gubernatorów w Stanach Zjednoczonych wraz z maksymalną liczbą kadencji, jakie mogą sprawować.....	37
Tabela 3. Metoda Hamiltona	53
Tabela 4. Metoda Jeffersona.....	54
Tabela 5. Metoda Adamsa	55
Tabela 6. Metoda Webstera	56
Tabela 7. Metoda Huntingtona - Hilla.....	57
Tabela 8. Plurality method.....	58
Tabela 9. Metoda większościowa oparta o preferencje	59
Tabela 10. Borda count method.....	60
Tabela 11. Plurality with elimination method	61
Tabela 12. Eliminacja kandydata C z wyścigu o mandat	61
Tabela 13. Przepisana tabela 12 z zachowanym porządku preferencji kandydatów	62
Tabela 14. Parawise comparison method	63
Tabela 15. Tworzenie par w ramach Parawise comparison method. Porównywane są wyniki pary kandydatów A i B.....	63
Tabela 16. Długość kampanii wyborczej kandydatów na urząd Prezydenta USA.....	89
Tabela 17. Rodzaje prawyborów przeprowadzanych w poszczególnych stanach.....	93
Tabela 18. Cechy charakterystyczne trzech wzorców kulturowych, uwzględniając najważniejsze zagadnienia społeczno - polityczno - ekonomiczne	128
Tabela 19. Analiza porównawcza programów politycznych Federalistów i Antyfederalistów.....	134
Tabela 20. Platformy wyborcze Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w latach 2000 - 2012.....	142
Tabela 21. Wzorzec moralistyczny a platforma wyborcza Partii Demokratycznej - zestawienie porównawcze najważniejszych cech charakterystycznych	152
Tabela 22. Wzorzec tradycjonalistyczny a platforma wyborcza Partii Republikańskiej – zestawienie porównawcze najważniejszych cech charakterystycznych.....	153
Tabela 23. Wzorzec indywidualistyczny a platforma wyborcza Partii Demokratycznej i Republikańskiej - zestawienie porównawcze najważniejszych cech charakterystycznych	155
Tabela 24. Zmiana odsetka czarnoskórej ludności w wybranych stanach “Solid South” pomiędzy 1900 a 2000 rokiem w stosunku do ogółu mieszkańców (w %)	163
Tabela 25. Ratyfikacja XIII Poprawki do Konstytucji USA z 31 grudnia 1865 roku	165

Tabela 26. Liczba potencjalnych głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach wzorców zachowań politycznych wchodzących w skład „certain states” oraz minimalna liczba głosów elektorskich niezbędna do wyboru na urząd Prezydenta USA, zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA	184
Tabela 27. Liczba ludności USA w latach 1910 - 2010 oraz procentowa zmiana liczby mieszkańców względem poprzedniej dekady	189
Tabela 28. Liczba ludności zamieszkująca moralistyczny wzorec zachowań politycznych, procentowa zmiana liczby mieszkańców tego wzorca względem poprzedniej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej ten wzorec względem całkowitej liczby mieszkańców USA	189
Tabela 29. Liczba ludności zamieszkująca tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych, procentowa zmiana liczby mieszkańców tego wzorca względem poprzedniej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej ten wzorec względem całkowitej liczby mieszkańców USA	190
Tabela 30. Procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej moralistyczny wzorec zachowań politycznych (w %) ..	194
Tabela 31. Procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych (w %)	194
Tabela 32. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn w latach 1910 - 2010 we wzorcu moralistycznym (w %)	196
Tabela 33. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn w latach 1910 - 2010 we wzorcu tradycjonalistycznym (w %)	196
Tabela 34. Średni wiek mieszkańców wzorców moralistycznego i tradycjonalistycznego oraz średnią wieku mieszkańców USA	197
Tabela 35. Poziom analfabetyzmu w USA z uwzględnieniem podziału na moralistyczny i tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych w latach 1910 – 1930 (w %)	199
Tabela 36. Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub wyższym z uwzględnieniem podziału na moralistyczny i tradycjonalistyczny wzorec zachowań politycznych w latach 1970 – 2010 (w %)	200
Tabela 37. Poziom bezrobocia w poszczególnych wzorcach kulturowych (w %)	202
Tabela 38. Dochód per capita w poszczególnych wzorcach kulturowych (dane w USD)	203
Tabela 39. Liczba głosów elektorskich możliwych do zdobycia w ramach indywidualistycznego wzorca zachowań politycznych	207
Tabela 40. Liczba ludności zamieszkująca indywidualistyczny wzorec zachowań politycznych, procentowa zmiana liczby mieszkańców tego wzorca względem poprzedniej dekady oraz procentowy udział ludności zamieszkującej ten wzorec względem całkowitej liczby mieszkańców USA	209
Tabela 41. Procentowy udział ludności białej i kolorowej w stosunku do ogólnej liczby ludności zamieszkującej wzorec indywidualistyczny (w %)	210
Tabela 42. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn w latach 1910 - 2010 we wzorcu indywidualistycznym (w %)	211

Tabela 43. Średni wiek mieszkańców poszczególnych wzorców kulturowych oraz średnią wieku mieszkańców USA.....	212
Tabela 44. Poziom analfabetyzmu w USA z uwzględnieniem podziału na wzorce kulturowe (w %)	214
Tabela 45. Procent osób, które ukończyły szkołę wyższą z tytułem licencjata lub równorzędnym z uwzględnieniem podziału na wzorce kulturowe (w %).....	214
Tabela 46. Poziom bezrobocia w poszczególnych wzorcach kulturowych (w %).....	215
Tabela 47. Dochód per capita w poszczególnych wzorcach zachowań politycznych (dane w USD).....	216
Tabela 48. Zestawienie cech charakterystycznych analizowanych wzorców zachowań politycznych.....	219
Tabela 49. Afiliacja partyjna amerykańskiego wyborcy z podziałem na wyznawaną religię. Badanie z 2007 roku (w %)	221

Wykaz wykresów

Wykres 1. Poparcie dla Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej uzyskiwane w wyborach prezydenckich w latach 1912 - 2012 na terenie, na którym dominuje wzorzec tradycjonalistyczny	163
Wykres 2. Spadek liczby hrabstw, w których ludność czarnoskóra stanowiła, co najmniej 50% społeczeństwa, w tzw. Black Belt w latach 1900 - 2000.....	164
Wykres 3. Wskaźnik Dow Jones w okresie od października 1929 do października 1930. Kolorem czerwonym zaznaczono spadek wartości akcji giełdowych związanych z tzw. „czarnym czwartkiem”	167
Wykres 4. Bezrobocie w USA w latach 1920 - 1948	168
Wykres 5. Liczba złożonych wniosków o ogłoszenie bankructwa w latach 1920 - 1948....	168
Wykres 6. Poparcie dla Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej uzyskiwane w wyborach prezydenckich w latach 1912 - 2012 na terenie, na którym dominuje wzorzec moralistyczny	170
Wykres 7. Poparcie dla Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej uzyskiwane w wyborach prezydenckich w latach 1912 - 2012 na terenie, na którym dominuje wzorzec indywidualistyczny	170
Wykres 8. Liczba głosów elektorskich do zdobycia w ramach moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych oraz liczba głosów elektorskich niezbędna do wyboru na urząd prezydenta USA, zgodnie z XII Poprawką do Konstytucji USA.....	185
Wykres 9. Liczba głosów elektorskich zdobyta przez kandydatów Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych w trakcie wyborów w latach 1912 - 1956.....	186
Wykres 10. Liczba głosów elektorskich zdobyta przez kandydatów Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych, w trakcie wyborów w latach 1960 – 2012.....	187
Wykres 11. Dziesięcioletni przyrost populacji w moralistycznym i tradycjonalistycznym wzorcu zachowań politycznych w porównaniu ze wzrostem liczby ludności w USA.....	191
Wykres 12. Procentowy udział ludności moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych w społeczeństwie USA	192
Wykres 13. Średnia wieku mieszkańców USA oraz moralistycznego i tradycjonalistycznego wzorca zachowań politycznych	198
Wykres 14. Dziesięcioletni przyrost populacji w indywidualistycznym wzorcu zachowań politycznych w porównaniu ze wzrostem liczby ludności w USA.....	209
Wykres 15. Dziesięcioletni przyrost populacji w indywidualistycznym wzorcu zachowań politycznych w porównaniu ze średnim przyrostem naturalnym w stanach zaliczonych do grupy „certain states”	210
Wykres 16. Średnia wieku mieszkańców USA „certain states” oraz „swing states” ...	213

Wykaz zdjęć

Zdjęcie 1. Karta rejestracyjna wyborcy w stanie Florida. W czerwonym kółku zaznaczono obszar, w którym wyborca określa przynależność partyjną.....	95
Zdjęcie 2. „Maszyna” do elektronicznego głosowania, stosowana w trakcie wyborów prezydenckich w 2004 roku w stanie Maryland	98
Zdjęcie 3. Przypinka z czasów kampanii wyborczej 1964 roku z podobiznami kandydata Lyndona B. Johnsona oraz zmarłego Johna F. Kennedyego.....	161

Wykaz rycin

- Rycina 1. Karykatura polityczna z 1912 roku przedstawiająca urzędującego prezydenta William Tafta (R), jadącego na słoniu. Obok niego na ośle jedzie Woodrow Wilson (D). Za nimi na łośiu jedzie Theodore Roosevelt. Karykatura pojawiła się w The Granger Collection w Nowym Yorku w 1912 roku 32
- Rycina 2. Karykatura polityczna przedstawiająca pomnik prezydenta Andrew Jacksona, jadącego na świni, która dokonuje „grabieży”. Po bokach widać dokumenty zatytułowane „przekupstwo”, „oszustwo”, „łup”. Karykatura pojawiła się w czasopiśmie „Harpers Weekly, A Journal of Civilization” w Nowym Yorku 28 kwietnia 1877 r..... 137

Załączniki

Załącznik 1. Wykaz rzeczowy United States Code	246
Załącznik 2. Wykaz rzeczowy Code of Federal Regulations	248
Załącznik 3. Wykaz senatorów wraz z podziałem na klasy oraz okresem ich kadencji	250
Załącznik 4. Oś czasu przedstawiająca funkcjonowanie metod przeliczania głosów na mandaty w USA w latach 1790 - 2012.....	252
Załącznik 5. Linia sukcesji państwowej w USA	253
Załącznik 6. Stany biorące udział w prawyborach w Super Tuesday w 2008 r.	254
Załącznik 7. Karta do głosowania Kolegium Elektorskiego stanu Louisina z 1876 r. ...	255
Załącznik 8. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1912 roku	256
Załącznik 9. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1916 roku	258
Załącznik 10. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1920 roku	260
Załącznik 11. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1924 roku	262
Załącznik 12. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1928 roku	264
Załącznik 13. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1932 roku	266
Załącznik 14. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1936 roku	268
Załącznik 15. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1940 roku	270
Załącznik 16. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1944 roku	272
Załącznik 17. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1948 roku	274
Załącznik 18. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1952 roku	276
Załącznik 19. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1956 roku	278
Załącznik 20. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1960 roku	280
Załącznik 21. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1964 roku	282
Załącznik 22. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1968 roku	284

Załącznik 23. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1972 roku	286
Załącznik 24. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1976 roku	288
Załącznik 25. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1980 roku	290
Załącznik 26. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1984 roku	292
Załącznik 27. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1988 roku	294
Załącznik 28. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1992 roku	296
Załącznik 29. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1996 roku	298
Załącznik 30. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2000 roku	300
Załącznik 31. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2004 roku	302
Załącznik 32. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2008 roku	304
Załącznik 33. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2012 roku	306
Załącznik 34. Zestawienie zbiorcze wyników wyborów na Prezydenta USA w latach 1912 - 2012, z uwzględnieniem podziału na wyniki w poszczególnych stanach	308
Załącznik 35. Zestawienie zbiorcze wyników wyborów na Prezydenta USA w latach 1912 - 2012, z uwzględnieniem podziału na wyniki w poszczególnych stanach, z uwzględnieniem wzorców kulturowych	310
Załącznik 36. Obszar tzw. Black Belt, wygenerowany na podstawie US Census z 2000 roku	312

Załącznik 1. Wykaz rzeczowy United States Code

Tytuł	Zakres regulacji
Tytuł 1	Postanowienia ogólne (General Provisions)
Tytuł 2	Kongres Stanów Zjednoczonych (The United States Congress)
Tytuł 3	Prezydent Stanów Zjednoczonych (The President of the United States)
Tytuł 4	Flaga Stanów Zjednoczonych, Wielka Pieczęć, siedziba rządu federalnego (Flag of the United States and Great Seal on the United States, Seat of Government)
Tytuł 5	Organizacja rządu oraz jego pracownicy (Government Organization and Employee's)
Tytuł 6 ¹	Poręczenia (Surety Bonds)
Tytuł 6	Bezpieczeństwo Wewnętrzne (Domestic Security)
Tytuł 7	Rolnictwo (Agriculture)
Tytuł 8	Obcokrajowcy i narodowość (Aliens and Nationality)
Tytuł 9	Arbitraż (Arbitration)
Tytuł 10	Siły Zbrojne [łącznie z Ujednoliconym Kodeksem Wojskowym] (Armed Forces [including uniform Code of Military Justice])
Tytuł 11	Bankructwo (Bankruptcy)
Tytuł 12	Banki i bankowość (Bank's and Banking)
Tytuł 13	Spis powszechny (Census)
Tytuł 14	Straż przybrzeżna (Coast Guard)
Tytuł 15	Handel (Commerce and Trade)
Tytuł 16	Ochrona środowiska (Conservation)
Tytuł 17	Prawo autorskie (Copyrights)
Tytuł 18	Przestępstwa i postępowanie karne (Crimes and Criminal Procedure)
Tytuł 19	Cła (Customs Duties)
Tytuł 20	Szkolnictwo (Education)
Tytuł 21	Żywność i leki (Food and drugs)
Tytuł 22	Stosunki zagraniczne (Foreign Relations and Intercourse)
Tytuł 23	Autostrady (Highways)
Tytuł 24	Szpitala i przytułki (Hospitals and Asylums)
Tytuł 25	Indianie (Indians)
Tytuł 26	Kodeks dochodów wewnętrznych (Internal Revenue Code)
Tytuł 27	Alkohole (Intoxicating Liquors)
Tytuł 28	Sądownictwo i postępowanie sądowe (Judiciary and Judicial Procedure)

Tytuł	Zakres regulacji
Tytuł 29	Zatrudnienie (Labor)
Tytuł 30	Górnictwo (Mineral Lands and Mining)
Tytuł 31	Pieniądz i finanse (Money and Finance)
Tytuł 32	Gwardia Narodowa (National Guard)
Tytuł 33	Żegluga (Navigation and Navigable Waters)
Tytuł 34 ²	Marynarka wojenna (Navy)
Tytuł 35	Patenty (Patents)
Tytuł 36	Stowarzyszenia patriotyczne (Patriotic Societies and Observances)
Tytuł 37	Wynagrodzenie służb mundurowych (Pay and Allowances of the Uniformed Services)
Tytuł 38	Zasiłki dla weteranów (Veteran's Benefits)
Tytuł 39	Poczta (Postal Service)
Tytuł 40	Obiekty, własność i roboty publiczne (Public Buildings, Properties and Works)
Tytuł 41	Zamówienia publiczne (Public Contracts)
Tytuł 42	Opieka zdrowotna i społeczna (The Public Health and Social Welfare)
Tytuł 43	Nieruchomości państwowe (Public Lands)
Tytuł 44	Promulgacja aktów prawnych (Public Printing and Documents)
Tytuł 45	Koleje (Railroads)
Tytuł 46	Transport morski (Shipping)
Tytuł 47	Telegrafy, telefony i radiotelefony (Telegraphs, Telephones and Radiotelegraphs)
Tytuł 48	Terytoria i obszary zamorskie (Territories and Insular Possessions)
Tytuł 49	Transport (Transportation)
Tytuł 50	Wojna i obrona narodowa (War and National Defense)

Legenda:

¹ Tytuł 6 - początkowo Tytuł 6 dotyczył Surety Bonds (Poręczenia), od 1947 roku włączone do Tytułu 31 Money and Finance (Pieniądz i finanse)

² Tytuł 34 - uchylony

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik 2. Wykaz rzeczowy Code of Federal Regulations

Tytuł	Zakres regulacji
Tytuł 1	Postanowienia ogólne (General provisions)
Tytuł 2	Dotacja i umowy (Grants and agreements)
Tytuł 3	Prezydent USA (The President)
Tytuł 4	Konta (Accounts)
Tytuł 5	Personel administracyjny (Administration personnel)
Tytuł 6	Bezpieczeństwo wewnętrzne (Homeland security)
Tytuł 7	Rolnictwo (Agriculture)
Tytuł 8	Obcokrajowcy i obywatelstwo (Aliens and nationality)
Tytuł 9	Zwierzęta i produkty zwierzęce (Animals and animal products)
Tytuł 10	Energia (Energy)
Tytuł 11	Wybory federalne (Federal elections)
Tytuł 12	Banki i bankowość (Banks and banking)
Tytuł 13	Kredyty dla przedsiębiorstw oraz pomoc (Business credit and assistance)
Tytuł 14	Lotnictwo i przestrzeń powietrzna (Aeronautics and space)
Tytuł 15	Handel i handel zagraniczny (Commerce and foreign trade)
Tytuł 16	Praktyki handlowe (Commercial practices)
Tytuł 17	Giełdy towarowe i giełdy papierów wartościowych (Commodity and securities exchanges)
Tytuł 18	Ochrona źródeł energii i wody (Conservation of power and water resources)
Tytuł 19	Cła (Customs Duties)
Tytuł 20	Świadczenia pracownicze (Employees' benefits)
Tytuł 21	Żywność i leki (Food and drugs)
Tytuł 22	Stosunki międzynarodowe (Foreign relations)
Tytuł 23	Autostrady (Highways)
Tytuł 24	Mieszkalnictwo i rozwój miast (Housing and urban development)
Tytuł 25	Indianie (Indians)
Tytuł 26	Krajowe urzędy skarbowe (Internal revenue)
Tytuł 27	Alkohol, wyroby tytoniowe i broń palna (Alcohol, tobacco products and firearms)
Tytuł 28	Administracja sądowa (Judicial administration)

Tytuł	Zakres regulacji
Tytuł 29	Praca (Labor)
Tytuł 30	Zasoby mineralne (Mineral resources)
Tytuł 31	Pieniądz i finanse, skarb państwa (Money and finance; Treasury)
Tytuł 32	Obrona narodowa (National defense)
Tytuł 33	Żegluga (Navigation and navigable waters)
Tytuł 34	Edukacja (Education)
Tytuł 35 ¹	Kanał Panamski (Panama Canal)
Tytuł 36	Parki, lasy i własność publiczna (Parks, forests and public property)
Tytuł 37	Patenty, znaki towarowe i prawa autorskie (Patents, trademarks and copyrights)
Tytuł 38	Emerytury, premie i zasiłki dla weteranów (Pensions, bonuses and veteran's relief)
Tytuł 39	Poczta (Postal service)
Tytuł 40	Ochrona środowiska (Protection of environment)
Tytuł 41	Zamówienia publiczne i zarządzanie nieruchomościami (Public contracts and property management)
Tytuł 42	Zdrowie publiczne (Public health)
Tytuł 43	Grunty publiczne: wewnętrzne (Public lands: interior)
Tytuł 44	Zarządzanie kryzysowe i pomoc (Emergency management and assistance)
Tytuł 45	Opieka społeczna (Public welfare)
Tytuł 46	Transport morski (Shipping)
Tytuł 47	Telekomunikacja (Telecommunication)
Tytuł 48	Federalny system regulacji nabywania dóbr (Federal acquisition regulations system)
Tytuł 49	Transport (Transportation)
Tytuł 50	Dzika przyroda i rybołówstwo (Wildlife and fisheries)

Legenda:

¹ Tytuł 35 Kanał Panamski - jest formalnie zamknięty. Nie są tworzone nowe akty prawne w tym zakresie od czasu przekazania administracji nad Kanałem panamskim rządowi Panamy w 1999 roku

Źródło: opracowanie własne.

Załącznik 3. Wykaz senatorów wraz z podziałem na klasy oraz okresem ich kadencji

STAN	I KLASA	II KLASA	III KLASA
Kadencja od - do	2013 - 2019	2009 - 2015	2011 - 2017
Alabama	—	Jeff Sessions (R)	Richard Shelby (R)
Alaska	—	Mark Begich (D)	Lisa Murkowski (R)
Arizona	Jeff Flake (R)	—	John McCain (R)
Arkansas	—	Mark Pryor (D)	John Boozman (R)
California	Dianne Feinstein (D)	—	Barbara Boxer (D)
Colorado	—	Mark Udall (D)	Michael Bennet (D)
Connecticut	Chris Murphy (D)	—	Richard Blumenthal (D)
Delaware	Tom Carper (D)	Chris Coons (D)	—
Florida	Bill Nelson (D)	—	Marco Rubio (R)
Georgia	—	Saxby Chambliss (R)	Johnny Isakson (R)
Hawaii	Mazie Hirono (D)	—	Brian Schatz (D)
Idaho	—	Jim Risch (R)	Mike Crapo (R)
Illinois	—	Dick Durbin (D)	Mark Kirk (R)
Indiana	Joe Donnelly (D)	—	Dan Coats (R)
Iowa	—	Tom Harkin (D)	Chuck Grassley (R)
Kansas	—	Pat Roberts (R)	Jerry Moran (R)
Kentucky	—	Mitch McConnell (R)	Rand Paul (R)
Louisiana	—	Mary Landrieu (D)	David Vitter (R)
Maine	Angus King (I)	Susan Collins (R)	—
Maryland	Ben Cardin (D)	—	Barbara Mikulski (D)
Massachusetts	Elizabeth Warren (D)	Mo Cowan (D)	—
Michigan	Debbie Stabenow (D)	Carl Levin (D)	—
Minnesota	Amy Klobuchar (D)	Al Franken (D)	—
Mississippi	Roger Wicker (R)	Thad Cochran (R)	—
Missouri	Claire McCaskill (D)	—	Roy Blunt (R)
Montana	Jon Tester (D)	Max Baucus (D)	—
Nebraska	Deb Fischer (R)	Mike Johanns (R)	—
Nevada	Dean Heller (R)	—	Harry Reid (D)
New Hampshire	—	Jeanne Shaheen (D)	Kelly Ayotte (R)
New Jersey	Bob Menendez (D)	Frank Lautenberg (D)	—
New Mexico	Martin Heinrich (D)	Tom Udall (D)	—

STAN	I KLASA	II KLASA	III KLASA
Kadencja od - do	2013 - 2019	2009 - 2015	2011 - 2017
New York	Kirsten Gillibrand (D)	—	Chuck Schumer (D)
North Carolina	—	Kay Hagan (D)	Richard Burr (R)
North Dakota	Heidi Heitkamp (D)	—	John Hoeven (R)
Ohio	Sherrod Brown (D)	—	Rob Portman (R)
Oklahoma	—	Jim Inhofe (R)	Tom Coburn (R)
Oregon	—	Jeff Merkley (D)	Ron Wyden (D)
Pennsylvania	Bob Casey, Jr. (D)	—	Pat Toomey (R)
Rhode Island	Sheldon Whitehouse (D)	Jack Reed (D)	—
South Carolina	—	Lindsey Graham (R)	Tim Scott (R)
South Dakota	—	Tim Johnson (D)	John Thune (R)
Tennessee	Bob Corker (R)	Lamar Alexander (R)	—
Texas	Ted Cruz (R)	John Cornyn (R)	—
Utah	Orrin Hatch (R)	—	Mike Lee (R)
Vermont	Bernie Sanders (I)	—	Patrick Leahy (D)
Virginia	Tim Kaine (D)	Mark Warner (D)	—
Washington	Maria Cantwell (D)	—	Patty Murray (D)
West Virginia	Joe Manchin (D)	Jay Rockefeller (D)	—
Wisconsin	Tammy Baldwin (D)	—	Ron Johnson (R)
Wyoming	John Barrasso (R)	Mike Enzi (R)	—

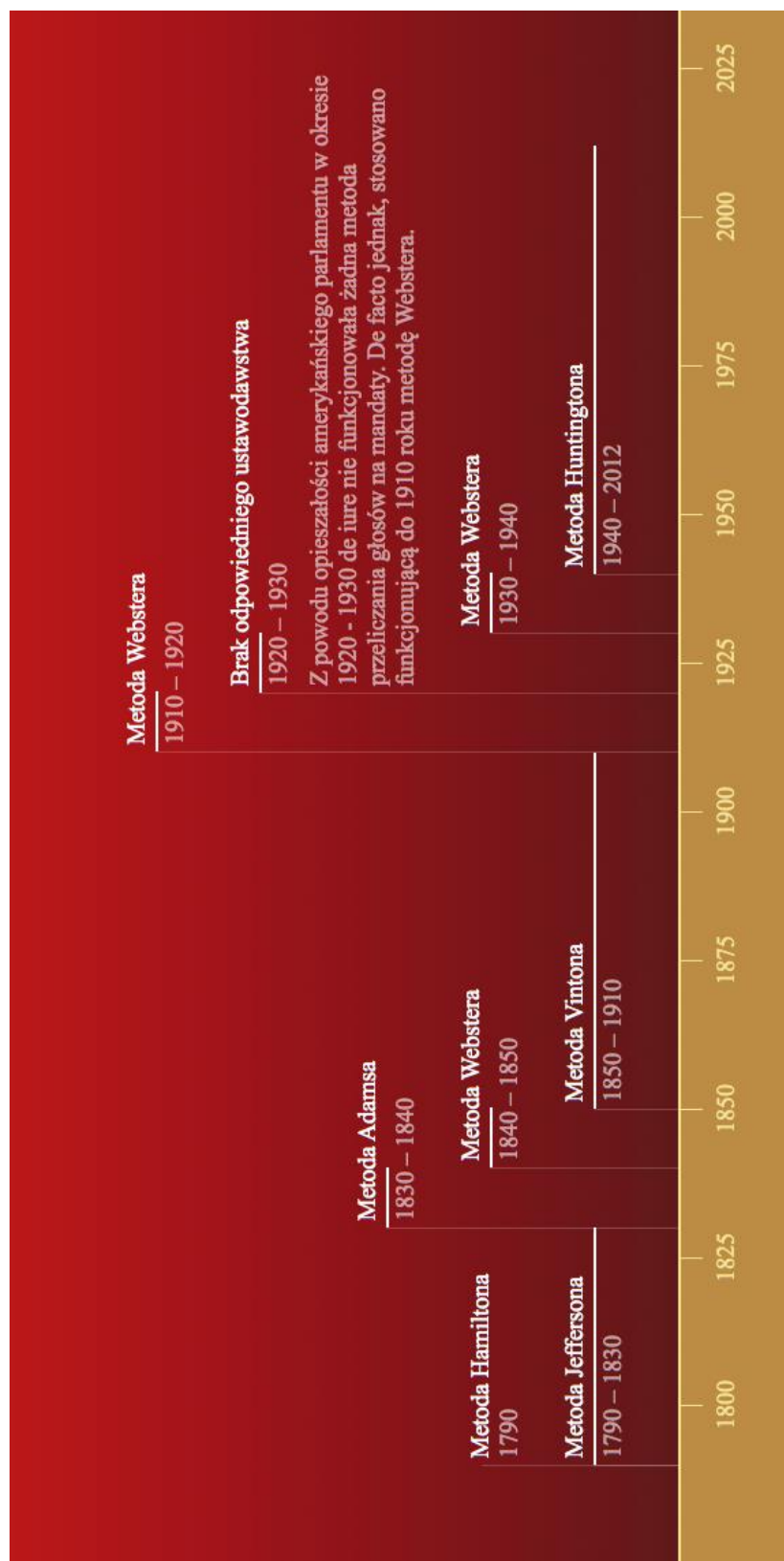
Legenda:

D - Demokraci

R - Republikanie

Źródło: http://www.senate.gov/pagelayout/reference/two_column_table/Class_I.htm z dnia 25.05. 2013 r.

Załącznik 4. Oś czasu przedstawiająca funkcjonowanie metod przeliczania głosów na mandaty w USA w latach 1790 - 2012

Źródło: opracowanie własne.

Załącznik 5. Linia sukcesji państwowej w USA

Pozycja na liście	Imię i nazwisko	Zajmowany urząd
1	Joe Biden	Wiceprezydent USA
2	John Boehner	Spiker Izby Reprezentantów
3	Patrick Leahy	Przewodniczący pro tempore Senatu
4	John Kerry	Sekretarz Stanu
5	Jacob Lew	Sekretarz Skarbu
6	Chuck Hagel	Sekretarz Obrony
7	Eric Holder	Prokurator Generalny
8	Sally Jewell ¹	Sekretarz Zasobów Wewnętrznych
9	Tom Vilsack	Sekretarz Rolnictwa
10	Rebecca Blank ²	Sekretarz Handlu
11	Seth Harris ²	Sekretarz Pracy
12	Kathleen Sebelius	Sekretarz Zdrowia i Opieki Społecznej
13	Shaun Donovan	Sekretarz Urbanizacji
14	Ray LaHood	Sekretarz Transportu
15	Ernest Moniz	Sekretarz Energii
16	Arne Duncan	Sekretarz Edukacji
17	Eric Shinseki	Sekretarz Spraw Weteranów
18	Janet Napolitano	Sekretarz Bezpieczeństwa Krajowego

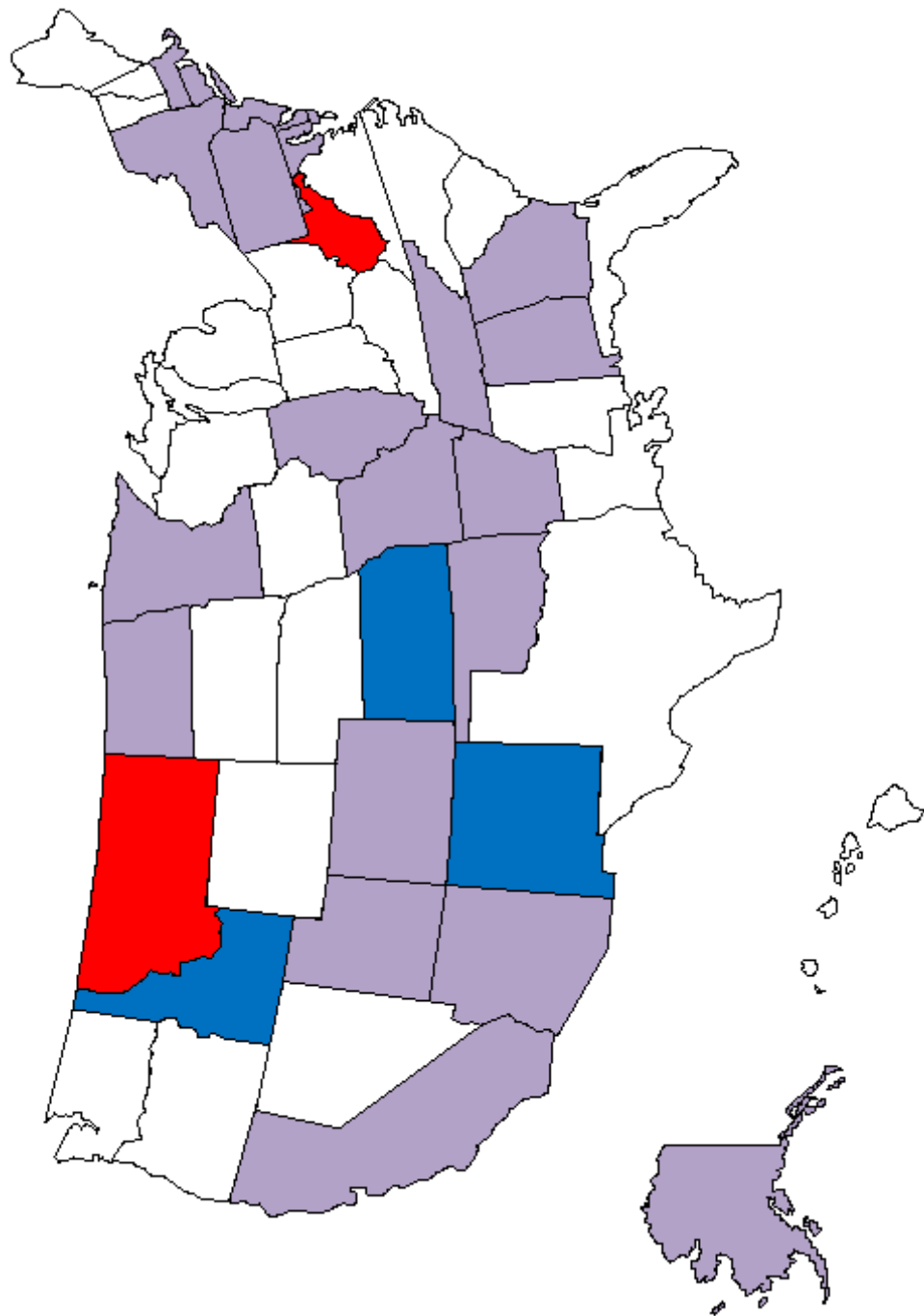
Legenda:

1 Sally Jewell - urodzona w Londynie 1955 roku

2 Rebecca Blank i Seth Harris - są pełniącymi obowiązki Sekretarzy

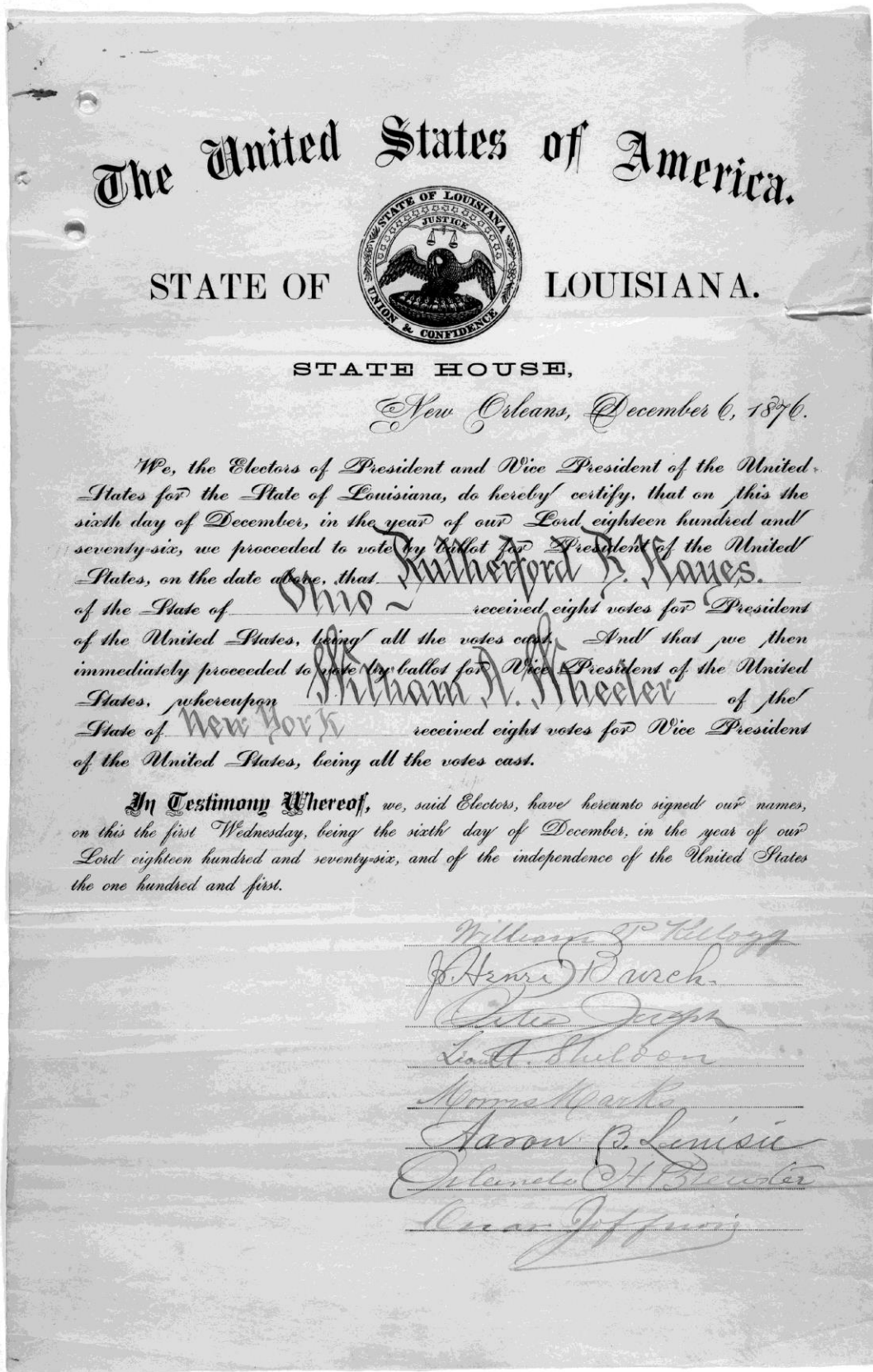
Źródło: opracowanie własne, stan na dzień 25.05.2013 r., na podstawie 3 United States Code §19.

Załącznik 6. Stany biorące udział w prawyborach w Super Tuesday w 2008 r.

Legenda:
kolor czerwony: prawybory tylko partii Republikańskiej
kolor niebieski: prawybory tylko partii Demokratycznej
kolor fioletowy: prawybory obu partii

Źródło: opracowanie własne.

Załącznik 8. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1912 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	82 438	9 807	25 714	117 959	69,89%	8,31%	Demokraci
Alaska			0				xxx
Arizona	10 324	3 021	10 377	23 722	43,52%	12,74%	Demokraci
Arkansas	68 814	25 585	30 705	125 104	55,01%	20,45%	Demokraci
California	283 436	3 914	390 594	677 944	41,81%	0,58%	
Colorado	114 232	58 386	94 262	266 880	42,80%	21,88%	Demokraci
Connecticut	74 561	68 324	47 519	190 404	39,16%	35,88%	Demokraci
Delaware	22 631	15 998	10 065	48 694	46,48%	32,85%	Demokraci
Florida	35 343	4 279	11 215	50 837	69,52%	8,42%	Demokraci
Georgia	93 087	5 191	23 192	121 470	76,63%	4,27%	Demokraci
Hawaii			0				xxx
Idaho	33 921	32 810	39 023	105 754	32,08%	31,02%	Demokraci
Illinois	405 048	253 593	487 532	1 146 173	35,34%	22,13%	Demokraci
Indiana	281 890	151 267	221 317	654 474	43,07%	23,11%	Demokraci
Iowa	185 325	119 805	187 226	492 356	37,64%	24,33%	Demokraci
Kansas	143 663	74 845	147 052	365 560	39,30%	20,47%	Demokraci
Kentucky	219 484	115 510	117 720	452 714	48,48%	25,52%	Demokraci
Louisiana	60 871	3 833	14 544	79 248	76,81%	4,84%	Demokraci
Maine	51 113	26 545	51 982	129 640	39,43%	20,48%	Demokraci
Maryland	112 674	54 956	64 351	231 981	48,57%	23,69%	Demokraci
Massachusetts	173 408	155 948	158 701	488 057	35,53%	31,95%	Demokraci
Michigan	150 751	152 244	247 981	550 976	27,36%	27,63%	
Minnesota	106 426	64 334	163 459	334 219	31,84%	19,25%	
Mississippi	57 324	1 560	5 599	64 483	88,90%	2,42%	Demokraci
Missouri	330 746	207 821	159 999	698 566	47,35%	29,75%	Demokraci
Montana	27 941	18 512	33 373	79 826	35,00%	23,19%	Demokraci
Nebraska	109 008	54 226	86 249	249 483	43,69%	21,74%	Demokraci
Nevada	7 986	3 196	8 933	20 115	39,70%	15,89%	Demokraci
New Hampshire	34 724	32 927	20 310	87 961	39,48%	37,43%	Demokraci
New Jersey	178 289	88 835	165 615	432 739	41,20%	20,53%	Demokraci
New Mexico	20 437	17 733	11 206	49 376	41,39%	35,91%	Demokraci
New York	655 573	455 487	477 255	1 588 315	41,27%	28,68%	Demokraci
North Carolina	144 407	29 129	70 240	243 776	59,24%	11,95%	Demokraci
North Dakota	29 555	23 090	33 935	86 580	34,14%	26,67%	Demokraci
Ohio	424 834	278 168	334 092	1 037 094	40,96%	26,82%	Demokraci
Oklahoma	119 156	90 786	43 859	253 801	46,95%	35,77%	Demokraci
Oregon	47 064	34 673	55 303	137 040	34,34%	25,30%	Demokraci
Pennsylvania	395 637	273 360	548 739	1 217 736	32,49%	22,45%	
Rhode Island	30 412	27 703	19 779	77 894	39,04%	35,56%	Demokraci
South Carolina	48 357	536	1 512	50 405	95,94%	1,06%	Demokraci
South Dakota	48 942	0	67 383	116 325	42,07%	0,00%	
Tennessee	133 021	60 475	58 437	251 933	52,80%	24,00%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	221 589	26 755	56 776	305 120	72,62%	8,77%	Demokraci
Utah	36 579	42 100	33 707	112 386	32,55%	37,46%	Republikanie
Vermont	15 354	23 332	24 155	62 841	24,43%	37,13%	Republikanie
Virginia	90 332	23 288	23 355	136 975	65,95%	17,00%	Demokraci
Washington	86 840	70 445	165 514	322 799	26,90%	21,82%	
West Virginia	113 197	56 754	98 877	268 828	42,11%	21,11%	Demokraci
Wisconsin	164 230	130 596	105 149	399 975	41,06%	32,65%	Demokraci
Wyoming	15 310	14 560	12 426	42 296	36,20%	34,42%	Demokraci
District of Columbia			0				xxx
TOTAL	6 296 284	3 486 242		15 048 834			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Puste pole oznacza, że w danym stanie nie wygrał kandydat ani Partii Demokratycznej ani Republikańskiej

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: <http://uselectionatlas.org/RESULTS/data.php?year=1912&datatype=national&def=1&f=0&off=0&elect=0> z dnia 23.03.2013 roku.

Załącznik 9. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1916 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	99 409	28 662	2 657	130 728	76,04%	21,92%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	33 170	20 524	4 327	58 021	57,17%	35,37%	Demokraci
Arkansas	112 211	48 879	9 014	170 104	65,97%	28,73%	Demokraci
California	466 289	462 516	70 798	999 603	46,65%	46,27%	Demokraci
Colorado	178 816	102 308	13 251	294 375	60,74%	34,75%	Demokraci
Connecticut	99 786	106 514	7 574	213 874	46,66%	49,80%	Republikanie
Delaware	24 753	26 011	1 046	51 810	47,78%	50,20%	Republikanie
Florida	55 984	14 611	10 139	80 734	69,34%	18,10%	Demokraci
Georgia	127 754	11 294	21 633	160 681	79,51%	7,03%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	70 054	55 368	9 193	134 615	52,04%	41,13%	Demokraci
Illinois	950 229	1 152 549	89 929	2 192 707	43,34%	52,56%	Republikanie
Indiana	334 063	341 005	43 780	718 848	46,47%	47,44%	Republikanie
Iowa	218 699	280 439	14 804	513 942	42,55%	54,57%	Republikanie
Kansas	314 588	277 658	37 567	629 813	49,95%	44,09%	Demokraci
Kentucky	269 990	241 854	8 234	520 078	51,91%	46,50%	Demokraci
Louisiana	79 875	6 466	6 641	92 982	85,90%	6,95%	Demokraci
Maine	64 033	69 508	2 773	136 314	46,97%	50,99%	Republikanie
Maryland	138 359	117 347	6 333	262 039	52,80%	44,78%	Demokraci
Massachusetts	247 885	268 784	15 154	531 823	46,61%	50,54%	Republikanie
Michigan	286 775	339 097	25 101	650 973	44,05%	52,09%	Republikanie
Minnesota	179 152	179 544	28 668	387 364	46,25%	46,35%	Republikanie
Mississippi	80 422	4 253	2 004	86 679	92,78%	4,91%	Demokraci
Missouri	398 032	369 339	19 398	786 769	50,59%	46,94%	Demokraci
Montana	101 063	66 750	9 866	177 679	56,88%	37,57%	Demokraci
Nebraska	158 827	117 771	10 717	287 315	55,28%	40,99%	Demokraci
Nevada	17 776	12 127	3 413	33 316	53,36%	36,40%	Demokraci
New Hampshire	43 781	43 725	1 621	89 127	49,12%	49,06%	Demokraci
New Jersey	211 018	268 982	14 442	494 442	42,68%	54,40%	Republikanie
New Mexico	33 527	31 152	2 108	66 787	50,20%	46,64%	Demokraci
New York	759 426	879 238	67 641	1 706 305	44,51%	51,53%	Republikanie
North Carolina	168 383	120 890	564	289 837	58,10%	41,71%	Demokraci
North Dakota	55 206	53 471	6 713	115 390	47,84%	46,34%	Demokraci
Ohio	604 161	514 753	46 172	1 165 086	51,86%	44,18%	Demokraci
Oklahoma	148 113	97 233	47 407	292 753	50,59%	33,21%	Demokraci
Oregon	120 087	126 813	14 750	261 650	45,90%	48,47%	Republikanie
Pennsylvania	521 784	703 823	71 582	1 297 189	40,22%	54,26%	Republikanie
Rhode Island	40 394	44 858	2 564	87 816	46,00%	51,08%	Republikanie
South Carolina	61 846	1 550	556	63 952	96,71%	2,42%	Demokraci
South Dakota	59 191	64 217	5 534	128 942	45,91%	49,80%	Republikanie
Tennessee	153 280	116 223	2 687	272 190	56,31%	42,70%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	286 514	64 999	20 954	372 467	76,92%	17,45%	Demokraci
Utah	84 145	54 137	4 864	143 146	58,78%	37,82%	Demokraci
Vermont	22 708	40 250	1 517	64 475	35,22%	62,43%	Republikanie
Virginia	101 840	48 384	1 801	152 025	66,99%	31,83%	Demokraci
Washington	183 388	167 208	30 398	380 994	48,13%	43,89%	Demokraci
West Virginia	140 403	143 124	6 325	289 852	48,44%	49,38%	Republikanie
Wisconsin	191 363	220 822	34 949	447 134	42,80%	49,39%	Republikanie
Wyoming	28 316	21 698	1 826	51 840	54,62%	41,86%	Demokraci
District of Columbia							xxx
TOTAL	9 126 868	8 548 728		18 536 585			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: <http://uselectionatlas.org/RESULTS/national.php?year=1916> z dnia 23.03.2013 roku.

Załącznik 10. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1920 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	159 965	74 556	3 117	237 638	67,31%	31,37%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	29 554	37 016	0	66 570	44,40%	55,60%	Republikanie
Arkansas	107 409	71 117	5 111	183 637	58,49%	38,73%	Demokraci
California	229 191	624 992	89 161	943 344	24,30%	66,25%	Republikanie
Colorado	104 936	173 248	10 853	289 037	36,31%	59,94%	Republikanie
Connecticut	120 721	229 238	12 121	362 080	33,34%	63,31%	Republikanie
Delaware	39 911	52 858	1 974	94 743	42,13%	55,79%	Republikanie
Florida	90 515	44 853	0	135 368	66,87%	33,13%	Demokraci
Georgia	107 162	41 089	0	148 251	72,28%	27,72%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	46 579	88 975	70	135 624	34,34%	65,60%	Republikanie
Illinois	534 395	1 420 480	85 963	2 040 838	26,19%	69,60%	Republikanie
Indiana	511 364	696 370	38 165	1 245 899	41,04%	55,89%	Republikanie
Iowa	227 921	634 674	21 178	883 773	25,79%	71,81%	Republikanie
Kansas	185 464	369 268	15 511	570 243	32,52%	64,76%	Republikanie
Kentucky	456 497	452 480	9 731	918 708	49,69%	49,25%	Demokraci
Louisiana	87 519	38 538	0	126 057	69,43%	30,57%	Demokraci
Maine	58 961	136 355	0	195 316	30,19%	69,81%	Republikanie
Maryland	180 626	236 117	8 876	425 619	42,44%	55,48%	Republikanie
Massachusetts	276 691	681 153	32 269	990 113	27,95%	68,80%	Republikanie
Michigan	233 450	762 865	38 593	1 034 908	22,56%	73,71%	Republikanie
Minnesota	142 994	519 421	67 595	730 010	19,59%	71,15%	Republikanie
Mississippi	69 277	11 576	1 639	82 492	83,98%	14,03%	Demokraci
Missouri	574 799	727 162	25 384	1 327 345	43,30%	54,78%	Republikanie
Montana	57 334	109 430	0	166 764	34,38%	65,62%	Republikanie
Nebraska	119 608	247 498	15 547	382 653	31,26%	64,68%	Republikanie
Nevada	9 851	15 479	1 864	27 194	36,22%	56,92%	Republikanie
New Hampshire	62 662	95 196	1 234	159 092	39,39%	59,84%	Republikanie
New Jersey	258 761	615 333	32 280	906 374	28,55%	67,89%	Republikanie
New Mexico	46 668	57 634	2	104 304	44,74%	55,26%	Republikanie
New York	781 238	1 871 167	222 854	2 875 259	27,17%	65,08%	Republikanie
North Carolina	305 447	232 848	446	538 741	56,70%	43,22%	Demokraci
North Dakota	37 422	160 072	0	197 494	18,95%	81,05%	Republikanie
Ohio	780 037	1 182 022	57 147	2 019 206	38,63%	58,54%	Republikanie
Oklahoma	217 053	243 831	25 726	486 610	44,61%	50,11%	Republikanie
Oregon	80 019	143 592	13 396	237 007	33,76%	60,59%	Republikanie
Pennsylvania	503 202	1 218 215	112 633	1 834 050	27,44%	66,42%	Republikanie
Rhode Island	55 062	107 463	4 861	167 386	32,90%	64,20%	Republikanie
South Carolina	64 170	2 244	26	66 440	96,58%	3,38%	Demokraci
South Dakota	35 938	110 692	0	146 630	24,51%	75,49%	Republikanie
Tennessee	206 558	219 829	2 239	428 626	48,19%	51,29%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	288 767	114 269	8 121	411 157	70,23%	27,79%	Demokraci
Utah	56 639	81 555	3 159	141 353	40,07%	57,70%	Republikanie
Vermont	20 919	68 212	774	89 905	23,27%	75,87%	Republikanie
Virginia	141 670	87 456	1 664	230 790	61,38%	37,89%	Demokraci
Washington	84 298	223 137	12 703	320 138	26,33%	69,70%	Republikanie
West Virginia	220 789	282 007	7 146	509 942	43,30%	55,30%	Republikanie
Wisconsin	113 422	498 576	89 282	701 280	16,17%	71,10%	Republikanie
Wyoming	17 429	35 091	0	52 520	33,19%	66,81%	Republikanie
District of Columbia							xxx
TOTAL	9 140 864	16 147 249		26 368 528			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013.

Załącznik 11. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1924 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	112 966	45 005	8 622	166 593	67,81%	27,01%	Demokraci
Alaska			0				xxx
Arizona	26 235	30 516	17 210	73 961	35,47%	41,26%	Republikanie
Arkansas	84 795	40 564	13 173	138 532	61,21%	29,28%	Demokraci
California	105 514	733 250	443 014	1 281 778	8,23%	57,21%	Republikanie
Colorado	75 238	195 171	71 851	342 260	21,98%	57,02%	Republikanie
Connecticut	110 184	246 322	43 789	400 295	27,53%	61,54%	Republikanie
Delaware	33 445	52 441	4 979	90 865	36,81%	57,71%	Republikanie
Florida	62 083	30 633	16 438	109 154	56,88%	28,06%	Demokraci
Georgia	123 200	30 300	13 077	166 577	73,96%	18,19%	Demokraci
Hawaii			0				xxx
Idaho	24 256	69 879	54 160	148 295	16,36%	47,12%	Republikanie
Illinois	576 975	1 453 321	439 771	2 470 067	23,36%	58,84%	Republikanie
Indiana	492 245	703 042	77 103	1 272 390	38,69%	55,25%	Republikanie
Iowa	162 600	537 635	276 725	976 960	16,64%	55,03%	Republikanie
Kansas	156 319	407 671	98 461	662 451	23,60%	61,54%	Republikanie
Kentucky	374 855	398 966	41 511	815 332	45,98%	48,93%	Republikanie
Louisiana	93 218	24 670	4 063	121 951	76,44%	20,23%	Demokraci
Maine	41 964	138 440	11 788	192 192	21,83%	72,03%	Republikanie
Maryland	148 072	162 414	48 144	358 630	41,29%	45,29%	Republikanie
Massachusetts	280 831	703 489	145 589	1 129 909	24,85%	62,26%	Republikanie
Michigan	152 238	874 631	133 429	1 160 298	13,12%	75,38%	Republikanie
Minnesota	55 913	420 759	345 474	822 146	6,80%	51,18%	Republikanie
Mississippi	100 475	8 546	3 494	112 515	89,30%	7,60%	Demokraci
Missouri	572 753	648 486	86 746	1 307 985	43,79%	49,58%	Republikanie
Montana	33 805	74 138	66 480	174 423	19,38%	42,50%	Republikanie
Nebraska	137 289	218 585	108 295	464 169	29,58%	47,09%	Republikanie
Nevada	5 909	11 243	9 769	26 921	21,95%	41,76%	Republikanie
New Hampshire	57 201	98 575	8 993	164 769	34,72%	59,83%	Republikanie
New Jersey	298 043	676 277	113 734	1 088 054	27,39%	62,15%	Republikanie
New Mexico	48 542	54 745	9 543	112 830	43,02%	48,52%	Republikanie
New York	950 796	1 820 058	485 465	3 256 319	29,20%	55,89%	Republikanie
North Carolina	284 270	191 753	6 664	482 687	58,89%	39,73%	Demokraci
North Dakota	13 858	94 931	90 292	199 081	6,96%	47,68%	Republikanie
Ohio	477 888	1 176 130	362 219	2 016 237	23,70%	58,33%	Republikanie
Oklahoma	255 798	226 242	46 375	528 415	48,41%	42,82%	Demokraci
Oregon	67 589	142 579	69 320	279 488	24,18%	51,01%	Republikanie
Pennsylvania	409 192	1 401 481	334 179	2 144 852	19,08%	65,34%	Republikanie
Rhode Island	76 606	125 286	8 223	210 115	36,46%	59,63%	Republikanie
South Carolina	49 008	1 123	620	50 751	96,57%	2,21%	Demokraci
South Dakota	27 214	101 299	75 355	203 868	13,35%	49,69%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Tennessee	158 537	130 882	10 856	300 275	52,80%	43,59%	Demokraci
Texas	484 605	130 023	42 881	657 509	73,70%	19,78%	Demokraci
Utah	47 001	77 327	32 662	156 990	29,94%	49,26%	Republikanie
Vermont	16 124	80 498	6 290	102 912	15,67%	78,22%	Republikanie
Virginia	139 797	73 359	10 570	223 726	62,49%	32,79%	Demokraci
Washington	42 842	220 224	158 483	421 549	10,16%	52,24%	Republikanie
West Virginia	257 232	288 635	37 795	583 662	44,07%	49,45%	Republikanie
Wisconsin	68 115	311 614	461 050	840 779	8,10%	37,06%	
Wyoming	12 868	41 858	25 174	79 900	16,11%	52,39%	Republikanie
District of Columbia			0				xxx
TOTAL	8 386 503	15 725 016		29 091 417			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013 r.

Załącznik 12. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1928 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	127 797	120 725	460	248 982	51,33%	48,49%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	38 537	52 533	184	91 254	42,23%	57,57%	Republikanie
Arkansas	119 196	77 751	746	197 693	60,29%	39,33%	Demokraci
California	614 365	1 162 323	19 968	1 796 656	34,19%	64,69%	Republikanie
Colorado	133 131	253 872	5 239	392 242	33,94%	64,72%	Republikanie
Connecticut	252 040	296 614	4 377	553 031	45,57%	53,63%	Republikanie
Delaware	36 643	68 860	388	105 891	34,60%	65,03%	Republikanie
Florida	101 764	144 168	7 742	253 674	40,12%	56,83%	Republikanie
Georgia	129 602	63 498	36 059	229 159	56,56%	27,71%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	53 074	99 848	1 308	154 230	34,41%	64,74%	Republikanie
Illinois	1 313 817	1 769 141	24 531	3 107 489	42,28%	56,93%	Republikanie
Indiana	562 691	848 290	10 333	1 421 314	39,59%	59,68%	Republikanie
Iowa	378 936	623 818	6 608	1 009 362	37,54%	61,80%	Republikanie
Kansas	193 003	513 672	6 525	713 200	27,06%	72,02%	Republikanie
Kentucky	381 070	558 064	1 470	940 604	40,51%	59,33%	Republikanie
Louisiana	164 655	51 160	18	215 833	76,29%	23,70%	Demokraci
Maine	81 179	179 923	1 069	262 171	30,96%	68,63%	Republikanie
Maryland	223 626	301 479	3 243	528 348	42,33%	57,06%	Republikanie
Massachusetts	792 758	775 566	9 503	1 577 827	50,24%	49,15%	Demokraci
Michigan	396 762	965 396	9 924	1 372 082	28,92%	70,36%	Republikanie
Minnesota	396 451	560 977	13 548	970 976	40,83%	57,77%	Republikanie
Mississippi	124 539	27 153	0	151 692	82,10%	17,90%	Demokraci
Missouri	662 562	834 080	4 079	1 500 721	44,15%	55,58%	Republikanie
Montana	78 578	113 300	2 230	194 108	40,48%	58,37%	Republikanie
Nebraska	197 959	345 745	3 434	547 138	36,18%	63,19%	Republikanie
Nevada	14 090	18 327	0	32 417	43,46%	56,54%	Republikanie
New Hampshire	80 715	115 404	628	196 747	41,02%	58,66%	Republikanie
New Jersey	616 517	926 050	6 814	1 549 381	39,79%	59,77%	Republikanie
New Mexico	48 211	69 645	158	118 014	40,85%	59,01%	Republikanie
New York	2 089 863	2 193 344	182 865	4 466 072	46,79%	49,11%	Republikanie
North Carolina	287 078	348 992	0	636 070	45,13%	54,87%	Republikanie
North Dakota	106 648	131 441	1 778	239 867	44,46%	54,80%	Republikanie
Ohio	864 210	1 627 546	16 590	2 508 346	34,45%	64,89%	Republikanie
Oklahoma	219 174	394 046	5 207	618 427	35,44%	63,72%	Republikanie
Oregon	109 223	205 341	5 378	319 942	34,14%	64,18%	Republikanie
Pennsylvania	1 067 586	2 055 382	27 647	3 150 615	33,89%	65,24%	Republikanie
Rhode Island	118 973	117 522	6 289	242 784	49,00%	48,41%	Demokraci
South Carolina	62 700	3 188	2 717	68 605	91,39%	4,65%	Demokraci
South Dakota	102 660	157 603	1 602	261 865	39,20%	60,18%	Republikanie
Tennessee	167 343	195 388	742	363 473	46,04%	53,76%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	341 032	367 036	931	708 999	48,10%	51,77%	Republikanie
Utah	80 985	94 618	1 001	176 604	45,86%	53,58%	Republikanie
Vermont	44 440	90 404	347	135 191	32,87%	66,87%	Republikanie
Virginia	140 146	164 609	603	305 358	45,90%	53,91%	Republikanie
Washington	156 772	335 844	8 224	500 840	31,30%	67,06%	Republikanie
West Virginia	263 784	375 551	3 417	642 752	41,04%	58,43%	Republikanie
Wisconsin	450 259	544 205	22 408	1 016 872	44,28%	53,52%	Republikanie
Wyoming	29 299	52 748	2 449	84 496	34,68%	62,43%	Republikanie
District of Columbia							xxx
TOTAL	15 016 443	21 392 190		36 879 414			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 13. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1932 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	207 910	34 675	2 449	245 034	84,85%	14,15%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	79 264	36 104	2 883	118 251	67,03%	30,53%	Demokraci
Arkansas	189 602	28 467	2 493	220 562	85,96%	12,91%	Demokraci
California	1 324 157	847 902	94 913	2 266 972	58,41%	37,40%	Demokraci
Colorado	250 877	189 617	17 202	457 696	54,81%	41,43%	Demokraci
Connecticut	281 632	288 420	24 155	594 207	47,40%	48,54%	Republikanie
Delaware	54 319	57 073	1 509	112 901	48,11%	50,55%	Republikanie
Florida	206 307	69 170	775	276 252	74,68%	25,04%	Demokraci
Georgia	234 118	19 863	1 609	255 590	91,60%	7,77%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	109 479	71 312	5 729	186 520	58,70%	38,23%	Demokraci
Illinois	1 882 304	1 432 756	92 866	3 407 926	55,23%	42,04%	Demokraci
Indiana	862 054	677 184	37 689	1 576 927	54,67%	42,94%	Demokraci
Iowa	598 019	414 433	24 235	1 036 687	57,69%	39,98%	Demokraci
Kansas	424 204	349 498	18 276	791 978	53,56%	44,13%	Demokraci
Kentucky	580 574	394 716	7 773	983 063	59,06%	40,15%	Demokraci
Louisiana	249 418	18 583	803	268 804	92,79%	6,91%	Demokraci
Maine	128 907	166 631	2 906	298 444	43,19%	55,83%	Republikanie
Maryland	314 314	184 184	12 556	511 054	61,50%	36,04%	Demokraci
Massachusetts	800 148	736 959	43 007	1 580 114	50,64%	46,64%	Demokraci
Michigan	871 700	739 894	53 034	1 664 628	52,37%	44,45%	Demokraci
Minnesota	600 806	363 959	38 078	1 002 843	59,91%	36,29%	Demokraci
Mississippi	140 168	5 180	686	146 034	95,98%	3,55%	Demokraci
Missouri	1 025 406	564 713	19 775	1 609 894	63,69%	35,08%	Demokraci
Montana	127 286	78 078	11 115	216 479	58,80%	36,07%	Demokraci
Nebraska	359 082	201 177	9 876	570 135	62,98%	35,29%	Demokraci
Nevada	28 756	12 674	0	41 430	69,41%	30,59%	Demokraci
New Hampshire	100 680	103 629	1 211	205 520	48,99%	50,42%	Republikanie
New Jersey	806 630	775 684	47 749	1 630 063	49,48%	47,59%	Demokraci
New Mexico	95 089	54 217	2 300	151 606	62,72%	35,76%	Demokraci
New York	2 534 959	1 937 963	280 776	4 753 698	53,33%	40,77%	Demokraci
North Carolina	497 566	208 344	5 591	711 501	69,93%	29,28%	Demokraci
North Dakota	178 350	71 772	6 168	256 290	69,59%	28,00%	Demokraci
Ohio	1 301 695	1 227 679	80 714	2 610 088	49,87%	47,04%	Demokraci
Oklahoma	516 468	188 165	0	704 633	73,30%	26,70%	Demokraci
Oregon	213 871	136 019	18 861	368 751	58,00%	36,89%	Demokraci
Pennsylvania	1 295 948	1 453 540	109 514	2 859 002	45,33%	50,84%	Republikanie
Rhode Island	146 604	115 266	4 300	266 170	55,08%	43,31%	Demokraci
South Carolina	102 347	1 978	82	104 407	98,03%	1,89%	Demokraci
South Dakota	183 515	99 212	5 711	288 438	63,62%	34,40%	Demokraci
Tennessee	259 817	126 806	4 015	390 638	66,51%	32,46%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	760 348	97 959	5 119	863 426	88,06%	11,35%	Demokraci
Utah	116 750	84 795	5 034	206 579	56,52%	41,05%	Demokraci
Vermont	56 266	78 984	1 730	136 980	41,08%	57,66%	Republikanie
Virginia	203 979	89 637	4 326	297 942	68,46%	30,09%	Demokraci
Washington	353 260	208 645	52 909	614 814	57,46%	33,94%	Demokraci
West Virginia	405 124	330 731	7 919	743 774	54,47%	44,47%	Demokraci
Wisconsin	707 410	347 741	59 664	1 114 815	63,46%	31,19%	Demokraci
Wyoming	54 370	39 583	3 009	96 962	56,07%	40,82%	Demokraci
District of Columbia							xxx
TOTAL	22 821 857	15 761 571		39 816 522			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 14. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1936 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	238 196	35 358	2 190	275 744	86,38%	12,82%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	86 722	33 433	4 008	124 163	69,85%	26,93%	Demokraci
Arkansas	146 765	32 039	619	179 423	81,80%	17,86%	Demokraci
California	1 766 836	836 431	35 615	2 638 882	66,95%	31,70%	Demokraci
Colorado	295 021	181 267	12 388	488 676	60,37%	37,09%	Demokraci
Connecticut	382 189	278 685	29 909	690 783	55,33%	40,34%	Demokraci
Delaware	69 702	54 014	3 887	127 603	54,62%	42,33%	Demokraci
Florida	249 117	78 248	0	327 365	76,10%	23,90%	Demokraci
Georgia	255 364	36 942	872	293 178	87,10%	12,60%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	125 683	66 256	7 684	199 623	62,96%	33,19%	Demokraci
Illinois	2 282 999	1 570 393	103 130	3 956 522	57,70%	39,69%	Demokraci
Indiana	934 974	691 570	24 353	1 650 897	56,63%	41,89%	Demokraci
Iowa	621 756	487 977	33 000	1 142 733	54,41%	42,70%	Demokraci
Kansas	464 520	397 727	2 766	865 013	53,70%	45,98%	Demokraci
Kentucky	541 944	369 702	14 260	925 906	58,53%	39,93%	Demokraci
Louisiana	292 894	36 791	93	329 778	88,82%	11,16%	Demokraci
Maine	126 333	168 823	9 084	304 240	41,52%	55,49%	Republikanie
Maryland	389 612	231 435	3 849	624 896	62,35%	37,04%	Demokraci
Massachusetts	942 716	768 613	129 028	1 840 357	51,22%	41,76%	Demokraci
Michigan	1 016 794	699 733	88 566	1 805 093	56,33%	38,76%	Demokraci
Minnesota	698 811	350 461	80 703	1 129 975	61,84%	31,01%	Demokraci
Mississippi	157 318	4 443	329	162 090	97,06%	2,74%	Demokraci
Missouri	1 111 043	697 891	19 701	1 828 635	60,76%	38,16%	Demokraci
Montana	159 690	63 598	7 224	230 512	69,28%	27,59%	Demokraci
Nebraska	347 454	247 731	12 847	608 032	57,14%	40,74%	Demokraci
Nevada	31 925	11 923	0	43 848	72,81%	27,19%	Demokraci
New Hampshire	108 460	104 642	5 012	218 114	49,73%	47,98%	Demokraci
New Jersey	1 083 850	720 322	16 265	1 820 437	59,54%	39,57%	Demokraci
New Mexico	105 838	61 710	1 372	168 920	62,66%	36,53%	Demokraci
New York	3 018 298	2 180 670	397 430	5 596 398	53,93%	38,97%	Demokraci
North Carolina	616 141	223 283	38	839 462	73,40%	26,60%	Demokraci
North Dakota	163 148	72 751	37 817	273 716	59,60%	26,58%	Demokraci
Ohio	1 747 122	1 127 709	137 594	3 012 425	58,00%	37,44%	Demokraci
Oklahoma	501 069	245 122	3 549	749 740	66,83%	32,69%	Demokraci
Oregon	266 733	122 706	24 582	414 021	64,42%	29,64%	Demokraci
Pennsylvania	2 353 788	1 690 300	94 017	4 138 105	56,88%	40,85%	Demokraci
Rhode Island	165 233	125 012	20 904	311 149	53,10%	40,18%	Demokraci
South Carolina	113 791	1 646	0	115 437	98,57%	1,43%	Demokraci
South Dakota	160 137	125 977	10 338	296 452	54,02%	42,49%	Demokraci
Tennessee	327 083	146 516	1 932	475 531	68,78%	30,81%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	734 485	103 874	5 123	843 482	87,08%	12,31%	Demokraci
Utah	150 246	64 555	1 876	216 677	69,34%	29,79%	Demokraci
Vermont	62 124	81 023	542	143 689	43,24%	56,39%	Republikanie
Virginia	234 980	98 336	1 274	334 590	70,23%	29,39%	Demokraci
Washington	459 579	206 892	25 867	692 338	66,38%	29,88%	Demokraci
West Virginia	502 582	325 486	2 005	830 073	60,55%	39,21%	Demokraci
Wisconsin	802 984	380 828	74 900	1 258 712	63,79%	30,26%	Demokraci
Wyoming	62 624	38 739	2 019	103 382	60,58%	37,47%	Demokraci
District of Columbia							xxx
TOTAL	27 476 673	16 679 583		45 646 817			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 15. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1940 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	250 726	42 184	1 309	294 219	85,22%	14,34%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	95 267	54 030	742	150 039	63,49%	36,01%	Demokraci
Arkansas	158 622	42 121	0	200 743	79,02%	20,98%	Demokraci
California	1 877 618	1 351 419	39 754	3 268 791	57,44%	41,34%	Demokraci
Colorado	265 554	279 576	3 874	549 004	48,37%	50,92%	Republikanie
Connecticut	417 621	361 819	2 062	781 502	53,44%	46,30%	Demokraci
Delaware	74 599	61 440	335	136 374	54,70%	45,05%	Demokraci
Florida	359 334	126 158	0	485 492	74,01%	25,99%	Demokraci
Georgia	265 194	23 934	23 411	312 539	84,85%	7,66%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	127 842	106 553	773	235 168	54,36%	45,31%	Demokraci
Illinois	2 149 934	2 047 240	20 761	4 217 935	50,97%	48,54%	Demokraci
Indiana	874 063	899 466	9 218	1 782 747	49,03%	50,45%	Republikanie
Iowa	578 800	632 370	4 260	1 215 430	47,62%	52,03%	Republikanie
Kansas	364 725	489 169	6 403	860 297	42,40%	56,86%	Republikanie
Kentucky	557 222	410 384	2 457	970 063	57,44%	42,30%	Demokraci
Louisiana	319 751	52 446	108	372 305	85,88%	14,09%	Demokraci
Maine	156 478	163 951	411	320 840	48,77%	51,10%	Republikanie
Maryland	384 546	269 534	6 024	660 104	58,26%	40,83%	Demokraci
Massachusetts	1 076 522	939 700	10 771	2 026 993	53,11%	46,36%	Demokraci
Michigan	1 032 991	1 039 917	13 017	2 085 925	49,52%	49,85%	Republikanie
Minnesota	644 196	596 274	10 718	1 251 188	51,49%	47,66%	Demokraci
Mississippi	168 267	2 814	4 743	175 824	95,70%	1,60%	Demokraci
Missouri	958 476	871 009	4 244	1 833 729	52,27%	47,50%	Demokraci
Montana	145 698	99 579	2 596	247 873	58,78%	40,17%	Demokraci
Nebraska	263 677	352 201	0	615 878	42,81%	57,19%	Republikanie
Nevada	31 945	21 229	0	53 174	60,08%	39,92%	Demokraci
New Hampshire	125 292	110 127	0	235 419	53,22%	46,78%	Demokraci
New Jersey	1 016 808	945 475	10 269	1 972 552	51,55%	47,93%	Demokraci
New Mexico	103 699	79 315	0	183 014	56,66%	43,34%	Demokraci
New York	3 251 918	3 027 478	22 200	6 301 596	51,60%	48,04%	Demokraci
North Carolina	609 015	213 633	0	822 648	74,03%	25,97%	Demokraci
North Dakota	124 036	154 590	2 149	280 775	44,18%	55,06%	Republikanie
Ohio	1 733 139	1 586 773	0	3 319 912	52,20%	47,80%	Demokraci
Oklahoma	474 313	348 872	3 027	826 212	57,41%	42,23%	Demokraci
Oregon	258 415	219 555	3 270	481 240	53,70%	45,62%	Demokraci
Pennsylvania	2 171 035	1 889 848	17 831	4 078 714	53,23%	46,33%	Demokraci
Rhode Island	181 122	138 214	313	319 649	56,66%	43,24%	Demokraci
South Carolina	95 470	1 727	2 633	99 830	95,63%	1,73%	Demokraci
South Dakota	131 362	177 065	0	308 427	42,59%	57,41%	Republikanie
Tennessee	351 601	169 153	2 069	522 823	67,25%	32,35%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	840 151	199 152	1 865	1 041 168	80,69%	19,13%	Demokraci
Utah	154 277	93 151	389	247 817	62,25%	37,59%	Demokraci
Vermont	64 269	78 371	422	143 062	44,92%	54,78%	Republikanie
Virginia	235 961	109 363	1 283	346 607	68,08%	31,55%	Demokraci
Washington	462 145	322 123	9 565	793 833	58,22%	40,58%	Demokraci
West Virginia	495 662	372 414	0	868 076	57,10%	42,90%	Demokraci
Wisconsin	704 821	679 206	21 495	1 405 522	50,15%	48,32%	Demokraci
Wyoming	59 287	52 633	320	112 240	52,82%	46,89%	Demokraci
District of Columbia							xxx
TOTAL	27 243 466	22 304 755		49 815 312			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 16. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1944 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	198 918	44 540	1 285	244 743	81,28%	18,20%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	80 926	56 287	421	137 634	58,80%	40,90%	Demokraci
Arkansas	148 965	63 551	438	212 954	69,95%	29,84%	Demokraci
California	1 988 564	1 512 965	19 346	3 520 875	56,48%	42,97%	Demokraci
Colorado	234 331	268 731	1 977	505 039	46,40%	53,21%	Republikanie
Connecticut	435 146	390 527	6 317	831 990	52,30%	46,94%	Demokraci
Delaware	68 166	56 747	448	125 361	54,38%	45,27%	Demokraci
Florida	339 377	143 215	0	482 592	70,32%	29,68%	Demokraci
Georgia	268 187	56 506	3 418	328 111	81,74%	17,22%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	107 399	100 137	785	208 321	51,55%	48,07%	Demokraci
Illinois	2 079 479	1 939 314	17 268	4 036 061	51,52%	48,05%	Demokraci
Indiana	781 403	875 891	14 797	1 672 091	46,73%	52,38%	Republikanie
Iowa	499 876	547 267	5 456	1 052 599	47,49%	51,99%	Republikanie
Kansas	287 458	442 096	4 222	733 776	39,18%	60,25%	Republikanie
Kentucky	472 589	392 448	2 884	867 921	54,45%	45,22%	Demokraci
Louisiana	281 564	67 750	69	349 383	80,59%	19,39%	Demokraci
Maine	140 631	155 434	335	296 400	47,45%	52,44%	Republikanie
Maryland	315 490	292 949	0	608 439	51,85%	48,15%	Demokraci
Massachusetts	1 035 296	921 350	53 347	2 009 993	51,51%	45,84%	Demokraci
Michigan	1 106 899	1 084 423	13 895	2 205 217	50,19%	49,18%	Demokraci
Minnesota	589 864	527 416	8 249	1 125 529	52,41%	46,86%	Demokraci
Mississippi	158 515	3 742	17 823	180 080	88,02%	2,08%	Demokraci
Missouri	807 357	761 175	3 146	1 571 678	51,37%	48,43%	Demokraci
Montana	112 556	93 163	1 636	207 355	54,28%	44,93%	Demokraci
Nebraska	233 246	329 880	0	563 126	41,42%	58,58%	Republikanie
Nevada	29 623	24 611	0	54 234	54,62%	45,38%	Demokraci
New Hampshire	119 663	109 916	46	229 625	52,11%	47,87%	Demokraci
New Jersey	987 874	961 335	14 552	1 963 761	50,31%	48,95%	Demokraci
New Mexico	81 389	70 688	148	152 225	53,47%	46,44%	Demokraci
New York	3 304 238	2 987 647	24 905	6 316 790	52,31%	47,30%	Demokraci
North Carolina	527 399	263 155	0	790 554	66,71%	33,29%	Demokraci
North Dakota	100 144	118 535	1 492	220 171	45,48%	53,84%	Republikanie
Ohio	1 570 763	1 582 293	0	3 153 056	49,82%	50,18%	Republikanie
Oklahoma	401 549	319 424	1 663	722 636	55,57%	44,20%	Demokraci
Oregon	248 635	225 365	6 147	480 147	51,78%	46,94%	Demokraci
Pennsylvania	1 940 479	1 835 048	19 260	3 794 787	51,14%	48,36%	Demokraci
Rhode Island	175 356	123 487	433	299 276	58,59%	41,26%	Demokraci
South Carolina	90 601	4 547	8 227	103 375	87,64%	4,40%	Demokraci
South Dakota	96 711	135 365	0	232 076	41,67%	58,33%	Republikanie
Tennessee	308 707	200 311	1 774	510 792	60,44%	39,22%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	821 605	191 425	137 300	1 150 330	71,42%	16,64%	Demokraci
Utah	150 088	97 891	340	248 319	60,44%	39,42%	Demokraci
Vermont	53 820	71 527	14	125 361	42,93%	57,06%	Republikanie
Virginia	242 276	145 243	966	388 485	62,36%	37,39%	Demokraci
Washington	486 774	361 689	7 865	856 328	56,84%	42,24%	Demokraci
West Virginia	392 777	322 819	0	715 596	54,89%	45,11%	Demokraci
Wisconsin	650 413	674 532	14 207	1 339 152	48,57%	50,37%	Republikanie
Wyoming	49 419	51 921	0	101 340	48,77%	51,23%	Republikanie
District of Columbia							xxx
TOTAL	25 602 505	22 006 278		48 025 684			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 17. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1948 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	0	40 930	174 050	214 980	0,00%	19,04%	
Alaska			0				xxx
Arizona	95 251	77 597	4 217	177 065	53,79%	43,82%	Demokraci
Arkansas	149 659	50 959	41 857	242 475	61,72%	21,02%	Demokraci
California	1 913 134	1 895 269	213 135	4 021 538	47,57%	47,13%	Demokraci
Colorado	267 288	239 714	8 235	515 237	51,88%	46,52%	Demokraci
Connecticut	423 297	437 754	22 467	883 518	47,91%	49,55%	Republikanie
Delaware	67 813	69 588	1 672	139 073	48,76%	50,04%	Republikanie
Florida	281 988	194 280	101 375	577 643	48,82%	33,63%	Demokraci
Georgia	254 646	76 691	87 423	418 760	60,81%	18,31%	Demokraci
Hawaii			0				xxx
Idaho	107 370	101 514	5 932	214 816	49,98%	47,26%	Demokraci
Illinois	1 994 715	1 961 103	28 228	3 984 046	50,07%	49,22%	Demokraci
Indiana	807 833	821 079	27 302	1 656 214	48,78%	49,58%	Republikanie
Iowa	522 380	494 018	21 866	1 038 264	50,31%	47,58%	Demokraci
Kansas	351 902	423 039	13 878	788 819	44,61%	53,63%	Republikanie
Kentucky	466 756	341 210	14 692	822 658	56,74%	41,48%	Demokraci
Louisiana	136 344	72 657	207 325	416 326	32,75%	17,45%	
Maine	111 916	150 234	2 637	264 787	42,27%	56,74%	Republikanie
Maryland	286 521	294 814	15 400	596 735	48,01%	49,40%	Republikanie
Massachusetts	1 151 788	909 370	94 189	2 155 347	53,44%	42,19%	Demokraci
Michigan	1 003 448	1 038 595	67 566	2 109 609	47,57%	49,23%	Republikanie
Minnesota	692 966	483 617	35 643	1 212 226	57,16%	39,89%	Demokraci
Mississippi	19 384	5 043	167 763	192 190	10,09%	2,62%	
Missouri	917 315	655 039	6 274	1 578 628	58,11%	41,49%	Demokraci
Montana	119 071	96 770	8 437	224 278	53,09%	43,15%	Demokraci
Nebraska	224 165	264 774	0	488 939	45,85%	54,15%	Republikanie
Nevada	31 291	29 357	1 469	62 117	50,37%	47,26%	Demokraci
New Hampshire	107 995	121 299	2 146	231 440	46,66%	52,41%	Republikanie
New Jersey	895 455	981 124	72 976	1 949 555	45,93%	50,33%	Republikanie
New Mexico	105 464	80 303	0	185 767	56,77%	43,23%	Demokraci
New York	2 780 204	2 841 163	653 160	6 274 527	44,31%	45,28%	Republikanie
North Carolina	459 070	258 572	73 567	791 209	58,02%	32,68%	Demokraci
North Dakota	95 812	115 139	9 765	220 716	43,41%	52,17%	Republikanie
Ohio	1 452 791	1 445 684	37 596	2 936 071	49,48%	49,24%	Demokraci
Oklahoma	452 782	268 817	0	721 599	62,75%	37,25%	Demokraci
Oregon	243 147	260 904	20 029	524 080	46,40%	49,78%	Republikanie
Pennsylvania	1 752 426	1 902 197	80 526	3 735 149	46,92%	50,93%	Republikanie
Rhode Island	188 619	134 892	2 587	326 098	57,84%	41,37%	Demokraci
South Carolina	34 423	5 386	102 762	142 571	24,14%	3,78%	
South Dakota	117 653	129 651	2 801	250 105	47,04%	51,84%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Tennessee	270 402	202 914	76 967	550 283	49,14%	36,87%	Demokraci
Texas	750 700	282 240	114 305	1 147 245	65,44%	24,60%	Demokraci
Utah	149 151	124 402	2 752	276 305	53,98%	45,02%	Demokraci
Vermont	45 557	75 926	1 899	123 382	36,92%	61,54%	Republikanie
Virginia	200 786	172 070	46 400	419 256	47,89%	41,04%	Demokraci
Washington	476 165	386 315	42 579	905 059	52,61%	42,68%	Demokraci
West Virginia	429 188	316 251	3 311	748 750	57,32%	42,24%	Demokraci
Wisconsin	647 310	590 959	38 531	1 276 800	50,70%	46,28%	Demokraci
Wyoming	52 354	47 947	1 124	101 425	51,62%	47,27%	Demokraci
District of Columbia			0				xxx
TOTAL	24 105 695	21 969 170		48 833 680			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 18. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1952 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	275 075	149 231	1 814	426 120	64,55%	35,02%	Demokraci
Alaska			0				xxx
Arizona	108 528	152 042	0	260 570	41,65%	58,35%	Republikanie
Arkansas	226 300	177 155	1 345	404 800	55,90%	43,76%	Demokraci
California	2 197 548	2 897 310	46 991	5 141 849	42,74%	56,35%	Republikanie
Colorado	245 504	379 782	4 817	630 103	38,96%	60,27%	Republikanie
Connecticut	481 649	611 012	4 250	1 096 911	43,91%	55,70%	Republikanie
Delaware	83 315	90 059	651	174 025	47,88%	51,75%	Republikanie
Florida	444 950	544 036	351	989 337	44,97%	54,99%	Republikanie
Georgia	456 823	198 979	1	655 803	69,66%	30,34%	Demokraci
Hawaii			0				xxx
Idaho	95 081	180 707	443	276 231	34,42%	65,42%	Republikanie
Illinois	2 013 920	2 457 327	9 811	4 481 058	44,94%	54,84%	Republikanie
Indiana	801 530	1 136 259	17 536	1 955 325	40,99%	58,11%	Republikanie
Iowa	451 513	808 906	8 354	1 268 773	35,59%	63,75%	Republikanie
Kansas	273 296	616 302	6 568	896 166	30,50%	68,77%	Republikanie
Kentucky	495 729	495 029	2 390	993 148	49,91%	49,84%	Demokraci
Louisiana	345 027	306 925	0	651 952	52,92%	47,08%	Demokraci
Maine	118 806	232 353	627	351 786	33,77%	66,05%	Republikanie
Maryland	395 337	499 424	7 313	902 074	43,83%	55,36%	Republikanie
Massachusetts	1 083 525	1 292 325	7 548	2 383 398	45,46%	54,22%	Republikanie
Michigan	1 230 657	1 551 529	16 406	2 798 592	43,97%	55,44%	Republikanie
Minnesota	608 458	763 211	7 814	1 379 483	44,11%	55,33%	Republikanie
Mississippi	172 566	112 966	0	285 532	60,44%	39,56%	Demokraci
Missouri	929 830	959 429	2 803	1 892 062	49,14%	50,71%	Republikanie
Montana	106 213	157 394	1 430	265 037	40,07%	59,39%	Republikanie
Nebraska	188 057	421 603	0	609 660	30,85%	69,15%	Republikanie
Nevada	31 688	50 502	0	82 190	38,55%	61,45%	Republikanie
New Hampshire	106 663	166 287	0	272 950	39,08%	60,92%	Republikanie
New Jersey	1 015 902	1 374 613	29 039	2 419 554	41,99%	56,81%	Republikanie
New Mexico	105 661	132 170	777	238 608	44,28%	55,39%	Republikanie
New York	3 104 601	3 952 815	70 825	7 128 241	43,55%	55,45%	Republikanie
North Carolina	652 803	558 107	0	1 210 910	53,91%	46,09%	Demokraci
North Dakota	76 694	191 712	1 721	270 127	28,39%	70,97%	Republikanie
Ohio	1 600 367	2 100 391	0	3 700 758	43,24%	56,76%	Republikanie
Oklahoma	430 939	518 045	0	948 984	45,41%	54,59%	Republikanie
Oregon	270 579	420 815	3 665	695 059	38,93%	60,54%	Republikanie
Pennsylvania	2 146 269	2 415 789	18 659	4 580 717	46,85%	52,74%	Republikanie
Rhode Island	203 293	210 935	270	414 498	49,05%	50,89%	Republikanie
South Carolina	173 004	9 793	158 290	341 087	50,72%	2,87%	Demokraci
South Dakota	90 426	203 857	0	294 283	30,73%	69,27%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Tennessee	443 710	446 147	2 696	892 553	49,71%	49,99%	Republikanie
Texas	969 228	1 102 878	3 840	2 075 946	46,69%	53,13%	Republikanie
Utah	135 364	194 190	0	329 554	41,07%	58,93%	Republikanie
Vermont	43 355	109 717	467	153 539	28,24%	71,46%	Republikanie
Virginia	268 677	349 037	1 975	619 689	43,36%	56,32%	Republikanie
Washington	492 845	599 107	10 756	1 102 708	44,69%	54,33%	Republikanie
West Virginia	453 578	419 970	0	873 548	51,92%	48,08%	Demokraci
Wisconsin	622 175	979 744	5 451	1 607 370	38,71%	60,95%	Republikanie
Wyoming	47 934	81 047	270	129 251	37,09%	62,71%	Republikanie
District of Columbia			0				xxx
TOTAL	27 314 992	33 778 963		61 551 919			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 19. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1956 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	280 844	195 694	20 323	496 861	56,52%	39,39%	Demokraci
Alaska							xxx
Arizona	112 880	176 990	303	290 173	38,90%	60,99%	Republikanie
Arkansas	213 277	186 287	7 008	406 572	52,46%	45,82%	Demokraci
California	2 420 135	3 027 668	18 552	5 466 355	44,27%	55,39%	Republikanie
Colorado	263 997	394 479	4 598	663 074	39,81%	59,49%	Republikanie
Connecticut	405 079	711 837	205	1 117 121	36,26%	63,72%	Republikanie
Delaware	79 421	98 057	510	177 988	44,62%	55,09%	Republikanie
Florida	480 371	643 849	0	1 124 220	42,73%	57,27%	Republikanie
Georgia	444 388	222 778	1 754	668 920	66,43%	33,30%	Demokraci
Hawaii							xxx
Idaho	105 868	166 979	142	272 989	38,78%	61,17%	Republikanie
Illinois	1 775 682	2 623 327	8 398	4 407 407	40,29%	59,52%	Republikanie
Indiana	783 908	1 182 811	7 888	1 974 607	39,70%	59,90%	Republikanie
Iowa	501 858	729 187	3 519	1 234 564	40,65%	59,06%	Republikanie
Kansas	296 317	566 878	3 048	866 243	34,21%	65,44%	Republikanie
Kentucky	476 453	572 192	5 160	1 053 805	45,21%	54,30%	Republikanie
Louisiana	243 977	329 047	44 520	617 544	39,51%	53,28%	Republikanie
Maine	102 468	249 238	0	351 706	29,13%	70,87%	Republikanie
Maryland	372 613	559 738	0	932 351	39,96%	60,04%	Republikanie
Massachusetts	948 190	1 393 197	7 119	2 348 506	40,37%	59,32%	Republikanie
Michigan	1 359 898	1 713 647	6 923	3 080 468	44,15%	55,63%	Republikanie
Minnesota	617 525	719 302	3 178	1 340 005	46,08%	53,68%	Republikanie
Mississippi	144 498	56 372	47 279	248 149	58,23%	22,72%	Demokraci
Missouri	918 273	914 299	0	1 832 572	50,11%	49,89%	Demokraci
Montana	116 238	154 933	0	271 171	42,87%	57,13%	Republikanie
Nebraska	199 029	378 108	0	577 137	34,49%	65,51%	Republikanie
Nevada	40 640	56 049	0	96 689	42,03%	57,97%	Republikanie
New Hampshire	90 364	176 519	111	266 994	33,84%	66,11%	Republikanie
New Jersey	850 337	1 606 942	27 033	2 484 312	34,23%	64,68%	Republikanie
New Mexico	106 098	146 788	1 040	253 926	41,78%	57,81%	Republikanie
New York	2 458 212	4 340 340	294 784	7 093 336	34,66%	61,19%	Republikanie
North Carolina	590 530	575 062	0	1 165 592	50,66%	49,34%	Demokraci
North Dakota	96 742	156 766	483	253 991	38,09%	61,72%	Republikanie
Ohio	1 439 655	2 262 610	0	3 702 265	38,89%	61,11%	Republikanie
Oklahoma	385 581	473 769	0	859 350	44,87%	55,13%	Republikanie
Oregon	329 204	406 393	0	735 597	44,75%	55,25%	Republikanie
Pennsylvania	1 981 769	2 585 252	9 482	4 576 503	43,30%	56,49%	Republikanie
Rhode Island	161 790	225 819	0	387 609	41,74%	58,26%	Republikanie
South Carolina	136 372	75 700	88 511	300 583	45,37%	25,18%	Demokraci
South Dakota	122 288	171 569	0	293 857	41,61%	58,39%	Republikanie
Tennessee	456 507	462 288	20 609	939 404	48,60%	49,21%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	859 958	1 080 619	14 591	1 955 168	43,98%	55,27%	Republikanie
Utah	118 364	215 631	0	333 995	35,44%	64,56%	Republikanie
Vermont	42 549	110 390	39	152 978	27,81%	72,16%	Republikanie
Virginia	267 760	386 459	43 759	697 978	38,36%	55,37%	Republikanie
Washington	523 002	620 430	7 457	1 150 889	45,44%	53,91%	Republikanie
West Virginia	381 534	449 297	0	830 831	45,92%	54,08%	Republikanie
Wisconsin	586 768	954 844	8 946	1 550 558	37,84%	61,58%	Republikanie
Wyoming	49 554	74 573	0	124 127	39,92%	60,08%	Republikanie
District of Columbia							xxx
TOTAL	25 738 765	35 581 003		62 027 040			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 20. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1960 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	324 050	237 981	8 194	570 225	56,83%	41,73%	Demokraci
Alaska	29 809	30 953	0	60 762	49,06%	50,94%	Republikanie
Arizona	176 781	221 241	469	398 491	44,36%	55,52%	Republikanie
Arkansas	215 049	184 508	28 952	428 509	50,19%	43,06%	Demokraci
California	3 224 099	3 259 722	22 757	6 506 578	49,55%	50,10%	Republikanie
Colorado	330 629	402 242	3 375	736 246	44,91%	54,63%	Republikanie
Connecticut	657 055	565 813	0	1 222 868	53,73%	46,27%	Demokraci
Delaware	99 590	96 373	0	195 963	50,82%	49,18%	Demokraci
Florida	748 700	795 476	4	1 544 180	48,49%	51,51%	Republikanie
Georgia	458 638	274 472	239	733 349	62,54%	37,43%	Demokraci
Hawaii	92 410	92 295	0	184 705	50,03%	49,97%	Demokraci
Idaho	138 853	161 597	0	300 450	46,22%	53,78%	Republikanie
Illinois	2 377 846	2 368 988	10 575	4 757 409	49,98%	49,80%	Demokraci
Indiana	952 358	1 175 120	7 882	2 135 360	44,60%	55,03%	Republikanie
Iowa	550 565	722 381	864	1 273 810	43,22%	56,71%	Republikanie
Kansas	363 213	561 474	4 138	928 825	39,10%	60,45%	Republikanie
Kentucky	521 855	602 607	0	1 124 462	46,41%	53,59%	Republikanie
Louisiana	407 339	230 980	169 572	807 891	50,42%	28,59%	Demokraci
Maine	181 159	240 608	0	421 767	42,95%	57,05%	Republikanie
Maryland	565 808	489 538	0	1 055 346	53,61%	46,39%	Demokraci
Massachusetts	1 487 174	976 750	5 556	2 469 480	60,22%	39,55%	Demokraci
Michigan	1 687 269	1 620 428	10 400	3 318 097	50,85%	48,84%	Demokraci
Minnesota	779 933	757 915	4 039	1 541 887	50,58%	49,16%	Demokraci
Mississippi	108 362	73 561	116 248	298 171	36,34%	24,67%	
Missouri	972 201	962 221	0	1 934 422	50,26%	49,74%	Demokraci
Montana	134 891	141 841	847	277 579	48,60%	51,10%	Republikanie
Nebraska	232 542	380 553	0	613 095	37,93%	62,07%	Republikanie
Nevada	54 880	52 387	0	107 267	51,16%	48,84%	Demokraci
New Hampshire	137 772	157 989	0	295 761	46,58%	53,42%	Republikanie
New Jersey	1 385 415	1 363 324	24 372	2 773 111	49,96%	49,16%	Demokraci
New Mexico	156 027	153 733	1 347	311 107	50,15%	49,41%	Demokraci
New York	3 830 085	3 446 419	103 571	7 380 075	51,90%	46,70%	Demokraci
North Carolina	713 136	655 420	0	1 368 556	52,11%	47,89%	Demokraci
North Dakota	123 963	154 310	158	278 431	44,52%	55,42%	Republikanie
Ohio	1 944 248	2 217 611	0	4 161 859	46,72%	53,28%	Republikanie
Oklahoma	370 111	533 039	0	903 150	40,98%	59,02%	Republikanie
Oregon	367 402	408 060	0	775 462	47,38%	52,62%	Republikanie
Pennsylvania	2 556 282	2 439 956	10 303	5 006 541	51,06%	48,74%	Demokraci
Rhode Island	258 032	147 502	0	405 534	63,63%	36,37%	Demokraci
South Carolina	198 129	188 558	1	386 688	51,24%	48,76%	Demokraci
South Dakota	128 070	178 417	0	306 487	41,79%	58,21%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Tennessee	481 453	556 577	13 762	1 051 792	45,77%	52,92%	Republikanie
Texas	1 167 932	1 121 699	22 214	2 311 845	50,52%	48,52%	Demokraci
Utah	169 248	205 361	100	374 709	45,17%	54,81%	Republikanie
Vermont	69 186	98 131	0	167 317	41,35%	58,65%	Republikanie
Virginia	362 327	404 521	4 601	771 449	46,97%	52,44%	Republikanie
Washington	599 298	629 273	13 001	1 241 572	48,27%	50,68%	Republikanie
West Virginia	441 786	395 995	0	837 781	52,73%	47,27%	Demokraci
Wisconsin	830 805	895 175	3 102	1 729 082	48,05%	51,77%	Republikanie
Wyoming	63 331	76 551	0	139 882	45,27%	54,73%	Republikanie
District of Columbia							xxx
TOTAL	34 227 096	34 107 646		68 925 385			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 21. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1964 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	210 732	479 085	0	689 817	30,55%	69,45%	Republikanie
Alaska	44 329	22 930	0	67 259	65,91%	34,09%	Demokraci
Arizona	237 753	242 535	482	480 770	49,45%	50,45%	Republikanie
Arkansas	314 197	243 264	2 965	560 426	56,06%	43,41%	Demokraci
California	4 171 877	2 879 108	6 601	7 057 586	59,11%	40,79%	Demokraci
Colorado	476 024	296 767	4 195	776 986	61,27%	38,19%	Demokraci
Connecticut	826 269	390 996	1 313	1 218 578	67,81%	32,09%	Demokraci
Delaware	122 704	78 078	538	201 320	60,95%	38,78%	Demokraci
Florida	948 540	905 941	0	1 854 481	51,15%	48,85%	Demokraci
Georgia	522 557	616 600	0	1 139 157	45,87%	54,13%	Republikanie
Hawaii	163 249	44 022	0	207 271	78,76%	21,24%	Demokraci
Idaho	148 920	143 557	0	292 477	50,92%	49,08%	Demokraci
Illinois	2 796 833	1 905 946	62	4 702 841	59,47%	40,53%	Demokraci
Indiana	1 170 848	911 118	9 640	2 091 606	55,98%	43,56%	Demokraci
Iowa	733 030	449 148	42 361	1 224 539	59,86%	36,68%	Demokraci
Kansas	464 028	386 579	7 294	857 901	54,09%	45,06%	Demokraci
Kentucky	669 659	372 977	3 469	1 046 105	64,01%	35,65%	Demokraci
Louisiana	387 068	509 225	0	896 293	43,19%	56,81%	Republikanie
Maine	262 264	118 701	0	380 965	68,84%	31,16%	Demokraci
Maryland	730 912	385 495	0	1 116 407	65,47%	34,53%	Demokraci
Massachusetts	1 786 422	549 727	8 649	2 344 798	76,19%	23,44%	Demokraci
Michigan	2 136 615	1 060 152	6 335	3 203 102	66,70%	33,10%	Demokraci
Minnesota	991 117	559 624	3 721	1 554 462	63,76%	36,00%	Demokraci
Mississippi	52 618	356 528	0	409 146	12,86%	87,14%	Republikanie
Missouri	1 164 344	653 535	0	1 817 879	64,05%	35,95%	Demokraci
Montana	164 246	113 032	1 350	278 628	58,95%	40,57%	Demokraci
Nebraska	307 307	276 847	0	584 154	52,61%	47,39%	Demokraci
Nevada	79 339	56 094	0	135 433	58,58%	41,42%	Demokraci
New Hampshire	182 065	104 029	0	286 094	63,64%	36,36%	Demokraci
New Jersey	1 867 671	963 843	15 256	2 846 770	65,61%	33,86%	Demokraci
New Mexico	194 017	131 838	1 760	327 615	59,22%	40,24%	Demokraci
New York	4 570 724	2 243 559	351 732	7 166 015	63,78%	31,31%	Demokraci
North Carolina	800 139	624 844	0	1 424 983	56,15%	43,85%	Demokraci
North Dakota	149 784	108 207	398	258 389	57,97%	41,88%	Demokraci
Ohio	2 498 331	1 470 865	0	3 969 196	62,94%	37,06%	Demokraci
Oklahoma	519 834	412 665	0	932 499	55,75%	44,25%	Demokraci
Oregon	501 017	282 779	2 509	786 305	63,72%	35,96%	Demokraci
Pennsylvania	3 130 954	1 673 657	18 079	4 822 690	64,92%	34,70%	Demokraci
Rhode Island	315 463	74 615	0	390 078	80,87%	19,13%	Demokraci
South Carolina	215 700	309 048	8	524 756	41,10%	58,89%	Republikanie
South Dakota	163 010	130 108	0	293 118	55,61%	44,39%	Demokraci
Tennessee	635 047	508 965	34	1 144 046	55,51%	44,49%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	1 663 185	958 566	5 060	2 626 811	63,32%	36,49%	Demokraci
Utah	219 628	180 682	0	400 310	54,86%	45,14%	Demokraci
Vermont	108 127	54 942	20	163 089	66,30%	33,69%	Demokraci
Virginia	558 038	481 334	2 895	1 042 267	53,54%	46,18%	Demokraci
Washington	779 699	470 366	8 309	1 258 374	61,96%	37,38%	Demokraci
West Virginia	538 087	253 953	0	792 040	67,94%	32,06%	Demokraci
Wisconsin	1 050 424	638 495	2 896	1 691 815	62,09%	37,74%	Demokraci
Wyoming	80 718	61 998	0	142 716	56,56%	43,44%	Demokraci
District of Columbia							xxx
TOTAL	42 825 463	27 146 969		70 480 363			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 22. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1968 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	196 579	146 923	706 415	1 049 917	18,72%	13,99%	
Alaska	35 411	37 600	10 024	83 035	42,65%	45,28%	Republikanie
Arizona	170 514	266 721	49 701	486 936	35,02%	54,78%	Republikanie
Arkansas	184 901	189 062	235 627	609 590	30,33%	31,01%	
California	3 186 270	3 407 851	508 657	7 102 778	44,86%	47,98%	Republikanie
Colorado	331 063	409 345	66 680	807 088	41,02%	50,72%	Republikanie
Connecticut	621 561	556 721	77 950	1 256 232	49,48%	44,32%	Demokraci
Delaware	89 194	96 714	28 459	214 367	41,61%	45,12%	Republikanie
Florida	676 794	886 804	624 207	2 187 805	30,93%	40,53%	Republikanie
Georgia	334 439	366 611	535 678	1 236 728	27,04%	29,64%	
Hawaii	141 324	91 425	3 469	236 218	59,83%	38,70%	Demokraci
Idaho	89 273	165 369	36 541	291 183	30,66%	56,79%	Republikanie
Illinois	2 039 814	2 174 774	405 161	4 619 749	44,15%	47,08%	Republikanie
Indiana	806 659	1 067 885	249 017	2 123 561	37,99%	50,29%	Republikanie
Iowa	476 699	619 106	72 126	1 167 931	40,82%	53,01%	Republikanie
Kansas	302 996	478 674	91 113	872 783	34,72%	54,84%	Republikanie
Kentucky	397 541	462 411	195 941	1 055 893	37,65%	43,79%	Republikanie
Louisiana	309 615	257 535	530 300	1 097 450	28,21%	23,47%	
Maine	217 312	169 254	6 370	392 936	55,30%	43,07%	Demokraci
Maryland	538 310	517 995	178 734	1 235 039	43,59%	41,94%	Demokraci
Massachusetts	1 469 218	766 844	95 690	2 331 752	63,01%	32,89%	Demokraci
Michigan	1 593 082	1 370 665	342 474	3 306 221	48,18%	41,46%	Demokraci
Minnesota	857 738	658 643	72 129	1 588 510	54,00%	41,46%	Demokraci
Mississippi	150 644	88 516	415 349	654 509	23,02%	13,52%	
Missouri	791 444	811 932	206 126	1 809 502	43,74%	44,87%	Republikanie
Montana	114 117	138 835	21 452	274 404	41,59%	50,60%	Republikanie
Nebraska	170 784	321 163	44 904	536 851	31,81%	59,82%	Republikanie
Nevada	60 598	73 188	20 432	154 218	39,29%	47,46%	Republikanie
New Hampshire	130 589	154 903	11 698	297 190	43,94%	52,12%	Republikanie
New Jersey	1 264 206	1 325 467	285 722	2 875 395	43,97%	46,10%	Republikanie
New Mexico	130 081	169 692	27 508	327 281	39,75%	51,85%	Republikanie
New York	3 066 848	3 007 932	715 286	6 790 066	45,17%	44,30%	Demokraci
North Carolina	464 113	627 192	496 188	1 587 493	29,24%	39,51%	Republikanie
North Dakota	94 769	138 669	14 444	247 882	38,23%	55,94%	Republikanie
Ohio	1 700 586	1 791 014	468 098	3 959 698	42,95%	45,23%	Republikanie
Oklahoma	301 658	449 697	191 731	943 086	31,99%	47,68%	Republikanie
Oregon	358 866	408 433	49 683	816 982	43,93%	49,99%	Republikanie
Pennsylvania	2 259 403	2 090 017	396 242	4 745 662	47,61%	44,04%	Demokraci
Rhode Island	246 518	122 359	16 061	384 938	64,04%	31,79%	Demokraci
South Carolina	197 486	254 062	215 430	666 978	29,61%	38,09%	Republikanie
South Dakota	118 023	149 841	13 400	281 264	41,96%	53,27%	Republikanie
Tennessee	351 233	472 592	424 792	1 248 617	28,13%	37,85%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	1 266 804	1 227 844	584 758	3 079 406	41,14%	39,87%	Demokraci
Utah	156 665	238 728	27 175	422 568	37,07%	56,49%	Republikanie
Vermont	70 255	85 142	6 006	161 403	43,53%	52,75%	Republikanie
Virginia	442 387	590 319	327 222	1 359 928	32,53%	43,41%	Republikanie
Washington	616 037	588 510	99 734	1 304 281	47,23%	45,12%	Demokraci
West Virginia	374 091	307 555	72 560	754 206	49,60%	40,78%	Demokraci
Wisconsin	748 804	809 997	132 737	1 691 538	44,27%	47,89%	Republikanie
Wyoming	45 173	70 927	11 105	127 205	35,51%	55,76%	Republikanie
District of Columbia	139 566	31 012	0	170 578	81,82%	18,18%	Demokraci
TOTAL	30 898 055	31 710 470		73 026 831			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Puste pole oznacza, że w danym stanie nie wygrał kandydat ani Partii Demokratycznej ani Republikańskiej

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 23. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1972 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	219 108	728 701	58 284	1 006 093	21,78%	72,43%	Republikanie
Alaska	32 967	55 349	6 903	95 219	34,62%	58,13%	Republikanie
Arizona	198 540	402 812	52 153	653 505	30,38%	61,64%	Republikanie
Arkansas	198 899	445 751	3 016	647 666	30,71%	68,82%	Republikanie
California	3 431 824	4 544 134	283 942	8 259 900	41,55%	55,01%	Republikanie
Colorado	329 980	597 189	26 715	953 884	34,59%	62,61%	Republikanie
Connecticut	555 498	810 763	18 016	1 384 277	40,13%	58,57%	Republikanie
Delaware	92 283	140 357	2 876	235 516	39,18%	59,60%	Republikanie
Florida	718 117	1 857 759	7 407	2 583 283	27,80%	71,91%	Republikanie
Georgia	289 529	881 496	3 747	1 174 772	24,65%	75,04%	Republikanie
Hawaii	101 409	168 865	0	270 274	37,52%	62,48%	Republikanie
Idaho	80 826	199 384	30 169	310 379	26,04%	64,24%	Republikanie
Illinois	1 913 472	2 788 179	19 704	4 721 355	40,53%	59,05%	Republikanie
Indiana	708 568	1 405 154	11 807	2 125 529	33,34%	66,11%	Republikanie
Iowa	496 206	706 207	23 531	1 225 944	40,48%	57,61%	Republikanie
Kansas	270 287	619 812	25 996	916 095	29,50%	67,66%	Republikanie
Kentucky	371 159	676 446	19 894	1 067 499	34,77%	63,37%	Republikanie
Louisiana	298 142	686 852	66 497	1 051 491	28,35%	65,32%	Republikanie
Maine	160 584	256 458	0	417 042	38,51%	61,49%	Republikanie
Maryland	505 781	829 305	18 726	1 353 812	37,36%	61,26%	Republikanie
Massachusetts	1 332 540	1 112 078	14 138	2 458 756	54,20%	45,23%	Demokraci
Michigan	1 459 435	1 961 721	68 571	3 489 727	41,82%	56,21%	Republikanie
Minnesota	802 346	897 569	41 087	1 741 002	46,09%	51,55%	Republikanie
Mississippi	126 782	505 125	14 056	645 963	19,63%	78,20%	Republikanie
Missouri	697 147	1 153 852	0	1 850 999	37,66%	62,34%	Republikanie
Montana	120 197	183 976	13 430	317 603	37,85%	57,93%	Republikanie
Nebraska	169 991	406 298	0	576 289	29,50%	70,50%	Republikanie
Nevada	66 016	115 750	0	181 766	36,32%	63,68%	Republikanie
New Hampshire	116 435	213 724	3 896	334 055	34,86%	63,98%	Republikanie
New Jersey	1 102 211	1 845 502	49 516	2 997 229	36,77%	61,57%	Republikanie
New Mexico	141 084	235 606	9 241	385 931	36,56%	61,05%	Republikanie
New York	2 767 956	3 824 642	569 232	7 161 830	38,65%	53,40%	Republikanie
North Carolina	438 705	1 054 889	25 018	1 518 612	28,89%	69,46%	Republikanie
North Dakota	100 384	174 109	6 021	280 514	35,79%	62,07%	Republikanie
Ohio	1 558 889	2 441 827	94 071	4 094 787	38,07%	59,63%	Republikanie
Oklahoma	247 147	759 025	23 728	1 029 900	24,00%	73,70%	Republikanie
Oregon	392 760	486 686	48 500	927 946	42,33%	52,45%	Republikanie
Pennsylvania	1 796 951	2 714 521	80 633	4 592 105	39,13%	59,11%	Republikanie
Rhode Island	194 645	220 383	729	415 757	46,82%	53,01%	Republikanie
South Carolina	184 559	477 044	12 357	673 960	27,38%	70,78%	Republikanie
South Dakota	139 945	166 476	994	307 415	45,52%	54,15%	Republikanie
Tennessee	357 293	813 147	30 742	1 201 182	29,75%	67,70%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	1 154 289	2 298 896	18 096	3 471 281	33,25%	66,23%	Republikanie
Utah	126 284	323 643	28 549	478 476	26,39%	67,64%	Republikanie
Vermont	67 613	117 149	1 624	186 386	36,28%	62,85%	Republikanie
Virginia	438 887	988 493	29 639	1 457 019	30,12%	67,84%	Republikanie
Washington	568 334	837 135	65 378	1 470 847	38,64%	56,92%	Republikanie
West Virginia	277 435	484 964	0	762 399	36,39%	63,61%	Republikanie
Wisconsin	810 174	989 430	53 286	1 852 890	43,72%	53,40%	Republikanie
Wyoming	44 358	100 464	748	145 570	30,47%	69,01%	Republikanie
District of Columbia	127 627	35 226	568	163 421	78,10%	21,56%	Demokraci
TOTAL	28 901 598	46 740 323		77 625 152			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 24. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1976 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	659 170	504 070	19 610	1 182 850	55,73%	42,61%	Demokraci
Alaska	44 058	71 555	7 961	123 574	35,65%	57,90%	Republikanie
Arizona	295 602	418 642	28 475	742 719	39,80%	56,37%	Republikanie
Arkansas	498 604	267 903	1 028	767 535	64,96%	34,90%	Demokraci
California	3 742 284	3 882 244	179 242	7 803 770	47,95%	49,75%	Republikanie
Colorado	460 801	584 278	36 360	1 081 439	42,61%	54,03%	Republikanie
Connecticut	647 895	719 261	19 199	1 386 355	46,73%	51,88%	Republikanie
Delaware	122 461	109 780	3 401	235 642	51,97%	46,59%	Demokraci
Florida	1 636 000	1 469 531	45 100	3 150 631	51,93%	46,64%	Demokraci
Georgia	979 409	483 743	0	1 463 152	66,94%	33,06%	Demokraci
Hawaii	147 375	140 003	3 923	291 301	50,59%	48,06%	Demokraci
Idaho	126 549	204 151	10 232	340 932	37,12%	59,88%	Republikanie
Illinois	2 271 295	2 364 269	85 718	4 721 282	48,11%	50,08%	Republikanie
Indiana	1 014 714	1 185 958	21 690	2 222 362	45,66%	53,36%	Republikanie
Iowa	619 931	632 863	26 512	1 279 306	48,46%	49,47%	Republikanie
Kansas	430 421	502 752	24 672	957 845	44,94%	52,49%	Republikanie
Kentucky	615 717	531 852	19 573	1 167 142	52,75%	45,57%	Demokraci
Louisiana	661 365	587 446	28 572	1 277 383	51,77%	45,99%	Demokraci
Maine	232 279	236 320	14 369	482 968	48,09%	48,93%	Republikanie
Maryland	759 612	672 661	0	1 432 273	53,04%	46,96%	Demokraci
Massachusetts	1 429 475	1 030 276	87 807	2 547 558	56,11%	40,44%	Demokraci
Michigan	1 696 714	1 893 742	61 134	3 651 590	46,47%	51,86%	Republikanie
Minnesota	1 070 440	819 395	60 096	1 949 931	54,90%	42,02%	Demokraci
Mississippi	381 329	366 846	20 215	768 390	49,63%	47,74%	Demokraci
Missouri	998 387	927 443	27 770	1 953 600	51,10%	47,47%	Demokraci
Montana	149 259	173 703	5 772	328 734	45,40%	52,84%	Republikanie
Nebraska	233 293	359 219	14 237	606 749	38,45%	59,20%	Republikanie
Nevada	92 479	101 273	8 124	201 876	45,81%	50,17%	Republikanie
New Hampshire	147 645	185 935	6 047	339 627	43,47%	54,75%	Republikanie
New Jersey	1 444 653	1 509 688	60 131	3 014 472	47,92%	50,08%	Republikanie
New Mexico	201 148	211 419	4 023	416 590	48,28%	50,75%	Republikanie
New York	3 389 558	3 100 791	177 913	6 668 262	50,83%	46,50%	Demokraci
North Carolina	927 365	741 960	8 581	1 677 906	55,27%	44,22%	Demokraci
North Dakota	136 078	153 684	7 546	297 308	45,77%	51,69%	Republikanie
Ohio	2 009 959	2 000 626	99 871	4 110 456	48,90%	48,67%	Demokraci
Oklahoma	532 442	545 708	14 101	1 092 251	48,75%	49,96%	Republikanie
Oregon	490 407	492 120	47 349	1 029 876	47,62%	47,78%	Republikanie
Pennsylvania	2 328 677	2 205 604	86 506	4 620 787	50,40%	47,73%	Demokraci
Rhode Island	227 636	181 249	1 699	410 584	55,44%	44,14%	Demokraci
South Carolina	450 807	346 149	5 627	802 583	56,17%	43,13%	Demokraci
South Dakota	147 068	151 505	2 105	300 678	48,91%	50,39%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Tennessee	825 879	633 969	16 498	1 476 346	55,94%	42,94%	Demokraci
Texas	2 082 319	1 953 300	36 265	4 071 884	51,14%	47,97%	Demokraci
Utah	182 110	337 908	21 200	541 218	33,65%	62,43%	Republikanie
Vermont	77 798	100 387	5 717	183 902	42,30%	54,59%	Republikanie
Virginia	813 896	836 554	46 644	1 697 094	47,96%	49,29%	Republikanie
Washington	717 323	777 732	60 479	1 555 534	46,11%	50,00%	Republikanie
West Virginia	435 864	314 726	0	750 590	58,07%	41,93%	Demokraci
Wisconsin	1 040 232	1 004 987	56 117	2 101 336	49,50%	47,83%	Demokraci
Wyoming	62 239	92 717	1 387	156 343	39,81%	59,30%	Republikanie
District of Columbia	137 818	27 873	3 139	168 830	81,63%	16,51%	Demokraci
TOTAL	40 825 839	39 147 770		81 603 346			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 25. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1980 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	636 730	654 192	51 007	1 341 929	47,45%	48,75%	Republikanie
Alaska	41 842	86 112	30 491	158 445	26,41%	54,35%	Republikanie
Arizona	246 843	529 688	97 414	873 945	28,24%	60,61%	Republikanie
Arkansas	398 041	403 164	36 377	837 582	47,52%	48,13%	Republikanie
California	3 082 943	4 522 994	977 001	8 582 938	35,92%	52,70%	Republikanie
Colorado	368 009	652 264	164 177	1 184 450	31,07%	55,07%	Republikanie
Connecticut	541 732	677 210	187 343	1 406 285	38,52%	48,16%	Republikanie
Delaware	105 754	111 252	18 662	235 668	44,87%	47,21%	Republikanie
Florida	1 419 475	2 046 951	220 501	3 686 927	38,50%	55,52%	Republikanie
Georgia	890 955	654 168	51 682	1 596 805	55,80%	40,97%	Demokraci
Hawaii	135 879	130 112	37 296	303 287	44,80%	42,90%	Demokraci
Idaho	110 192	290 699	36 540	437 431	25,19%	66,46%	Republikanie
Illinois	1 981 413	2 358 049	410 259	4 749 721	41,72%	49,65%	Republikanie
Indiana	844 197	1 255 656	142 180	2 242 033	37,65%	56,01%	Republikanie
Iowa	508 672	676 026	132 963	1 317 661	38,60%	51,31%	Republikanie
Kansas	326 150	566 812	86 833	979 795	33,29%	57,85%	Republikanie
Kentucky	617 417	635 274	42 936	1 295 627	47,65%	49,03%	Republikanie
Louisiana	708 453	792 853	47 285	1 548 591	45,75%	51,20%	Republikanie
Maine	220 974	238 522	63 515	523 011	42,25%	45,61%	Republikanie
Maryland	726 161	680 606	133 729	1 540 496	47,14%	44,18%	Demokraci
Massachusetts	1 053 802	1 057 631	412 657	2 524 090	41,75%	41,90%	Republikanie
Michigan	1 661 532	1 915 225	332 968	3 909 725	42,50%	48,99%	Republikanie
Minnesota	954 173	873 268	224 475	2 051 916	46,50%	42,56%	Demokraci
Mississippi	429 281	441 089	21 380	891 750	48,14%	49,46%	Republikanie
Missouri	931 182	1 074 181	94 461	2 099 824	44,35%	51,16%	Republikanie
Montana	118 032	206 814	39 106	363 952	32,43%	56,82%	Republikanie
Nebraska	166 424	419 214	53 895	639 533	26,02%	65,55%	Republikanie
Nevada	66 666	155 017	22 009	243 692	27,36%	63,61%	Republikanie
New Hampshire	108 864	221 705	53 421	383 990	28,35%	57,74%	Republikanie
New Jersey	1 147 364	1 546 557	281 763	2 975 684	38,56%	51,97%	Republikanie
New Mexico	167 826	250 779	37 632	456 237	36,78%	54,97%	Republikanie
New York	2 728 372	2 637 700	835 887	6 201 959	43,99%	42,53%	Demokraci
North Carolina	875 635	915 018	65 180	1 855 833	47,18%	49,30%	Republikanie
North Dakota	79 189	193 695	28 232	301 116	26,30%	64,33%	Republikanie
Ohio	1 752 414	2 206 545	324 644	4 283 603	40,91%	51,51%	Republikanie
Oklahoma	402 026	695 570	52 112	1 149 708	34,97%	60,50%	Republikanie
Oregon	456 890	571 044	153 582	1 181 516	38,67%	48,33%	Republikanie
Pennsylvania	1 937 540	2 261 872	362 089	4 561 501	42,48%	49,59%	Republikanie
Rhode Island	198 342	154 793	62 832	415 967	47,68%	37,21%	Demokraci
South Carolina	428 220	439 277	20 761	888 258	48,21%	49,45%	Republikanie
South Dakota	103 855	198 343	25 505	327 703	31,69%	60,53%	Republikanie
Tennessee	783 051	787 761	46 804	1 617 616	48,41%	48,70%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	1 881 147	2 510 705	149 784	4 541 636	41,42%	55,28%	Republikanie
Utah	124 266	439 687	40 199	604 152	20,57%	72,78%	Republikanie
Vermont	81 952	94 628	36 719	213 299	38,42%	44,36%	Republikanie
Virginia	752 174	989 609	124 249	1 866 032	40,31%	53,03%	Republikanie
Washington	650 193	865 244	226 957	1 742 394	37,32%	49,66%	Republikanie
West Virginia	367 462	334 206	36 047	737 715	49,81%	45,30%	Demokraci
Wisconsin	981 584	1 088 845	202 792	2 273 221	43,18%	47,90%	Republikanie
Wyoming	49 427	110 700	16 586	176 713	27,97%	62,64%	Republikanie
District of Columbia	130 231	23 313	20 345	173 889	74,89%	13,41%	Demokraci
TOTAL	35 480 948	43 642 639		86 496 851			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 26. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1984 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	551 899	872 849	16 965	1 441 713	38,28%	60,54%	Republikanie
Alaska	62 007	138 377	7 221	207 605	29,87%	66,65%	Republikanie
Arizona	333 854	681 416	10 627	1 025 897	32,54%	66,42%	Republikanie
Arkansas	338 646	534 774	10 986	884 406	38,29%	60,47%	Republikanie
California	3 922 519	5 467 009	115 513	9 505 041	41,27%	57,52%	Republikanie
Colorado	454 975	821 817	18 588	1 295 380	35,12%	63,44%	Republikanie
Connecticut	569 597	890 877	6 426	1 466 900	38,83%	60,73%	Republikanie
Delaware	101 656	152 190	726	254 572	39,93%	59,78%	Republikanie
Florida	1 448 816	2 730 350	885	4 180 051	34,66%	65,32%	Republikanie
Georgia	706 628	1 068 722	753	1 776 103	39,79%	60,17%	Republikanie
Hawaii	147 154	185 050	3 642	335 846	43,82%	55,10%	Republikanie
Idaho	108 510	297 523	5 111	411 144	26,39%	72,36%	Republikanie
Illinois	2 086 499	2 707 103	25 486	4 819 088	43,30%	56,17%	Republikanie
Indiana	841 481	1 377 230	14 358	2 233 069	37,68%	61,67%	Republikanie
Iowa	605 620	703 088	11 097	1 319 805	45,89%	53,27%	Republikanie
Kansas	333 149	677 296	11 546	1 021 991	32,60%	66,27%	Republikanie
Kentucky	539 539	821 702	8 104	1 369 345	39,40%	60,01%	Republikanie
Louisiana	651 586	1 037 299	17 937	1 706 822	38,18%	60,77%	Republikanie
Maine	214 515	336 500	2 129	553 144	38,78%	60,83%	Republikanie
Maryland	787 935	879 918	8 020	1 675 873	47,02%	52,51%	Republikanie
Massachusetts	1 239 606	1 310 936	8 841	2 559 383	48,43%	51,22%	Republikanie
Michigan	1 529 638	2 251 571	20 449	3 801 658	40,24%	59,23%	Republikanie
Minnesota	1 036 364	1 032 603	15 482	2 084 449	49,72%	49,54%	Demokraci
Mississippi	352 192	582 377	6 535	941 104	37,42%	61,88%	Republikanie
Missouri	848 583	1 274 188	0	2 122 771	39,98%	60,02%	Republikanie
Montana	146 742	232 450	5 185	384 377	38,18%	60,47%	Republikanie
Nebraska	187 866	460 054	4 170	652 090	28,81%	70,55%	Republikanie
Nevada	91 655	188 770	2 292	282 717	32,42%	66,77%	Republikanie
New Hampshire	120 347	267 050	1 507	388 904	30,95%	68,67%	Republikanie
New Jersey	1 261 323	1 933 630	22 909	3 217 862	39,20%	60,09%	Republikanie
New Mexico	201 769	307 101	5 500	514 370	39,23%	59,70%	Republikanie
New York	3 001 285	3 376 519	429 006	6 806 810	44,09%	49,61%	Republikanie
North Carolina	824 287	1 346 481	4 593	2 175 361	37,89%	61,90%	Republikanie
North Dakota	104 429	200 336	4 206	308 971	33,80%	64,84%	Republikanie
Ohio	1 825 440	2 678 559	59 236	4 563 235	40,00%	58,70%	Republikanie
Oklahoma	385 080	861 530	9 066	1 255 676	30,67%	68,61%	Republikanie
Oregon	536 479	685 700	4 348	1 226 527	43,74%	55,91%	Republikanie
Pennsylvania	2 228 131	2 584 323	32 449	4 844 903	45,99%	53,34%	Republikanie
Rhode Island	197 106	212 080	1 303	410 489	48,02%	51,67%	Republikanie
South Carolina	344 459	615 539	8 531	968 529	35,57%	63,55%	Republikanie
South Dakota	116 113	200 267	1 487	317 867	36,53%	63,00%	Republikanie
Tennessee	711 714	990 212	10 067	1 711 993	41,57%	57,84%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	1 949 276	3 433 428	14 867	5 397 571	36,11%	63,61%	Republikanie
Utah	155 369	469 105	5 182	629 656	24,68%	74,50%	Republikanie
Vermont	95 730	135 865	2 966	234 561	40,81%	57,92%	Republikanie
Virginia	796 250	1 337 078	13 307	2 146 635	37,09%	62,29%	Republikanie
Washington	798 352	1 051 670	24 888	1 874 910	42,58%	56,09%	Republikanie
West Virginia	328 125	405 483	2 134	735 742	44,60%	55,11%	Republikanie
Wisconsin	995 740	1 198 584	17 365	2 211 689	45,02%	54,19%	Republikanie
Wyoming	53 370	133 241	2 357	188 968	28,24%	70,51%	Republikanie
District of Columbia	180 408	29 009	1 871	211 288	85,38%	13,73%	Demokraci
TOTAL	37 449 813	54 166 829		92 654 861			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 27. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1988 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	549 506	815 576	13 394	1 378 476	39,86%	59,17%	Republikanie
Alaska	72 584	119 251	8 281	200 116	36,27%	59,59%	Republikanie
Arizona	454 029	702 541	15 303	1 171 873	38,74%	59,95%	Republikanie
Arkansas	349 237	466 578	11 923	827 738	42,19%	56,37%	Republikanie
California	4 702 233	5 054 917	129 915	9 887 065	47,56%	51,13%	Republikanie
Colorado	621 453	728 177	22 764	1 372 394	45,28%	53,06%	Republikanie
Connecticut	676 584	750 241	16 569	1 443 394	46,87%	51,98%	Republikanie
Delaware	108 647	139 639	1 605	249 891	43,48%	55,88%	Republikanie
Florida	1 656 701	2 618 885	26 727	4 302 313	38,51%	60,87%	Republikanie
Georgia	714 792	1 081 331	13 549	1 809 672	39,50%	59,75%	Republikanie
Hawaii	192 364	158 625	3 472	354 461	54,27%	44,75%	Demokraci
Idaho	147 272	258 881	2 815	408 968	36,01%	63,30%	Republikanie
Illinois	2 215 940	2 310 939	32 241	4 559 120	48,60%	50,69%	Republikanie
Indiana	860 643	1 297 763	10 215	2 168 621	39,69%	59,84%	Republikanie
Iowa	670 557	545 355	9 702	1 225 614	54,71%	44,50%	Demokraci
Kansas	422 636	554 049	16 359	993 044	42,56%	55,79%	Republikanie
Kentucky	580 368	734 281	7 868	1 322 517	43,88%	55,52%	Republikanie
Louisiana	717 460	883 702	27 040	1 628 202	44,06%	54,27%	Republikanie
Maine	243 569	307 131	4 335	555 035	43,88%	55,34%	Republikanie
Maryland	826 304	876 167	11 887	1 714 358	48,20%	51,11%	Republikanie
Massachusetts	1 401 415	1 194 635	36 751	2 632 801	53,23%	45,38%	Demokraci
Michigan	1 675 783	1 965 486	27 894	3 669 163	45,67%	53,57%	Republikanie
Minnesota	1 109 471	962 337	24 982	2 096 790	52,91%	45,90%	Demokraci
Mississippi	363 921	557 890	9 716	931 527	39,07%	59,89%	Republikanie
Missouri	1 001 619	1 084 953	6 656	2 093 228	47,85%	51,83%	Republikanie
Montana	168 936	190 412	6 326	365 674	46,20%	52,07%	Republikanie
Nebraska	259 235	397 956	4 274	661 465	39,19%	60,16%	Republikanie
Nevada	132 738	206 040	4 355	343 133	38,68%	60,05%	Republikanie
New Hampshire	163 696	281 537	5 292	450 525	36,33%	62,49%	Republikanie
New Jersey	1 320 352	1 743 192	36 009	3 099 553	42,60%	56,24%	Republikanie
New Mexico	244 497	270 341	6 449	521 287	46,90%	51,86%	Republikanie
New York	3 255 487	2 838 414	391 782	6 485 683	50,19%	43,76%	Demokraci
North Carolina	890 167	1 237 258	6 945	2 134 370	41,71%	57,97%	Republikanie
North Dakota	127 739	166 559	2 963	297 261	42,97%	56,03%	Republikanie
Ohio	1 939 629	2 416 549	37 407	4 393 585	44,15%	55,00%	Republikanie
Oklahoma	483 423	678 367	9 246	1 171 036	41,28%	57,93%	Republikanie
Oregon	616 206	560 126	25 362	1 201 694	51,28%	46,61%	Demokraci
Pennsylvania	2 194 944	2 300 087	41 220	4 536 251	48,39%	50,70%	Republikanie
Rhode Island	225 123	177 761	1 738	404 622	55,64%	43,93%	Demokraci
South Carolina	370 554	606 443	9 012	986 009	37,58%	61,50%	Republikanie
South Dakota	145 560	165 415	2 016	312 991	46,51%	52,85%	Republikanie
Tennessee	679 794	947 233	9 223	1 636 250	41,55%	57,89%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	2 352 748	3 036 829	37 833	5 427 410	43,35%	55,95%	Republikanie
Utah	207 343	428 442	11 223	647 008	32,05%	66,22%	Republikanie
Vermont	115 775	124 331	3 222	243 328	47,58%	51,10%	Republikanie
Virginia	859 799	1 309 162	22 648	2 191 609	39,23%	59,74%	Republikanie
Washington	933 516	908 835	22 902	1 865 253	50,05%	48,72%	Demokraci
West Virginia	341 016	310 065	2 230	653 311	52,20%	47,46%	Demokraci
Wisconsin	1 126 794	1 047 499	17 315	2 191 608	51,41%	47,80%	Demokraci
Wyoming	67 113	106 867	2 571	176 551	38,01%	60,53%	Republikanie
District of Columbia	159 407	27 590	5 880	192 877	82,65%	14,30%	Demokraci
TOTAL	41 716 679	48 652 640		91 586 725			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 28. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1992 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	690 080	804 283	193 697	1 688 060	40,88%	47,65%	Republikanie
Alaska	78 294	102 000	78 212	258 506	30,29%	39,46%	Republikanie
Arizona	543 050	572 086	371 839	1 486 975	36,52%	38,47%	Republikanie
Arkansas	505 823	337 324	107 506	950 653	53,21%	35,48%	Demokraci
California	5 121 325	3 630 574	2 379 822	11 131 721	46,01%	32,61%	Demokraci
Colorado	629 681	562 850	376 649	1 569 180	40,13%	35,87%	Demokraci
Connecticut	682 318	578 313	355 525	1 616 156	42,22%	35,78%	Demokraci
Delaware	126 054	102 313	61 253	289 620	43,52%	35,33%	Demokraci
Florida	2 072 698	2 173 310	1 068 384	5 314 392	39,00%	40,89%	Republikanie
Georgia	1 008 966	995 252	316 915	2 321 133	43,47%	42,88%	Demokraci
Hawaii	179 310	136 822	56 710	372 842	48,09%	36,70%	Demokraci
Idaho	137 013	202 645	142 456	482 114	28,42%	42,03%	Republikanie
Illinois	2 453 350	1 734 096	862 711	5 050 157	48,58%	34,34%	Demokraci
Indiana	848 420	989 375	468 076	2 305 871	36,79%	42,91%	Republikanie
Iowa	586 353	504 891	263 363	1 354 607	43,29%	37,27%	Demokraci
Kansas	390 434	449 951	316 851	1 157 236	33,74%	38,88%	Republikanie
Kentucky	665 104	617 178	210 618	1 492 900	44,55%	41,34%	Demokraci
Louisiana	815 971	733 386	240 660	1 790 017	45,58%	40,97%	Demokraci
Maine	263 420	206 504	209 575	679 499	38,77%	30,39%	Demokraci
Maryland	988 571	707 094	288 915	1 984 580	49,81%	35,63%	Demokraci
Massachusetts	1 318 639	805 039	649 986	2 773 664	47,54%	29,02%	Demokraci
Michigan	1 871 182	1 554 940	848 551	4 274 673	43,77%	36,38%	Demokraci
Minnesota	1 020 997	747 841	579 110	2 347 948	43,48%	31,85%	Demokraci
Mississippi	400 258	487 793	93 742	981 793	40,77%	49,68%	Republikanie
Missouri	1 053 873	811 159	526 238	2 391 270	44,07%	33,92%	Demokraci
Montana	154 507	144 207	111 869	410 583	37,63%	35,12%	Demokraci
Nebraska	216 864	343 678	177 004	737 546	29,40%	46,60%	Republikanie
Nevada	189 148	175 828	141 342	506 318	37,36%	34,73%	Demokraci
New Hampshire	209 040	202 484	125 691	537 215	38,91%	37,69%	Demokraci
New Jersey	1 436 206	1 356 865	550 523	3 343 594	42,95%	40,58%	Demokraci
New Mexico	261 617	212 824	95 545	569 986	45,90%	37,34%	Demokraci
New York	3 346 894	2 041 690	1 690 848	7 079 432	47,28%	28,84%	Demokraci
North Carolina	1 114 042	1 134 661	363 147	2 611 850	42,65%	43,44%	Republikanie
North Dakota	99 168	136 244	72 721	308 133	32,18%	44,22%	Republikanie
Ohio	1 984 942	1 894 310	1 060 715	4 939 967	40,18%	38,35%	Demokraci
Oklahoma	473 066	592 929	324 364	1 390 359	34,02%	42,65%	Republikanie
Oregon	621 314	475 757	365 572	1 462 643	42,48%	32,53%	Demokraci
Pennsylvania	2 239 164	1 791 841	928 805	4 959 810	45,15%	36,13%	Demokraci
Rhode Island	213 299	131 601	108 465	453 365	47,05%	29,03%	Demokraci
South Carolina	525 514	577 507	125 891	1 228 912	42,76%	46,99%	Republikanie
South Dakota	124 888	136 718	74 648	336 254	37,14%	40,66%	Republikanie
Tennessee	933 521	841 300	207 817	1 982 638	47,08%	42,43%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	2 281 815	2 496 071	1 376 132	6 154 018	37,08%	40,56%	Republikanie
Utah	183 429	322 632	237 937	743 998	24,65%	43,36%	Republikanie
Vermont	133 592	88 122	67 987	289 701	46,11%	30,42%	Demokraci
Virginia	1 038 650	1 150 517	369 498	2 558 665	40,59%	44,97%	Republikanie
Washington	993 037	731 234	563 294	2 287 565	43,41%	31,97%	Demokraci
West Virginia	331 001	241 974	110 702	683 677	48,41%	35,39%	Demokraci
Wisconsin	1 041 066	930 855	559 193	2 531 114	41,13%	36,78%	Demokraci
Wyoming	68 160	79 347	52 377	199 884	34,10%	39,70%	Republikanie
District of Columbia	192 619	20 698	14 255	227 572	84,64%	9,10%	Demokraci
TOTAL	44 857 747	38 798 913		104 600 366			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 29. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 1996 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	662 165	769 044	103 140	1 534 349	43,16%	50,12%	Republikanie
Alaska	80 380	122 746	38 494	241 620	33,27%	50,80%	Republikanie
Arizona	653 288	622 073	129 044	1 404 405	46,52%	44,29%	Demokraci
Arkansas	475 171	325 416	83 675	884 262	53,74%	36,80%	Demokraci
California	5 119 835	3 828 381	1 071 253	10 019 469	51,10%	38,21%	Demokraci
Colorado	671 152	691 848	147 702	1 510 702	44,43%	45,80%	Republikanie
Connecticut	735 740	483 109	173 765	1 392 614	52,83%	34,69%	Demokraci
Delaware	140 355	99 062	31 393	270 810	51,83%	36,58%	Demokraci
Florida	2 546 870	2 244 536	511 748	5 303 154	48,03%	42,32%	Demokraci
Georgia	1 053 849	1 080 843	164 207	2 298 899	45,84%	47,02%	Republikanie
Hawaii	205 012	113 943	41 165	360 120	56,93%	31,64%	Demokraci
Idaho	165 443	256 595	69 673	491 711	33,65%	52,18%	Republikanie
Illinois	2 341 744	1 587 021	382 626	4 311 391	54,32%	36,81%	Demokraci
Indiana	887 424	1 006 693	241 314	2 135 431	41,56%	47,14%	Republikanie
Iowa	620 258	492 644	121 173	1 234 075	50,26%	39,92%	Demokraci
Kansas	387 659	583 245	103 396	1 074 300	36,08%	54,29%	Republikanie
Kentucky	636 614	623 283	128 811	1 388 708	45,84%	44,88%	Demokraci
Louisiana	927 837	712 586	143 536	1 783 959	52,01%	39,94%	Demokraci
Maine	312 788	186 378	106 731	605 897	51,62%	30,76%	Demokraci
Maryland	966 207	681 530	133 133	1 780 870	54,25%	38,27%	Demokraci
Massachusetts	1 571 509	718 058	266 892	2 556 459	61,47%	28,09%	Demokraci
Michigan	1 989 653	1 481 212	377 979	3 848 844	51,69%	38,48%	Demokraci
Minnesota	1 120 380	766 395	305 717	2 192 492	51,10%	34,96%	Demokraci
Mississippi	394 022	439 838	59 997	893 857	44,08%	49,21%	Republikanie
Missouri	1 025 935	890 016	242 114	2 158 065	47,54%	41,24%	Demokraci
Montana	167 922	179 652	59 509	407 083	41,25%	44,13%	Republikanie
Nebraska	236 761	363 467	77 187	677 415	34,95%	53,65%	Republikanie
Nevada	203 974	199 244	61 061	464 279	43,93%	42,91%	Demokraci
New Hampshire	246 166	196 486	53 945	496 597	49,57%	39,57%	Demokraci
New Jersey	1 652 361	1 103 099	320 400	3 075 860	53,72%	35,86%	Demokraci
New Mexico	273 495	232 751	49 828	556 074	49,18%	41,86%	Demokraci
New York	3 756 177	1 933 492	749 460	6 439 129	58,33%	30,03%	Demokraci
North Carolina	1 107 849	1 225 938	182 020	2 515 807	44,04%	48,73%	Republikanie
North Dakota	106 905	125 050	34 456	266 411	40,13%	46,94%	Republikanie
Ohio	2 148 222	1 859 883	526 329	4 534 434	47,38%	41,02%	Demokraci
Oklahoma	488 105	582 315	136 293	1 206 713	40,45%	48,26%	Republikanie
Oregon	649 641	538 152	189 967	1 377 760	47,15%	39,06%	Demokraci
Pennsylvania	2 215 819	1 801 169	484 319	4 501 307	49,23%	40,01%	Demokraci
Rhode Island	233 050	104 683	52 514	390 247	59,72%	26,82%	Demokraci
South Carolina	506 152	573 339	70 691	1 150 182	44,01%	49,85%	Republikanie
South Dakota	139 333	150 543	33 950	323 826	43,03%	46,49%	Republikanie
Tennessee	909 146	863 530	121 429	1 894 105	48,00%	45,59%	Demokraci

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	2 459 683	2 736 167	415 794	5 611 644	43,83%	48,76%	Republikanie
Utah	221 633	361 911	82 085	665 629	33,30%	54,37%	Republikanie
Vermont	137 894	80 352	40 203	258 449	53,35%	31,09%	Demokraci
Virginia	1 091 060	1 138 350	187 232	2 416 642	45,15%	47,10%	Republikanie
Washington	1 123 323	840 712	289 802	2 253 837	49,84%	37,30%	Demokraci
West Virginia	327 812	233 946	74 701	636 459	51,51%	36,76%	Demokraci
Wisconsin	1 071 971	845 029	279 169	2 196 169	48,81%	38,48%	Demokraci
Wyoming	77 934	105 388	28 249	211 571	36,84%	49,81%	Republikanie
District of Columbia	158 220	17 339	10 167	185 726	85,19%	9,34%	Demokraci
TOTAL	47 401 898	39 198 482		96 389 818			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 30. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2000 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	692 611	941 173	32 488	1 666 272	41,57%	56,48%	Republikanie
Alaska	79 004	167 398	39 158	285 560	27,67%	58,62%	Republikanie
Arizona	685 341	781 652	65 023	1 532 016	44,73%	51,02%	Republikanie
Arkansas	422 768	472 940	26 073	921 781	45,86%	51,31%	Republikanie
California	5 861 203	4 567 429	537 190	10 965 822	53,45%	41,65%	Demokraci
Colorado	738 227	883 748	119 393	1 741 368	42,39%	50,75%	Republikanie
Connecticut	816 015	561 094	82 416	1 459 525	55,91%	38,44%	Demokraci
Delaware	180 068	137 288	10 173	327 529	54,98%	41,92%	Demokraci
Florida	2 912 253	2 912 790	138 067	5 963 110	48,84%	48,85%	Republikanie
Georgia	1 116 230	1 419 720	47 258	2 583 208	43,21%	54,96%	Republikanie
Hawaii	205 286	137 845	24 820	367 951	55,79%	37,46%	Demokraci
Idaho	138 637	336 937	26 041	501 615	27,64%	67,17%	Republikanie
Illinois	2 589 026	2 019 421	133 661	4 742 108	54,60%	42,58%	Demokraci
Indiana	901 980	1 245 836	51 486	2 199 302	41,01%	56,65%	Republikanie
Iowa	638 517	634 373	80 132	1 353 022	47,19%	46,89%	Demokraci
Kansas	399 276	622 332	50 608	1 072 216	37,24%	58,04%	Republikanie
Kentucky	638 923	872 520	32 663	1 544 106	41,38%	56,51%	Republikanie
Louisiana	792 344	927 871	45 441	1 765 656	44,88%	52,55%	Republikanie
Maine	319 951	286 616	45 250	651 817	49,09%	43,97%	Demokraci
Maryland	1 144 008	813 827	67 377	2 025 212	56,49%	40,18%	Demokraci
Massachusetts	1 616 487	878 502	239 017	2 734 006	59,13%	32,13%	Demokraci
Michigan	2 170 418	1 953 139	108 944	4 232 501	51,28%	46,15%	Demokraci
Minnesota	1 168 266	1 109 659	160 760	2 438 685	47,91%	45,50%	Demokraci
Mississippi	404 614	572 844	16 726	994 184	40,70%	57,62%	Republikanie
Missouri	1 111 138	1 189 924	58 830	2 359 892	47,08%	50,42%	Republikanie
Montana	137 126	240 178	33 682	410 986	33,37%	58,44%	Republikanie
Nebraska	231 780	433 862	31 377	697 019	33,25%	62,25%	Republikanie
Nevada	279 978	301 575	27 873	609 426	45,94%	49,49%	Republikanie
New Hampshire	266 348	273 559	29 174	569 081	46,80%	48,07%	Republikanie
New Jersey	1 788 850	1 284 173	114 203	3 187 226	56,13%	40,29%	Demokraci
New Mexico	286 783	286 417	25 405	598 605	47,91%	47,85%	Demokraci
New York	4 107 697	2 403 374	449 144	6 960 215	59,02%	34,53%	Demokraci
North Carolina	1 257 692	1 631 163	26 135	2 914 990	43,15%	55,96%	Republikanie
North Dakota	95 284	174 852	18 120	288 256	33,06%	60,66%	Republikanie
Ohio	2 183 628	2 350 363	168 007	4 701 998	46,44%	49,99%	Republikanie
Oklahoma	474 276	744 337	15 616	1 234 229	38,43%	60,31%	Republikanie
Oregon	720 342	713 577	100 031	1 533 950	46,96%	46,52%	Demokraci
Pennsylvania	2 485 967	2 281 127	145 091	4 912 185	50,61%	46,44%	Demokraci
Rhode Island	249 508	130 555	29 049	409 112	60,99%	31,91%	Demokraci
South Carolina	566 037	786 892	30 973	1 383 902	40,90%	56,86%	Republikanie
South Dakota	118 804	190 700	6 765	316 269	37,56%	60,30%	Republikanie
Tennessee	981 720	1 061 949	32 512	2 076 181	47,28%	51,15%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	2 433 746	3 799 639	174 252	6 407 637	37,98%	59,30%	Republikanie
Utah	203 053	515 096	52 605	770 754	26,34%	66,83%	Republikanie
Vermont	149 022	119 775	25 511	294 308	50,63%	40,70%	Demokraci
Virginia	1 217 290	1 437 490	84 667	2 739 447	44,44%	52,47%	Republikanie
Washington	1 247 652	1 108 864	130 917	2 487 433	50,16%	44,58%	Demokraci
West Virginia	295 497	336 475	16 152	648 124	45,59%	51,92%	Republikanie
Wisconsin	1 242 987	1 237 279	118 341	2 598 607	47,83%	47,61%	Demokraci
Wyoming	60 481	147 947	5 298	213 726	28,30%	69,22%	Republikanie
District of Columbia	171 923	18 073	11 898	201 894	85,16%	8,95%	Demokraci
TOTAL	50 996 062	50 456 169		105 594 024			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 31. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2004 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	693 933	1 176 394	13 088	1 883 415	36,84%	62,46%	Republikanie
Alaska	111 025	190 889	10 684	312 598	35,52%	61,07%	Republikanie
Arizona	893 524	1 104 294	14 767	2 012 585	44,40%	54,87%	Republikanie
Arkansas	469 953	572 898	12 094	1 054 945	44,55%	54,31%	Republikanie
California	6 745 485	5 509 826	166 042	12 421 353	54,31%	44,36%	Demokraci
Colorado	1 001 732	1 101 255	26 643	2 129 630	47,04%	51,71%	Republikanie
Connecticut	857 488	693 826	27 455	1 578 769	54,31%	43,95%	Demokraci
Delaware	200 152	171 660	3 378	375 190	53,35%	45,75%	Demokraci
Florida	3 583 544	3 964 522	61 744	7 609 810	47,09%	52,10%	Republikanie
Georgia	1 366 149	1 914 254	21 472	3 301 875	41,37%	57,97%	Republikanie
Hawaii	231 708	194 191	3 114	429 013	54,01%	45,26%	Demokraci
Idaho	181 098	409 235	8 043	598 376	30,26%	68,39%	Republikanie
Illinois	2 891 550	2 345 946	36 826	5 274 322	54,82%	44,48%	Demokraci
Indiana	969 011	1 479 438	19 553	2 468 002	39,26%	59,94%	Republikanie
Iowa	741 898	751 957	13 053	1 506 908	49,23%	49,90%	Republikanie
Kansas	434 993	736 456	16 307	1 187 756	36,62%	62,00%	Republikanie
Kentucky	712 733	1 069 439	13 710	1 795 882	39,69%	59,55%	Republikanie
Louisiana	820 299	1 102 169	20 638	1 943 106	42,22%	56,72%	Republikanie
Maine	396 842	330 201	13 709	740 752	53,57%	44,58%	Demokraci
Maryland	1 334 493	1 024 703	25 042	2 384 238	55,97%	42,98%	Demokraci
Massachusetts	1 803 800	1 071 109	52 546	2 927 455	61,62%	36,59%	Demokraci
Michigan	2 479 183	2 313 746	46 323	4 839 252	51,23%	47,81%	Demokraci
Minnesota	1 445 014	1 346 695	36 678	2 828 387	51,09%	47,61%	Demokraci
Mississippi	457 766	672 660	9 398	1 139 824	40,16%	59,01%	Republikanie
Missouri	1 259 171	1 455 713	16 480	2 731 364	46,10%	53,30%	Republikanie
Montana	173 710	266 063	10 661	450 434	38,57%	59,07%	Republikanie
Nebraska	254 328	512 814	11 044	778 186	32,68%	65,90%	Republikanie
Nevada	397 190	418 690	13 707	829 587	47,88%	50,47%	Republikanie
New Hampshire	340 511	331 237	6 539	678 287	50,20%	48,83%	Demokraci
New Jersey	1 911 430	1 670 003	30 258	3 611 691	52,92%	46,24%	Demokraci
New Mexico	370 942	376 930	8 432	756 304	49,05%	49,84%	Republikanie
New York	4 180 755	2 806 993	460 518	7 448 266	56,13%	37,69%	Demokraci
North Carolina	1 525 849	1 961 166	13 992	3 501 007	43,58%	56,02%	Republikanie
North Dakota	111 052	196 651	5 130	312 833	35,50%	62,86%	Republikanie
Ohio	2 741 165	2 859 764	26 974	5 627 903	48,71%	50,81%	Republikanie
Oklahoma	503 966	959 792	0	1 463 758	34,43%	65,57%	Republikanie
Oregon	943 163	866 831	26 788	1 836 782	51,35%	47,19%	Demokraci
Pennsylvania	2 938 095	2 793 847	37 648	5 769 590	50,92%	48,42%	Demokraci
Rhode Island	259 760	169 046	8 328	437 134	59,42%	38,67%	Demokraci
South Carolina	661 699	937 974	18 057	1 617 730	40,90%	57,98%	Republikanie
South Dakota	149 244	232 584	6 387	388 215	38,44%	59,91%	Republikanie
Tennessee	1 036 477	1 384 375	16 467	2 437 319	42,53%	56,80%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	2 832 704	4 526 917	51 128	7 410 749	38,22%	61,09%	Republikanie
Utah	241 199	663 742	22 903	927 844	26,00%	71,54%	Republikanie
Vermont	184 067	121 180	7 062	312 309	58,94%	38,80%	Demokraci
Virginia	1 454 742	1 716 959	23 714	3 195 415	45,53%	53,73%	Republikanie
Washington	1 510 201	1 304 894	43 989	2 859 084	52,82%	45,64%	Demokraci
West Virginia	326 541	423 778	5 473	755 792	43,21%	56,07%	Republikanie
Wisconsin	1 489 504	1 478 120	29 383	2 997 007	49,70%	49,32%	Demokraci
Wyoming	70 776	167 629	5 456	243 861	29,02%	68,74%	Republikanie
District of Columbia	202 970	21 256	3 360	227 586	89,18%	9,34%	Demokraci
TOTAL	58 894 584	61 872 711		122 349 480			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 32. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2008 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	813 479	1 266 546	19 794	2 099 819	38,74%	60,32%	Republikanie
Alaska	123 594	193 841	8 762	326 197	37,89%	59,42%	Republikanie
Arizona	1 034 707	1 230 111	28 657	2 293 475	45,12%	53,64%	Republikanie
Arkansas	422 310	638 017	26 290	1 086 617	38,86%	58,72%	Republikanie
California	8 274 473	5 011 781	275 646	13 561 900	61,01%	36,95%	Demokraci
Colorado	1 288 576	1 073 589	39 196	2 401 361	53,66%	44,71%	Demokraci
Connecticut	997 772	629 428	19 592	1 646 792	60,59%	38,22%	Demokraci
Delaware	255 459	152 374	4 579	412 412	61,94%	36,95%	Demokraci
Florida	4 282 074	4 045 624	63 046	8 390 744	51,03%	48,22%	Demokraci
Georgia	1 844 123	2 048 759	31 604	3 924 486	46,99%	52,20%	Republikanie
Hawaii	325 871	120 566	9 627	456 064	71,45%	26,44%	Demokraci
Idaho	236 440	403 012	15 670	655 122	36,09%	61,52%	Republikanie
Illinois	3 419 348	2 031 179	71 844	5 522 371	61,92%	36,78%	Demokraci
Indiana	1 374 039	1 345 648	31 367	2 751 054	49,95%	48,91%	Demokraci
Iowa	828 940	682 379	25 804	1 537 123	53,93%	44,39%	Demokraci
Kansas	514 765	699 655	21 452	1 235 872	41,65%	56,61%	Republikanie
Kentucky	751 985	1 048 462	26 173	1 826 620	41,17%	57,40%	Republikanie
Louisiana	782 989	1 148 275	29 497	1 960 761	39,93%	58,56%	Republikanie
Maine	421 923	295 273	13 967	731 163	57,71%	40,38%	Demokraci
Maryland	1 629 467	959 862	42 267	2 631 596	61,92%	36,47%	Demokraci
Massachusetts	1 904 097	1 108 854	90 044	3 102 995	61,36%	35,73%	Demokraci
Michigan	2 872 579	2 048 639	80 378	5 001 596	57,43%	40,96%	Demokraci
Minnesota	1 573 354	1 275 409	61 606	2 910 369	54,06%	43,82%	Demokraci
Mississippi	554 662	724 597	10 606	1 289 865	43,00%	56,18%	Republikanie
Missouri	1 441 911	1 445 814	37 480	2 925 205	49,29%	49,43%	Republikanie
Montana	231 667	242 763	15 679	490 109	47,27%	49,53%	Republikanie
Nebraska	333 319	452 979	14 983	801 281	41,60%	56,53%	Republikanie
Nevada	533 736	412 827	21 285	967 848	55,15%	42,65%	Demokraci
New Hampshire	384 826	316 534	9 610	710 970	54,13%	44,52%	Demokraci
New Jersey	2 215 422	1 613 207	39 608	3 868 237	57,27%	41,70%	Demokraci
New Mexico	472 422	346 832	10 904	830 158	56,91%	41,78%	Demokraci
New York	4 804 945	2 752 771	164 439	7 722 155	62,22%	35,65%	Demokraci
North Carolina	2 142 651	2 128 474	27 232	4 298 357	49,85%	49,52%	Demokraci
North Dakota	141 278	168 601	6 742	316 621	44,62%	53,25%	Republikanie
Ohio	2 940 044	2 677 820	90 486	5 708 350	51,50%	46,91%	Demokraci
Oklahoma	502 496	960 165	0	1 462 661	34,35%	65,65%	Republikanie
Oregon	1 037 291	738 475	52 098	1 827 864	56,75%	40,40%	Demokraci
Pennsylvania	3 276 363	2 655 885	81 024	6 013 272	54,49%	44,17%	Demokraci
Rhode Island	296 571	165 391	9 804	471 766	62,86%	35,06%	Demokraci
South Carolina	862 449	1 034 896	23 624	1 920 969	44,90%	53,87%	Republikanie
South Dakota	170 924	203 054	7 997	381 975	44,75%	53,16%	Republikanie
Tennessee	1 087 437	1 479 178	33 134	2 599 749	41,83%	56,90%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	3 528 633	4 479 328	69 834	8 077 795	43,68%	55,45%	Republikanie
Utah	327 670	596 030	28 670	952 370	34,41%	62,58%	Republikanie
Vermont	219 262	98 974	6 810	325 046	67,46%	30,45%	Demokraci
Virginia	1 959 532	1 725 005	38 723	3 723 260	52,63%	46,33%	Demokraci
Washington	1 750 848	1 229 216	56 814	3 036 878	57,65%	40,48%	Demokraci
West Virginia	303 857	397 466	12 128	713 451	42,59%	55,71%	Republikanie
Wisconsin	1 677 211	1 262 393	43 813	2 983 417	56,22%	42,31%	Demokraci
Wyoming	82 868	164 958	7 078	254 904	32,51%	64,71%	Republikanie
District of Columbia	245 800	17 367	2 686	265 853	92,46%	6,53%	Demokraci
TOTAL	69 498 459	59 948 283		131 406 895			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 33. Zestawienie wyników kandydatów partii Demokratycznej i Republikańskiej w wyborach prezydenckich w 2012 roku

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Alabama	795 696	1 255 925	22 717	2 074 338	38,36%	60,55%	Republikanie
Alaska	122 640	164 676	13 179	300 495	40,81%	54,80%	Republikanie
Arizona	1 025 232	1 233 654	40 368	2 299 254	44,59%	53,65%	Republikanie
Arkansas	394 409	647 744	27 315	1 069 468	36,88%	60,57%	Republikanie
California	7 854 285	4 839 958	344 304	13 038 547	60,24%	37,12%	Demokraci
Colorado	1 323 101	1 185 243	61 176	2 569 520	51,49%	46,13%	Demokraci
Connecticut	905 083	634 892	18 985	1 558 960	58,06%	40,73%	Demokraci
Delaware	242 584	165 484	5 853	413 921	58,61%	39,98%	Demokraci
Florida	4 237 756	4 163 447	72 976	8 474 179	50,01%	49,13%	Demokraci
Georgia	1 773 827	2 078 688	47 535	3 900 050	45,48%	53,30%	Republikanie
Hawaii	306 658	121 015	7 024	434 697	70,55%	27,84%	Demokraci
Idaho	212 787	420 911	18 576	652 274	32,62%	64,53%	Republikanie
Illinois	3 019 512	2 135 216	87 286	5 242 014	57,60%	40,73%	Demokraci
Indiana	1 152 887	1 420 543	51 104	2 624 534	43,93%	54,13%	Republikanie
Iowa	822 544	730 617	29 019	1 582 180	51,99%	46,18%	Demokraci
Kansas	440 726	692 634	26 611	1 159 971	37,99%	59,71%	Republikanie
Kentucky	679 370	1 087 190	30 652	1 797 212	37,80%	60,49%	Republikanie
Louisiana	809 141	1 152 262	32 662	1 994 065	40,58%	57,78%	Republikanie
Maine	401 306	292 276	19 598	713 180	56,27%	40,98%	Demokraci
Maryland	1 677 844	971 869	57 614	2 707 327	61,97%	35,90%	Demokraci
Massachusetts	1 921 290	1 188 314	58 163	3 167 767	60,65%	37,51%	Demokraci
Michigan	2 564 569	2 115 256	51 136	4 730 961	54,21%	44,71%	Demokraci
Minnesota	1 546 167	1 320 225	70 169	2 936 561	52,65%	44,96%	Demokraci
Mississippi	562 949	710 746	11 889	1 285 584	43,79%	55,29%	Republikanie
Missouri	1 223 796	1 482 440	51 087	2 757 323	44,38%	53,76%	Republikanie
Montana	201 839	267 928	14 281	484 048	41,70%	55,35%	Republikanie
Nebraska	302 081	475 064	17 234	794 379	38,03%	59,80%	Republikanie
Nevada	531 373	463 567	19 978	1 014 918	52,36%	45,68%	Demokraci
New Hampshire	369 561	329 918	11 493	710 972	51,98%	46,40%	Demokraci
New Jersey	2 125 101	1 477 568	37 623	3 640 292	58,38%	40,59%	Demokraci
New Mexico	415 335	335 788	32 635	783 758	52,99%	42,84%	Demokraci
New York	4 477 020	2 488 531	104 774	7 070 325	63,32%	35,20%	Demokraci
North Carolina	2 178 391	2 270 395	56 586	4 505 372	48,35%	50,39%	Republikanie
North Dakota	124 966	188 320	9 646	322 932	38,70%	58,32%	Republikanie
Ohio	2 827 710	2 661 433	91 697	5 580 840	50,67%	47,69%	Demokraci
Oklahoma	443 547	891 325	0	1 334 872	33,23%	66,77%	Republikanie
Oregon	970 488	754 175	64 607	1 789 270	54,24%	42,15%	Demokraci
Pennsylvania	2 990 274	2 680 434	82 962	5 753 670	51,97%	46,59%	Demokraci
Rhode Island	279 677	157 204	9 168	446 049	62,70%	35,24%	Demokraci
South Carolina	865 941	1 071 645	26 532	1 964 118	44,09%	54,56%	Republikanie
South Dakota	145 039	210 610	8 166	363 815	39,87%	57,89%	Republikanie
Tennessee	960 709	1 462 330	35 538	2 458 577	39,08%	59,48%	Republikanie

Stan	Demokraci	Republikanie	Inni	Łączna liczba osób głosujących	Wynik Demokratów (w %)	Wynik Republikanów (w %)	Zwycięzca
Texas	3 308 124	4 569 843	115 884	7 993 851	41,38%	57,17%	Republikanie
Utah	251 813	740 600	25 027	1 017 440	24,75%	72,79%	Republikanie
Vermont	199 239	92 698	7 353	299 290	66,57%	30,97%	Demokraci
Virginia	1 971 820	1 822 522	60 148	3 854 490	51,16%	47,28%	Demokraci
Washington	1 755 396	1 290 670	79 450	3 125 516	56,16%	41,29%	Demokraci
West Virginia	238 269	417 655	14 514	670 438	35,54%	62,30%	Republikanie
Wisconsin	1 620 985	1 407 966	39 483	3 068 434	52,83%	45,89%	Demokraci
Wyoming	69 286	170 962	8 813	249 061	27,82%	68,64%	Republikanie
District of Columbia	267 070	21 381	5 313	293 764	90,91%	7,28%	Demokraci
TOTAL	65 907 213	60 931 757		129 074 873			

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie: http://clerk.house.gov/member_info/electionInfo/index.aspx z dnia 24.03.2013

Załącznik 34. Zestawienie zbiorcze wyników wyborów na Prezydenta USA w latach 1912 - 2012, z uwzględnieniem podziału na wyniki w poszczególnych stanach

Stan	2012	2008	2004	2000	1996	1992	1988	1984	1980	1976	1972	1968	1964	1960	1956	1952	1948	1944	1940	1936	1932	1928	1924	1920	1916	1912
Alabama	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R		R	D	D	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D
Alaska	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
Arizona	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
Arkansas	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R		D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
California	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	
Colorado	D	D	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	R	R	D	D	R	R	R	D	D
Connecticut	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	R	D
Delaware	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	R	R	D	D	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	R	D
District of Columbia	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
Florida	D	D	R	R	D	R	R	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
Georgia	R	R	R	R	R	D	R	R	D	D	R		R	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Hawaii	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	R	D	D	D	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
Idaho	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
Illinois	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	R	D
Indiana	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	D
Iowa	D	D	R	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	R	R	D	D	R	R	R	R	D
Kansas	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D
Kentucky	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D	D
Louisiana	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R		R	D	R	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D
Maine	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D
Maryland	D	D	D	D	D	D	R	R	D	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	D	D
Massachusetts	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D
Michigan	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	D	R	D	D	R	R	R	R	
Minnesota	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	R	
Mississippi	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R		R		D	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D
Missouri	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	D	D	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
Montana	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
Nebraska	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D
Nevada	D	D	R	R	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
New Hampshire	D	D	D	R	D	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	D	D

Stan	2012	2008	2004	2000	1996	1992	1988	1984	1980	1976	1972	1968	1964	1960	1956	1952	1948	1944	1940	1936	1932	1928	1924	1920	1916	1912
New Jersey	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R	D
New Mexico	D	D	R	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
New York	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R	D
North Carolina	R	D	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	D	D	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
North Dakota	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D
Ohio	D	D	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D
Oklahoma	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	D	R	D	D
Oregon	D	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R	D
Pennsylvania	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	R	
Rhode Island	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	R	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D
South Carolina	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D
South Dakota	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	
Tennessee	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	D	R	D	D
Texas	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
Utah	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	R
Vermont	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
Virginia	D	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
Washington	D	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	
West Virginia	R	R	R	R	D	D	D	R	D	D	R	D	D	D	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	D
Wisconsin	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R		R	R	D
Wyoming	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Puste pole oznacza, że w danym stanie nie wygrał kandydat ani Partii Demokratycznej ani Republikańskiej

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie załączników 11 - 36.

Załącznik 35. Zestawienie zbiorcze wyników wyborów na Prezydenta USA w latach 1912 - 2012, z uwzględnieniem podziału na wyniki w poszczególnych stanach, z uwzględnieniem wzorców kulturowych

Stan	2012	2008	2004	2000	1996	1992	1988	1984	1980	1976	1972	1968	1964	1960	1956	1952	1948	1944	1940	1936	1932	1928	1924	1920	1916	1912	
WZORZEC INDYWIDUALISTYCZNY																											
Colorado	D	D	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	R	R	D	D	R	R	R	D	D	
Delaware	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	R	R	D	D	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	R	D	
Illinois	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	R	D	
Indiana	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	D	
Kansas	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	D	
Maryland	D	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	D	
Missouri	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	D	D	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D	
Nebraska	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D	
Nevada	D	D	R	R	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D	
New Jersey	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R	D	
New York	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R	D	
Ohio	D	D	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	R	D	
Pennsylvania	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R		
Utah	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	R	
Wyoming	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	
WZORZEC MORALISTYCZNY																											
California	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D		
Connecticut	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	R	D	
Hawaii	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	R	D	D	D	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	
Idaho	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D	
Iowa	D	D	R	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	R	R	D	D	R	R	R	R	D	
Maine	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	
Massachusetts	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	
Michigan	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R		
Minnesota	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R		
Montana	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D	
New Hampshire	D	D	D	R	D	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	D	D	D	R	R	R	R	D	D	
North Dakota	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D	
Oregon	D	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	R	D	
Rhode Island	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	R	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	
South Dakota	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R		
Vermont	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	
Washington	D	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	D	D	D	R	R	R	D		

Stan	2012	2008	2004	2000	1996	1992	1988	1984	1980	1976	1972	1968	1964	1960	1956	1952	1948	1944	1940	1936	1932	1928	1924	1920	1916	1912	
Wisconsin	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	R	D	D	D	R		R	R	D	
WZORZEC TRADYCJONALISTYCZNY																											
Alabama	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R		R	D	D	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Alaska	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
Arizona	R	R	R	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
Arkansas	R	R	R	R	D	D	R	R	R	R	R		D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Florida	D	D	R	R	D	R	R	R	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
Georgia	R	R	R	R	R	D	R	R	D	D	R		R	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Kentucky	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	R	R	D	D	D	D	D	D	D	R	R	D	D	D
Louisiana	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R		R	D	R	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Mississippi	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R		R		D	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
New Mexico	D	D	R	D	D	D	R	R	R	R	R	R	D	D	R	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	D	D
North Carolina	R	D	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	D	D	D	D	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
Oklahoma	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	D	R	D	R	D	D
South Carolina	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D		D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Tennessee	R	R	R	R	D	D	R	R	R	D	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	R	D	R	D	D	D
Texas	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	D	D	D	R	R	D	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
Virginia	D	D	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D	R	R	R	D	D	D	D	D	D	R	D	D	D	D
West Virginia	R	R	R	R	D	D	D	R	D	D	R	D	D	D	R	D	D	D	D	D	D	R	R	R	R	D	D
TERYTORIUM, KTÓRE NIE ZALICZONO DO ŻADNEGO ZE WZORCÓW KULTUROWYCH																											
District of Columbia	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx

Legenda:

Kolor niebieski - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Demokratyczna

Kolor czerwony - stany, w których zwycięstwo odniosła Partia Republikańska

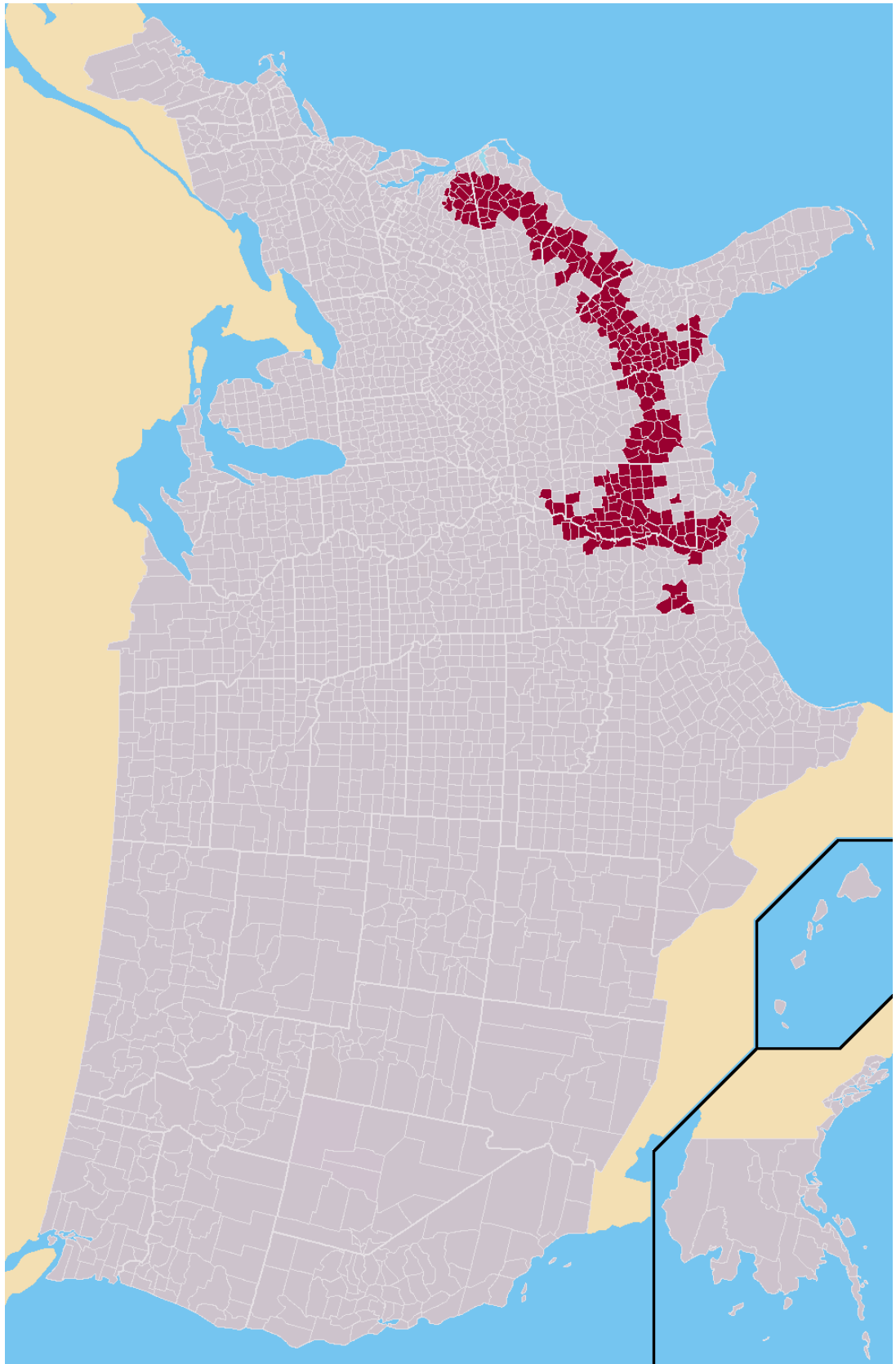
Alaska, Hawaje nie brały udziału w wyborach, ponieważ przystąpiły do Unii w 1959 roku, w związku z powyższym wzięły udział w wyborach dopiero w 1960 roku

District of Columbia nie brał udziału w wyborach, ponieważ mieszkańcy tego dystryktu prawo wyboru prezydenta uzyskali na mocy XXIII Poprawki

Puste pole oznacza, że w danym stanie nie wygrał kandydat ani Partii Demokratycznej ani Republikańskiej

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie załączników 11 - 36.

Załącznik 36. Obszar tzw. Black Belt, wygenerowany na podstawie US Census z 2000 roku

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Black_belt_counties.png z dnia 12.04.2013 r.